

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

โดย

นายไพโรจน์ พิทยเมธี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์

ภาควิชาการออกแบบนิเทศศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

โดย

นายไพโรจน์ พิทยเมธี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์

ภาควิชาการออกแบบนิเทศศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY

By

Pairoj Pittayamatee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF FINE ARTS

Department of Visual Communication Design

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2008

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย” เสนอโดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย ชินะดังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ธนาทร เจียรกุล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนพันธุ์ คุรุฑะเสน

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์อนุชา โสภาคย์วิจิตร)

.....//

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์พรรณเพ็ญ ฉายปรีชา)

.....//

..... กรรมการ

(อาจารย์ธนาทร เจียรกุล)

.....//

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนพันธุ์ คุรุฑะเสน)

.....//

47151312 : สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์

คำสำคัญ : การออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

ไฟโรจน์ พิทยเมธี : การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดง
เอกลักษณ์ไทย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ธนาพร เจียรกุล และ ผศ.วัฒนพันธุ์ คุรุฑะเสน.
440 หน้า

การออกแบบในทุกสาขากำลังถูกส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชนให้มีเอกลักษณ์ไทยใน
การออกแบบมากขึ้น เนื่องจากเห็นความสำคัญของความมั่นคง ความภาคภูมิใจ และการเป็นที่
ยอมรับของนานาชาติในแง่ของ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม จึงต้องริบสร้างและส่งเสริมให้
เกิดเอกลักษณ์ที่เด่นชัดแตกต่างจากชาติอื่นๆ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและหาแนวทาง
ทางการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจ
หรือประยุกต์เพื่อนำไปใช้ในงานออกแบบเลขศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทย
ได้สะดวกและมีความรู้ด้านเอกลักษณ์ไทยมากขึ้น เพื่อการพัฒนารูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของ
เลขศิลป์ไทยต่อไป และเพื่อต้องการช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติไปกับงานออกแบบ
เลขศิลป์อีกด้วย

จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิต บุคลิกไทยลงในงาน
ออกแบบเลขศิลป์ ทำให้การออกแบบสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ไทยได้ และจากการวิเคราะห์ ได้
แบ่งองค์ประกอบเลขศิลป์ไทยเป็น 1) โทนสีไทย 2) ตัวอักษรไทย และ 3) ภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย
ถ้านักออกแบบเลขศิลป์ได้ใช้องค์ประกอบทั้ง 3 เหล่านี้ ก็จะช่วยให้การออกแบบแสดงถึง
เอกลักษณ์ไทยได้

และการวิเคราะห์จัดอันดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ที่แบ่ง
หมวดหมู่ออกเป็น 1) ชาติ 2) ศาสนา 3) พระมหากษัตริย์ และ 4) ประชาชน รวมถึงการ
วิเคราะห์ถึงบุคลิกลักษณะของแต่ละหมวด ก็ช่วยให้ นักออกแบบสะดวกและง่ายต่อการนำไปใช้
ในการสร้างสรรค์ ตามบุคลิกสินค้าที่จะออกแบบยิ่งขึ้นด้วย

ภาควิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2551
ลายมือชื่อนักศึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1 2

47151312 : MAJOR : VISUAL COMMUNICATION DESIGN

KEY WORD : GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY

PAIROJ PITTAYAMATEE :THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY. THESIS ADVISORS : THANATORN JIARAKUN AND ASST. PROF. WATANAPUN KRUTASAEN. 440 PP.

Design circles in Thailand are being supported by both government and private firms to develop the design reflecting a clear image of Thai national identity. The aim of the research is to find a proper direction of contemporary Thai graphic design showing distinguish national characteristic. Because of many reasons of national level, security, pride and international acceptance in all economic, political and social aspects, it is necessary to accelerate and support the development of contemporary design to reflect national identity through graphic design.

The objective of the research is to analyze the composition of Thai character graphic design and the direction to develop new design patterns. The research will be useful for designer to get a new inspiration or find a new way of application in graphic design which reflect the characteristic of "Being Thai" conveniently. The research will provide knowledge and insight of the profound meaning "What is the essence of cultural or artistic characteristic of being Thai. The research will be helpful in developing new design showing the national identity of the Thai characters graphic design and provide more information and the understanding of Thai culture in the international graphic design.

Based on the hypothesis that culture is the means to enable better understanding of the way of life and Thai personality through graphic design, it will be an effective means that design circle will be able to show the obvious Thai identity. The analysis as done in the research will be subdivided into: 1) colour and tonal values; 2) design of the alphabets characters and 3) Appearance or image depicting the characteristic of Thai identity. A designer who study all the related domains carefully should be able to express himself successfully in the design work of art.

Analysis in priority of popular design and selections of Thai identity will be presented in four divisions: 1) National; 2) Religious; 3) King(Royal) and 4) Citizen. Each division will be helpful as guide and manual of designs for designer of a private firm to design each commercial product that fit its specific market and target consumer goal.

Department of Visual Communication Design Graduate School, Silpakorn University Academic year 2008

Student's signature

Thesis Advisors' signature 1 2

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ลุล่วงเป็นผลจากความใส่ใจช่วยเหลือ คุณเลเป็น
อย่างดีจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ธนาทร เจียรกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนพันธุ์
ครุฑะเสน และขอขอบคุณ อาจารย์อนุชา โสภาคย์จิตร และอาจารย์อาวิน อินทร์มี ซึ่งได้สละ
เวลา ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น เสนอแนะต่างๆ ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เข้าสู่เป้าหมายตรง
ประเด็นของการวิจัยที่ผู้วิจัยยังเล็งเล็งสยให้ได้อย่างชัดเจนในทุกประเด็น จนสำเร็จลงได้ด้วยดี แต่
ก็ต้องขออภัยในความล่าช้าของการทำวิจัยที่ใช้เวลาถึง 6 ภาคการศึกษา แต่ก็ถึงความตั้งใจขณะที่
กำลังทำวิทยานิพนธ์นี้ว่า การรวบรวมผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยในยุค
สมัยของปัจจุบันที่เป็นลักษณะของการร่วมสมัย จำเป็นต้องใช้เวลาในการรวบรวม เพื่อผลของการ
วิเคราะห์ให้มีผลมากยิ่งขึ้น จึงเลือกที่จะใช้เวลาให้มากที่สุดที่สามารถจะทำได้ในการศึกษาตามข้อ
บังคับของบัณฑิตวิทยาลัย และได้ผลและประเด็นใหม่ๆ ตามกาลเวลาที่ได้อย่างคุ้มค่าอย่างไม่คาด
คิดต่างๆ กันในแต่ละภาคการศึกษาเลยทีเดียว และที่สำคัญได้พบเจอและพูดคุยในประเด็นของ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถึงผู้เชี่ยวชาญได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งต้องขอขอบพระคุณอย่างสูงกับทุกท่านดังนี้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิช กงกะนันท์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชุมณี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธี
คุณวิชานนท์, อาจารย์กัญชลิศา กัมปนานนท์, คุณจำนงค์ ศรีนิล, คุณเอนก นาวิกมูล, คุณประชา
สุวีรานนท์, คุณไพโรจน์ ธีระประภา, คุณปริญญ์ ไรจน์อารยานนท์, คุณวิเชียร ไต้, คุณสยาม อัดตะ
ริยะ, คุณกิตติรัตน์ ปิตพานิช

ขอขอบคุณคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่เปรียบเป็นเสมือนผู้ให้ความรู้ด้าน
ศิลปะและการออกแบบ จนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของผู้วิจัย

ขอขอบคุณครอบครัว บิดา มารดา ภรรยา (อาจารย์จตุพร เทวกุล) และเพื่อนพ้อง น้อง
พี่ ที่ได้ไต่ถาม ห่วงใย เป็นกำลังใจในการทำโครงการที่ยิ่งใหญ่เกินตัวนี้ ให้ความมั่นใจยิ่งขึ้นว่า
สิ่งที่ทำอยู่นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อชาติ ต่อวงการเลขศิลป์ และต่อวงการออกแบบไทย

หลังจากเสร็จผลการวิจัยครั้งนี้แล้วผู้วิจัยจะปรับปรุงและวิเคราะห์ในประเด็นนี้ให้เกิด
ความสมบูรณ์ต่อไปยิ่งขึ้นอีก และคาดหวังว่าจะพัฒนาการวิเคราะห์ไปถึง เอกลักษณ์การออกแบบ
ของไทยให้มีเอกลักษณ์ไทย ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างของวงการออกแบบไทยทุกสาขา
วิชามากยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพประกอบ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
สมมติฐานของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	3
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
การออกแบบเลขนศิลป์	6
ความหมายการออกแบบเลขนศิลป์	6
ขอบเขตของงานเลขนศิลป์	6
เลขนศิลป์กับสังคมปัจจุบัน	7
ความสำคัญของการออกแบบงานเลขนศิลป์	7
คุณค่าของงานเลขนศิลป์	7
อิทธิพลของศิลปะในการออกแบบเลขนศิลป์	7
ส่วนประกอบของการออกแบบ	8
การจัดองค์ประกอบภาพของงานเลขนศิลป์	9
การแบ่งขั้นตอนในการออกแบบเลขนศิลป์	10
ความคิดสร้างสรรค์	11
บรรทัดฐานในการออกแบบเลขนศิลป์	12

บทที่	หน้า
สรุป	13
องค์ประกอบของการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย	14
โทนสี	14
จิตวิทยาการใช้สี	14
หลักการพิจารณาการใช้สี	15
โทนสีไทย.....	18
ชื่อเรียกสีไทย ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ	18
หมวดสีไทย	23
สีในงานจิตรกรรมไทย	28
หมู่สี	28
วิธีผสมสีต่างๆ ขึ้นใหม่	31
ตัวอักษรไทย	33
คำนิยามศัพท์ เกี่ยวกับการออกแบบตัวอักษร	33
ประวัติการออกแบบอักษรไทย	34
ชนิดของตัวอักษร	36
บุคลิกของตัวอักษร	41
ขนาดของตัวอักษร	42
ภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย	46
ภาพ	46
การออกแบบและการสื่อความหมาย	47
ความหมายของเอกลักษณ์ไทย	48
ความสำคัญของเอกลักษณ์ไทย	52
ปัญหาของเอกลักษณ์ไทย	57
การส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย	63
การแบ่งและการคัดสรรเอกลักษณ์ไทย	68
ทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญ และนักออกแบบเลขนศิลป์ เกี่ยวกับการออกแบบ	
เลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย	98
3 ระเบียบวิธีการวิจัย	109
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	109
วิธีการเก็บข้อมูล	109

บทที่	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	110
การวิเคราะห์ข้อมูล	110
4 ผลวิเคราะห์ข้อมูล	111
ผลการวิเคราะห์ทोनสีของไทย	111
ผลการวิเคราะห์ตัวอักษรไทย	181
ผลการวิเคราะห์ภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย	229
ความหมายของภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย	229
ความสำคัญของนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยไปใช้เพื่อการออกแบบ	229
ปัญหาและเงื่อนไขของการนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ	230
การส่งเสริมการนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ	231
การแบ่งภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย	232
การวิเคราะห์ลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย	232
ทุกหมวดของเอกลักษณ์ไทย	233
หมวดของชาติ	236
หมวดของศาสนา	264
หมวดของพระมหากษัตริย์	275
หมวดของประชาชน	285
ตัวอย่างขั้นตอนการออกแบบเลขนศิลป์ไทย	298
ตัวอย่างผลงานทดลองที่นำเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ	304
5 สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	308
บรรณานุกรม	329
ภาคผนวก	331
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม นักออกแบบเลขนศิลป์ไทยและผู้เชี่ยวชาญ	332
ภาคผนวก ข ประวัติและแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบ	335
ภาคผนวก ค ตัวอย่างการออกแบบเลขนศิลป์ของ Alan Chan ที่นำ เอกลักษณ์ของจีนมาใช้ในการออกแบบ	358
ภาคผนวก ง ภาพตัวอย่างเลขนศิลป์ไทยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2378-ปัจจุบัน และ ภาพเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ	362
ประวัติผู้วิจัย	439

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงรายละเอียดองค์ประกอบเลขศิลป์ไทย.....	111
2	แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย.....	221
3	แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย.....	222
4	แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ).....	223
5	แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ).....	224
6	แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ).....	225
7	แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ).....	226
8	แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ).....	227
9	แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ).....	228
10	กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในทุกหมวด	233
11	กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของ ชาติ.....	236
12	กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของ ศาสนา.....	264
13	กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของ กษัตริย์.....	275
14	กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของ ประชาชน.....	285

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงตำแหน่งที่เหมาะสมกับการวางจุดเด่นของภาพ.....	10
2 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย.....	113
3 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	114
4 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	115
5 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	116
6 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	117
7 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	118
8 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	119
9 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	120
10 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	121
11 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	122
12 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	123
13 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	124
14 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	125
15 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	126
16 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	127
17 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	128
18 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	129
19 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	130
20 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	131
21 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	132
22 แสดงโทนสีไทยในวงล้อสี.....	133
23 แสดงโทนสีไทยในวรรณะของสี.....	134
24 แสดงชื่อเรียกโทนสีไทยในวงล้อสี.....	135
25 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย.....	136
26 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	137
27 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	138
28 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ).....	139

[illegible]

ภาพที่	หน้า
89 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	204
90 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	205
91 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	206
92 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	207
93 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	208
94 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	209
95 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	210
96 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	211
97 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	212
98 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	213
99 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	214
100 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	215
101 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	216
102 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	217
103 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	218
104 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	219
105 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ).....	220
106 ภาพตัวอย่างการนำลายไทยมาใส่ไว้ในรองเท้า เป็นการไม่เหมาะสม.....	231
107 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในทุกหมวด มาใช้ ในการออกแบบ.....	234
108 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในทุกหมวดมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	235
109 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของชาติ มาใช้ในการออกแบบ.....	237
110 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของชาติ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	238
111 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของชาติ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	239
113 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของชาติ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	240

ภาพที่	หน้า
128 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของชาติมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	256
129 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของชาติมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	257
130 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของชาติมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	258
131 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของชาติมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	259
132 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของชาติมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	260
133 ภาพสัญลักษณ์ประจำชาติไทย.....	261
134 ภาพตัวอย่างลายเส้นเลขนศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ไทยหมวดของชาติ.....	262
135 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ.....	264
136 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนามาใช้ ในการออกแบบ.....	266
137 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนามาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	267
138 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนามาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	268
139 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนามาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	269
140 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนามาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	270
141 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนามาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	271
142 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนามาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	272
143 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนามาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ).....	273

ภาพที่	หน้า
144 ภาพตัวอย่างลายเส้นเลขนศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ไทยหมวดของศาสนา.....	274
145 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของ พระมหากษัตริย์มาใช้ในการออกแบบ.....	275
146 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของ พระมหากษัตริย์มาใช้ในการออกแบบ.....	277
147 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของ พระมหากษัตริย์มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	278
148 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของ พระมหากษัตริย์มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	279
149 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของ พระมหากษัตริย์มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	280
150 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของ พระมหากษัตริย์มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	281
151 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของ พระมหากษัตริย์มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	282
152 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของ พระมหากษัตริย์มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	283
153 ภาพตัวอย่างลายเส้นเลขนศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ไทยหมวดของพระมหากษัตริย์.....	284
154 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของ ประชาชนมาใช้ในการออกแบบ.....	285
155 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในหมวดของ ประชาชนมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	287
156 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ.....	288
157 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	289
158 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	290
159 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	291

ภาพที่	หน้า
160 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	292
161 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	293
162 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	294
163 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	295
164 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	296
165 ภาพตัวอย่างลายเส้นเลขนศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ไทยหมวดของประชาชน.....	297
166 ภาพตัวอย่างเอกลักษณ์ไทยที่เลือกมาใช้ในการออกแบบ.....	298
167 ลายเส้นที่ผ่านการออกแบบและคลี่คลายเพื่อใช้ในการออกแบบต่อไป.....	299
168 นำลายเส้นที่ผ่านการออกแบบมาใส่สี.....	300
179 ภาพการนำลายเส้นที่ผ่านการออกแบบแล้วไปออกแบบในสื่ออื่นๆ ต่อไป.....	300
170 ภาพการนำลายเส้นที่ผ่านการออกแบบแล้วไปออกแบบในสื่ออื่นๆ ต่อไป (ต่อ)...	302
171 ภาพการนำลายเส้นที่ผ่านการออกแบบแล้วไปออกแบบในสื่ออื่นๆ ต่อไป (ต่อ)...	303
172 ตัวอย่างผลงานทดลองที่นำเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ.....	304
173 ตัวอย่างผลงานทดลองที่นำเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	305
174 ตัวอย่างผลงานทดลองที่นำเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	306
175 ตัวอย่างผลงานทดลองที่นำเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	307
176 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของชาติ.....	309
177 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของชาติ (ต่อ).....	310
178 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของชาติ (ต่อ).....	311
179 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของศาสนา.....	312
180 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของศาสนา (ต่อ).	313
181 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของ พระมหากษัตริย์.....	314
182 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของ พระมหากษัตริย์ (ต่อ).....	315

ภาพที่	หน้า
183 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของประชาชน...	316
184 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของประชาชน (ต่อ).....	317
185 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของประชาชน (ต่อ).....	318
186 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่มียอดแหลม.....	319
187 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่มีลวดลายอันปราณีต วิจิตร.....	320
188 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้สีทองมาใช้ในการออกแบบ.....	321
189 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้สีลายไทยมาใช้ในการออกแบบ.....	321
190 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้ตัวอักษรและตัวเลขไทยมาใช้ในการ ออกแบบ.....	322
191 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ย้อนยุค เก๋ๆ ขลังๆ เซ็กซี่.....	322
192 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ย้อนยุค เก๋ๆ ขลังๆ เซ็กซี่ (ต่อ).....	322
193 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้สีสะท้อนแสง สีสดๆ.....	323
194 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้สีสะท้อนแสง สีสดๆ (ต่อ).....	324
195 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้การออกแบบในรูปแบบตะวันออก, อลังการ, หรรษา.....	324
196 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้การออกแบบในรูปแบบตะวันออก, อลังการ, หรรษา (ต่อ).....	325
197 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขศิลป์ของ Alan Chan ที่นำเอกลักษณ์ของจีน มาใช้ในการออกแบบ.....	359
198 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขศิลป์ของ Alan Chan ที่นำเอกลักษณ์ของจีน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	360
199 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขศิลป์ของ Alan Chan ที่นำเอกลักษณ์ของจีน มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ).....	361
200 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร.....	363
201 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	364
202 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	365
203 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	366
204 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	367

ภาพที่	หน้า
265 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	428
266 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	429
267 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	430
268 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	431
269 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	432
270 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	433
271 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	434
272 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	435
273 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	436
274 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	437
275 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลปีไทยและเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรร (ต่อ).....	438

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากกระแสโลกาภิวัตน์ ความทันสมัยในเทคโนโลยีการสื่อสาร ความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ก่อให้เกิดพฤติกรรมกรเลียนแบบและการพัฒนาให้ทัดเทียมกัน หลังจากที่ได้รู้ ได้เห็น ได้ยิน เพื่อไม่ให้ล้าหลังในทุกๆ ด้าน รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม และการออกแบบจะมีรูปแบบที่คล้ายและเหมือนกัน เพราะหลักการออกแบบก็ใช้มาตรฐานเดียวกัน

แต่สิ่งที่เป็นทางออกในการออกแบบที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนการเกิดกระแสโลกาภิวัตน์คือ ใช้เอกลักษณ์ของแต่ละชนชาติมาออกแบบด้วย ซึ่งชาติที่พัฒนาหรือมีความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรมและศิลปะจะมีสิ่งนี้ร่วมด้วยเสมอ แต่ชาติอื่นที่ไม่เข้าใจในส่วนนี้ ก็จะเห็นว่าดี ว่าสวยงาม และลอกตามกันไป โดยไม่เฉลียวใจว่าสิ่งนี้คือการเผยแพร่วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้นๆ ถ้ายังตามกระแสเหล่านี้ไป สรุปสุดท้ายต่อไปทั้งโลกคงจะมีการออกแบบที่เหมือนกัน นั่นแปลว่าไม่มีเอกลักษณ์ พอถึงจุดนั้นก็จะกลับมาหาตัวตนของตัวเอง ซึ่งสูญสลายไปตามกาลเวลาไปแล้ว เพราะฉะนั้นการกลับมาหาตัวตน หรือเอกลักษณ์ของไทยในวันนี้ ก็ยังไม่สายที่จะค้นหา และยกย่อง เทิดทูน ประกาศให้รู้โดยทั่วไป ว่าสิ่งใดที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย ให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ดังคำพูดที่ว่า “ถ้าสิ้นชาติ แต่เอกลักษณ์ของชาติยังอยู่ ก็ยังมีโอกาสกลับมา ถ้าสูญสิ้นเอกลักษณ์ของชาติ เมื่อสิ้นชาติทุกอย่างก็เป็นสูญ”

การนำเอกลักษณ์ความเป็นไทยมาใช้ในงานออกแบบแขนงศิลป์ก็เป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนในชาติรู้จักตัวเราเอง หรือสังคมของเรา ทำให้คนในชาติผูกพันเข้าด้วยกัน มีความรักสามัคคีกลมเกลียวกัน เกิดความภาคภูมิใจของคนในชาติ และได้รู้ถึงจุดเด่นของตนหรือข้อได้เปรียบของตน มาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาประเทศชาติให้เกิดความมั่นคงต่อไป

การเกิดของโลกาภิวัตน์ก็มีข้อดี ที่ได้ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรม โดยการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงกันทั้งโลกได้ง่ายยิ่งขึ้นและเป็นการช่วยพัฒนาการออกแบบแขนงศิลป์ไทยเป็นอย่างมากเช่นกัน เช่น ได้เรียนรู้วิธีการคิดใหม่ๆ รูปแบบใหม่ๆ เทคนิคใหม่ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุง ผสมผสาน เป็นแขนงศิลป์ไทย แบบร่วมสมัยมากขึ้น เพื่อการพัฒนาและสืบทอดให้แก่นักออกแบบแขนงศิลป์ไทยรุ่นใหม่ได้เข้าใจหรือเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบแขนงศิลป์ไทยมากยิ่งขึ้น เพื่อผลของความมุ่งหวังจากการทำวิจัยในครั้งนี้ เพื่อที่จะค้นหาแนวทางการและการส่งเสริมออกแบบแขนงศิลป์ไทยในรูปแบบร่วมสมัยที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

แขนงศิลป์ไทยในอดีตมีการแสดงเอกลักษณ์ไทยไว้สูง อาจเนื่องจากยังไม่มีปัญหาการถ่ายทอด หรือติดต่อสื่อสารกับต่างประเทศมากมายเหมือนในยุคโลกาภิวัตน์ จึงนำแต่สิ่งที่นักออกแบบในสมัยนั้นได้เห็นและเป็นที่ยอมรับในสมัยนั้นมาออกแบบ หรือจะเป็นเพราะคนในยุคนั้นอาจจะมีคามสำนึกในความเป็นไทยมากกว่าคนในยุคนี้ก็อาจเป็นไปได้

การออกแบบเลขศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ประจำชาติเข้าไปผสมผสานในการออกแบบ จะถูกยกให้เป็นศิลปะประจำชาติสาขาหนึ่งของแต่ละประเทศ ยกตัวอย่างจากประเทศที่เห็นความสำคัญ เช่น อเมริกา ฮองกง ญี่ปุ่น ผลงานการออกแบบเลขศิลป์ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการใช้เอกลักษณ์ประจำชาติของตนมาใช้ในการออกแบบทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตน และให้เห็นความสำคัญของการออกแบบสาขานี้โดยการนำผลงานของนักออกแบบเลขศิลป์ที่มีชื่อเสียงไปจัดแสดงบ่อยครั้งและผลงานบางส่วนได้รับเลือกไปเก็บและจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ ไว้เป็นสมบัติของชาติต่อไป และจากลักษณะการออกแบบเลขศิลป์ที่เป็นแบบเฉพาะของประเทศนั้นๆ ทำให้การสื่อสารง่ายขึ้นโดยไม่ต้องมีข้อความบ่งบอกว่าผลิตภัณฑ์นั้นหรือสินค้านั้นมาจากประเทศไหนก็สามารถรับรู้ได้จากลักษณะเอกลักษณ์ประจำชาติที่นำมาใช้ในการออกแบบ

การนำเอาเอกลักษณ์ความเป็นไทยมาใช้งานออกแบบเลขศิลป์ ในสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ งานโฆษณาสินค้าไทย เช่น สินค้า OTOP เบียร์สิงห์ การบินไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม ฯลฯ จะเป็นแนวโน้มที่สูงขึ้น เนื่องจากต้องการรักษาเอกลักษณ์และความเป็นตัวตนของประเทศชาติให้แตกต่างชัดเจนขึ้น

หลังจากผ่านมามากหลายยุคหลายสมัย ประเทศไทยได้รับกระแสวัฒนธรรมมาหลากหลาย และได้ปรับปรุงกลั่นกรองมาเป็นศิลปะของตัวเองอย่างในปัจจุบัน การรวบรวมศิลปะไทยหรือเอกลักษณ์ไทยก็มีจากหลายแหล่ง ไม่ได้รวบรวมมาเป็นหมวดหมู่ไว้เป็นหนึ่งเดียว และเมื่อไม่รู้ไม่ได้ศึกษา เวลานั้นออกแบบต้องการสร้างงานออกแบบที่แสดงลักษณะความเป็นไทย ก็มักจะนึกถึงแต่ของเดิมๆ นำมาออกแบบ เช่น ลายไทย สถาปัตยกรรม เป็นต้น แต่ก็ยังมีเอกลักษณ์ไทยอีกมากมายที่สามารถนำมาใช้เพื่อการออกแบบได้

เพราะฉะนั้น การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทย จึงมีความสำคัญยิ่ง เพื่อเป็นการเปิดมุมมองทางความคิดให้นักออกแบบได้นำไปใช้ได้สะดวกยิ่งขึ้น หรือเพื่อให้นักออกแบบใช้เป็นแหล่งอ้างอิง ในการสร้างแรงบันดาลใจการออกแบบเลขศิลป์ ที่ต้องการเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างสะดวก หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเลขศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวกและรู้จักเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบเลขศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบเลขศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศที่ศิวิไลซ์ เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแผ่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบเลขศิลป์

สมมติฐานของการศึกษา

การถ่ายทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิต บุคลิกไทย ลงในงานออกแบบเลขศิลป์ ทำให้การออกแบบสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ไทยได้

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขศิลป์ให้มีเอกลักษณ์ไทยในขอบเขตดังนี้

1. รวบรวมเพื่อศึกษาและวิเคราะห์แบบตัวอักษรของไทย ในยุคต่างๆ ที่ผ่านมามีกี่ประเภท มีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร ช่วยบอกบุคลิกจากการนำไปใช้อย่างไร
2. รวบรวมเพื่อศึกษาและวิเคราะห์โทนสีของไทย จากการนำมาใช้ในศิลปะไทย เช่น หัวโขน, จิตรกรรมไทย เป็นต้น ซึ่งหมวดสีที่เป็นของไทยก็สามารถบ่งบอกเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้ชัดเจน และง่ายต่อการออกแบบอย่างมากเช่นกัน
3. รวบรวมเพื่อศึกษาและวิเคราะห์เอกลักษณ์ความเป็นไทย ที่มีการกล่าวไว้หรือรวบรวมไว้ในหลายๆ แหล่งข้อมูลที่ได้มา จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ เพื่อง่ายต่อการคิดภาพเพื่อประกอบการออกแบบเลขศิลป์
4. รวบรวมเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลงานการออกแบบ เลขศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย จากผลงานจริงหรือจากในสื่อต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์แยกประเภทตามเอกลักษณ์ไทยที่นำมาใช้
5. นำผลของการวิเคราะห์วิจัยไปจัดทำ Web Site เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและเพื่อฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบเลขศิลป์ www.thai-graphic.com
6. ทำแบบสอบถามทรรศนะ ของผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบเลขศิลป์ที่มีชื่อเสียงของไทย ว่าเห็นด้วยกับผลการวิเคราะห์ครั้งนี้หรือไม่ เพราะอะไร และการออกแบบเลขศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทยจากการดูผลการวิเคราะห์แล้วควรจะเป็นเช่นไร อย่างไร

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

1. เก็บรวบรวมสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย ที่มีการรวบรวมไว้เรียบร้อยแล้ว จากข้อมูลในหนังสือหลายๆ แหล่ง มาไว้ในที่เดียว แบ่งแยกตามประเภทของเอกลักษณ์ไทย
2. รวบรวมผลงานจาก Magazine, Brochure, Leaflet, หนังสือในการประกวด โฆษณาต่างๆ เช่น Tact Award, Bad Award, Adman ฯลฯ เพื่อหาตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขศิลป์สไตล์ไทยๆ เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์และศึกษา
3. หาข้อมูลส่วนที่เป็นความรู้ด้านการออกแบบเลขศิลป์

4. นำผลการศึกษาและวิเคราะห์จัดทำ Web site เพื่อเผยแพร่ ผลงานวิจัยเพื่อฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบเลขนศิลป์ และเพื่อเป็นแนวทางให้นักออกแบบสามารถนำผลจากการศึกษาไปใช้งาน ได้อย่างไรบ้าง พร้อมทั้งหาวิธีการนำเสนอให้น่าสนใจ ได้ความรู้ และประทับใจ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการรวบรวมศึกษาและวิเคราะห์เอกลักษณ์ไทย ในภาพรวมพร้อมความเป็นไทยในส่วนกลางมิได้คำนึงถึงความหลากหลายแตกต่างระหว่างภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย จาก ผู้รู้, ผู้เชี่ยวชาญ, นักวิชาการ มาคัดสรรและความนิยมของการนำเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบเลขนศิลป์ ที่เห็นด้วยตา (ทัศนธาตุ) สามารถนำมาออกแบบเลขนศิลป์ได้เท่านั้น

เอกลักษณ์ไทยในที่นี้จึงมีเจตนาเพียงแค่ให้คนไทยได้ทำความรู้จักภาพรวมของตัวเราพื้นเพของเราและลักษณะเฉพาะบางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์เท่านั้น

2. การรวบรวมข้อมูลขององค์ประกอบการออกแบบเลขนศิลป์ ให้มีเอกลักษณ์ไทยเป็นการรวบรวมจากข้อมูลที่ได้มีการรวบรวมมาแล้วในยุคสมัยของปัจจุบัน ช่วงเวลาขณะหนึ่ง ความชอบ รสนิยมอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย หรือข้อมูลบางอย่าง อาจจะขาดตกบกพร่องได้ จากระยะเวลาการค้นคว้าที่มี จำกัดและความไม่รู้ว่ามี จึงไม่ได้มีการนำมารวบรวมก็ได้ เพราะฉะนั้นผลการวิจัยฉบับนี้จึงอาจจะยังไม่สมบูรณ์นัก หรือเป็นความสมบูรณ์ในช่วงระยะเวลาปัจจุบันหรือช่วงเวลาวิจัยเท่านั้น แต่เป็นความพยายามที่จะรวบรวมไว้ให้ได้มากที่สุด สมบูรณ์ที่สุดเพราะจะเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ในหัวข้อนี้ให้เป็นหลักแหล่งเป็นครั้งแรก ซึ่งก็น่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้ทั้งผู้วิจัยและผู้สนใจได้พัฒนาองค์ความรู้ต่อไปให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเลือกศึกษาและวิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยที่นิยมนำไปใช้ในงานออกแบบ โดยนำเสนอจากผลงานที่ได้มีการออกแบบแล้วจริงนั้น เพื่อต้องการให้ผู้ชมสามารถจินตนาการออกได้ว่าการนำเอกลักษณ์ไปใช้นั้นจะสามารถออกแบบเป็นอย่างไรได้บ้าง ไม่ได้หมายความว่าเอกลักษณ์นั้นจะมีเอกลักษณ์ไทยมากที่สุด หรือมีการออกแบบที่ดีที่สุด เพราะจะเป็นการออกแบบของนักออกแบบ ที่มีประสบการณ์ต่างกัน ต่างยุคต่างสมัย และรสนิยมแตกต่างกัน

4. การนำเสนอด้วย ทรสณะของนักออกแบบเลขนศิลป์ที่มีชื่อเสียง ของไทย ว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง ต้องทำอย่างไรนั้น เพื่อต้องการให้ผู้ชมสามารถจินตนาการ ได้ว่าการนำเอกลักษณ์ ไปใช้นั้นควรทำอย่างไรได้บ้าง ไม่ได้หมายความว่าคำพูดนั้นๆ จะเป็นกฎหรือทฤษฎี ที่ตายตัว คงจะเป็นหน้าที่ของผู้ออกแบบที่จะใช้จินตนาการ ความสามารถ ในการปรับ ใช้นั่นเอง

5. การศึกษาครั้งนี้เป็นการรวบรวมและศึกษาเพื่อการนำไปใช้เฉพาะกลุ่ม ที่เป็นนักออกแบบมืออาชีพ หรือผู้ที่มีความเข้าใจการออกแบบเลขนศิลป์เป็นอย่างดี แล้วเท่านั้น

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. การออกแบบแขนศิลป์ (กราฟิก (Graphic Design)) หมายถึง ศิลปะที่มีลักษณะเป็นรอยขีดเขียน, ตัวอักษรหรือลวดลาย (จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2493:812) มีลักษณะสำคัญที่ออกมา เป็นลายเส้น, การขีดหรืองานพิมพ์ เป็นการออกแบบที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางทัศนียภาพ (Visual Communication) ที่ประกอบเป็นตัวอักษร ลวดลาย หรือรอยขีดเขียน ซึ่งแสดงโดยใช้เส้น (ปราโมทย์ แสงพลสิทธิ์ 2540 : 37) นำเสนอข่าวสารต่อผู้ดูผู้อ่านให้สามารถรับรู้ความหมายและแปลความหมายได้ทางสายตา (ประชิด ทิณบุตร 2530 : 19) เป็นการออกแบบเพื่อให้อ่านเช่น ออกแบบหนังสือ, นิตยสาร, โฆษณา, หีบห่อ, ป้าย, ภาพยนตร์, โทรทัศน์, โปสเตอร์, แผ่นพับ, นิตรรศการ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2532 : 9)
2. รูปแบบ (Style) หมายถึง ลักษณะโดดเด่นที่บ่งบอกเรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม
3. Font หมายถึง ตัวอักษรที่มีทั้ง พยัญชนะ, สระ, วรรณยุกต์, เครื่องหมาย, ตัวเลข ที่ผ่านกระบวนการออกแบบและสั่งการด้วยระบบคอมพิวเตอร์จนสามารถนำออกมาใช้เป็นตัวพิมพ์บนเป็นพิมพ์เพื่อการสร้างสรรค์งานออกแบบแขนศิลป์
4. โทนสี หมายถึง กลุ่มสีที่ปรากฏให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การออกแบบเลขศิลป์

ความหมายการออกแบบเลขศิลป์

การออกแบบเลขศิลป์ (Graphic Design) หมายถึง ศิลปะที่มีลักษณะเป็นรอยจุดเขียน, ตัวอักษรหรือลวดลาย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2493:812) มีลักษณะสำคัญที่ออกมาเป็นลายเส้น, การขีดหรืองานพิมพ์ เป็นการออกแบบที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางทัศนียภาพ (Visual Communication) ที่ประกอบเป็นตัวอักษร ลวดลาย หรือรอยขีดเขียน ซึ่งแสดงโดยใช้เส้น (ปราโมทย์ แสงพลสิทธิ์ 2540 : 37) นำเสนอข่าวสารต่อผู้ดูผู้อ่านให้สามารถรับรู้ความหมายและแปลความหมายได้ทางสายตา (ประชิด ทิณบุตร 2530 : 19) เป็นการออกแบบเพื่อให้อ่านเช่น ออกแบบหนังสือ, นิตยสาร, โฆษณา, หีบห่อ, ป้าย, ภาพยนตร์, โทรทัศน์, โปสเตอร์, แผ่นพับ, นิตรรศการ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2532 : 9)

ขอบข่ายของงานเลขศิลป์

เลขศิลป์เป็นงานที่ดูเผินๆ น่าจะเกี่ยวกับงานพิมพ์เท่านั้นแต่จริงๆ แล้วงานเลขศิลป์ยังเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับงานอื่นๆ อีก ได้แก่

การประชาสัมพันธ์ ถือได้ว่างานเลขศิลป์นี้เป็นงานที่ควบคู่ไปกับการตลาด เพราะเนื้อหาของงานประชาสัมพันธ์ที่ออกไปนั้น หากไม่ดึงดูดความสนใจที่ดีแล้วย่อมไม่สามารถที่จะสื่อความหมายกันระหว่างผู้ชมกับฝ่ายองค์กรได้

งานโทรทัศน์ เลขศิลป์จะเกี่ยวข้องในส่วนที่เป็นหัวเรื่อง(title)สไลด์ ฯลฯ

งานจัดฉากละคร เช่นการจัดฉากในรูปแบบต่าง ๆ การออกแบบตัวหนังสือ

งานหนังสือพิมพ์ วารสาร นิยมใช้สัญลักษณ์ทางเลขศิลป์กันมากเพราะสัญลักษณ์เหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย

งานออกแบบ หรือแบบร่าง เช่นออกแบบบ้าน, จัดสวน ฯลฯ

งานพิมพ์หรือทำสำเนา

ทำซิกซ์สกรีน

การออกแบบหนังสือ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ต่างๆ

เลขศิลป์กับสังคมปัจจุบัน

ในปัจจุบันโลกได้วิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว มีการใช้ระบบการติดต่อสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการกระจายข้อมูลไปอย่างรวดเร็ว โดยอาจจะเป็นการกระจายข้อมูลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง การเข้าใจความหมายเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักเนื่องจากความแตกต่างกันทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรม ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นดังนั้นการใช้งานเลขศิลป์ที่ดีสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนถูกต้อง จะช่วยให้มนุษย์ สามารถสื่อสารกันได้ เข้าใจกันได้ เกิดจินตนาการร่วมกัน

ในการนำสื่อเลขศิลป์มาใช้งานนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารทางใดผู้ที่นำเอาสื่อเลขศิลป์มาใช้ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและปัญหาเหล่านี้ด้วย เช่น เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาจัดระบบข้อมูล และการนำเอาศิลปะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสารมากที่สุด

ความสำคัญของการออกแบบงานเลขศิลป์

1. การออกแบบที่ดีต้องทำให้ข้อมูลที่จัดกระจายมีระเบียบมากขึ้น
2. ช่วยใช้ระบบการถ่ายทอดข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วและชัดเจน
3. ช่วยสร้างสร้งงานสัญลักษณ์ทางสังคม เพื่อการสื่อความหมายร่วมกัน
4. ช่วยพัฒนาระบบการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
5. ช่วยให้เกิดจินตภาพ เกิดมีแนวคิดสิ่งใหม่อยู่เสมอ
6. ส่งเสริมให้เกิดค่านิยมทางความงาม

คุณค่าของงานเลขศิลป์

งานเลขศิลป์ที่ดีจะทำให้เห็นถึงความคิดในการออกแบบเป็นเลิศ จะมีอิทธิพลโดยตรงที่จะโน้มน้าวผู้รับข้อมูล ให้เกิดความเข้าใจ และการยอมรับ ในขณะเดียวกันก็ยังแสดงถึง

1. เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายให้เกิดการเข้าใจตรงกัน
2. สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกิดการศึกษาต่อกับกลุ่มเป้าหมายได้
3. ช่วยให้งานเกิดความน่าสนใจ ประทับใจ แก่ผู้พบเห็น
4. ช่วยให้เกิดการกระตุ้นทางความคิด และการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว
5. ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
6. ทำให้ผู้พบเห็นเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางด้านการกระทำและความคิด

อิทธิพลของศิลปะในการออกแบบเลขศิลป์

เพื่อต้องการให้งานเลขศิลป์มีคุณค่าและแสดงความหมายได้อย่างเต็มที่ องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้งานกราฟิกมีความโดดเด่นน่าสนใจ นักออกแบบจึงใช้หลักและวิธีการทางศิลปะเป็นแนวทางการออกแบบโดยพิจารณา ดังนี้

รูปแบบตัวอักษรและขนาด

การสร้างรูปแบบตัวอักษรให้มีรูปแบบที่อ่านได้ชัดเจน สวยงามจะช่วยเร่งเร้าความรู้สึกการตอบสนองได้เป็นอย่างดี โดยเน้นความชัดเจนสวยงามสอดคล้องกับจุดประสงค์ และขนาดตัวอักษรต้องมีความพอดี อ่านง่าย

การกำหนดระยะห่างและพื้นที่ว่าง

การจัดพื้นที่ว่างในการออกแบบงานกราฟิก มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดระเบียบของข้อมูลช่วยเน้นความชัดเจนและความเป็นระเบียบ ระยะห่างหรือพื้นที่ว่างช่วยพักสายตาในการอ่าน ทำให้ดูสบายตา

การกำหนดสี

สีมีบทบาทอย่างมากที่จะช่วยเน้นความชัดเจน ทำให้น่าสนใจ สร้างสรรค์ความสวยงาม การกำหนดสีใดๆ ขึ้นอยู่กับประเภทของงานนั้นๆ

การจัดวางตำแหน่ง

เป็นการจัดวางโครงร่างทั้งหมดก่อนที่จะกำหนดตำแหน่งขนาดของภาพประกอบ ตำแหน่งของข้อความทั้งหมด และส่วนประกอบอื่นๆ ที่ปรากฏ ซึ่งต้องคำนึงถึงจุดเด่นที่ควรเน้น ความสมดุลต่างๆ ความสบายตาของการมอง

ส่วนประกอบของการออกแบบ

องค์ประกอบของการออกแบบหรือส่วนประกอบในการสร้างภาพ (Element of Design) จะประกอบไปด้วย

จุด (Point/Dot) เป็นส่วนประกอบที่เล็กที่สุดเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของส่วนประกอบต่างๆ โดยอาจจะเรียงเป็นเส้น หรือรวมเป็นภาพ

เส้น (Line) เป็นส่วนประกอบของจุดหลายๆ จุดต่อเนื่องกันกลายเป็นเส้น

รูปร่าง (Shape) เมื่อนำเส้นมาบรรจบกันจะเป็นภาพรูปร่างมีลักษณะเป็น 2 มิติ คือ กว้างและยาว ซึ่งมีลักษณะเช่นรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม ฯลฯ

รูปทรง (Form) เป็นลักษณะของรูป 3 มิติซึ่งนอกจากจะมีความกว้างและความยาวแล้วยังมีความหนาขึ้นอีกด้วยทำให้เราทราบถึงรูปร่างลักษณะของวัตถุต่างๆ ได้

แสงและเงา (Light and Shade) เราสามารถเห็นวัตถุต่างๆ ได้ก็ต่อเมื่อมีแสงไปกระทบวัตถุนั้น แล้วแสงจากวัตถุสะท้อนเข้าตาเรา ทำให้เห็นภาพขึ้น ส่วนเงานั้นทำให้เราเห็นภาพที่เด่นขึ้น เห็นรายละเอียดชัดเจนขึ้น

สี (Color) สีมีอิทธิพลอย่างมากต่อมนุษย์เรา สีที่ปรากฏอาจจะเกิดขึ้นจากการมองเห็นของสายตา จากการที่แสงส่องมากระทบวัตถุ เกิดจากสีที่มีอยู่ในตัวของวัตถุเอง เราอาจจะแยกสีออกเป็น 2 ประเภท คือ

สีที่เกิดจากธรรมชาติเช่น สีของใบไม้ ดอกไม้ ฯลฯ

สีที่เกิดจากการผลิตขึ้นมาโดยมนุษย์อาจให้สีเหมือนธรรมชาติหรือสร้างขึ้นใหม่ได้

ลักษณะพื้นผิว (Texture) ในการออกแบบกราฟิกพื้นผิวมี 2 ลักษณะ คือ

พื้นผิวที่สามารถสัมผัสได้ อาจเรียบ หรือขรุขระ

พื้นผิวที่สื่อออกมาด้วยลายเส้น หรือวิธีการใดๆ ทางเลขนศิลป์

สัดส่วน (Proportion) สัดส่วนทั้งในส่วนองวัตถุ และความเหมาะสมระหว่างวัตถุและบริเวณภาพซึ่งเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับขนาด ปริมาณ และบริเวณว่าง จะต้องพิจารณาให้ละเอียดไม่ควรละเลย ซึ่งจะมีผลต่อการสื่อความหมายได้

ทิศทาง (Direction) เป็นการนำสายตา จูงใจ และแสดงการเคลื่อนไหวอาจจะแสดงด้วยเส้น ลูกศร ฯลฯ

จังหวะลีลา (Rhythm) การจัดวางเส้น รูปร่าง รูปทรง ที่มีความต่อเนื่อง มีลีลาที่เคลื่อนไหวที่ แสดงความถี่หรือใกล้ชิด ความห่างหรือไกลกัน และอาจมีความพอเหมาะพอดีที่เรียกว่า “ลงตัว”

บริเวณว่าง (Space) ควรจะคำนึงถึงและใช้ให้ถูกต้อง มิเช่นนั้นการสื่อความหมายอาจจะคลาดเคลื่อนได้ การใช้บริเวณว่างที่เหมาะสมจะทำให้ภาพชัดเจนง่ายต่อการรับรู้และเข้าใจรวมไปถึงความงามอีกด้วย

ระยะของภาพ (perspective) สายตาของมนุษย์เราจะมองเห็นภาพที่อยู่ใกล้ชัดเจนที่สุด และมองเห็นภาพที่อยู่ไกลเลือนรางให้รายละเอียดที่ไม่ชัดเจน การรับรู้ของสายตาและการถ่ายทอดเพื่อสื่อความหมายในเรื่องระยะของภาพนี้ ทำให้เกิดความถูกต้อง สมจริง บอกได้ถึงขนาด สัดส่วน ระยะทาง ความลึก ฯลฯ

การจัดองค์ประกอบภาพของงานเลขนศิลป์

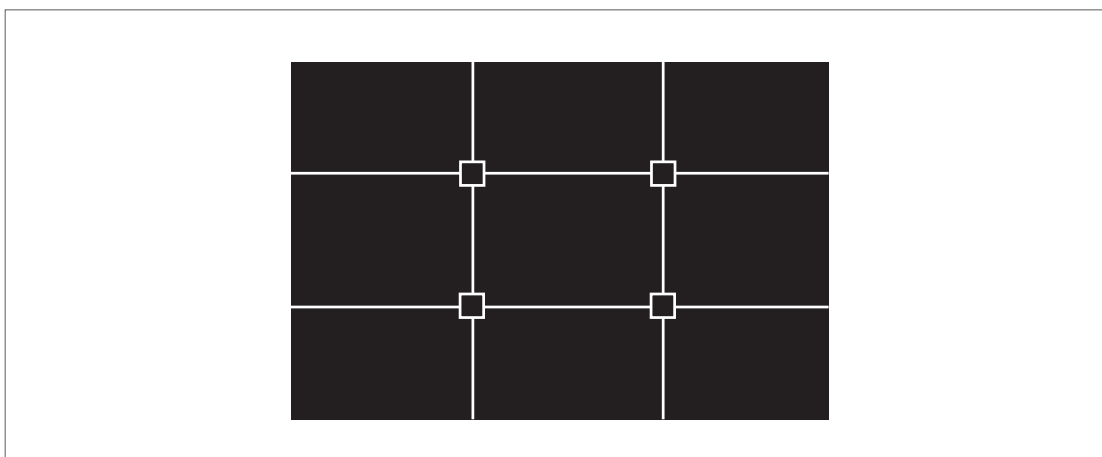
จัดให้เป็นเอกภาพ (Unity) ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ช่วยทำให้ชิ้นงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์นั้นๆ ความเป็นเอกภาพจะครอบคลุมถึงเรื่องของความคิด และการออกแบบ

ความสมดุล (Balance) ความสมดุลในงานเลขนศิลป์เป็นเรื่องของความงาม ความน่าสนใจ เป็นการจัดการสมดุลกันทั้งในด้านรูปแบบและสี มีอยู่ 2 ลักษณะที่สำคัญคือ

ความสมดุลในรูปทรงหรือความเหมือนกันทั้งสองข้าง คือเมื่อมองดูภาพแล้วเห็นได้ทันทีว่าภาพที่ปรากฏนั้นเท่ากัน ลักษณะภาพแบบนี้จะให้ความรู้สึกที่มั่นคง เป็นทางการ แต่อาจทำให้ดูน่าเบื่อได้ง่าย

ความสมดุลในความรู้สึก หรือความสมดุลที่ทั้งสองข้างไม่เหมือนกัน เป็นความแตกต่างในรูปแบบของสี หรือพื้นผิว แต่เมื่อมองดูโดยรวมแล้วจะเห็นว่าเท่ากัน ความสมดุลในลักษณะนี้จะทำให้เกิดการเคลื่อนไหว แปรเปลี่ยน ไม่เป็นทางการ ไม่น่าเบื่อ

การจัดให้มีจุดสนใจ (Point of Interest) ภายในเนื้อหาที่จำกัดต้องมีการเน้น การเน้นจะเป็นจุดใดจุดหนึ่งที่เห็นว่ามีความสำคัญ อาจทำด้วยภาพหรือข้อความก็ได้ สำหรับวิธีการที่จะทำให้มีจุดสนใจอาจเน้นด้วยสี ขนาด สัดส่วนและรูปภาพที่แปลกไปกว่าส่วนอื่นๆ ในภาพส่วนตำแหน่งที่เหมาะสมในการวางจุดสนใจในภาพนั้นสามารถทำได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงตำแหน่งที่เหมาะสมกับการวางจุดเด่นของภาพ

นำภาพนั้นมาแบ่งเป็น 3 ส่วน บริเวณที่เส้นตัดกันนั้นคือตำแหน่งที่เหมาะสมจุดวางภาพที่เหมาะสมที่สุด

การแบ่งขั้นตอนในการออกแบบเลขคณิตศิลป์

โดยทั่วไปการออกแบบเลขคณิตศิลป์ ประกอบด้วยหกขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้

ขั้นศึกษาข้อมูลหรือขั้นตีโจทย์ (Identify) หมายถึง ขั้นพินิจพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาของโจทย์ เพื่อให้เข้าใจถึงความต้องการของลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดในรายละเอียดปลีกย่อยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ลูกค้าหรือโจทย์กำหนดรวมทั้งข้อจำกัดและวิธีการในการสื่อสาร

ขั้นร่างแบบจิ๋วหรือขั้นระดมคำตอบ (Preliminary) หมายถึง ขั้นตอนในการแสวงหาคำตอบในหลายๆ หนทางและหลายๆ วิธีการ เพื่อขยายแนวความคิดในการตอบปัญหานั้นๆ ให้กว้างขึ้น วิธีการหาคำตอบในขั้นนี้ ถือเป็นขั้นตอนแรกที่จะปรากฏออกมาเป็นรูปวาดคร่าวๆ ขนาดเล็ก (Thumbnail) บางกลุ่มนิยมเรียกว่า แบบสเก็ตช์ขนาดเล็ก (Thumbnail Sketch) หรือบางกลุ่มเรียกว่า เลย์เอาต์ขนาดเล็ก (Thumbnail Layout)

เลย์เอาต์ (Layout) หมายถึง แผนหรือแบบที่แสดงให้เห็นถึงการบรรลุผลหรือจุดประสงค์ทางการออกแบบเลขคณิตศิลป์ด้วยวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านกระบวนการสื่อสารทางการมองเห็น

หรือเลย์เอาต์ หมายถึง “ภาพร่าง” ที่เกิดจากแนวคิดของมนุษย์ที่รวบรวมเป็นภาพเลื่อนรางจากจินตนาการให้ปรากฏเป็นรูปแบบหรือหมวดหมู่ด้วยวิธีการง่ายๆ

สำหรับ “กริด เลย์เอาท์” (Layout Grid) หมายถึง กระดาษออกแบบสำหรับจัดทำต้นฉบับ แสดงเส้นตั้งและเส้นนอนของเส้นบรรทัด รวมทั้งจำนวนคอลัมน์ตามความประสงค์ของนักออกแบบ ซึ่งเป็นผู้จัดทำเลย์เอาท์ถือเป็นขั้นตอนพื้นฐานในการจัดทำต้นฉบับทางการพิมพ์

ขั้นร่างแบบหยาบ หรือขั้นจัดกลุ่มคำตอบ (Refinement) หมายถึง ขั้นตอนคัดเลือกคำตอบที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เข้ากลุ่มเดียวกัน โดยคัดเลือกอันที่เด่นที่สุดในแต่ละกลุ่มมาออกแบบใหม่เพิ่มเติม เพื่อแสดงรายละเอียดเพิ่มขึ้น เช่น ขนาด การจัดวาง แบบตัวอักษรชนิดต่างๆ และการใช้สี เรียกขั้นตอนการจัดกลุ่มคำตอบในขั้นนี้ว่า สเก็ตช์หยาบ (Rough Sketch) หรือเลย์เอาท์แบบหยาบๆ ก็ได้ (Rough layout)

ขั้นร่างแบบละเอียดหรือขั้นคำตอบที่สมบูรณ์ (Analyze) หมายถึง ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินและตรวจสอบเกี่ยวกับรายละเอียดของรูปแบบทั้งหมด ในส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับตัวอักษร การจัดวางภาพประกอบ การใช้สี การเขียนตัด และการประกอบหน้า ฯลฯ โดยนักออกแบบเลขศิลป์ จะต้องทำการออกแบบให้มีลักษณะใกล้เคียงความจริงเรียกว่า คอมพรีเฮนซีฟ สเกตช์ (Comprehensive Sketech) หรือคอมพรีเฮนซีฟ เลย์เอาท์ (Comprehensive Layout) เพื่อเลือกคำตอบที่ดีที่สุดจากขั้นจัดกลุ่มคำตอบ โดยวิธีการเปรียบเทียบและตัดสินใจเพียงคำตอบเดียว

ขั้นจัดทำต้นฉบับงานออกแบบกราฟิก หรืองานพิมพ์ เรียกว่าขั้นตัดสินใจ (Decide) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการออกแบบที่นักออกแบบ และผู้เกี่ยวข้องตัดสินใจเลือกใช้ชิ้นงานใดชิ้นงานหนึ่งที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า ชิ้นงานที่ได้รับการคัดเลือกจะถูกนำไปสู่การจัดทำต้นฉบับทางการพิมพ์ (Artwork) ที่เปรียบเสมือนคำตอบที่ตรงกับโจทย์ในขั้นตอนแรก

ชิ้นงานพิมพ์เสร็จ หรือขั้นการนำไปใช้ (Implement) เป็นขั้นตอนของการนำคำตอบซึ่งผ่านการพิจารณาและคัดเลือกแล้วอย่างพิถีพิถันว่าเป็นคำตอบที่ดีและสมบูรณ์ที่สุดเพื่อนำออก เผยแพร่ด้วยสื่อชนิดต่างๆ เช่น แผ่นปลิว โปสเตอร์ นิตยสาร ฯลฯ

ความคิดสร้างสรรค์ Creativity Thinking

โดยแท้จริงแล้ว ความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องที่หาคำนิยามที่สมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์แทบจะเป็นไปไม่ได้ เพราะแต่ละคนก็มีความคิดแต่ละแบบ แต่ละสไตล์หลากหลายกันไป แต่พอจะสรุปคร่าวๆ ได้ดังนี้

ความคิดสร้างสรรค์คือการผนวกส่วนของความคิดเล็กๆ ภายในใจประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาแก้ไขโจทย์และเงื่อนไขต่างๆ ที่มีอยู่ โดยมีรูปแบบค่อนข้างใหม่ไม่ซ้ำกับสิ่งที่มีอยู่แล้ว และมีคุณค่าในการตอบโจทย์เป้าหมาย หรือสิ่งที่เราต้องการได้เป็นอย่างดี

ทางออกของการคิดให้สร้างสรรค์คือ การพยายามคิดออกมานอกกรอบความคิดที่มีอยู่ (Think out of box) แต่ไม่ใช่คิดเลยออกทะเลแล้วไม่สามารถกลับมาตอบโจทย์ของเราได้

นอกจากนี้ในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ยังพอจะแบ่งเป็นเกณฑ์เป็นระดับได้ เราลองมาดูว่ามีเกณฑ์อะไรบ้าง

คิดแบบค้นพบ เป็นความคิดที่ได้ไอเดียใหม่ หรือทฤษฎีใหม่ เช่น การค้นพบทฤษฎีแรงดึงดูดของโลกของ เซอร์ไอแซค นิวตัน หรือทฤษฎีสมมูลภาพของ จอห์น แนช ซึ่งเป็นเรื่องยากที่คนทั่วไปจะคิดได้

คิดเชิงนวัตกรรม เป็นความคิดประยุกต์ที่นำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาผนวกให้เกิดคุณค่าในการแก้ปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น การประดิษฐ์ทีวีขึ้นมา โดยนำหลักการเดินทางของคลื่นมาประยุกต์เป็นสิ่งประดิษฐ์

คิดเชิงสังเคราะห์ใหม่ เป็นความคิดที่นำสิ่งที่มีอยู่เดิมมารวบรวม หรือ ผสมผสานให้เกิดความคิดที่สร้างเป็นสิ่งใหม่ขึ้นมา

คิดแบบดัดแปลง เป็นการนำปัญหาที่มีอยู่มาผนวกกับสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติของสิ่งที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นขนาด รูปร่าง รูปทรง เช่น ความคิดที่จะนำเครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้านมาพกติดตัว เลยปรับขนาดกลายมาเป็นพ็อกเก็ตพีซี ในปัจจุบัน

ในการออกแบบเลขคณิตปีนั้น เราจะใช้ความคิดในข้อที่ 3 และข้อที่ 4 มากที่สุด โดยความคิดที่ว่านี้เราจะใช้ในการคิดและผลิตงานออกแบบออกมาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งจะพูดถึงกันอีกทีในหัวข้อถัดไป

บรรทัดฐานในการออกแบบเลขคณิตปี Graphic Design Criteria

เราจึงต้องมีเกณฑ์หรือบรรทัดฐาน ในงานออกแบบขึ้นมาเพื่อเป็นตัววัด ตัวตัดสินใจได้ว่างานไหนเป็นงานที่ไม่ดี งานไหนเป็นงานที่ดี เกณฑ์การตัดสินไม่ได้มีไว้สำหรับให้คะแนนงานในการประกวด หรือสรุปว่างานนั้นดีไม่ดีเท่านั้น แต่เกณฑ์การตัดสินคือส่วนที่จะฝังลึกในระบบความคิดของนักออกแบบ ให้รับรู้อยู่เสมอว่างานแบบไหนดี แบบไหนไม่ดี ซึ่งการฝังลึกนี้เองที่เปรียบเสมือนแสงสว่างส่องให้นักออกแบบเดินได้ถูกต้อง ในหนทางของนักออกแบบนั่นเอง

บรรทัดฐานในงานออกแบบมีหลักอยู่ 3 ข้อ ได้แก่

1. การตอบสนองประโยชน์ใช้สอย

เป็นข้อที่สำคัญมากในการออกแบบทั้งหมด ในงานออกแบบเลขคณิตปีนั้น ประโยชน์ใช้สอยมีอิทธิพลกับงานที่เราออกแบบ เช่น งานออกแบบหนังสือ ต้องอ่านง่าย ตัวหนังสือชัดเจน ไม่วางเกะกะกันไปซะหมด หรืองานออกแบบเว็บไซต์ ถึงจะสวยอย่างไร แต่ถ้าโหลดช้า ทำให้ผู้ใช้งานต้องรอนาน ก็ไม่นับว่าเป็นงานออกแบบเว็บไซต์ที่ดี หรืองานออกแบบซีดีรอม ถ้าปุ่มที่มีไว้สำหรับกดไปยังส่วนต่างๆ ของเนื้อหานี้วางเรียงรายอย่างกระจัดกระจาย ทุกครั้งที่ผู้ใช้งานจะใช้ต้องกวาดตามองหาอยู่ตลอด อย่างนี้ก็เรียกได้ว่าเป็นการออกแบบที่ไม่สนองต่อประโยชน์ใช้สอย เป็นงานออกแบบที่ไม่ดี

ดังนั้นนักออกแบบจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นเรื่องสำคัญอันดับแรกในการออกแบบเสมอ

2. ความสวยงามพึงพอใจ

ในงานที่มีประโยชน์ใช้สอยดีพอๆ กัน ความงามจะเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่าของงาน โดยเฉพาะงานออกแบบเลขศิลป์ ซึ่งถือเป็นงานออกแบบที่มีประโยชน์ใช้สอยน้อยกว่างาน ออกแบบด้านอื่น อย่างงานออกแบบผลิตภัณฑ์ งานออกแบบสถาปัตยกรรมต่างๆ

3. การสื่อความหมาย

อย่างที่ได้เริ่มเกริ่นมาบ้างแล้วในบทนำว่า งานศิลปะนั้นจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อมันสื่อความหมายออกมาได้ งานเลขศิลป์ก็คืองานศิลปะเช่นกัน การสื่อความหมายจึงเป็นสิ่งที่นักออกแบบขาดเสียไม่ได้ในการออกแบบ ต่อให้งานที่ได้สวยงามอย่างไร แต่ไม่สามารถตอบโจทย์ของงานออกแบบ หรือสื่อสิ่งที่ผู้ออกแบบคิดเอาไว้ได้งานเลขศิลป์นั้นก็จะมีคุณค่าลดน้อยลงไป

สรุป

ส่วนสำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นงานออกแบบเลขศิลป์ ได้แก่ ภาพประกอบ ตัวอักษร โทนสี และเทคนิควิธีการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดทำต้นฉบับทางการพิมพ์ ซึ่งประกอบด้วยการสร้างสรรค์ภาพชนิดต่างๆ เช่น ภาพลายเส้น ภาพฮาล์ฟ โทน และภาพถ่ายสำเนา กลุ่มภาพที่กล่าวถึงเหล่านี้ จะต้องคำนึงถึงกระบวนการสร้างสรรค์ให้สัมพันธ์กับขนาดของงานกราฟิกหรือสิ่งพิมพ์ โดยผ่านกระบวนการย่อ การขยายและการครอบภาพ เป็นต้น

การแบ่งขั้นตอนในการออกแบบเลขศิลป์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นศึกษาข้อมูลหรือขั้นตีโจทย์ ขั้นร่างแบบจิ๋วหรือขั้นระดมคำตอบ ขั้นร่างแบบขยายหรือขั้นจัดกลุ่มคำตอบ ขั้นร่างแบบละเอียดหรือขั้นคำตอบที่สมบูรณ์ ขั้นจัดทำต้นฉบับงานเลขศิลป์หรือขั้นตัดสติ๊กเกอร์ และขั้นนำไปใช้

องค์ประกอบการออกแบบเลขคณิตที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

โทนสี

โทนของสีหมายถึง กลุ่มสีที่ปรากฏให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน สักเกตจากวงล้อสีปรากฏเป็น 2 โทน คือ

โทนสีร้อน (Warm Tone) ลักษณะของสีจะให้ความรู้สึกที่สดใส ร้อนแรง อบอุ่น หรือ รื่นเริง สีในกลุ่มนี้ได้แก่ สีเหลือง สีแดง แสด และสีที่ใกล้เคียง

โทนสีเย็น (Cool Tone) ให้ความรู้สึกที่ปรากฏในภาพจะแสดงความสงบ เยือกเย็นจนถึง เศร้า ได้แก่ สีน้ำเงิน สีม่วง สีเขียว และสีที่ใกล้เคียง

จิตวิทยาในการใช้สี

แม้ว่าจะมีทฤษฎีเกี่ยวกับสีอย่างมากมาย แตกต่างกันไปตามลักษณะ แต่คุณค่าเฉพาะของแต่ละสีย่อมจะเป็นตัวแทนของอารมณ์ต่างๆ ในวัตถุที่มีสีปรากฏขึ้นในตัว เมื่อสายตาได้สัมผัส จะเห็นความแตกต่างหลากหลายของสีในวัตถุ ย่อมเกิดความรู้สึกต่างๆ ได้แก่ ตื่นเต้น อ่อนหวาน อบอุ่น ฯลฯ การมีความรู้ประสบการณ์ในการเลือกใช้สีของนักออกแบบจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้เอกสารเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ไม่ยากนัก การเรียนรู้ถึงอิทธิพลสีที่มีต่อความรู้สึกของการมองแต่ละสี จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษายิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สีแดง เป็นสีของไฟ การปฏิวัติ ความรู้สึกทางกามรมณ์ ความปรารถนา สีของความอ่อนเยาว์ จึงเป็นที่ชอบมาสำหรับเด็กเล็กๆ

สีน้ำเงิน เป็นสีที่เก็บกด ช่างฝัน เปล่าเปลี่ยว ถึงแม้จะทำให้สดใสขึ้นโดยการผสมสีขาวลงไปก็ตาม สีน้ำเงินเป็นสีที่ให้ความประทับใจเกี่ยวกับความสะอาดบริสุทธิ์ จึงมักใช้ในที่ๆ ต้องการแสดงสุขอนามัย

สีเขียว เป็นสีทางชีววิทยา ซึ่งใกล้เคียงกับธรรมชาติ และช่วยให้ความคิดพลุ่งพล่านสงบลง เป็นสีกลางๆ ไม่เย็นไม่ร้อน แต่ถ้าเข้มไปทางสีน้ำเงินจะดูเป็นน้ำ สีเขียวอมฟ้า สีฟ้าพลอยเป็นสัญลักษณ์ของน้ำและอาการเคลื่อนไหว

สีม่วง แสดงถึงความรู้สึกใคร่ครวญ การทำสมาธิ ความลึกลับ ความเก่าแก่โบราณ สีม่วงครามซึ่งใกล้เคียงกับสีน้ำเงินมากจะดูเกี่ยวข้องกับโลกมากกว่าสีม่วงแดง

สีทอง มีตำแหน่งใกล้เคียงกับสีส้ม นับว่าเป็นสีอุ่นอีกประเภทหนึ่ง ในขณะที่สีเงินจัดให้อยู่ในสีเย็น และมีความคล้ายคลึงกับสีเทากลาง การใช้สีเงินออกจะยากกว่า เนื่องจากต้องมีสีอุ่นเข้ามาใช้ด้วยหากว่าต้องการผลของความรู้สึกในทางบวก

สีดำ ซึ่งเรียกว่า "ออร์ค" ถือถือว่าไม่ใช่สีดำ เป็นสัญลักษณ์ของความมืด ความว่าง ในการตีพิมพ์สีดำมีค่าทางบวกมาก เนื่องจากเมื่อเราใช้สีอื่นๆ ไม่ว่าภาพหรือตัวอักษรลงไปก็จะทำให้สีเหล่านั้นแจ่มจ้า สะดุดตา

หลักการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สี

การใช้สีในงานออกแบบกราฟิก มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้น่าดู สวยงาม ความตื่นตาส่งเสริมให้เนื้อหาสาระที่น่าสนใจมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คนแต่ละวัยมีความสนใจในกลุ่มสีที่แตกต่างกัน เด็กเล็กๆ จะสนใจสีสด สะดุดตา ไม่ชอบสีอ่อน จะสังเกตได้ว่าเมื่ออายุมากขึ้น ยังไม่ชอบสีสดใสมากๆ กลับนิยมสีอ่อนหวาน นุ่มนวล ดังนั้นการวางโครงสร้างของสีในงานออกแบบเลขศิลป์จึงต้องเน้นเรื่องวัยของกลุ่มเป้าหมายและความนิยมสีในช่วงนั้นๆ เป็นสำคัญ

เด็กเล็กๆ ควรใช้สีปฐมภูมิ (Primary) หรือสีทุติยภูมิ (Secondary) ส่วนผู้ใหญ่อาจจะใช้สีเท้ (Hue) ผสมกับกลุ่มสีขาว หรือดำ หรือที่เรียกว่า Tint and shade การใช้สีขาวหรือสีดำมาผสมกับสีเท้ จะช่วยลดความสดของสีเดิมลงตามขนาดและสัดส่วนมากน้อยตามต้องการ ดังนั้นก่อนจะวางโครงสร้างสีในการทำงาน จึงควรพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สีทางจิตวิทยาด้วย ดังนี้

1. ใช้สีสดหรือสีที่ตัดกันสำหรับกระตุ้นให้เห็นเด่นชัด เพื่อการมองเห็นในระยะเวลานั้น ๆ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการทำสื่อโฆษณา
2. พึงระลึกไว้เสมอว่าการใช้สีมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเน้นให้เห็นเด่นชัด มุ่งส่งเสริมเนื้อหาสาระให้มีความชัดเจนมากขึ้น บางครั้งการใช้สีของนักออกแบบ จะสามารถใช้สีได้อย่างอิสระเพื่อความสวยงาม บางครั้งจำเป็นต้องนึกถึงหลักความเป็นจริงและความเหมาะสมด้วย
3. การออกแบบเชิงพาณิชย์ศิลป์ งานเลขศิลป์ต่างๆ อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้สีเสมอไป ผู้ออกแบบจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมด้วยว่าควรใช้อย่างไร เพียงไร
4. ควรใช้สีให้เหมาะกับวัยของผู้บริโภค
5. การใช้สีมากเกินไปอาจไม่เกิดผลดีกับงานที่ออกแบบอย่างแท้จริง เพราะการใช้สีหลายๆ สี อาจจะทำให้ลดความเด่นชัดของงานและเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ
6. เมื่อใช้สีสด เข้มจัด คู่กับสีอ่อนมากๆ จะทำให้ดูชัดเจน น่าสนใจ

สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในงานออกแบบ เพื่อสร้างและดึงดูดผู้บริโภคให้รู้สึกหรือคล้อยตามหลายๆ ครั้งนักออกแบบมักจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่นๆ ในงานออกแบบ เช่น ตัวอักษร โครงสร้างของตัวผลิตภัณฑ์ ภาพประกอบและอื่นๆ ออกแบบให้โดดเด่นและแตกต่าง เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคให้หันมาเลือกผลิตภัณฑ์นั้นๆ แต่หลายครั้งเช่นกันที่นักออกแบบมองข้ามความสำคัญของสี ซึ่งแท้ที่จริงแล้วสีนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในงานออกแบบทีเดียว เนื่องจากมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับสีโดยธรรมชาติมาตั้งแต่กำเนิดแล้ว การแยกแยะ การจดจำ ความชื่นชอบนั้นถูกตัดสินโดยสีมาเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสินค้าบริโภค เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารต่างๆ นอกจากนั้นสียังสามารถสร้างภาพลักษณ์ต่างๆ ให้กับองค์กรผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ต้องการความโดดเด่น การใช้สีเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง เพื่อสร้างความจดจำ ให้แก่ผู้บริโภคได้ รวมทั้งแยกตราสินค้าประเภทต่างๆ ของชนิดสินค้า เพื่อตอบสนองตรงกับวัตถุประสงค์ทางการตลาด

การเลือกใช้สี (Use of Color)

สีสามารถดึงดูดความสนใจของคนได้และถือเป็น Powerful Design Element ซึ่งนักออกแบบต้องเลือกใช้ด้วยความฉลาด สีควรถูกเลือกใช้ภายใต้เหตุผลเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมจุดประสงค์ของการ Communicate จากผู้ออกแบบไปสู่ผู้รับอย่างเป็นที่เข้าใจได้ชัดเจน ซึ่งขึ้นอยู่กับ 5 หลักการที่ควรคำนึงถึงการใช้สีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่

การให้ข้อมูล (Informational)

สีสามารถให้ข้อมูลที่สื่อถึงความเป็นจริงได้ เช่น ภาพในงานพิมพ์ 4 สี การใช้สีประเภทนี้จะให้ข้อมูลที่สื่อสารตรงกับความต้องการจะสื่อดีที่สุดกับผู้บริโภคเนื่องจากทุกอย่างจะดูเหมือนเป็นของจริง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหาร ถ้าเราสามารถให้สีได้ใกล้เคียงของจริง หรือปรับสีสันทันให้ตรงกับธรรมชาติมากขึ้นเท่าไรผู้บริโภคก็สามารถเห็นภาพและตัดสินใจซื้อได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

ความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก (Affective)

สีสามารถก่อให้เกิดอารมณ์ที่เหมาะสมได้ในงานออกแบบผลิตภัณฑ์ งานโฆษณา ศิลปะหรืองานโฆษณา การใช้สีเกี่ยวกับอารมณ์ขึ้นอยู่กับความรู้ในเรื่องจิตวิทยา การสื่อสารที่ผิดพลาดจะเกิดขึ้นเมื่ออารมณ์ของสีนั้นๆ ไม่เข้ากับอารมณ์ของส่วนประกอบอื่นๆ เช่น ภาพประกอบหรือข้อความที่ประกอบในงานนั้นๆ

การเกี่ยวเนื่องกัน (Associational)

มนุษย์เรามีความเกี่ยวเนื่องระหว่างวัตถุและคุณสมบัติหรือความหมายในเรื่องของสี เช่น แอปเปิ้ล คนรับรู้ว่าเป็นสีแดง ท้องฟ้าจะเป็นสีฟ้า ถูโบไม่พริ้มมักจะเกี่ยวกับสีเขียว ฉะนั้นในงานโฆษณา นักออกแบบมักพยายามจะสร้างสรรค์เรื่องของสีให้สัมพันธ์กับการออกแบบ ซึ่งสามารถจะช่วยให้การจดจำของผู้บริโภคได้อย่างแน่นอน เช่น Coca-Cola สร้างความสัมพันธ์ภาพลักษณ์ขององค์กรให้ผู้บริโภครับรู้ด้วยสีแดง Seven-Up เป็นสีเขียว Kodak คือสีเหลือง และ IBM คือ Big Blue ในบางครั้งเราอาจไม่จำเป็นต้องเห็นองค์ประกอบอื่นๆ ทั้งหมดเราก็สามารถจดจำและนึกถึงผลิตภัณฑ์ต่างๆ นั้นได้เลย

สัญลักษณ์ (Symbolic)

สีถือเป็นสัญลักษณ์ได้ในธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมหนึ่งๆ เช่น ในสหรัฐอเมริกา สีแดง ขาว น้ำเงิน หมายถึงชาตินิยมในทางสัญลักษณ์ ในไทยจะหมายถึง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในประเทศคอมมิวนิสต์บางประเทศสีแดงมีความหมายทางสัญลักษณ์ของการปฏิวัติ และสีเขียวกลายเป็นสีของลัทธิทุนนิยม ในทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ถ้าเป็นสินค้าส่งออกเราอาจจะสอดแทรกสัญลักษณ์ในเชิงสัญลักษณ์นี้ได้เพื่อบอกความเป็นประเทศนั้นๆ หรือเพื่อให้ทราบถึงแหล่งที่มา

ความงาม (Aesthetic)

สีสามารถทำให้เกิดผลทางด้านการรับรู้ด้วยตาในแง่ของความงามและความพึงพอใจ การใช้สีในลักษณะนี้ไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติแต่อย่างใด ขึ้นกับจินตนาการของผู้ออกแบบเป็นสำคัญ ซึ่งต้องมุ่งเน้นไปยังความต้องการที่จะสื่อสารกับผู้บริโภคมากกว่า ปฏิภานศิลป์ได้ตอบกลับทางด้านความงามนี้ได้ยกระดับการใช้สีจากการใช้งานธรรมชาติไปสู่งานศิลปะได้ ซึ่งหลายๆ ครั้งอาจจะทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อเพื่อเก็บสะสมคะแนนได้ จะเห็นได้จากความฉลาดของนักออกแบบและนักการตลาดที่วางกลยุทธ์ร่วมกันในการดึงวันสำคัญหรือเทศกาลต่างๆ มาเป็นจุดดึงดูดในการสร้างงานเพื่อให้เป็นจุดขาย เช่น เทศกาลคริสต์มาส วาเลนไทน์ วันสงกรานต์ เหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนี้เราควรทราบถึงจิตวิทยาในการใช้สีเพื่อให้การเลือกใช้สีมีประสิทธิภาพสูงสุด ในการออกแบบแต่ละประเภทของผลิตภัณฑ์นั้นจะมีข้อกำหนดต่างๆ ที่ไม่เหมือนกัน นักออกแบบควรจะทราบเพื่อให้การเลือกใช้สีนั้นเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการแบ่งตลาดจากคู่แข่งอื่นๆ หลายๆ ครั้งถ้าเราไม่มีหลักในการเลือกที่ดีแล้วนั้น จะทำให้พลังของงานที่กระทบใจต่อผู้บริโภคนั้นจะลดลง และเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรต่างๆ โดยใช่เหตุ

การใช้สีเพื่อผลทางกายภาพและจิตวิทยา

สีแดง	ความโกรธ/ น่าตื่นเต้น/ ความบ้า/ รุนแรง/ เพิ่มขึ้น
สีส้ม	ร่าเริงสนุกสนาน/ กระปรี้กระเปร่า/ อึกทึก/ อุดมสมบูรณ์/ มั่นคง
สีเหลือง	ชื่นบาน/ จับใจ/ ที่อยู่บนฟ้า/ สุขภาพ/ จิตใจสูง
สีเขียว	สงบ/ ทำให้สดชื่น/ เย็นตา/ น่ากลัว/ มีความผิด
สีน้ำเงิน	สงบเงียบ/ ใจคอเหี่ยวแห้ง/ สุขุม/ โศกเศร้า/ ปกปิด/ น่าเกรงกลัว
สีม่วง	เศร้าสลด/ สง่างาม/ ลึกลับ/ อ้างว้าง/ หมดหวัง
สีขาว	บริสุทธิ์/ สะอาด/ เด็ก/ ปกติ
สีดำ	ความตกต่ำ/ มีดครีมี/ จิตใจในด้านลบ/ ความตาย

สีเป็นจุดเด่นที่สุดของทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นรอบตัวเราและประสบการณ์ของมนุษย์ สีมีผลกระทบไม่ใช่แค่การมองเห็นของมนุษย์ แต่กระทบการรับรู้ทั้งหมดของมนุษย์ สีก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตวิทยาของมนุษย์ และใช้เป็นสัญลักษณ์ของจิตใต้สำนึกและอายุ เพราะฉะนั้นสีจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการมองเห็นทุกๆ อย่างที่เกี่ยวกับมนุษย์ มนุษย์ทุกคนมีสภาพจิตใจที่ขึ้นอยู่กับปริมาณของแสงที่ได้รับและสิ่งที่มองเห็น

สีมีความสามารถที่จะเน้นคุณภาพของตัวพิมพ์และรูปภาพประกอบโดยการส่งเสริมคุณสมบัติของตัวพิมพ์และรูปภาพนั้นๆ สามารถถ่ายทอดความรู้สึกทางอารมณ์ ความคิดและสิ่งตอบโต้ของมนุษย์ และยิ่งไปกว่านั้น สีสามารถแสดงถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม การใช้สีนั้น สมควรใช้อย่างระมัดระวัง อย่าให้รุนแรงเกินไป เพราะนักออกแบบต้องคำนึงถึงผู้รับสื่อ และความรู้สึกที่สีนั้นจะแสดงออกมาต่อผู้รับสื่อด้วย

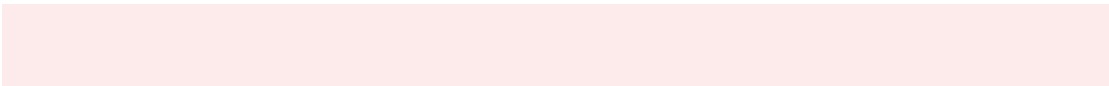
โทนสีไทย

โทนสีไทย ชื่อเรียกสีไทย ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.	ขาว ฝุ่น (ภาษาช่างสามัญเรียกสีแบ่งนวล)	white
2.	เหลืองประภัสสร ขาว + คราม + เหลือง	light yellow
3.	เหลืองเหลือง	light yellow
4.	เหลืองอ่อน	light yellow
5.	แดงเสน	red, light red
6.	เสน แดงเสน (แสด)	red, light red, vermillion
7.	จันทร์ สีนวล (สีจันทร์)	pale orange or broken yellow

อ้างอิง

สีกายและสีหน้าโขน ศาสตราจารย์นิโกลาส ให้คำเทียบไว้ในภาษาอังกฤษ และ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (ซี. เฟโรจี) เป็นผู้ให้สีตามคำเรียกในภาษาไทย คำที่พิมพ์ด้วยตัวเอนเป็นคำอธิบายเพิ่มเติม ของพระยาอนุนามนราชชน

8.	ดอกชบา มณีแดง (พลอยทับทิม)	scarlet
		
9.	ลิ้นจี่ แดงชาด	crimson lake
		
10.	ชมพู (คู่ 46 หงชาด)	pink
		
11.	ฟ้าแลบ (หงชาดอ่อน)	pink
		
12.	แดงชาด (แดงเลือดนก แดงยอ)	bright red, red, crimson
		
13.	ม่วงดอกตะแบก	deep azure, blue purple
		
14.	หงเสน (สีหม้อใหม่)	light red, light vermillion
		
15.	หงสบาท ก้ามปูสุรา (สีหม้อใหม่) สีส้ม สีดอกจำปาอ่อน	light red, orange
		
16.	แสด	bright red, orange
		
17.	บัวโรย	fade rose
		

18. แดง (ดู 46 หงชาด)

rose

19. ม่วง ม่วงแดง

purple

20. เหลือง เหลืองรงค์ (รงค์ทอง)

yellow, gamboge tint

21. เหลืองแก่ (จำปา)

dark yellow

22. ทอง (เหลืองทอง)

golden

23. น้ำรัก

dark sepia

24. ม่วงอ่อน (ดู 30 ผิดกันเพียงแก่อ่อน)

light purple

25. ขาบ คราม (น้ำเงินแก่)

dark blue, ultramarine blue

26. เมฆมอ (ดู 31)

azure

27. ผ่านแดง

piebald (brown)

28. ทองแดง copper - coloured

29. ลัมฤทธิ dark brown, sepia,
คราม + เหลือง + ดำ + แดง + ขาว greenish, neutral tint

30. ม่วงแก่ ม่วงชาด dark purple
(สีเมล็ดมะปราง หรือดอกตะแบก)

31. มอคราม (สีฟ้า, สีดอกผักตบ) indigo blue, indigo grey,

32. เมฆ (ดู 26 และ 41) light - cobalt, brown
เป็นสีอยู่ในระหว่าง เพราะเมฆอ่อนก็มีเข้มก็มี

33. ครามอ่อน (ดู 31) pale indigo blue

34. เขียวก้ามปู (ขัดกับ 15) dark green ถ้าเป็น dark green ก็เป็นเขียวใบแค
(เขียวสมอ, สีสมอ)

35. เขียว เขียวมรกต (พลอยเขียว) green

36. น้ำไหล sea - green

37. ผ่านดำ piebald (black)

38. ผ่านขาว piebald (white)

39. ดินแดง dark red, dark brick red

40. หงดิน (หม้อใหม่แก่) dark red, brown violetish

41. ดำ หมึก (ดำหมึก, ดำมืด) black

42. เทา หมอก (สีเทา, สีสวาด) grey

43. ดำหมึก มอหมึก (สีเทา, สีหมอก) sable

44. เหลืองเทา นวลเทา (สีกาก็) yellowish grey

45. หงชาด (ชมพูหรือดอกกุหลาบ) brick red, rose

หมวดสีไทย

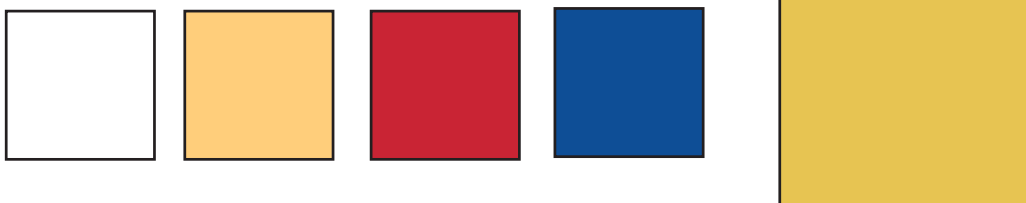
สีเบญจรงค์ เป็นสีซึ่งหมายถึงการสอดสลับสีเพียง ๕ สีทั้งนี้ ท่านหมายถึงสี ขาว เหลือง แดง เขียว ดำ เมื่อทั้ง 5 สีนี้สลับแสงทอกันจึงเรียกว่า สีเบญจรงค์

สีฉับพรรณรังสี หมายถึงสีหกประการ มีสีขาว เหลือง เขียว แดง น้ำเงินแก่ หงสบาท ทั้ง 6 นี้ประสานให้สลับกลมกลืนกันทุกๆ สี จะเป็นสีรุ้ง ซึ่งนักดาราศาสตร์ หมายถึง เป็นสีในดวงอาทิตย์

สีเลื่อมประภัสสร สีเป็นเงาเหลืองเลื่อมพราย มีสีประสมปนกันดังนี้ คราม เหลือง แดง ขาว (นิดหน่อย)

สีนพเก้า ซึ่งหมายถึงสีเก้าประการ (นพรัตน์) นับตามลำดับดังนี้ คือ

1. ขาวผ่อง ได้แก่ เพชร
2. แดงสด ได้แก่ ทับทิม
3. เขียวสด ได้แก่ มรกต
4. เหลืองสด ได้แก่ บุษราคัม
5. แดงแก่ ได้แก่ โกเมน
6. ครามหรือน้ำเงินแก่ ได้แก่ นิล
7. ไข่มุกด์ ได้แก่ มุกดาหาร
8. หงสบาท ได้แก่ เพทาย
9. สีเหลือง ขาว แดง ดำ เจือปนกัน ได้แก่ ไพฑูรย์

สีที่เป็นแม่สี ขาวม่วง เหลืองรงค์ เขียวใบแค แดงชาด แดงเสน ดินแดง กราม
(น้ำเงิน) ดำหมึก ดำน้ำรัก

ประเภทสีประสม

1. หงสบาท อ่อนแก่ ขาว แดงเสน เหลือง

2. หงชาด อ่อนแก่ ขาว แดงชาด

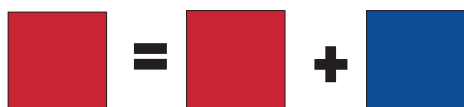
3. หงเสน อ่อนแก่ ขาว แดงเสน

4. หงดิน อ่อนแก่ ขาว ดินแดง

5. แดงลิ้นจี่ อ่อนแก่ แดงชาด กราม (นิดหน่อย)

6. มอคราม อ่อนแก่ ขาว คราม

7. ม่วงคราม อ่อนแก่ คราม แดงชาด

8. ม่วงชาด อ่อนแก่ ขาว แดงชาด คราม

9. มอหมึก อ่อนแก่ ขาว ดำหมึก

10. มอมืด อ่อนแก่ คราม ดำ ขาว (นิดหน่อย)

11. หมอก อ่อนแก่ ขาว คราม ดำ (นิดหน่อย)

12. เทา อ่อนแก่ ขาว ดำ แดง (นิดหน่อย)

13. นวลเทา อ่อนแก่ ขาว เหลือง ดำ (นิดหน่อย)

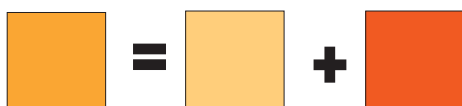
14. ฟ้ำ อ่อนแก่ ขาว เจียว คราม

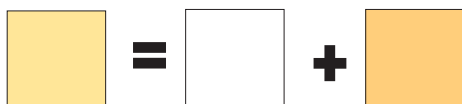
15. ก้ามปูสุรา อ่อนแก่ แดงชาด เหลือง ขาว (นิดหน่อย)

16. เหลืองแก่ อ่อนแก่ เหลือง แดงเสน (นิดหน่อย)

17. นวลจันทร์ อ่อนแก่ ขาว เหลือง

18. ไพล อ่อนแก่ เหลือง คราม (นิดหน่อย)

19. เจียวขาบ อ่อนแก่ เจียว คราม ขาว (นิดหน่อย)

20. เจียวก้านมะลิ อ่อนแก่ เจียว ขาว

21. เจียวก้านตอง อ่อนแก่ เจียว เหลือง ขาว (นิดหน่อย)

22. เขียวแก่ อ่อนแก่ เขียว คราม ดำ

23. น้ำตาล อ่อนแก่ เหลือง ดินแดง ดำ

24. อิฐ อ่อนแก่ แดงเสน ดำ (นิดหน่อย)

25. หม้อใหม่ อ่อนแก่ แดงเสน เหลือง ขาว (นิดหน่อย)

26. เลื่อมประภัสสรอ่อนแก่ คราม เหลือง แดง ขาว (นิดหน่อย)

27. ส้มฤทธิ์ อ่อนแก่ คราม เหลือง ดำ แดง ขาว

28. หมากรุก(ถ้าเจือเขียวเป็นแสง) เหลือง แดงเสน เขียว

สีในงานจิตรกรรมไทย

สีที่ปรากฏในงานจิตรกรรมไทยนั้น มีอยู่หลากหลายชนิดแล้วแต่ช่างจะถนัด ยิ่งในสมัยปัจจุบันสีมีมาก สีมียุคสมบัติมากขึ้นกว่าเก่า การเลือกใช้สียิ่งสะดวกมากขึ้น แต่ก่อนนั้นสีต่างๆ มีไม่มากสี สีที่ใช้กันจริงๆ เป็นสีฝุ่น (PIGMENT POWDER) ซึ่งเป็นหลักในการเขียน จัดเป็นหมู่ใหญ่ๆ ด้วยกัน 4 หมู่ มีสีดำ สีขาว สีแดง สีเหลือง สีคราม รวมเรียกว่า “สีเบญจรงค์” สีต่างๆ ที่แปลกออกไปช่างก็ผสมขึ้นจากสีในจำนวน 5 สีทั้งสิ้น การเก็บรักษาควรเก็บใส่ขวดที่ปิดด้วยฝาเกลียวอย่าเก็บในที่ชื้นจะทำให้สีจับกันเป็นก้อน อาจเปลี่ยนสภาพได้ สีบางชนิดเป็นแท่ง ควรห่อกระดาษให้มิดชิด อย่าให้ฝุ่นจับได้ เพราะจะทำให้ยุ่งยากตอนผสมสีหรือระบายภาพ สีโบราณแบ่งเป็นสีหลักจำนวน 5 สี มีลักษณะและคุณสมบัติต่างกันออกไป

ลักษณะการเขียนสีในงานจิตรกรรมไทย

1. เขียนด้วยสีฝุ่น ช่างไทยนิยมมากที่สุดเพราะสามารถแสดงส่วนรายละเอียดได้มากบนผนัง ตามอุดมคติของไทย ภาพส่วนมากไม่คงทนเพราะผนังขึ้นจากฤดูฝน
2. ภาพปูนเปียก ช่างไทยไม่นิยมเขียนเพราะเก็บส่วนละเอียดไม่ได้ ขณะเขียนต้องรวดเร็ว จึงไม่ประณีต
3. ภาพสีน้ำมัน สีคงทนมาก แต่ช่างไทยไม่นิยมเขียน
4. สีอะคริลิก มีความเหนียวเมื่อแห้ง ยากแก่การปิดทองส่วนใหญ่จะใช้สีเหลืองทาแล้วตัดเส้น แทนการปิดทอง หากปิดทอง เนื้อทองจะกระจายไปติดส่วนอื่นๆ ด้วย ดังนั้นเวลาปิดทอง ควรระมัดระวังเป็นอย่างมาก
5. สีโปสเตอร์ เวลาเขียนภาพไทยเนื้อสีจะเป็นแป้งนวลซึ่งมีความคงทนถาวรน้อยเมื่อโดนน้ำจะหลุดลอกออกได้ง่าย โทนสีที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ตรงกับบรรยากาศของความเป็นไทย ต้องผสมอย่างมาก การคุมโทนสียาก ราคาแพงกว่าสีฝุ่น แต่สีที่จัดว่าเป็นที่นิยมมากที่สุดคือสีฝุ่น เพราะพื้นผิวมีความแห้ง ค้าน เมื่อเวลาปิดทองแล้ว เนื้อทองจะไม่กระจายไปติดในส่วนอื่นๆ การคุมโทนสีได้ง่าย เนื้อสีมีมาก เคลือบได้ง่าย

หมู่สี

หมู่สีหลักของสีไทยแบ่งเป็นหมู่สีหลัก 5 สี

หมู่สีดำ สีดำนี้บางทีก็เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เขม่า” ทั้งนี้ก็เหตุที่เอาเขม่าซึ่งเกิดควันไฟอันลอยขึ้นไปจับรวมตัวกันมากเข้าตามปล่องไฟ หรือกันกระเทาะนั้นมาดเป็นสีดำ สีดำซึ่งทำมาจากเขม่านี้นี้มีคุณลักษณะต่างกันเป็นสองชนิด คือ เขม่าซึ่งได้จากไฟฟืนมักจะมียุ่ยหยาบกว่าเขม่า ได้จากควันน้ำมันเตา เขม่าชนิดนี้เนื้อละเอียดและสีดำสนิท สีเขม่าชนิดดีเขม่ามักจะห่อหุ้มเป็นแหวนเล็กๆ สีดำอีกชนิดเรียกว่า “หมึก” ลักษณะเป็นสีดำผสมยางไม้ป็นเป็นแท่ง เมื่อจะใช้จึงฝนออกละลายกับน้ำใช้ตัดเส้นดำที่เป็นส่วนละเอียด

หมูลีขาว สีขาวนี้ช่างรุ่นเก่าเรียกว่า “ฝุ่น” ที่เรียกดังนี้ก็เนื่องด้วยเนื้อสีมีลักษณะและสีเหมือนฝุ่นที่สตรีใช้ผัดหน้า สีขาวเดียวกันก็ยังมีขนาดต่างๆ กันออกไปด้วยคุณลักษณะในตัวของมันเอง ดังนี้

สีน้ำปูน สีชนิดนี้ทำจากปูนขาว นำเอาเนื้อปูนมาล้างให้คายรสเค็มออก แล้วกรองเอาแต่เนื้อปูนบดจนให้ละเอียดละลายเข้ากันกับน้ำ ใช้ทาระบายแต่งงานหยาบๆ ด้วยเป็นสีชั้นแล้ว สีขาวชนิดนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า CARBONATE OF LIME

สีดินขาว สีนี้ได้จากดินมีเนื้อละเอียดสีขาว เมื่อนำมาบดแล้วแล่งสักครึ่งสองครั้งก็นำมาใช้ทา หรือระบายได้ แต่สีไม่ใคร่ขาวจัด จึงใช้ทาหรือระบายทำแต่งงานรองพื้น และงานหยาบๆ ทั่วไปสีนี้แต่ก่อนเรียกว่าสีขาวกระบัง หรือ BRAYTAR

สีฝุ่นขาว หรือ ZINC OXIDE สีชนิดนี้เนื้อสีละเอียดและขาวจัดกว่าสีชนิดแรก เป็นสีซึ่งได้จากออกไซด์ของสังกะสี หรือชนิดเดียวกับฝุ่นผัดหน้าของหญิงจีน และหญิงญี่ปุ่น สีขาวหรือฝุ่นขาวนี้ส่วนใหญ่สั่งเข้ามาจากเมืองจีน

สีขาวฝุ่น ได้จากตะกั่ว สีไม่ทน นานไปจะเปลี่ยนเป็นสีคล้ำ ทำขึ้นโดยใช้ตะกั่วตัดเป็นแผ่นเล็กๆ ใส่ไหแล้วเทน้ำส้มแชไว ปิดฝา เจาะรูเล็กๆ ทิ้งไว้ประมาณ 6 เดือน จะได้ฝุ่นขาวฟูเป็นผงละเอียดขาวสดใส แต่เนื้อสีฟาม เรื่องการเตรียมสีนี้ พบว่ามีเงินทำมาก่อนแล้ว

หมูลีแดง สีแดงซึ่งช่างเขียนใช้เขียนระบายรูปภาพนั้น มีคุณสมบัติอ่อน กลาง และแก่ต่างๆ กันเป็นหลายระดับ ซึ่งจำแนกออกตามลักษณะได้ดังต่อไปนี้

สีดิน ลักษณะเป็นผงสีแดงคล้ำอมดำเล็กน้อย บางทีก็ว่าสีดินแดงตรงกับสีที่เรียกในภาษาต่างประเทศว่า LIGHT RED หรือ INDIAN RED สีดินนี้แต่ก่อนทำจากดินอันมีสนิมของแร่เหล็กเจือปนอยู่จึงออกสีแดงคล้ำๆ ไม่ใคร่สดใส ครั้นต่อมามีสีดินอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า “ดินเทศ” เนื้อละเอียดและสีสดกว่าสีดินที่เคยใช้กันมาแต่เดิมจึงนิยมใช้สีดิน (แดง) เทศแพร่หลายออกไป นัยว่าสีดินเทศสั่งซื้อเข้ามาแต่เมืองอินเดียเท่านั้น

สีชาด หรือสีแดงชาด เป็นสีซึ่งได้จากพืชชนิดหนึ่งเรียกว่าต้นชาดหรือคุณโดยวิธีนำเอาต้นมาโขลกละลายน้ำกรองเอาแต่ตะกอนใช้ระบายหรือเขียนลวดลายตกแต่งเล็กๆ น้อยๆ ภายหลังมีสีชาดมาจากเมืองจีนนัยว่าทำขึ้นจากพืชเช่นเดียวกันแต่เนื้อละเอียดและสีสดกว่า ช่างเขียนจึงหันมานิยมใช้สีชาดชนิดนี้กันมากใช้ระบายพื้นภาพหรือแม้แต่ตกแต่งลวดลายตลอดจนตัดเส้นต่างๆ ทั่วไป สีแดงชาดนี้ถ้าเทียบกับชื่อสีในภาษาต่างประเทศกับสี SCARLET LAKE

สีเสน หรือสีแดงเสน สีนี้ทำมาจากออกไซด์ของตะกั่วแดง LEAD RED เนื้อสีมีน้ำหนักมาก สีออกแดงแสดเทียบได้กับ VIRMILLION ช่างเขียนไม่ใคร่นิยมใช้ด้วยว่าเป็นสีสดใสในระยะแรก แต่พอนานเข้าสักหน่อยก็จะซีดจางเปลี่ยนไป

สีแดงลิ้นจี่ เป็นสีสำเร็จมาจากเมืองจีน เรียกว่า “อินจี” เนื้อสีนั้นทาเคลือบบนแผ่นกระดาศ ทำเป็นผลึกเล็กๆ เมื่อจะใช้ก็ละลายสีนั้นด้วยน้ำออกจากแผ่นกระดาศ สี

ลีนจีหรืออินจี ตรงกับสี ALIZARIN CRIMSON (ปัจจุบันสีจากแผ่นกระดาษจากจีนมีขายทั่วไป ราคาไม่แพง สีสดใส แต่ไม่คงทน)

หมูสีเหลือง สีในหมูสีเหลืองนี้ มีสีซึ่งมีลักษณะต่างกันอยู่บ้างเล็กน้อยดังนี้

สีเหลืองดิน เป็นสีซึ่งทำจากดินชนิดหนึ่งมีเนื้อสีเหลืองหม่น ไม่ใคร่สดใส เนื้อสีติดจะหยาบ ใช้ระบายพื้นดาดๆ ทั่วไป ไม่ใคร่ใช้เขียนสิ่งละเอียดประณีตเท่าใดนัก สีนี้ตรงกับสี YELLOW ORCHE

สีเหลืองรง เป็นสีเหลืองสดใสกว่าสีเหลืองดิน อันที่จริงคำว่า “รง” นั้นก็หมายถึงสีโดยเฉพาะ แต่ในพวกช่างเขียนนิยมเรียกว่า “รง” ห้วนๆ เป็นที่รู้กันว่าหมายถึงสีเหลืองสด ครั้นภายหลังมาเรียกยืดอกออกไปว่า “รงทอง” บางทีก็เรียกว่า “หรดานทอง” สำหรับชื่อหลังนี้ไม่ถูก เป็นความเข้าใจผิดไขว้เขวไป “หรดาน” นั้นเป็นแร่ชนิดหนึ่งเรียกว่า RELGAR มีสีเหลืองอ่อน และเนื้อแข็งกว่า “รง” มาก “หรดาน” ใช้จำเพาะแต่ผสมเป็นน้ำยาเขียนปิดพื้นทำลวดลายรดน้ำปิดทองเท่านั้น สีเหลืองรงนั้นได้จากยางของต้นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งเรียกว่า ต้นรง มีชื่อเรียกในพฤกษศาสตร์ว่า GRACINIA HANBURY HOOK ขึ้นอยู่ตามป่าและบนเกาะบางแห่งแถบจังหวัดชายทะเลภาคตะวันออกของอ่าวไทย กับยังมีที่เกาะลังกา และแควอินเดียนได้อีกด้วย การเตรียมเก็บรงนั้นบางแห่งก็ยักสับยางรงออกจากต้น แต่งบางแห่งลอกเอาเปลือกนำมาทุบให้แหลก แล้วจึงเคียวบนไฟไฉน้ำให้ระเหยออกจนยางรงงวดขึ้นได้ที่ จึงกรอกน้ำยางรงในกระบอกไม้ไผ่ ขนาดย่อมๆ ทิ้งไว้ให้เย็น ยางรงก็จับตัวกันแข็ง เมื่อผ่ากระบอกออกเนื้อรงจะมีลักษณะเป็นแท่งกลมๆ ยาวเวลานำมาใช้ ฝนกับน้ำให้ละลายออกเป็นสี ใช้เขียนระบายภาพได้ มีสีสดใสมาก สีรงหรือสีเหลืองรงนี้ตรงกับสี GAMBOGE TINT

หมูสีคราม สีครามเป็นสีซึ่งทำได้จากต้นคราม สีครามนี้มีชื่อเรียกต่างกันออกไปหลายนัย เช่นเรียกว่า สีขาบบ้าง สีน้ำเงินบ้าง หรือสีกรมท่าบ้าง ดังนี้ การที่เรียกสีครามต่างกันออกไปเช่นนี้ก็เหตุอันเนื่องแต่ลักษณะอ่อนหรือแก่ของสีครามต่างกันออกไป ซึ่งพอจะอธิบายได้ดังนี้ สีขาบนั้นเป็นสีครามอ่อนก่อนไปทางสีฟ้าเล็กน้อย เป็นสีซึ่งพ้องกับสีปีกของนกตะขาบ จึงเรียกสั้นๆ ว่าสีขาบ ส่วนสีน้ำเงินนั้นลักษณะเป็นสีครามก่อนไปทางเขียว คล้ายกับสีเปลวไอร้อนจากเนื้อแร่เงินหลอมละลายในเบ้า จึงเรียกสีน้ำเงิน สำหรับสีกรมทานั้นเป็นสีครามมืด เป็นสีนึ่งของข้าราชการในกรมท่าด้วย ข้าราชการในกรมต่างๆ แต่ก่อนเขานุ่งผ้าต่างๆ สี และเป็นที่ยอมรับกันว่าอยู่กรมกองไหน ดังเช่น กรมทำนุ่งผ้าสีคราม กลาโหม นุ่งผ้าสีลูกหว้า เป็นต้น

หมูสีที่เพิ่มเติมในชั้นหลัง

นอกจากหมูสีดังที่กล่าวมานี้ ยังมีสีที่ได้เพิ่มเติมมาอีกในชั้นหลังจากสี 5 หมูคือ

หมูสีเขียว ช่างเขียนของไทยเตรียมสีเขียวขึ้นใช้จากวัตถุธาตุที่สำคัญ สองอย่างด้วยกันคือ

สีเขียวตอง เป็นสีเขียวที่แต่โบราณได้นำส่งเข้ามาจากเมืองจีน จึงมีชื่อสีออกเสียงภาษาจีน เกิดจากการนำเอาทองแดงไปแช่กรดเกลือประมาณ 1-2 สัปดาห์ จะเกิดเป็นสนิม

ของทองแดงปรากฏให้เห็นเป็นสีเขียว แล้วขูดเอาออกมาผ่านน้ำจนหมดความเค็ม จึงนำมาบดใช้ เป็นสีเขียว เขียนรูปได้

สีเขียวใบแค เป็นสีเขียวเข้มค่อนข้างดำ เกิดจากการผสมระหว่างยางรง กับเขม่า หรือหมึกจีน หรือไม้ก๊อเอาสีรงผสมกับสีครามก็จะได้สีเขียวเข้มมากยิ่งขึ้น

หมूसีเสน เกิดจากสนิมของดินบุก เป็นสีที่สังเข้ามาจากเมืองจีน มีขายตามร้าน เครื่องยา เช่นกัน หรือตามร้านวัสดุก่อสร้าง เป็นสีที่มีน้ำหนักมากกว่าสีอื่นๆ

วิธีผสมสีต่างๆ ขึ้นใหม่

โดยผสมสีขาวร่วมกับสีที่ประสงค์จะให้มีความของสีอ่อนจาง หรือซีดกว่าเดิม สีซึ่งได้จากการผสมด้วยวิธีนี้ มีชื่อเรียกต่างกันไปดังต่อไปนี้

สีแดง	ผสมกับ	สีขาว	เรียกว่า	สีหงสบาท
สีดินแดง	ผสมกับ	สีขาว	เรียกว่า	สีหงสดิน
สีแดงชาด	ผสมกับ	สีขาว	เรียกว่า	สีหงสชาด
สีแดงเสน	ผสมกับ	สีขาว	เรียกว่า	สีหงสเสน
สีเหลือง	ผสมกับ	สีขาว	เรียกว่า	สีนวล
สีคราม	ผสมกับ	สีขาว	เรียกว่า	สีมอคราม
สีดำ	ผสมกับ	สีขาว	เรียกว่า	สีมอหมึก

มีข้อสังเกตชื่อสีซึ่งผสมด้วยวิธีนี้สองอย่าง คือ ถ้าสีหลักเป็นสีแดงผสมกับสีขาว สีซึ่งเกิดขึ้นใหม่จะเรียกว่า หงส์ นำหน้าเสมอ ทั้งนี้จะเหตุด้วยถือเอาสีดินหงส์ซึ่งเป็นสีชมพูอ่อนเป็นหลัก หรืออย่างไรก็ยังไม่ตลอด เรียกกันมาเช่นนี้แต่โบราณเต็มที สีอีกพวกหนึ่งคือสีคราม และสีดำ เมื่อผสมเข้ากับสีขาวก็จะมีคำว่า “มอ” นำหน้า แสดงให้รู้ว่าหม่นหรือจางลง

วิธีการผสมสีเพื่อแก้ปัญหาในข้อนี้ ถ้านำไปเทียบกับหลักการผสมสีของช่างเขียนฝาผนัง ตะวันตก จะตรงกับการทำสีต่างๆ ให้จางลงที่เรียกว่า TINT

โดยผสมสีลงในสีหลักแต่ละสี เพื่อให้สีเหล่านั้นเข้ม หรือหมองลงตามต้องการ สีซึ่งเกิดขึ้นใหม่ด้วยวิธีผสมกันเช่นนี้ มีชื่อเรียกต่างกันไปดังต่อไปนี้

สีแดง	ผสมกับ	สีดำ	เรียกว่า	สีแดงตัด
สีดินแดง	ผสมกับ	สีดำ	เรียกว่า	สีดินตัด
สีคราม	ผสมกับ	สีดำ	เรียกว่า	สีครามแก่

สีเกิดใหม่จำพวกนี้มีคำว่าตัดเติมท้าย โดยเฉพาะประเภทสีแดงวิธีการผสมเช่นนี้ตรงกันกับการผสมสีของช่างฝาผนังตะวันตกด้วยเหมือนกัน เป็นวิธีผสมสีชนิดนี้เรียกว่า SHADE คือ ทำให้สีคล้ำลงด้วยการเติมสีดำผสมลงไปตามขนาดที่ต้องการ

ใช้สีหลักจับคู่กัน เช่น สีแดงจับคู่ผสมกับสีเหลืองเกิดเป็นสีส้ม สีครามจับคู่ผสมกับสีเหลืองเกิดเป็นสีเขียว ดังนั้นเป็นต้น สีต่างสีซึ่งเกิดขึ้นใหม่ด้วยวิธีผสมสีเช่นนี้ มีชื่อต่างๆ กัน ดังนี้

สีแดง	จับคู่ผสมกับ	สีเหลือง	เกิดเป็น	สีส้ม
สีดินแดง	จับคู่ผสมกับ	สีเหลือง	เกิดเป็น	สีอิฐ
สีชาด	จับคู่ผสมกับ	สีเหลือง	เกิดเป็น	สีแสด
สีเหลือง	จับคู่ผสมกับ	สีคราม	เกิดเป็น	สีเขียว
สีเหลือง	จับคู่ผสมกับ	สีดำ	เกิดเป็น	สีเขียวมืด
สีคราม	จับคู่ผสมกับ	สีแดง	เกิดเป็น	สีม่วง

นอกจากการผสมสีขึ้นใหม่ด้วยวิธีจับคู่ดังกล่าวนี้ ช่างเขียนยังเพิ่มเติมสีที่สามร่วมลงไปไปในสีที่เกิดใหม่นั้นอีกสีหนึ่งเป็นการผสมร่วมกันระหว่างสีหลักรวมสามสีต่างแต่ว่ามีสัดส่วนต่างกัน สุดแต่จะเอาสีคู่ใดเป็นหลัก และจะเจือสีใดร่วมลงไปเท่าใดขึ้นอยู่กับความพอใจของช่างเขียนแต่ละคน สีต่างสีซึ่งเกิดขึ้นใหม่ด้วยวิธีผสมสีวิธีนี้มีชื่อต่างออกไป ดังนี้

สีคราม ผสมกับ	สีเหลือง	เจือสีขาว	เกิดเป็น	สีน้ำไหล
สีคราม ผสมกับ	สีเหลือง	เจือสีดำ เป็ด	เกิดเป็น	สีไพล
สีคราม ผสมกับ	สีขาว	เจือสีดำ	เกิดเป็น	สีเมฆ
สีคราม ผสมกับ	สีดำ	เจือสีขาว	เกิดเป็น	สีผ่านคราม
สีแดง ผสมกับ	สีเหลือง	เจือสีดำ	เกิดเป็น	สีน้ำรัก
สีแดง ผสมกับ	สีขาว	เจือสีคราม	เกิดเป็น	สีดอกตะแบก
สีแดง ผสมกับ	สีดำ	เจือสีขาว	เกิดเป็น	สีกะปิ

วิธีผสมสีให้เกิดสีต่างๆ ขึ้นใหม่นั้นอาจทำได้มากกว่าที่กล่าวมานี้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และความชำนาญของช่างเขียนแต่ละคน จะประดิษฐ์แก้ไขพลิกแพลงขึ้นเฉพาะตัวจึงไม่สามารถที่จะนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ให้ครบถ้วน

1. สีแต่ละสีเมื่อผสมเสร็จเรียบร้อยแล้วที่จะนำไปเขียนระบายภาพนั้นควรใช้แผ่นกระดาษตัดเป็นฝापิดภาชนะที่บรรจุสีแต่ละสี เพื่อกันฝุ่นละอองตกลงไปปะปนกับสี ทำให้สีสกปรก
2. สีที่ผสมสำเร็จและเหลือจากเขียนระบายวันหนึ่งๆ ควรรินน้ำเดิมลงไปไปในสีเล็กน้อยก่อนจะเก็บ เพื่อช่วยมิให้สีงวดและแห้งในวันต่อไป
3. สีต่างๆ เมื่อเหลือจากเขียนระบายภาพ และต้องการจะเก็บไว้ใช้นานๆ หลายวัน ควรเติมน้ำส้มสายชูลงไปในสีแต่ละชนิดหน่อย เพื่อป้องกันกันการซึ่งผสมสีบูดเน่า แต่อย่าใส่ให้มากเกินไปทำให้สีเปลี่ยนได้

ตัวอักษรไทย

คำนิยามศัพท์เกี่ยวกับการออกแบบตัวอักษร

TYPOGRAPHY คือหลักการ ศาสตร์ และทฤษฎี ว่าด้วยการเรียงพิมพ์ การออกแบบ และการจัดวางตัวอักษร

TYPOGRAPHIC DESIGN คือ รูปทางเลขศิลป์ที่เน้นการออกแบบโดยการนำเอาตัวอักษรมาใช้เป็นหลัก

LETTERING DESIGN คือ การออกแบบกลุ่มคำ ตัวอักษร ที่ไม่จำเป็นต้องครบชุด สำหรับงานเป็นชิ้นๆ ไป

TYPE คือ ตัวอักษรแต่ละตัว

TYPE FACE (รูปอักษร, หน้าอักษร) คือ แบบของตัวอักษรแต่ละชุด

FONT, FAUNT คือ การนำรูปแบบของตัวอักษรในแบบต่างๆ (TYPE FACE) นำมาใส่รายละเอียดของความห่างระหว่างตัวอักษร ช่องไฟ ระยะห่างระหว่างบรรทัด มีการทดสอบถึงการนำไปใช้ และการอ่าน พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในกระบวนการทางคอมพิวเตอร์ (อนุทิน วงศ์สรรคกร 2544: 82-84)

BODY TEXT, BODY TYPE, TEXT TYPE คือ ตัวเนื้อความ ตัวโปรย

DISPLAY TYPE คือตัวพาดหัว ชื่อข้อความ

DECORATIVE TYPE คือ ตัวอักษรตกแต่ง อักษรประดิษฐ์

ALPHABET คือ ชุดอักษรที่ใช้ในระบบการเขียนของแต่ละภาษา เป็นสัญลักษณ์แทนการออกเสียง ซึ่งใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบัน

CHARACTER คือ อักขระ ได้แก่ ตัวอักษร (พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์) ตัวเลข เครื่องหมายที่กำหนดใช้ของแต่ละภาษา

GLYPH (รูปอักษร) คือ รูปลักษณะของตัวอักษร มีความหมายเดียวกันกับ Character อันหมายถึง บุคลิกของตัวอักษรที่มีหลากหลายแบบแตกต่างกันออกไป เช่น สง่างาม, สนุกสนาน ร่าเริง, สงบเงียบ, อ่อนหวาน, เข้มแข็ง, น่ากลัว ฯลฯ (ปริญญญา โรจน์อารยานนท์ 2544 : 35)

LEGIBILITY คือ ประสิทธิภาพ ความยากง่ายในการแยกแยะด้วยสายตาในระหว่างการอ่าน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างตัวอักษรที่ต่างกัน ช่องไฟที่เหมาะสม รูปร่างอักษรที่ถูกต้องตามอักขระวิธี ความมีระเบียบ สบายตา ซึ่งส่งผลต่อความเร็วในการรับรู้ของผู้อ่าน ซึ่งมีผลต่อการออกแบบตัวพิมพ์เนื้อความมาก

READABILITY คือ การอ่านได้ยาก - ง่าย เป็นผลมาจากการออกแบบรูปแบบ สี การจัดวางของข้อความ ตัวอักษร การรับรู้ ความเคยชินของผู้อ่าน

ประวัติการออกแบบอักษรไทย

ลายสือไทย (พ.ศ.1828) ตัวอักษรไทยนั้นมีรากฐานมาจากอักษรอินเดียที่ พัฒนามาจากอักษรโฟนิเซียน เรียกว่า “อักษรพราหมี” แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ อักษรเทวนาครี เป็นของอินเดียเหนือ มีลักษณะเหลี่ยมเพราะเขียนบนกระดาศ อีกแบบหนึ่ง คือ อักษรคุณธ์ หรือ อักษรปัลลวะ ของอินเดียใต้ มีลักษณะกลมเพราะใช้จารลงใบลาน ตัวอักษรเหล่านี้เป็นต้นแบบของอักษรขอมและมอญอันเป็นชนชาติเก่าแก่ในสุวรรณภูมิในโบราณ ส่วนในประเทศไทย ในแรกเริ่มได้รับเอาตัวอักษรมอญมาใช้ จน พ.ศ. 1500 ขอมได้แผ่อาณาเขตขึ้นไปยังเมืองสุโขทัย ไทยจึงรับเอาอักษรขอมหัดมาใช้จนกระทั่งใน พ.ศ. 18 พ่อขุนศรีอิทราทิตย์ได้ประกาศอิสรภาพต่อขอม และเมื่อถึงรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงทรงมีพระราชประสงค์ ให้คนไทยเลิกใช้ธรรมเนียมและอักษรแบบขอม จึงทรงประดิษฐ์อักษรขึ้นในปี พ.ศ. 1828 (กำธร สติกรกุล 2523 : 38-39) เรียกว่า “ลายสือไทย” ได้รับอิทธิพลจากอักษร ไทยเดิม (ล้านนาไทย, ฝักขาม) และมีความคล้ายคลึงกับอักษรมอญ และอักษรขอมหัดอีกด้วย (เรื่องเดช ปิ่นเชื้อนชัย 253 : 111)

อักษรสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2223)

ตัวอักษรไทยสมัยนี้ได้พัฒนาคลีกลายมาจากสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาตอนต้น จนมีลักษณะคล้ายกับตัวอักษรในปัจจุบันมากที่สุด (ฉันทส ทองช่วย 2534 : 39) และเป็นช่วงที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้ตั้งโรงพิมพ์ขึ้นที่เมืองลพบุรี (Nectec 2544 : 22)

อักษรไทยย่อ (พ.ศ. 2279)

อักษรไทยย่อในสมัยพระเจ้าบรมโกศ ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ได้พัฒนามาจากอักษรสมัยพระนารายณ์มหาราช (ฉันทส ทองช่วย 2534 : 40)

อักษรสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2317)

อักษรไทยสมัยกรุงธนบุรี ได้รับเอารูปแบบมาจากสมัยอยุธยาอย่างเห็นได้ชัด แต่ได้รับการปรับปรุงให้รูปลักษณะของตัวอักษรเรียบง่ายขึ้น (ฉันทส ทองช่วย 2534 : 41)

อักษรไทยที่เริ่มสร้างเป็นตัวพิมพ์โดยชาวต่างชาติ

โรงพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ (พ.ศ. 2379)

หมอบรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) เริ่มตั้งโรงพิมพ์มิชชันนารีขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2379 ในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่กรุงเทพฯ เริ่มพิมพ์คำสอนทางคริสตศาสนา และประกาศห้ามสูบบุหรี่ ซึ่งถือว่าการพิมพ์หนังสือไทยด้วยตัวเรียงในประเทศไทยสำเร็จเป็นครั้งแรก ซึ่งรูปแบบมีขนาดสัดส่วนที่สวยงามขึ้น ต่อมาหมอบรัดเลย์ ได้พิมพ์วารสารฉบับแรกของไทยชื่อ “The Bangkok Recorder” ใน พ.ศ. 2407 ปรากฏมีอักษรมากขึ้น

อักษรอริยกะ (พ.ศ. 2390)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้มีการประดิษฐ์อักษรชุดใหม่ขึ้นมาใช้สำหรับเขียนภาษาบาลีให้กับหมู่พระธรรมยุติกนิกาย แต่ไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายและเลิกใช้ในไม่นานนัก (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2536 : 44)

ตัว ฝ.ศ. (พ.ศ. 2438)

พ.ศ. 2438 โรงพิมพ์อัสสัมชัญได้ออกแบบตัวพิมพ์ซึ่งมี 3 ขนาด เรียกว่า “ตัว ฝ.ศ.” เพราะแม่ทองแดงที่ใช้หล่อตัวพิมพ์ส่งมาจากฝรั่งเศส หรือ “แบบอูโฆน” เนื่องจากนำมาใช้เป็นครั้งแรกในการพิมพ์หนังสืออูโฆน ของอัสสัมชัญ ลักษณะเด่นของตัวพิมพ์ คือ เริ่มมีเส้นหนาบาง เลียนการเขียนด้วยปากกาอูโฆน (นันทา วิวุฒิสักดิ์, 2529 : 83)

สระแบบใหม่สมัยรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2460)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประดิษฐ์สระขึ้นใหม่ 19 ตัว ใช้ร่วมกับพยัญชนะเดิม โดยกำหนดให้วางสระไว้หลังพยัญชนะบนบรรทัดเดียวกัน โดยเว้นช่องไฟระหว่างคำ และใช้เครื่องหมายวรรคตอนแบบยุโรปด้วย แต่ไม่เป็นที่นิยมและเลิกใช้ไปไม่นานนัก (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2536 : 56-57)

ตัวอักษรในแบบเรียนเร็ว (พ.ศ. 2432)

แบบเรียนเร็ว หรือ หนังสือท่องตัวอักษรไทย ก-ฮ เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2432 ช่วงแรกยังไม่มีมีการประดิษฐ์อักษรให้มีขนาดใหญ่ จนระยะต่อมา จึงมีการแกะแม่พิมพ์ไม้ ทำให้ตัวอักษรใหญ่ขึ้น และมีหลายรูปแบบ และได้พัฒนาให้มีภาพประกอบหลากหลายสีสันตามเทคโนโลยีการพิมพ์ในยุคถัดมา

อักษรประดิษฐ์

ขณะนี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาจริงจังว่าเริ่มมีอักษรประดิษฐ์ หรือตัวอักษรตกแต่ง (Decorative Type) ของไทยนั้นเริ่มต้นเกิดขึ้นเมื่อใด

ตัวพิมพ์ในปัจจุบัน

การเข้าสู่ยุค Desktop Publishing (DTP) หรือยุคคอมพิวเตอร์ หรือยุคดิจิทัล การจัดการเรื่องต้นแบบสิ่งพิมพ์มีความสะดวกขึ้นเนื่องจากเทคโนโลยีของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถออกแบบผลงานต่างๆ ให้สำเร็จเสร็จสิ้นได้ด้วยเครื่องมือชิ้นเดียว ตัวพิมพ์จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญมากที่จะต้องมียุคคอมพิวเตอร์ และนักออกแบบไทยก็ได้ออกแบบตัวพิมพ์ไว้หลากหลายรูปแบบ

ในงานออกแบบเลขศิลป์ ไม่ใช่ภาพเท่านั้นที่จะบอกความหมายทั้งหมด ตัวอักษรยังช่วยบอกข้อมูลและสร้างความสวยงามให้กับงานได้

แรกเริ่มเดิมที ตัวอักษรมีบทบาทในงานสิ่งพิมพ์เป็นหลัก แต่ในปัจจุบันงานออกแบบแทบทุกชนิดต้องใช้ตัวหนังสือเป็นองค์ประกอบในภาพที่จัดวางได้อย่างลงตัวตัวหนังสือจึงมีอิทธิพลต่อความสวยงามมาก งานเลขศิลป์บางชิ้นอาศัยแค่รูปถ่ายสวยๆ รูปเดียว แล้วไปร้อยตัวหนังสือที่เข้ากันลงไปเท่านั้นก็จบ งานออกมาดูดี

ส่วนรายละเอียดในการออกแบบตัวอักษรนั้นเราจะมาเรียนรู้กัน โดยสิ่งแรกคือ เราจะต้องรู้จัก อักษรเสียก่อน ซึ่งการจะรู้จักตัวอักษรได้นั้นต้องประกอบไปด้วย 3 สิ่งคือ

1. ชนิดตัวอักษร Type Style
2. บุคลิกของตัวอักษร Type Character
3. ขนาดของตัวอักษร Type Size

ชนิดของตัวอักษร Type Style

ก่อนที่จะลงมือใช้ตัวอักษรในการออกแบบ ชนิดของตัวอักษรหรือตัวหนังสือเป็นสิ่งแรกที่เราต้องทำความรู้จัก ซึ่งชนิดของตัวอักษรเรารู้จัก และเรียกกันว่า ฟอนต์ (Font) นั่นเอง

ชนิดของตัวอักษรนั้น เราแบ่งตามที่เราทำงานกันอยู่ทุกวันนี้เป็นหลักออกเป็น 2 ประเภทคือ ตัวอักษรภาษาอังกฤษ กับอักษรภาษาไทย

ตัวอักษรภาษาอังกฤษ English Letter

ปฏิเสธไม่ได้เลยว่างานออกแบบเลขศิลป์ที่เราเห็นกันอยู่ทุกวันนี้จะเต็มไปด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษ ถึงแม้ว่าเราจะเป็นคนไทยก็ตาม ตัวอักษรภาษาอังกฤษจึงเป็นเรื่องที่เราเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเราต้องการออกแบบงาน ตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ใช้ในการออกแบบนั้นมีอยู่หลายชนิด ดังนี้

1. Serif

หรือตัวอักษรแบบโรมัน หรือบางคนก็เรียกว่าแบบโบราณ Tradition old style ซึ่งจุดเด่นสุดของอักษรแบบนี้คือ การที่ตัวอักษรมีหัว มีเท้า ตัวอักษรมีความหนาบางไม่ต่างกันนัก

Font	Font Time
FONT	FONT TRAJAN PRO
Font	Font Warnock Pro
Font	Font Garamond

ตัวอักษรแบบ Serif นี้ ให้ความรู้สึกถึงความเก่า ความขลัง จึงมักจะถูกใช้กับงานที่เป็นทางการ กิ่งไปทางพิธีตรอง หรือเรื่องราวในเชิงอนุรักษ์นิยม ถ้าเป็นงานสิ่งพิมพ์จำพวกหนังสือก็มักจะถูกใช้เป็นตัวพาดหัวเรื่องมากกว่าจะเป็นตัวเนื้อหาให้อ่าน

2. San Serif

หรือตัวอักษรแบบ Gothic เป็นตัวอักษรที่มีพื้นฐานมาจากแบบ Serif แต่ดัดแปลงเอาหัวและเท้าออกให้ดูเรียบ ให้ความรู้สึกถึงความทันสมัยกว่าแบบแรก ตัวอักษรมีความหนาบางไม่ต่างกันนัก

ตัวอักษรแบบ San Serif เป็นตัวอักษรที่ได้รับความนิยมในการออกแบบเป็นอย่างมาก เพราะดูเรียบง่าย ทันสมัย เหมาะกับการนำไปใช้ออกแบบหลายชนิด และในหนังสือมักจะนิยมตัวอักษรแบบนี้วางเป็นเนื้อหาให้อ่าน เพราะมีรูปร่างที่อ่านง่าย

3. Script

หรือตัวอักษรที่เลียนแบบลายมือ ตัวเขียน ตัวอักษรมีความหนาบางทั้งแบบพอกๆ กัน เหมือนเขียนด้วยดินสอ และต่างกันเหมือนเราเอาปากกาออแรงเขียนตัวหนังสือ

ตัวอักษรชนิดนี้ให้ความรู้สึกไม่เป็นทางการ อิสระ เส้นสายของตัวอักษรให้ความสนุกสนานไร้กฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว จึงมีงานไม่น้อยเลยทีเดียวที่ใช้ตัวอักษรแบบนี้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยรุ่น และที่สำคัญในการทำงานสิ่งพิมพ์ เราจะไม่ใช้ตัวอักษรแบบนี้เป็นตัวเนื้อหาให้อ่าน เพราะจะทำให้อ่านลำบากเมื่อมีจำนวนมาก ยกเว้นจะใช้เป็นหัวเรื่อง

4. Display Type

หรือตัวประดิษฐ์เป็นตัวอักษรที่ได้รับการตกแต่งให้โดดเด่น บางตัวก็เป็นภาพสัญลักษณ์ ซึ่งเราสามารถนำมาประกอบใช้ในงานได้เช่นกัน

ตัวอักษรประดัษฐ์นั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย ยกที่จะจำกัดความ การเลือกใช้ก็สุดแล้วแต่นักออกแบบจะเอาไปใช้ในงานอะไร เพราะแต่ละแบบ แต่ละชนิดก็ให้อารมณ์ความรู้สึก และการสื่อความหมายที่แตกต่างกันออกไป

ตัวอักษรภาษาไทย Thai Letter

ตัวอักษรที่เป็นภาษาไทย อาจจะจัดวางยากกว่าตัวอักษรภาษาอังกฤษอยู่บ้าง เนื่องจากมีสระและวรรณยุกต์ ซึ่งบางครั้งก็ยุ่งยากในการจัดวางให้ลงตัว หรือดูสวย ตัวอักษรภาษาไทยแบ่งออกเป็นหลายชนิด ดังนี้

1. แบบดั้งเดิม

หรือแบบมีหัว เป็นแบบที่เราคุ้นเคยกันมากที่สุด ซึ่งหัวอักษรนี้แหละที่เป็นเอกลักษณ์ของภาษาไทยเรา

ตัวอักษรไทย Font DBSurawongBold

ตัวอักษรไทย Font Saved By Zero

ตัวอักษรไทย Font DB SierSquare Text

ตัวอักษรไทย Font PSL SetSiam

ตัวอักษรแบบนี้ แสดงความเป็นทางการคล้ายๆ กับ Serif ของภาษาอังกฤษ (คือมีหัว) นอกจากนี้ยังเป็นตัวที่เราคุ้นเคยและอ่านออกได้ง่าย ตัวอักษรแบบนี้จึงนำมาจัดวางเป็นเนื้อหาในงานสิ่งพิมพ์

2. แบบหัวตัด

หรือแบบไม่มีหัว เป็นตัวอักษรที่ดัดแปลงมาจากแบบมีหัวโดยตัดหัวออก เหมือนเขียนด้วยปากกาออแรง

ตัวอักษรไทย

Font BBPWrite

ตัวอักษรไทย

Font Sansan

ตัวอักษรไทย

Font NP Freedom

ตัวอักษรไทย

Font PSL Display

ตัวอักษรแบบนี้ให้อารมณ์ความรู้สึกถึงความทันสมัยมากกว่า แบบแรกจะเปรียบได้ก็เหมือนแบบ San Serif ของภาษาอังกฤษ จึงมักจะใช้ตัวอักษรแบบนี้กับงานที่ดูร่วมสมัยและเป็นสากลมากกว่า

3. แบบลายมือ

ให้ความรู้สึกอิสระเป็นธรรมชาติ

ตัวอักษรไทย

Font SR Rajee

ตัวอักษรไทย

Font SR Jickoh Ardi

ตัวอักษรไทย

Font PSL Isara

ตัวอักษรแบบนี้เหมาะที่จะใช้กับงานที่ไม่เป็นทางการ อิสระ ดูสนุกสนาน และไร้กฎเกณฑ์ เปรียบได้กับตัวอักษรแบบ Script ของภาษาอังกฤษนั่นเอง

4. แบบคัดลายมือ

หรือเรียกกันว่าแบบอาลักษณ์ เป็นแบบที่เกิดจากการคัดลายมือ ด้วยปลายปากกาแบบโบราณ ที่มีหัวแหลม เช่น ปากกาขนนก เป็นต้น

ตัวอักษรไทย

Font PSL Pampilas

ตัวอักษรไทย

Font TH Charmomman

ตัวอักษรไทย

Font TH Ariasakdi

ตัวอักษรแบบนี้แสดงความเป็นทางการ และให้ความรู้สึกถึงพิธีการแบบไทยๆ นอกจากนี้ตัวอักษรยังให้ความรู้สึกถึงความเคารพและให้เกียรติกัน จึงไม่แปลกถ้าเราจะเห็นตัวอักษรแบบนี้ปรากฏอยู่ในการ์ดเชิญในงานมงคลต่างๆ

5. แบบประดิษฐ์

เป็นตัวอักษรที่ดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับงานต่างๆ ที่จะออกแบบ ทั้งนี้ยังต้องคงความสะอาดตาน่าสนใจ

ตัวอักษรไทย	Font SR Fahitaijana
ตัวอักษรไทย	Font PSL Yaowaraj
ตัวอักษรไทย	Font DB Lumpini
ตัวอักษรไทย	Font NP Naipol

ตัวอักษรที่เป็นแบบประดิษฐ์ให้ความรู้สึกที่หลากหลาย สุดแล้วแต่เราจะเลือกแบบในมาจัดวาง เพื่อให้กลมกลืนและสื่อความหมายในงานออกแบบของเรา ตัวอักษรแบบนี้ก็เหมือน Display Type ของตัวอักษรภาษาอังกฤษ

ตัวอักษรภาษาไทยที่เราใช้งานกันอยู่ทุกวันนี้ จะอยู่ในรูปแบบของตระกูลต่างๆ เท่าที่เห็นในตอนนี้ได้แก่ PSL, JS, DB, DS, SV, UPC ซึ่งจะสังเกตได้จากชื่อที่นำหน้าหรือลงท้ายในชื่อฟอนต์

ตัวอักษรที่เป็นภาษาไทยยังมีปัญหาเกี่ยวกับโปรแกรมหลายโปรแกรมเวลาใช้วรรณยุกต์ต่างๆ จะลอยสูงขึ้นไปข้างบน บางครั้งก็ต้องใช้วิธีแก้ โดยการซื้อโปรแกรมตัดคำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาสระวรรณยุกต์ลอยโดยเฉพาะ เช่น KoKai 2000, PageMaster หรือในโปรแกรม Vector อย่าง Illustrator หรือ Mecromedia Flash จะมีการแปลงตัวอักษรเป็นภาพ และเมื่อถึงตอนนั้น เราก็ขยับสระ วรรณยุกต์ต่างๆ ลงมาได้

นอกจากนี้ในฟอนต์บางชนิดจะมีชุดของฟอนต์ กล่าวคือมีตัวอักษรที่มีบุคลิก (Character) ต่างๆ มาให้เลือกดังนี้

บุคลิกของตัวอักษร Type Character

Typographic Normal / Regular

Typographic Italic

Typographic Bold

Typographic Bold Italic

บุคลิกของตัวอักษร พูดยให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือลักษณะของตัวอักษรที่เป็นอยู่ในขณะนั้น โดยมีบุคลิกต่างๆ ที่เราพบเห็นกันบ่อยๆ ได้แก่

กลุ่มแรก

กลุ่มที่พบเห็นโดยทั่วไป

- Normal / Regular คือตัวอักษรแบบตัวปกติ
- Italic คือตัวอักษรแบบตัวเอียง
- Bold คือตัวอักษรแบบตัวหนา
- Bold Italic คือตัวอักษรแบบตัวหนาและเอียงปกติ

การใช้ Character ของตัวอักษรนั้นก็แล้วแต่สถานการณ์ของงาน เช่นเมื่อเราต้องการเน้นข้อความที่สำคัญ เราอาจจะใช้ตัวที่เป็น Bold หรือ Italic เพื่อให้สะดุดตาในกลุ่มตัวอักษรที่เราคุ้นตากันอยู่แล้ว

กลุ่มที่ 2

กลุ่มพิเศษ ซึ่งจะพบได้กับฟอนต์บางชนิดเท่านั้น

Extra / Black คือตัวอักษรแบบตัวหนาพิเศษ

Light คือตัวอักษรที่มีลักษณะบางเป็นพิเศษ

Extended คือตัวอักษรที่มีลักษณะกว้างเป็นพิเศษ

Narrow / Condensed คือตัวอักษรที่มีลักษณะแคบเป็นพิเศษ

Outline คือตัวอักษรที่มีลักษณะเป็นกรอบเส้นรอบนอก

Allcaps คือตัวอักษรที่เป็นตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด (สังเกตได้ว่าถ้าเรากดคีย์ Shift เพื่อพิมพ์เป็นตัวใหญ่ อักษรที่ได้จะขยายขนาดใหญ่แทน เพราะเป็นตัวใหญ่อยู่แล้วทุกตัว)

การใช้บุคลิกของตัวอักษรในกลุ่มนี้จะใช้ในการออกแบบหัวเรื่องหรือใจความสำคัญต่างๆ เป็นหลัก ตัวอักษรแต่ละบุคลิกก็ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป ในการเลือกใช้ก็แล้วแต่นักออกแบบจะเห็นว่านำไปจัดวางแล้วแต่เหมาะสม

ขนาดของตัวอักษร Type Size

ขนาดของตัวอักษรเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เราจะต้องรู้จักใช้ให้เหมาะสม ขนาดของตัวอักษรมีหน่วยที่รู้จักกันดีคือ Point หรือพอยน์ต์ ซึ่ง 72 พอยน์ต์ มีขนาดตัวอักษรใหญ่เท่ากับ 1 นิ้ว

ในการใช้ตัวอักษรกับงานหนังสือ สิ่งพิมพ์ โดยสร้างเป็นเนื้อหาให้อ่านนั้น ตัวอักษรโดยทั่วไป (ตัวอักษรมาตรฐาน เช่น Cordia, Arial ฯลฯ หรือตัวอักษรประเภท UPC ในภาษาไทย) มีขนาดที่เหมาะสมกับสายตาคนทั่วไปมากที่สุด จะอยู่ที่ 14 พอยน์ต์ ซึ่งทำให้อ่านสบายตาพอดี ส่วนจะเล็กจะใหญ่ก็ลองบวกลบเอกลัก 2 พอยน์ต์ แล้วแต่คนออกแบบ แต่ทั้งนี้ไม่ใช่จะเป็น 14 พอยน์ต์เสมอไป เพราะตัวอักษรบางชนิด อาจจะเล็กใหญ่ไม่เท่ากัน จะให้บอกเป็นตัวเลขแน่นอนเลยไม่ได้ ทั้งนี้เราก็ต้องลองจัดวางแล้วปรับขนาดกันดู

ในงานออกแบบเลขศิลป์ ยากที่จะบอกได้ว่าขนาดของตัวอักษรเท่าไรถึงจะเหมาะสมกับงาน ทั้งนี้เวลาออกแบบเราคงต้องลองจัดวางตัวอักษรนั้นๆ ลงไปในงานแล้วปรับขนาดให้เหมาะสม เสมือนเรามองตัวอักษรต่างๆ เหล่านั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งในงานออกแบบ แล้วลองปรับขนาดเอาดูว่าลงตัวเหมาะสมที่ขนาดเท่าไร

ในเรื่องของตัวอักษร เราคงได้รู้จักคุณสมบัติพื้นฐาน 3 อย่างแล้ว ไม่ว่าจะเป็นชนิดของตัวอักษร (Type Style), บุคลิกของตัวอักษร (Type Character) หรือขนาดของตัวอักษร (Type Size) ซึ่งในการออกแบบตัวอักษร เราจะคำนึงถึงคุณสมบัติพื้นฐาน 3 อย่างนี้อยู่เสมอ แต่ในการออกแบบตัวอักษร คงไม่ใช่การใช้ตัวอักษรเพียงสองตัว แต่เราคงต้องใช้ตัวอักษรมากมายมาจัดวางให้ลงตัว ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ต่อไป คือเรื่องของการจัดวางตัวอักษร และการจัดแถวตัวอักษร

การจัดวางตัวอักษร Spacing

นอกเหนือจากการรู้จักตัวอักษรต่างๆ แล้วเรื่องการจัดวางตัวอักษรเป็นเรื่องสำคัญตามมา เพราะถึงเราจะเลือกใช้ตัวอักษรสวยงามแค่ไหนแต่เมื่อจัดวางไม่ลงตัวก็อาจทำให้ภาพรวมของตัวอักษรนั้นออกมาดูไม่สวยงาม รวมทั้งอาจทำให้ตัวอักษรต่างๆ เหล่านั้นสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจน โดยทั่วไปเรามักเรียกการจัดวางตัวอักษรว่า การจัดช่องไฟ

ในการจัดวางตัวอักษร เราจะแบ่งโดยใช้ระยะระหว่างตัวอักษรแต่ละตัว หรือช่องไฟเป็นหลัก ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระยะคือ

1. ระยะห่างระหว่างตัวอักษร Letter Spacing

ตัวอักษรที่จัดวางได้ดีนั้นต้องมีช่องไฟในการวางตัวอักษรที่พอเหมาะ ลองมาดูภาพตัวอย่างกัน

2. ระยะห่างระหว่างคำ Word Spacing

ในภาษาอังกฤษระยะระหว่างคำเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการอ่านภาษาอังกฤษจะอ่านเป็นคำๆ การวางช่องไฟระหว่างคำไม่ดีจะทำให้อ่านลำบาก ลองมาดูภาพตัวอย่างกัน

3. ระยะระหว่างบรรทัด Leading

ตัวอักษรที่วางเรียงต้องมีระยะระหว่างบรรทัดที่เหมาะสม ไม่แคบจนอ่านลำบาก (โดยเฉพาะตัวอักษรภาษาไทยที่มีสระและวรรณยุกต์อยู่ระหว่างบรรทัด) หรือไม่กว้างจนเกิดที่ว่างมาแบ่งแยกแถวหนังสือจนขาดความสัมพันธ์

การจัดวางตัวอักษรที่สวยงามลงตัวนั้นเราต้องคำนึงถึงระยะในการจัดวางตัวอักษรทั้ง 3 แบบอยู่เสมอ แต่การออกแบบตัวอักษรไม่ได้มีแค่เพียงรู้จักตัวอักษร และจัดวางตัวอักษรเท่านั้น เพราะเรายังต้องเรียนรู้การนำตัวอักษรที่เรารู้จักและจัดวางเป็นแล้วเหล่านี้ไปจัดเรียงในการออกแบบเพื่อความสวยงามและสื่อความหมายอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งคราวนี้หลายๆ คนที่ทำงานออกแบบคงจะรู้ว่าตัวหนังสือพวกนี้จะนำไปจัดเป็นรูปอะไรได้บ้าง

การจัดแถวตัวอักษร Ranging

การนำตัวอักษรเหล่านี้มาจัด มาออกแบบอย่างไรให้มีความสวยงาม และสื่อความหมายเพื่อจะได้งานออกแบบเลขศิลป์ที่ดี

เราจะใช้การจัดแถวตัวอักษรเมื่อเรามีอักษรมากมายที่จะต้องจัดเรียงซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานออกแบบหน้าเนื้อหาของหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีหลากหลายแบบให้เราได้เรียนรู้กันดังนี้

1. วางเสมอหน้า (Flush Left)

การวางเสมอหน้าก็เหมือนเวลาเราเขียนหนังสือโดยปกติทั่วไป การวางแถวแบบนี้ ให้ความรู้สึกคุ้นเคยกับคนอ่าน และทำให้คนอ่านใช้เวลาในการทำความเข้าใจน้อยกว่าแบบอื่นๆ การวางเสมอหน้าอาจเรียกอีกอย่างว่า การวางชิดซ้าย ซึ่งเราจะปล่อยที่ว่างทางด้านขวาไว้อย่างอิสระ

2. วางเสมอหลัง (Flush Right)

การวางเสมอหลัง หรือการวางชิดขวา เป็นการวางที่ฝืนธรรมชาติคนอ่านเล็กน้อย เพราะเป็นการวางที่ทิ้งที่ว่างไปทางด้านหน้าหรือด้านที่เราต้องอ่านได้มาก่อน การวางเรียงแบบนี้ เราจะใช้เมื่อจะต้องวางแถวตัวอักษรให้แนบเข้ากับองค์ประกอบทางขวามือ การวางแถวตัวอักษรจึงต้องทิ้งที่ว่างให้อยู่ทางซ้ายมือแทน

3. การวางกลาง (Centered)

การวางกลางจะวางตัวอักษรเสมือนมีแกนอยู่ตรงกึ่งกลางและจะทิ้งเศษที่ว่างของตัวอักษรทั้งหมดไปด้านข้างๆ ละเท่าๆ กัน

4. วางเสมอหน้า เสมอหลัง (Justified)

การวางเสมอหน้า เสมอหลัง จะทำให้เราได้แถวตัวอักษรแบบเต็มคอลัมน์ หรือได้เป็นแถวเป็นบล็อก ซึ่งมีประโยชน์ในการนำไปจัดวางลงในงาน เพราะตัวอักษรที่มีอยู่จะไม่มีเศษที่ว่างเหลือ เหมาะที่จะเอาแถวตัวอักษรนี้ไปวางอยู่ในกรอบ หรือวางใกล้สิ่งแวดล้อมที่เป็นแนวเป็นแถว ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย

5. วางรอบภาพประกอบ (Contour)

การวางตัวอักษรแบบนี้ เป็นการวางตัวอักษรให้ผสมผสานกับภาพประกอบที่มีอยู่ ในบางครั้งเมื่อวางแถวตัวอักษรแบบนี้จะทำให้สายตาเคลื่อนไหว แปลกไปจากการอ่านเป็นแถวเป็นคอลัมน์ เมื่อเราอ่านตัวหนังสือมากๆ แล้วเจอการจัดแถวแบบนี้จะช่วยเบรกสายตาทำให้ไม่เร่งได้เหมือนกัน เพราะการจัดแถวแบบนี้จะช่วยกระตุ้นให้คนอ่านเปลี่ยนอิริยาบถในการกวาดสายตา

6. วางเป็นรูป หรือวางในรูปทรงปิด (Concrete)

จริงๆ แล้วการจัดแถวตัวอักษรแบบนี้ค่อนข้างลำบาก แต่บางครั้งนักออกแบบก็เลือกที่จะจัดแบบนี้ เพื่องานออกแบบที่เข้ากับแนวความคิดที่ได้กำหนดไว้

7. วางตามทิศทางอื่นๆ (Direction)

จุดเด่นในการวางตัวอักษรแบบนี้คือ การสะดุดตา เรียกร้องความสนใจ ข้อความใดที่เราจัดแถวตามทิศทางที่แปลกไป ข้อความนั้นจะดึงดูดให้ผู้อ่านอ่านก่อนเสมอ แต่ก็อีกนั่นแหละ ถ้าทิศทางที่ว่าทำให้อ่านลำบากจนเกินไป ก็อาจทำให้การจัดแถวตัวอักษรไม่ดีก็ได้ การจัดแถวตัวอักษรแบบนี้จึงใช้กับงานที่ไม่เป็นทางการ เป็นงานสนุกสนาน หรือใช้ตัวอักษรต่างๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบในงาน ซึ่งไม่มีจุดหมายให้คนอ่าน

การจัดแถวตัวอักษรเป็นแนวทางในการจัดวางตัวอักษรต่างๆ ซึ่งเราจะนำไปใช้ในงานออกแบบ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการวางเนื้อหาที่มีอยู่ ให้ผู้อ่านได้อ่าน ซึ่งจริงๆ แล้วในงานออกแบบเลขศิลป์นั้นไม่ได้ใช้ตัวอักษรไว้ให้อ่านเท่านั้น เพราะตัวอักษรยังมีหน้าที่อื่นๆ อีกคือ การเป็นองค์ประกอบหนึ่งในงานออกแบบซึ่งเป็นเรื่องที่เราจะมาศึกษากันในหัวข้อต่อไป

การใช้ตัวอักษรเป็นองค์ประกอบในงานออกแบบ Using Typographic

จากหลักข้างต้นที่เราศึกษาผ่านกันมา จะเห็นได้ว่าเป็นหลักในการจัดตัวอักษรสำหรับนำมาจัดวางเป็นเนื้อหาให้คนอ่าน เช่น งานหนังสือ งานสิ่งพิมพ์ งานเว็บไซต์ ฯลฯ ดังนั้นเราจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่ดีเป็นหลักคือ ตัวอักษรนั้นต้องอ่านง่ายก่อน แล้วจึงจัดวางให้สวยงามและลงตัว

แต่งานออกแบบที่ใช้ตัวหนังสือไม่ได้มีเพียงแค่การนำมาจัดวางให้คนอ่านเท่านั้น ในงานส่วนใหญ่หลายๆ งาน ตัวหนังสือมีบทบาทมากกว่านี้ กล่าวคือมีหน้าที่เป็นส่วนประกอบในภาพ หรือจะพูดให้เข้าตามหลักการออกแบบก็ต้องพูดว่า มีหน้าที่ในการเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาพนั่นเอง

จะเห็นได้ว่างานบางงานไม่เห็นจะจัดตัวอักษรให้งานรู้เรื่องเลย ระยะเวลาต่างๆ นั้นซ้อนกัน คูสับสนไปหมด ซึ่งทั้งหมดนี้เราจะต้องดูจุดประสงค์ของผู้ออกแบบว่าเขาต้องการสื่ออะไรเป็นหลัก เพราะงานบางชิ้นเราไม่ได้ต้องการสื่อความหมายหรือเนื้อหาผ่านตัวอักษร ตัวอักษรที่เห็นจึงไม่ต่างอะไรกับส่วนประกอบ หรือองค์ประกอบหนึ่งในภาพ ซึ่งรูปลักษณะของตัวอักษรต่างๆ เหล่านี้จะเปรียบเสมือนเส้นหรือระนาบในภาพ อย่างที่เราได้ศึกษากันมา

ตรงจุดนี้เองที่เราสามารถนำตัวหนังสือมาจัดวางในภาพได้อีกแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นแบบที่ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว เพราะเอาเรื่องความสวยงามเข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือองค์ประกอบที่เหลือของภาพเป็นหลัก ถ้าจะดูให้ดีแล้ว การออกแบบตัวอักษรจะมีอยู่ 2 แนวทาง คือ

1. การออกแบบเพื่อใช้ในการอ่าน เป็นเนื้อหาเป็นข้อความ ตามที่เราเห็นในสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ สิ่งพิมพ์ ฯลฯ ตัวอักษรที่เลือกมาใช้ควรที่จะเลือกชนิดตัวอักษรที่อ่านง่าย เพราะเราจะต้องวางตัวอักษรต่างๆ เหล่านั้นเป็นจำนวนมาก หลายๆ ตัว ตัวอักษรภาษาอังกฤษประเภท San Serif, Serif หรือภาษาไทยประเภทมีหัว จึงเหมาะสมกว่าประเภท Script หรือแบบลายมือตามลำดับ

การจัดวางตัวอักษร ต้องคำนึงถึงช่องไฟอย่างเหมาะสม

จัดแถวตัวอักษรอย่างเหมาะสม ตามองค์ประกอบแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวอักษรนั้น

ใช้สีที่โดดเด่นจากพื้นภาพ เพื่อให้ตัวหนังสือเด่นชัด อ่านง่าย

2. การออกแบบเพื่อเป็นองค์ประกอบในภาพ ซึ่งการเลือกใช้ตัวอักษรก็จะเป็นไปตามแนวความคิดที่นักออกแบบต้องการว่า จะใช้แบบไหน กับงานอะไร ยกตัวอย่างเช่น Display หรือตัวประดิษฐ์เข้ามาใช้โดยเลือกตัวอักษรที่มีรูปร่างจัดวางตัวอักษรก็จะเป็นไปตามหลักการจัดองค์ประกอบ (Composition) เพราะเราจะมองตัวอักษรต่างๆ เหล่านั้นเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของภาพ เป็นจุดเส้น หรือ ระนาบ แล้วแต่จะอยู่ในลักษณะไหน

ในเรื่องของการออกแบบเลขศิลป์ นอกจากการออกแบบตัวอักษรยังมีเรื่องที่น่าสนใจอยู่อีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำทลายความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือเรื่องการออกแบบภาพสัญลักษณ์ (Symbol Design) ซึ่งเป็นเรื่องที่ผนวกเอาความคิดสร้างสรรค์ของผู้ออกแบบกับหลักการจัดองค์ประกอบให้สื่อความหมายและสวยงาม

ภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย

ภาพ

เรื่องของการมองภาพนั้นเป็นเรื่องที่ฝังอยู่ในสามัญสำนึกอยู่ในความรู้สึก หรือที่หลายคนมักเรียกกันว่าเซ็นส์ (Sense) ของเรายู่แล้ว มนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการรับรู้เรื่องความสวยงาม ถึงแม้จะไม่เหมือนกันทุกคน แต่ส่วนใหญ่ก็มีแนวโน้มที่เหมือนกัน คล้ายกันกับพื้นฐานในศิลปะที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด เพียงแต่ว่าใครจะมีมากหรือน้อย ใครจะได้รับการฝึกฝนมากกว่ากัน หรือใครจะดึงออกมาใช้งานได้มากกว่ากัน

ผู้ออกแบบต้องก้าวข้ามพื้นฐานสามัญของมนุษย์นี้ออกมา เพราะการมองภาพสวยไม่สวย เพียงอย่างเดียวคงไม่พอ และไม่สามารถทำให้เราออกแบบงานเลขศิลป์ที่ดีได้ การมองภาพที่สามารถสร้างให้เราเป็นนักออกแบบเลขศิลป์ได้นั้น จะต้องเป็นการมองเข้าไป ในแก่นของภาพ ซึ่งมีเรื่องหลักอยู่ 2 เรื่องด้วยกัน คือ

1. มองเข้าไปในความหมายของภาพ (Meaning) ที่นักออกแบบต้องการสื่อ
2. มองลึกเข้าไปในรายละเอียดขององค์ประกอบต่างๆ (Elements) ที่อยู่ภายในภาพ

รวมทั้งมีความเข้าใจและคิดวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ข้างต้น ให้เป็นแบบอย่างที่เกิดขึ้นในคลังสมองของเรา เพื่อนำกลับมาใช้ในการออกแบบในภายหลัง

ภาษาและการรับรู้ภาพ

ก่อนจะไปถึงเรื่องความหมายของภาพและองค์ประกอบภายในภาพ (2 สิ่งที่นักออกแบบงานเลขศิลป์หรือผู้สนใจงานเลขศิลป์ต้องรู้จัก) เราจะมาพูดถึงเรื่องของภาษาและการรับรู้ภาพกันก่อนว่ามีแบบไหนบ้าง

ภาษาภาพ (Visual Language)

มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคมที่มีความต้องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนเป็นกลุ่มสังคม ดังนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้ที่มนุษย์จะหลีกเลี่ยงการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มนุษย์จึงมีการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจระหว่างกันและกัน

ตัวภาษามีจุดสำคัญอยู่ที่การสื่อความหมายให้มีความเข้าใจตรงกัน เช่น เรามีภาษาพูดที่ใช้สื่อสารระหว่างกัน และเป็นภาษาที่เราเลือกใช้อย่างง่ายที่สุด แต่เปล่งเสียงออกมาเท่านั้น แต่ลองนึกภาพ ถ้าสมมติเช้าวันหนึ่งเราตื่นขึ้นมากลางกรุงเม็กซิโก เราจะพูดกับใคร พูดกันอย่างไร

ภาษาพูดจึงมีข้อจำกัด โดยเฉพาะข้อจำกัดในกลุ่มคนที่ใช้ภาษาพูด คนละภาษา (หลายคน อาจจะพูดว่าภาษาอังกฤษก็น่าจะเป็นสื่อกลางได้ แต่เชื่อว่ามีอีกหลายคนกว่าก่อนโลก คงสายหน้าปฏิเสศ) ภาษาพูดไม่สามารถทำให้คนสามารถเข้าใจได้ตรงกันทั้งโลก มนุษย์จึงใช้วิธีการ สื่อสารระหว่างกันทางอื่นนั่นก็คือภาษาภาพ ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีกว่า

ในอียิปต์โบราณ มนุษย์ถ่ายทอดความนึกคิดผ่านการขีดเขียนลงบนฝาผนัง เป็นรูปภาพที่เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายบ่งบอกถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ลัทธิ และความเชื่อถือ ลักษณะรูปภาพนั้นจึงเปรียบได้ดั่งภาพสัญลักษณ์ (Sign) ซึ่งภายหลังนักโบราณคดีจึงนำมาเปรียบเทียบ และเป็นตัวอักษร มีความหมาย และสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน

การรับรู้ภาพ (Perception Image)

การรับรู้ภาพเกิดจากการมองเห็นด้วยตาเป็นด้านแรก ผ่านการประมวลผลจากสมอง และจิตใจ เป็นการรับรู้และทำความเข้าใจ มีความหมายของใครของมัน และการรับรู้ของแต่ละคนขึ้นอยู่กับการศึกษา การมองงานหลายๆ การพยายามสร้างความเข้าใจภาพเปรียบเหมือนเราฟังเพลง ฟังภาษาอังกฤษบ่อยๆ ก็จะทำให้เก่งภาษาอังกฤษได้นั่นเอง

เราแบ่งภาพที่รับรู้ได้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ ภาพที่เราเห็น (Visual Image) คือ ภาพที่ผ่านสายตาระทบโสตประสาทของเรา มีประโยชน์ในการจัดองค์ประกอบภาพเป็นหลัก และภาพที่เรานึกคิด (Conceptual Image) คือภาพที่ผ่านการมองเห็น ผ่านขบวนการประมวลผล จากสมอง แล้วนึกเลยสร้างเป็นภาพอื่นตามขึ้นมา มีประโยชน์ในการนึกคิดและออกแบบให้งานสื่อความหมาย

การออกแบบและการสื่อความหมาย Design & Meaning

สิ่งสำคัญที่สุดของงานศิลปะ โดยเฉพาะงานออกแบบเลขศิลป์คือ การสื่อความหมาย สิ่งนี้นักออกแบบคิดหรือพยายามถ่ายทอดออกมาได้เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์หรือโจทย์ที่ตั้งขึ้นมา ใครก็ตามที่ตัดสินคุณค่าของงานออกแบบเพียงแค่ว่า “สวย” และ “ไม่สวย” เป็นตัวกำหนดงานว่า “ดี” และ “ไม่ดี” ใครคนนั้นกำลังคิดผิด เพราะคุณค่าของงานออกแบบที่ดี ไม่ได้มองกัน ที่ความสวยงาม (Aesthetic) เพียงอย่างเดียว ความสวยงามเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานเท่านั้น (ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่มีเกณฑ์การตัดสินที่แน่นอนด้วยซ้ำ เพราะเกณฑ์การตัดสินเรื่องความสวยงามขึ้นอยู่กับความรู้สึกของแต่ละคน)

ในการสื่อความหมายนี้เองที่ผู้สร้างงานถือว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้โจทย์ก่อนว่าคืออะไร อาจจะไม่ต้องรู้ลึก (แต่การรู้ยิ่งลึกจะทำให้ออกแบบได้ตรงตามโจทย์มากขึ้น) แต่แค่รู้จักก็พอ เพราะรู้จักโจทย์ของตัวงาน ทำให้เรามีเกณฑ์ในการตัดสินงานออกแบบในด้านการสื่อความหมายขึ้นในใจ ยกตัวอย่างเช่น รู้ว่าร้านซักผ้าที่ดีควรจะมีภาพลักษณ์ของความสะอาด หรือวงดนตรี Metal เป็นวงดนตรีที่มีแนวดุคั่นและรุนแรง

คราวนี้เราลองมาอยู่ในฐานะผู้ออกแบบกันบ้าง เพื่อเรียนรู้หลักในการออกแบบงานเลขศิลป์ เพื่อให้งานสื่อความหมายตามที่โจทย์ต้องการ

หลักสำคัญในการออกแบบภาพให้สื่อความหมายนั้น เราจะต้องจับประเด็นสำคัญของโจทย์ หรือตีโจทย์ที่เราเมื่อออกมาให้ได้ก่อน อาจจะใช้คำสำคัญ (Keyword) เป็นจุดกำเนิดในการคิดก่อน ลองพูดออกมาเรื่อยๆ และเขียนเก็บไว้ จากนั้นค่อยเอาที่เขียนเก็บไว้มาลองพิจารณา สร้างความคิด

เชื่อมโยงแบบอุปมาอุปไมย (Metaphor) ซึ่งอาจทำให้เราเห็นภาพคร่าวๆ เพื่อเป็นแนวทาง ในการออกแบบต่อไปได้

เหมือนเราต้องถามตัวเองอยู่เสมอว่า “เมื่อเราพูดถึงสิ่งนี้แล้ว เราจะคิดถึงอะไร?”

ความหมายของเอกลักษณ์ไทย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2528)

คำว่า “เอกลักษณ์” นั้นก็เห็นจะพอจะตีความได้ว่า “เป็นธรรมชาติ เป็นธรรมชาติหรือเป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคลหรือในชนชาติใดชนชาติหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่าเขาเป็นบุคคลเป็นตัวของเขาเองแตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่นรู้จักว่าตัวบุคคลนั้นเป็นใครด้วยเอกลักษณ์ของตัวเอง” ส่วน “เอกลักษณ์แห่งชาติ” ก็ทำให้คนรู้ตัวว่าตนนั้นอยู่ในเชื้อชาติใด เป็นชาติใดและรู้จักคนที่เชื้อชาติเดียวกันว่าเป็นคนเชื้อชาติเดียวกัน เช่น คนไทยก็รู้จักว่าเป็นคนไทยด้วยกันไม่ว่าจะไปพบในประเทศใด ในท้องถิ่นใด เรามองกันออกรู้ว่าเป็นคนไทยด้วยกัน

สัมมนา “เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย (2528)

คำว่า “เอกลักษณ์” ซึ่งมักใช้ควบคู่ในความหมายของคำว่า “เอกลักษณ์ของชาติ”

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ หน้า ๕๑๘ ได้ให้ความหมายของคำว่า เอกลักษณ์ไว้ว่า

เอกลักษณ์ (เอกกะ-) น. ลักษณะที่เหมือนกันตรงกับภาษาอังกฤษว่า Identity

ดังนั้น คำว่า เอกลักษณ์ของชาติ ก็น่าจะหมายถึง “ลักษณะเด่น” หรือ “ลักษณะเฉพาะของชาติ” นั่นเอง

ประสงค์ สุ่นศิริ (2528)

เอกลักษณ์ก็คือลักษณะพิเศษ โดดเด่น จะเป็นของบุคคลใด สังคมใดสังคมหนึ่ง หรือในชาติใดชาติหนึ่งก็ได้ ซึ่งก็คิดว่าเอกลักษณ์นั้นก็จะประกอบด้วยลักษณะของการดำเนินวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความคิดหรือความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยประจำชาตินั้นๆ นั่นคือ ความหมายอย่างง่าย

ชาญ มนุธรรม (2528)

เอกลักษณ์ของชาติเป็นเครื่องแสดงถึงลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของชาติ เป็นผลสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นฐานรองรับ ดังนั้นเอกลักษณ์จึงมีความหมายในทาง คุณภาพมากกว่าในทางปริมาณ กระผมมีความเห็นว่าเอกลักษณ์ของชาติไทยจะดีเด่นจะสูงส่งเพียงใด ก็จะเป็นผลจากการหล่อหลอมจากเอกลักษณ์ของคนไทยทุกคน ถ้าคนไทยมีวินัยและมีวัฒนธรรมที่ดีแล้ว ชาติไทยก็จะได้ชื่อว่ามีเอกลักษณ์ที่สูงเด่นตามไปด้วย

พระธรรมมหาวิธานุวัตร (2528)

เอกลักษณ์นี้ คือวิญญาณของชาติ แล้วก็เอาเอกลักษณ์นี้คือดวงใจของชาติ เอกลักษณ์ไ้อ้เออะ มันก็หนึ่งอยู่แล้ว ลักษณะที่มันเป็นอันเดียวกันนั้นแหละคือเอกลักษณ์

เอนก นาวิกมูล (สัมมนาตื่นเถิดกราฟิกไทย, เพลย์กราวด์, 1 ตุลาคม 2548)

เอกลักษณ์คือ สิ่งที่เราแตกต่างจากผู้อื่น เป็นจุดเด่นที่เราารู้สึกว่าคนอื่นไม่มี

ระพี สาคริก (2528)

เอกลักษณ์ของชาติ น่าจะหมายถึงความถึงลักษณะของสิ่งทั้งหลายทั้งมวล ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ อันเกิดจากคนไทยในชาติ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมประจำชาติ เป็นฐานรองรับ

เอกลักษณ์ของชาติน่าจะเป็นลักษณะของสิ่งทั้งหลายหรือพฤติกรรมของคนทั้งหลายทั้งมวลในชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับ ฝังลึกอยู่ในกระบวนการชีวิตและจิตใจของคนทุกๆ ไป โดยมีวัฒนธรรมประจำชาติเป็นสิ่งที่รองรับอยู่ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงเรื่องเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อความกระจ่างชัด จึงน่าจะมุ่งพิจารณาลึกลงไปสู่วัฒนธรรมประจำชาติเสียก่อนแล้วจึงจะก้าวมาสู่เรื่อง ของเอกลักษณ์อันสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรม

เมื่อก้าวถึงวัฒนธรรม หลายคนอาจมีทัศนคติ มุ่งไปสู่ศิลปทางวัตถุต่างๆ เช่น การแต่งกาย การดนตรี และการแสดงต่างๆ ฯลฯ อันเพียงส่วนปลายของผลที่แสดงออกในระดับกิ่งก้านสาขาของพื้นฐานวัฒนธรรมกับชีวิต

ในทางวัตถุ โลกนี้เป็นพื้นฐานหลักสิ่งเดียวที่รองรับมนุษยชาติทุกรูปทุกนามให้จำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน มีความเป็นมาร่วมกัน และจำเป็นจะต้องอยู่ร่วมกันต่อไป หลักและกลไกที่สามารถเชื่อมโยงให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันตินั้น คงจะได้แก่สิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างจำเป็นต้องมีพื้นฐานรองรับ วัฒนธรรมก็ย่อมมีระดับพื้นฐาน เช่นกัน นั่นคือหลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน พึงพาอาศัยกันและกันบนความพอเหมาะพอสมและความชอบด้วยเหตุผลระหว่างกันและกัน อันเป็นพื้นฐานของความสงบสุข เราจึงอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมนั้น มีหลักสัจธรรมเป็นพื้นฐานรองรับอยู่เป็นธรรมชาติ”

สรุปแล้ว สิ่งที่เราเรียกว่า “เอกลักษณ์ของชาติ” คืออะไร หากใครได้มองลึก ก็จะได้เห็นภาพลึกซึ้ง หากใครไม่อาจมองได้อีก ก็จะเห็นภาพของสิ่งที่อยู่เพียงผิวอยู่ในสถานะที่เป็นวัตถุ การมองได้ลึกหรือตื้น ย่อมอยู่ที่คุณภาพจิตใจของแต่ละคน และยังส่งผลลัพท์ไปถึงผลที่ตอบสนองต่อส่วนรวม คือจะสามารถนำเอาสิ่งที่คิดว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ไปใช้ประโยชน์สร้างความเจริญก้าวหน้า หรือชลอความเจริญก้าวหน้าให้ช้าลงไปกว่าที่ควร ทักษะคิดซึ่งสัมพันธ์กันกับคุณภาพของจิตใจคน ย่อมสะท้อนให้ได้เข้าใจและประเมินอนาคตของการพัฒนาได้ชัดเจนพอสมควร

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2528)

เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่เป็นหนึ่งไม่มีสอง เอกลักษณ์ประกอบ ด้วยสถาบันที่เป็นองค์คุณแห่งชาติ ลักษณะนิสัยประจำชาติ ค่านิยมลักษณะโครงสร้างของสังคมและแบบอย่างวัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการสร้างสมติดต่อกัน มาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน โดยมีสภาพแวดล้อม เหตุการณ์และปัจจัย ทางเศรษฐกิจสังคมเป็นเครื่องกำหนดลักษณะเฉพาะเหล่านั้น

เอกลักษณ์คือ ลักษณะที่เป็นหนึ่ง เป็นจุลรวม เอกลักษณ์ของไทยก็คือจุลรวมของคนไทย จุลรวมใหญ่ของคนไทยก็คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แต่การที่จะสามารถสร้างสรรค์ จุลรวมใหญ่ได้ก็ย่อมจะต้องมาจากจุลรวมย่อยๆ เสียก่อน เอกลักษณ์นั้นย่อมจะปรากฏอยู่โดยทั่วไปในชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในทุกแห่งทุกมุม อะไรก็ตามที่ปรากฏให้คนไทยเห็นได้ว่า นี่เป็นไทยของเรา นั่นเป็นไทยเป็นของเรา ลักษณะที่เป็นหนึ่งนั้นก็นับว่าเป็นเอกลักษณ์ของไทย

ความหมายของคำว่า เอกลักษณ์ ตามที่อ้างมาส่วนใหญ่ให้ไว้อย่างกว้างๆ คือของดั้งเดิมบ้าง วัฒนธรรมบ้าง ลักษณะที่ทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือลักษณะร่วมกันของคน ในชาติบ้าง ซึ่งเมื่อรวมเข้ากับคำว่า “ไทย” ก็หมายถึงของดั้งเดิมของไทย ลักษณะของความเป็นไทย วัฒนธรรมไทยและลักษณะที่ทำให้คนไทยในประเทศไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือมีส่วนร่วมกัน ความหมายดังกล่าวมานี้ ทำให้จับหลักได้ยาก ทั้งๆ ที่ทราบกันดีว่า ความหมายเหล่านั้นไม่ผิด แต่ไม่อาจแยกให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าอะไรบ้าง

เอกลักษณ์ น่าจะเป็นเรื่องของคุณธรรม หรือคุณสมบัติที่สำคัญอย่างเด่นชัดกว่าคุณธรรมหรือคุณสมบัติธรรมดาสามัญที่มีอยู่ทั่วไป กล่าว เอกลักษณ์เป็นคำที่เกิดจากคำ 2 คำ คือ เอก และ ลักษณะ ซึ่งความหมายดั้งเดิมของแต่ละคำ ได้มีท่านผู้รู้านิยามไว้ให้แล้ว กล่าวคือ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) นิยามความหมายของคำว่า เอก ไว้ว่า “เอก พุตกันว่าเป็นเอกของเอก” และคำว่า ลักษณะ (ลักษณ) นิยามว่า “พุตกันเรื่องเครื่องหมายดี-ชั่ว” และอีกท่านหนึ่งซึ่ง นิยามความหมายในทางรูปคำสันสกฤตคือนายร้อยเอก หลวงบรรพรัตนรักษ์ (นิยม รักไทย) นิยามว่า “เอก” หนึ่ง, เดียว, ผู้เดียว, อื่น, ต่าง, เป็นเอก และ ‘ลักษณ’ น.ลักษณ, เครื่องหมายหรือสิ่งสำคัญ, ชื่อ, พรรณนา, อาการโรค, พระอนุชาของพระราม, นกกระเรียน,”

ความหมายของเอกลักษณ์ตามรูปคำดังที่อ้างมานี้ มีความหมายที่ชี้ให้เห็นได้ว่า เป็นเรื่องของคุณธรรมหรือคุณสมบัติที่ “เป็นเอก” ได้ซึ่งเมื่อมีคำว่า ไทย มาเพิ่มขึ้นอีกคำหนึ่งเป็นเอกลักษณ์ไทย ตามกฎที่เน้นของรัฐบาลที่ต้องการให้คนไทยรักษาความเป็นไทยที่อ้างแล้ว ก็น่าจะหมายถึงคุณธรรมสำคัญที่มีประจำอยู่ในชนชาติไทยที่อ้างแล้ว ก็น่าจะหมายถึงคุณธรรมสำคัญที่มีประจำอยู่ในชนชาติไทยที่ยิ่งกว่าคุณธรรมอย่างอื่นดังที่สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายไว้ว่า

“เอกลักษณ์” หมายถึงแบบอย่างวัฒนธรรมและบรรทัดฐานความนึกคิดค่านิยม ที่มีคุณลักษณะเฉพาะไม่เหมือนชนชาติอื่น คำว่า “เอกลักษณ์” ได้นำมาใช้กัน อย่างเป็นหลักเป็นฐานเป็นครั้งแรกในการสัมมนาทางวิชาการซึ่งคณะกรรมการการอนุรักษ์ศิลปกรรมแห่งสมาคมสถาปนิกสยามจัดให้มีขึ้นระหว่าง 5-7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515

สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม เอกลักษณ์ของสังคมไทยในอนาคต รายงานการสัมมนาทางวิชาการ, ห้างหุ้นส่วนจำกัดคิวพร, 2515

ได้นำมาใช้เป็นทางการในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 และคำแถลงนโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษา ความนิยมในการใช้คำนี้แพร่หลายออกไปยังสื่อมวลชนและวงวิชาการต่างๆ มากขึ้นเป็นลำดับ หนังสือพิมพ์บางฉบับในปัจจุบันก็นำมาใช้เป็นครั้งคราว

สุธน อินทิสาน (2528)

ความหมายโดยทั่วไปของเอกลักษณ์ของชาติ

เอกลักษณ์ หมายถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีจุดเด่นโดยเฉพาะ เอกลักษณ์ของชาติก็คือ จุดเด่นที่ดึงดูดของชาติ ไม่ว่าโดยบุคคลหรือมวลชน เช่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ หรือพฤติกรรมใดๆ ที่แสดงออกโดยมีความหมาย ในลักษณะที่ดึงดูดโดดเด่นโดยเฉพาะ

สรุป

1. เอกลักษณ์หมายถึงลักษณะพิเศษ ลักษณะโดดเด่นของบุคคลหรือของสังคมอาจเป็นลักษณะที่แตกต่างจากคนอื่นหรือสังคมอื่น หรือเป็นลักษณะที่ซ้ำกับคนอื่นหรือสังคมอื่น แต่เป็นลักษณะที่โดดเด่นหรือแพร่หลายมาก จนสามารถจะแยกแยะหรือชี้เฉพาะได้ว่าเป็นของบุคคลนั้นหรือของสังคมนั้น และการชี้เฉพาะให้ได้ถูกต้องสมบูรณ์นั้น ควรได้มองลึกไปถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของเอกลักษณ์นั้นประกอบด้วยอันได้แก่วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยของคน เป็นต้น

2. ยังมีคำอื่นซึ่งมีความหมายใกล้เคียงและมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับเอกลักษณ์ แต่ไม่ใช่เอกลักษณ์ ได้แก่ สัญลักษณ์ ค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมการณ์บางส่วนของสัญลักษณ์ ค่านิยม และวัฒนธรรมอาจเป็นเอกลักษณ์ และบางส่วนของเอกลักษณ์ก็อาจเป็นอุดมการณ์

สรุปผลการสัมมนาเรื่องเอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย (2528)

ความหมายของ “เอกลักษณ์ของชาติ” หมายถึง “ลักษณะเด่นเฉพาะ และร่วมกันของชาติ ซึ่งประกอบขึ้นด้วยประชากร ดินแดน ความเป็นเอกราชและอธิปไตย รัฐบาลและการปกครอง ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรมและเกียรติภูมิ

ความสำคัญของเอกลักษณ์ไทย

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (2528)

เอกลักษณ์ของชาตินั้น นอกจากจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเป็นชาติ และลักษณะไทยว่าแตกต่างจากชาติอื่นแล้ว ยังมีความสำคัญต่อความอยู่รอด ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของชาติไทยอีกด้วย การที่ประเทศไทยซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนานชาติหนึ่งในโลก สามารถดำรงความเป็นอิสระ ปกครองประเทศเป็นปึกแผ่น มากกว่า 700 ปีจนบัดนี้ ก็เนื่องมาจากชาวไทยมีเอกลักษณ์สำคัญ

อีกประการหนึ่ง เอกลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มั่นคงถาวร แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสมัย เพราะอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การที่วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของต่างประเทศเข้ามา ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทยค่อยๆ เปลี่ยนไป เช่น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว คุฏกับศิษย์ เยาวชนกับศาสนา ซึ่งนับวันจะห่างกันยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา

โดยที่เอกลักษณ์เป็นสิ่งที่แปรเปลี่ยนได้ จึงจำเป็นที่ประชาชนชาวไทยจะได้ช่วยกันอนุรักษ์เอกลักษณ์ที่มีความสำคัญและดั้งเดิมอยู่เดิมนั้นให้คงอยู่ต่อไป ขจัดและสกัดกั้นสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ทั้งที่มีอยู่เดิม และจากแหล่งภายนอก ในขณะที่เดียวกันควรส่งเสริมและสนับสนุนคุณธรรม ค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น การพึ่งตนเองให้มากยิ่งขึ้นด้วย การกระทำเช่นนี้ได้ชื่อว่าเป็นการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญมากเพราะเอกลักษณ์ของชาตินั้น นอกจากจะเป็นบ่อเกิดแห่งความภาคภูมิใจของคนในชาติแล้ว ยังเป็นจุดรวมที่ช่วยให้เกิดการประสานความคิด ประสานจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่ความสามัคคีของปวงชนและความมั่นคงของชาติอีกด้วย

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2528)

เอกลักษณ์มีความสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องรักษา เป็นธรรมะที่รักษามนุษย์แต่ละคนให้คงความเป็นตัวของตัวเองโดยแท้ และสำหรับชาติก็เป็นธรรมะที่รักษาชาติให้คงอยู่ได้เป็นชาตินั้นตลอดไป ไม่เปลี่ยนแปลง คือชาติไทยเมื่อมีเอกลักษณ์ของไทยแล้ว ก็จะไม่กลายเป็นพม่า รามัญ หรืออะไรไปได้อีกหรือแม้แต่ฝรั่ง ยังจะคงเป็นไทยต่อไป ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้นความเป็นไทยนั้นยังคงอยู่ คนไทยเรารู้ตัวเองเป็นไทยก็เพราะเอกลักษณ์บางอย่างที่อยู่ในตัว ซึ่งไม่เหมือนกับของคนอื่น และรู้จักว่าคนอื่น ๆ อีกมากมายในโลก ทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและนอก

ประเทศไทยว่าเป็นคนไทยด้วยกัน เพราะเหตุว่าคนไทยเหล่านั้นมีเอกลักษณ์ร่วมกัน เอกลักษณ์
จึงเป็นของสำคัญมาก

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2534)

อะไรคือเอกลักษณ์ที่แท้จริงของสังคมไทยทุกวันนี้ แม้ในสังคมตะวันตก ก็ยังถามตัวเอง
เอกลักษณ์ (Identity) ของตัวเองคืออะไรรู้แต่ตัวเองเป็นคนคนหนึ่ง แต่ไม่ทราบความเป็นปัจเจก
เพราะที่แท้ตัวเองคือส่วนหนึ่งของ “มวล” (Mass) ไม่แตกต่างจากผลิตผลอุตสาหกรรมทั้งหลาย
และชีวิตในสังคมก็ไม่ต่างจากวัตถุที่ถูกสายพานโรงงานอุตสาหกรรม นำจากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุด
หนึ่งจนกว่าจะสำเร็จรูป คนสมัยใหม่ไม่ว่าตะวันตกหรือที่สังคมไทยเองกำลังโยยหาสิ่งที่เรียกกันว่า
“เอกลักษณ์” ซึ่งประกอบด้วยความเป็นตัวของตัวเอง การตัดสินใจ เสรีภาพ และการพึ่งตนเอง

คงเป็นไปได้ที่จะหยุดกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กลับไปหาอดีต และไม่มี
ประโยชน์ที่จะโยยหา แต่เป็นไปได้และมีประโยชน์ที่จะกลับมาทบทวนอดีต ค้นหาเหง้าของตน
และหาทางสืบทอด “เจตนารมย์” “จิตวิญญาณ” และคุณค่าแห่งอดีตนั้นด้วยรูปแบบวิธีการที่
เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

ในยามเช่นนี้ ไม่มีอะไรมีคุณค่าไปกว่ามรดกทางวัฒนธรรมที่พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ได้
ถ่ายทอดมา นี่คือ “อาวุธคนยาก” ที่จะฟันฝ่าอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ในสังคมใหม่ที่ต่างคนต่าง
ตัวใครตัวมัน นี่คือการค้นพบ “ตัวเอง” อีกครั้งหนึ่ง นี่คือการระบวนการค้นหาและสร้างสรรค์
เอกลักษณ์ของคนไทยวันนี้

วิมล ศิริไพบูลย์ (2528)

เอกลักษณ์ของชาตินั้นเริ่มจากวัตถุหรือสิ่งภายนอกวัตถุนั้นก็จะได้แก่ศิลปกรรมทั้งปวง
ศิลปกรรมของไทยนั้นได้มาจากไหนก็ได้มาจากธรรมชาติทั้งสิ้น ถ้าท่านไปดูลวดลายไทย ซึ่ง
ลวดลายต่างๆ เหล่านั้นก็จะบอกที่เดียวว่า เามาจากธรรมชาติ จะเป็นลายนกก็มาจากต้นไม้ ลาย
ก้านต่อดอกก็มาจากดอกไม้ จะเห็นเป็นเพราะพื้นฐานของเราอย่างที่ถูกกันมาตั้งแต่เข้าว่าเป็น
ชนชาติกสิกร

ไทยเป็นชาติกสิกรรม พื้นที่ของเรานั้นจึงเป็นพื้นที่ทำนา ไม่มีใครเขาตั้งเมืองหลวงบน
พื้นที่ราบอย่างนี้ แต่ชาติกสิกรรมทำ แต่เมื่อเราพัฒนาเมืองขึ้นมาเป็นอุตสาหกรรมก็เอาพื้นที่ท้องนา
นั้นแหละมาทำ

เอกลักษณ์ของไทยก็คือ ค่าใครก็ได้ ยกเว้นตัวเอง รักอิสระ แต่ก็ชอบให้มีใครข่มเหง
นิดๆ คนไทยนี้ถ้าจะว่ากันไป ใ้ลักษณะของการที่อยู่ภายใต้อำนาจ ชอบมีผู้นำ และเมืองไทยยัง
ปกครองด้วยหมอดู นั่งดูดวงกันอยู่ทุกวี่ทุกวัน นี่ก็เป็นลักษณะของคนไทย

ประสงค์ สุ่นศิริ (2528)

ความสำคัญของเอกลักษณ์นั้น ทำให้เรารู้จักตัวเอง รู้จักสังคมที่เราอาศัยอยู่ว่าเป็นอย่างไร เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน และเป็นเครื่องส่งเสริมให้คนในชาติบ้านเมืองมีความผูกพันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งยังสามารถนำเอกลักษณ์ที่ดึงมาใช้ในการธำรงและเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วย

เอกลักษณ์ทำให้เรารู้จักตัวเราเองหรือสังคมของเราเองว่าเป็นอย่างไร ต่างจากคนอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไร มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน นอกจากนั้น การรู้จักเอกลักษณ์ของตนเองก็เท่ากับการรู้จักถึงจุดเด่นหรือข้อได้เปรียบของตน และรู้ถึงจุดด้อยหรือข้อเสียเปรียบของตน จึงมีประโยชน์ทำให้สามารถเลือกเอาส่วนที่เด่นและเป็นข้อได้เปรียบของตนขึ้นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ และเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติคงได้กล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า เอกลักษณ์มีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาชาติไทย ทั้งในแง่การส่งเสริมและขัดขวาง

เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติในสายตาต่างประเทศ ได้แก่ เอกลักษณ์ของชาติไทยในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กล่าวคือเอกลักษณ์ที่เกี่ยวกับความเป็นเจ้าบ้านที่ดีที่ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นแก่แขกผู้มาเยือนโดยเฉพาะแขกในระดับรัฐบาล ได้สร้างความประทับใจในการให้การต้อนรับและความมีน้ำใจของคนไทย ทำให้เป็นที่ส่งเสริมเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของชาติไทยในสายตาต่างประเทศ ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศด้วย

นอกจากนั้น เอกลักษณ์ประจำชาติในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชนผู้มีความยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา และการที่ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่ที่มีเชื้อสายสืบเนื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ทำให้ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกันค่อนข้างสูง ซึ่งย่อมเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ การสร้างประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคง มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในสายตาของต่างประเทศ

การนิยมทำพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งบางครั้งนิยมรูปแบบมากกว่าเนื้อหา ทำให้เกิดความฟุ่มเฟือยไว้อย่างมาก การชอบเลียนแบบต่างประเทศ การรักสนุก

1. เอกลักษณ์ที่ควรธำรงรักษา ได้แก่เอกลักษณ์ที่ดี เกื้อกูล มีความสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาประเทศตามนัยที่ได้กล่าวข้างต้น เอกลักษณ์ที่สำคัญที่ควรธำรงรักษาไว้ได้แก่

1.1 เอกลักษณ์เกี่ยวกับการประนีประนอม ประสานประโยชน์ และนิยมแนวทางสันติ ซึ่งมีส่วนทำให้สังคมไทยสงบ รวบรวม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ใช้กำลังรุนแรง

1.2 เอกลักษณ์เกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ เนื่องจากทำให้ประชาชนชาวไทยมีศูนย์รวมและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ตลอดจนมีส่วนสำคัญในการสรรค์สร้างสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาติ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงต่อไป

1.3 เอกลักษณะที่เกี่ยวกับความรักเสรีภาพและอิสรภาพ ซึ่งมีส่วนสำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1.4 เอกลักษณะที่เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีอันดีงามทางพุทธศาสนา

2. เอกลักษณะที่ควรจัดทำลาย เอกลักษณะประเภทนี้หมายถึงเอกลักษณะที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศ ซึ่งอาจเป็นการจัดทำลายทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนที่เป็นอุปสรรคขัดขวาง การพัฒนาเอกลักษณะที่ควรจัดทำลาย ได้แก่

2.1 ความเฉื่อยชา ขาดความอดทนและการทำงานโดยปราศจากแผนงาน

2.2 การใช้เสรีภาพและอิสรภาพในทางที่ผิด ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

2.3 การเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้มีฐานะทางสังคมที่สูงกว่า

2.4 การขาดระเบียบวินัย ชอบทำอะไรตามใจตนเองโดยไม่เคารพกฎกติกาของบ้านเมือง

2.5 การนิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการการนิยมอภิสิทธิ์และการติดสินบน

2.6 ความรักสนุกจนเกินขอบเขต

3. เอกลักษณะที่ควรสร้างเสริมขึ้นมาใหม่ หมายถึงการสร้างเสริมเอกลักษณะขึ้นมาใหม่ โดยพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี เกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศ เอกลักษณะที่ควรสร้างเสริมขึ้นมาใหม่ที่สำคัญ ได้แก่ ความอดทนความประหยัด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สุธน อินทิสาน (2528)

เมื่อพูดถึง เอกลักษณะของชาติ ก็ต้องพูดถึงเอกราชของชาติควบคู่ไปด้วย เพราะว่าเอกลักษณะของชาตินั้น อาจปลูกฝังเสริมสร้างให้มีขึ้นได้ แต่จะบังคับให้มีขึ้นไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะใดๆ ก็ตาม ที่ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมโดยอัตโนมัติ จนกลายเป็นอุปนิสัย หรือขนบธรรมเนียมประเพณีได้นั้นจะต้องอาศัยระยะเวลาที่เพียงพอต่อการไหลของคุณลักษณะอย่างนั้นๆ ให้ค่อยๆ ซึมซาบเข้าไปฝังแน่นอยู่ในบุคลิกภาพ หรือในจิตใจของผู้คนพลเมือง จนถือเป็นแบบปฏิบัติต่อกันมาอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเปรียบเทียบประการสำคัญที่สุด ระหว่างเอกลักษณะ กับเอกราชของชาติ ก็คือเอกราชเมื่อพลาคลั้งสูญเสียไปแล้ว ก็อาจกู้ให้กลับฟื้นคืนมาได้ แต่สำหรับเอกลักษณะของชาตินั้น ถ้าสูญเสียไปแล้วก็ยากนักที่จะแก้ไขให้กลับฟื้นคืนได้อีก เพราะการสูญสิ้นเอกลักษณะ เป็นการ สูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายในและภายนอก ทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งโดยพฤติกรรมและนิตินัย แต่การสูญเสียเอกราชนั้น เป็นการเสียไปเฉพาะสถานภาพของสิทธิและหน้าที่ เพียงภายนอกเท่านั้น ส่วนจิตใจอาจจะยังคงเป็นอิสระอยู่ มิได้สูญเสียไปด้วย

เท่าที่ชี้ให้เห็นนี้ เป็นความสำคัญเพียงบางส่วน ที่แฝงอยู่ในคำว่าเอกลักษณะของชาติ

อย่างไรก็ตาม ใครจะบอกว่า เอกราชของชาติสูญเสียไปแล้ว ย่อมกู้กลับคืนได้อีกตามกาล และโอกาส แต่เอกลักษณะของชาตินั้น ถ้าสูญเสียไปแล้ว ก็เท่ากับเป็นความล้มละลายของชาติอย่างสิ้นเชิง

สรุป

1. เอกลักษณ์มีความสำคัญ ทำให้เรารู้จักตัวเองหรือสังคมของเราว่าเป็นอย่างไร และมีประโยชน์ในการดำรงชีวิตร่วมกันเป็นเครื่องส่งเสริมให้คนในชาติผูกพันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเราสามารถนำเอกลักษณ์ส่วนที่ดีงามมาใช้ในการสร้างและเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. เอกลักษณ์มีส่วนสัมพันธ์ในการพัฒนาประเทศทั้งในแง่การส่งเสริมและการขัดขวาง กล่าวคือ เอกลักษณ์ส่วนที่ดีจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศ แต่เอกลักษณ์ที่ไม่ดีจะเป็นส่วนทำลายและขัดขวางความเจริญก้าวหน้าและรุ่งเรืองของประเทศ เช่น เอกลักษณ์ของชาติเกี่ยวกับการนิยมการประนีประนอม การประสานประโยชน์ จะเป็นส่วนช่วยอันสำคัญยิ่งที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นไปอย่างราบรื่น มีการออมชอมลดการแตกแยก และการทำลายล้าง ทำให้การแก้ไขปัญหาการเมืองเป็นไปโดยสันติวิธี ประชาชนมีแนวคิดต่อต้านลัทธิเผด็จการ และนิยมการปกครองที่เชิดชูสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทำให้เกื้อกูลแก่การพัฒนาประชาธิปไตย แต่เอกลักษณ์ของคนไทยเกี่ยวกับความเกลียดชัง การขาดความอดทน ทำให้เป็นอุปสรรคขัดขวางการสร้าง ความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ เป็นต้น

3. โดยที่เอกลักษณ์มีความสำคัญและมีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ดังนั้น เอกลักษณ์ที่ดีงามเราจึงควรธำรงรักษาไว้ สำหรับเอกลักษณ์ที่ไม่ดีควรลบล้างให้หมดสิ้นไป ส่วนเอกลักษณ์ที่ยังไม่มีหรือไม่ดีโดยสมบูรณ์ ควรสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความจำเป็นในสังคม เอกลักษณ์ในลักษณะนี้นั้นน่าจะได้แก่การประกอบศาสนพิธีที่เน้นรูปแบบยิ่งกว่าเนื้อหาความรักเสรีภาพโดยไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

4. การธำรงไว้ เสริมสร้างหรือเปลี่ยนแปลง และการเลิกล้มเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อให้เป็นผลดีหรือเกื้อกูลแก่การพัฒนาชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำและสามารถกระทำได้ โดยผ่านเครื่องมือหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ระบบการศึกษาสื่อมวลชน การสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมทางสังคมต่างๆ รวมทั้งการทำให้แบบอย่างที่ดีของผู้นำ และการที่จะดำเนินการเช่นนั้นให้บังเกิดผลตามที่ปรารถนาจะต้องกระทำทั้งในภาครัฐและเอกชน

5. การทำงานโดยมีแผนซึ่งมีประสิทธิภาพ และด้วยความจริงจังน่าจะเป็น “เอกลักษณ์” ประการหนึ่งที่คนไทยทั้งชาติสมควรจะได้ร่วมกันเสริมสร้างขึ้นจนเป็น “เอกลักษณ์ของชาติ” ด้วย

ปัญหาของเอกลักษณ์ไทย

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (2528)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นไทย หรือเอกลักษณ์ไทย มีทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี คุณธรรมบางอย่างแม้เป็นสิ่งดีแต่ถ้าเราไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ และไม่ระมัดระวังในการปฏิบัติแล้ว ก็อาจนำไปสู่เอกลักษณ์ที่ไม่ดีได้ เช่น ความฉลาดในการประสานประโยชน์อาจนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การคดโกง หรือทุจริต ในทำนองเดียวกัน ความรักผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ก็อาจทำให้คนเรารักแต่เฉพาะสมาชิกในครอบครัวของตน จนขาดความสามัคคีกับผู้อื่นและขาดความยุติธรรมได้

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2528)

เจ้าประคุณและท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย กระผมมาปาฐกถาพิเศษในวันนี้ ด้วยความยากลำบากใจเป็นอย่างยิ่ง เหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความลำบากใจ ก็เพราะกระผมเองยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเอกลักษณ์นั้นแปลว่าอะไร ถ้าท่านผู้ใดที่นั่งอยู่ที่นี้จะทราบก็หวังกันว่าจะสัมมนากันให้แจ่มแจ้งในภายหลัง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2534)

สังคมไทยปัจจุบันมีสองลักษณะที่ขัดแย้งกันเกือบจะสิ้นเชิง คือ สังคมสมัยใหม่และสังคมแบบดั้งเดิม แบ่งพื้นที่แบบหยาบๆ คือ สังคมเมืองกับสังคมชนบท สังคมอุตสาหกรรมกับสังคมเกษตรกรรม ถ้าพิจารณาด้านคุณค่าแล้วทั้งสองสังคมมีลักษณะเหลื่อมล้ำกันอยู่ เป็นกระแสที่ทั้งสวนทางกันและผสมผสานกันในหลายรูปแบบ ตามพลวัตของวัฒนธรรม ซึ่งไทยมีอยู่ค่อนข้างสูง

สังคมดั้งเดิมอันเป็นรากเหง้า เป็นภูมิภาคแห่งปัญญาและกึ่งที่มาของเอกลักษณ์ไทยนั้น เป็นสังคมเกษตร สังคมที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ชีวิตมนุษย์ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติรอบตัวเขา เขาจึงทั้งรัก ทั้งยำเกรงและหวงแหน พยายามคงความสัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้มีเอกภาพและความสมดุลอยู่เสมอ “การหาอยู่หากิน” คือวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งเขาสัมพันธ์กับธรรมชาติ กับ “แม่” ธรณี “แม่” โปสพ “แม่” คงคา “พญา” ไม้ ผู้ให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค เขามีครอบครัว ญาติพี่น้องไม่แต่เพียงในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ใครก็ตามที่เข้ามาผูกพันด้วย ต่างก็ยอมรับนับถือเป็นพี่น้อง ลุงป้าน้าอา เป็นที่พึ่งพาอาศัยกันได้ทั้งนั้น แม้คนแปลกหน้าต่างถิ่นเดินทางผ่านไปมา ยังมีโอ่งน้ำทำไว้ให้ดื่มหน้าบ้าน สังคมนี้ไม่มีการสะสมส่วนเกินเป็นของส่วนตัวหรือของครอบครัว แต่เพื่อส่วนรวม ข้าวที่เก็บเกี่ยวได้เกินความจำเป็นนอกจาก การบริโภคและการทำบุญที่วัดแล้ว ก็แบ่งปันให้แก่ผู้ขาดแคลน นำไปแลกกับอาหารและสิ่งจำเป็นอื่นๆ และเก็บไว้จำนวนหนึ่งเผื่อว่าปีต่อไปฝนฟ้าไม่อำนวยจะได้มีกิน ไม่มีคนรวยโคตรเด่นกว่าคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ไม่มีการเอาเปรียบและสั่งสมความมั่งคั่ง จากความลำบาก

ของคนอื่น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้รับการจัดการ ประสานประโยชน์ และแก้ไขด้วยจารีตประเพณีซึ่งคนเฒ่าคนแก่เป็นคนกลางนำมาปฏิบัติในกรณีที่เกิดขึ้น

สังคมเปลี่ยนไป เกิดการค้าขาย การสะสมส่วนเกินของคนจากภายนอกหมู่บ้าน สิ่งแวดล้อมเริ่มลดความมั่งคั่งลงไป เริ่มยุคของการ “ทำมาหากิน” ผู้คนในหมู่บ้าน ต้องเริ่มทำงานหนักขึ้นเพื่อจะได้ปัจจัยสี่ สังคมเกษตรยังสามารถทนทานต่อการ “รุกราน” จากวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกได้ค่อนข้างดี เพราะมีเวลาและเงื่อนไขพอที่จะปรับตัวได้ แต่เป็นการเปลี่ยนที่รวดเร็วและรุนแรง เมื่อประมาณสามสิบปีที่ผ่านมาเอง

สังคมเปลี่ยนไป ระบบคุณค่าใหม่มาพร้อมกับสังคมใหม่นี้ หยั่งรากลึกกลงไปด้วย กลไกและระบบโครงสร้างทางสังคมที่เอื้ออำนวย เนื่องจากผู้มีอำนาจทั้งหลายในสังคมต่างก็เห็นดีงามไปกับสังคมใหม่ ในเวลาเดียวกันก็ถูกสังคมเก่าและระบบคุณค่าเดิม คุณค่าเดิมที่สังคมเกษตรยังพอมืออยู่ก็คือ เป็นแหล่งทรัพยากรคนและทรัพยากรธรรมชาติ หรือแรงงานและวัตถุดิบสำหรับป้อนและสั่งสมความมั่งคั่งให้ผู้คนบางกลุ่มในสังคมใหม่นี้เท่านั้น

กรรมล ทอธรรมชาติ (2528)

เรื่องของวัฒนธรรมต่างชาติ ก็เป็นสิ่งที่เราพูดถึงกันมากเดี๋ยวนี้ว่าได้มีส่วน มาทำลายเอกลักษณ์ที่ดีงามของชาติเรา อย่างไรก็ตาม เราก็มองปิดกั้นวัฒนธรรม ต่างชาติเหล่านี้ได้ เพราะว่าประเทศของเราเป็นชาติเปิด เรารับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ เข้ามาไว้หลายสิ่งหลายประการ วัฒนธรรมต่างชาติบางทีก็ดี และเราก็รับเอามาไว้แล้ว ประยุกต์จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาติ หรือเอกลักษณ์ของไทย ไปแล้ว เช่น ความต้องการใฝ่หาความรู้สมัยใหม่มาช่วยการพัฒนาประเทศชาติ อันนี้เราก็รับเข้ามา จะเห็นได้ว่า เดิมนั้นคนไทยก็มีความนิยมที่จะศึกษาให้สูง เพื่อเรียนรู้วิทยาการใหม่ๆ มาช่วยกันพัฒนาชาติไทย ที่จริงก็มีอีกเยอะแยะส่วนที่ดีงามของต่างประเทศ แต่ว่าส่วนที่ไม่ดีงามก็มีเยอะ ที่เราจะต้องป้องกันไม่ให้วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาทำลาย สิ่งที่ดีงามในเอกลักษณ์ของเรานี้เราก็จะต้องป้องกัน

วาทัญญ ณ ถาง (2528)

ผมเองก็รู้สึกลำบากใจเหมือนกันที่จะต้องพูดเรื่องนี้ เพราะว่าเรื่องของเอกลักษณ์นี้ แม้แต่ท่านอาจารย์หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์เองท่านก็ยังได้แสดงไว้ในตอนเช้าว่า เป็นเรื่องที่จะต้องพูด กันมาก แล้วก็ยังหาความชัดเจนอะไรไม่ค่อยได้

วิษณุ เครืองาม (2528)

เอกลักษณ์ของชาติไทย ได้แก่อะไรบ้าง แต่หลังจากที่ทำงานไปสักระยะหนึ่ง ก็ประสบอุปสรรคขึ้นทันทีว่า ถิ่นที่กันอยู่ว่าเข้าอกเข้าใจนั้นอาจจะเข้าใจคลาดเคลื่อน อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะฉะนั้นสมควรจะต้องมีการสัมมนาถกกันขึ้นสักครั้งหนึ่งว่า เอกลักษณ์ของชาติคืออะไร

และถ้าหากว่าท่านได้ฟังการปาฐกถาพิเศษเมื่อเช้า โดยท่านอาจารย์ หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็จะรู้สึกอย่างหนึ่งว่า องค์ปาฐกถาได้เริ่มต้นประโยคแรกโดยการออกตัวว่า ท่านกัมมูรรม จนกระทั่งถึง คุณหมอประสพ รัตนกร จะเริ่มต้นด้วยประโยคที่คล้ายคลึงกันว่า เอกลักษณ์ของชาติคืออะไรกันแน่ แต่แม้กระนั้นก็ตามที่ ทุกท่านสามารถที่จะได้ตัวอย่างออกมาได้ว่า อย่างนั้นอย่างนี้คือเอกลักษณ์ของชาติไทย บางครั้งมีผู้ใช้คำว่าเอกลักษณ์ บางครั้งใช้คำว่าสัญลักษณ์ มีบางคนใช้คำว่า ค่านิยม แล้วถ้าหากได้ฟังในพระราชดำรัสของสมเด็จพระเจ้านางเธอฯ จะมีพระกระแสรับสั่งออกมาตอนหนึ่งว่า ลักษณะไทย คำเหล่านี้มีความหมายเหมือนกันหรือไม่เพียงใด บางทีอาจจะทำให้ความไขว่เขวของเราที่มีอยู่แล้ว หนักไปอีกก็ได้ เอกลักษณ์ของชาตินั้น เกิดขึ้นโดย ธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นเพราะการที่เราไปสรรค์สร้างกันแน่หรือเกิดได้ทั้ง ๒ ประการ ถ้าหากว่า เกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติเท่านั้น ได้แต่เพียงการเข้าไปเสริม แต่ถ้าเกิดจากการที่มนุษย์เข้าไปสร้าง เราทั้งหลายก็จะมีส่วนในการร่วมสร้างด้วย ถ้าเกิดได้ทั้งโดยธรรมชาติและเกิดได้โดยที่มนุษย์สร้าง เราทั้งหลายก็จะได้ช่วยกันเสริมและช่วยกันสร้างและบางทีก็ต้องช่วยกันทำลายหรือจัดจัดขวางสิ่งซึ่งไม่พึงปรารถนาออกไป ผมเคยได้ยินท่านผู้ใหญ่ท่านหนึ่งพูดว่า เอกลักษณ์นั้น ตรงกันข้ามกับคำว่า อปัลลัญจน์ เอกลักษณ์นั้นท่านบอกว่าเป็นสิ่งอันพึงปรารถนา อปัลลัญจน์นั้นอาจจะจะเป็นเพียงคำกลางๆ เท่านั้น ชั่วก็ได้ ร้ายก็ได้ ดีก็ได้ ทุกท่านต้องเห็นพ้องต้องกันว่าพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะแทรกซึมเข้ามา หล่อหลอมทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชาติไทยขึ้น

วิษณุ เครืองาม (2528)

เอกลักษณ์นั้น มีทั้งเอกลักษณ์ที่ดีและเอกลักษณ์ที่ไม่ดีและท่านก็ได้เตือนว่าแม้เอกลักษณ์ที่ดีเองก็พึงระมัดระวังในการที่จะนำไปใช้ เอาละครับในส่วนที่ไม่ดีตัดทิ้งไปแล้วไม่เอามาใช้จะต้องขจัดจัดขวางกัน แต่อันที่ดีๆ นั้นถ้าหากว่านำมาประยุกต์ใช้ไม่ถูกต้องดีความไม่ถูกต้องเข้าใจผิดก็อาจจะนำไปสู่ความสับสนวุ่นวายได้ ท่านได้ยกตัวอย่างเรื่องความเกรงใจ ต้องจัดเข้าไว้ในข้างฝ่ายดีและเอกลักษณ์ที่ดี แต่ในที่สุดถ้าหากว่ามีการตีความผิดใช้ผิด ก็จะนำไปสู่สิ่งที่เรียกกันว่า เอกลักษณ์อันไม่พึงปรารถนาได้ เช่นการที่เราไม่ว่ากัน ไม่ตำหนิกัน ไม่ดักเตือนกัน ผิดก็ปล่อยกันไปอย่างนั้น ท่านได้ยกตัวอย่างถึงการรักชาติ ซึ่งเราต้องนับว่าเป็นเอกลักษณ์ทั้งฝ่ายดี แต่แม้กระนั้นก็ตาม ถ้าหากว่ารักชาติมากเกินไปจะนำไปสู่ความกึกคะนอง การหลงตัวเอง ครั้งหนึ่งเราเคยภาควิชาญักหนาเกี่ยวกับประโยคที่บอกว่า “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้” และนี่เราถือว่าเป็นเอกลักษณ์ข้างฝ่ายดี แต่เดี๋ยวนี้คำพูดนี้ เราพยายามจะลบออกไปจากความคิดหรือความทรงจำของคนไทย เพราะเรารู้ว่าจะนำไปสู่ความไม่มีระเบียบวินัย

สุธน อินทิสาน (2528)

นับวันเอกลักษณ์ที่เด่นของชาติ ค่อยหายไปทีละอย่างสองอย่าง หรือไม่ก็กลับ
 กลายแปรเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไป ผสมผสานเป็นพันทางไปก็มี ตัวอย่างเช่น

การแต่งกาย กิริยามารยาท ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน หาที่สื่อแสดงเอกลักษณ์
 ของไทยได้ยากเย็นเข้าทุกวัน มีแต่ลูกผสมที่กระเจิดไปทางอื่นมากกว่า และการบบานศาลกล่าว
 การทรงเจ้าเข้าผี การแก้บนด้วยวิธีพิสดารนานาประการ หมอคู่หรือใบ้ห่วย ได้กลายเป็นเอกลักษณ์
 เทียมอย่างหนึ่งของคนไทยไปเสียแล้ว ความจริงเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ทั่วไปในโลก และเป็น
 เครื่องวัดความเจริญหรือเสื่อมอย่างหนึ่งของชาติ กล่าวคือการอธิบายร้องขอความช่วยเหลือจาก
 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นพฤติกรรมพื้นฐานของผู้คนในประเทศด้อยพัฒนาเท่านั้น เพราะเขาได้ทุ่มเท
 ศรัทธาและความเชื่อมั่นไปอยู่ที่อื่น ขาดศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งถือเอกลักษณ์ที่สำคัญ
 ที่สุด เพราะมนุษย์เราถ้าขาดศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเองแล้ว ก็ย่อมไม่มีกำลังใจและกำลังกาย
 พอที่จะทำอะไรให้สำเร็จลุล่วงไปได้

เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา มีหลายประเทศที่พ่ายแพ้สงคราม สูญเสียเอกราช
 บ้านเมืองถูกทำลายย่อยยับ แต่ผู้คนพลเมืองของประเทศเหล่านั้น ไม่ยอมสูญเสียเอกลักษณ์ของชาติ
 ไปด้วย ส่วนใหญ่ต่างมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเองสูง นอกจากนั้น ยังมีศรัทธาและความเชื่อ
 มั่นในความสามารถของผู้อื่นอีกด้วยประเทศเหล่านั้นจึงบูรณะฟื้นฟูชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว
 จากการล้มละลายทางการเมือง และเศรษฐกิจ แทบสิ้นเชิง ภายในเวลาเพียงไม่กี่สิบปี ประชาชนที่
 สามารถกอบกู้พัฒนาประเทศชาติของเขา จนกลายเป็นมหาประเทศได้ในที่สุด ทั้งนี้ เพราะ
 ประชาชนของเขามีความมั่นคงทางเอกลักษณ์ของชาติอย่างเหนียวแน่น

ย้อนกลับมาดูสถานการณ์ปัจจุบันในบ้านเมืองของเราบ้าง จากการที่พวกเราค่อนข้าง
 จะขาดศรัทธาและความเชื่อมั่น ทั้งต่อตนเองและต่อผู้ที่มีความรู้ความสามารถ การทำงานต่างๆ มัก
 อาศัยโชคช่วย ด้วยการพึ่งพาอาศัยอิทธิพลบารมีของผู้อื่น ด้วยการบบานศาลกล่าวบ้าง มีการติด
 สิบบนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น พิสูจน์ไม่ได้ แต่เข้าใจเอาเองว่ามีอิทธิฤทธิ์ มีอำนาจ อาจดล
 บันดาลให้ความต้องการของตนสัมฤทธิ์ผลได้ตามที่ร้องขอ ก็แล้วในเมื่อสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่มีชีวิต
 จิตใจยังถูกติดสิบบนได้ ทำไมกับมนุษย์ปุถุชนคนธรรมดาจะไม่ถูกติดสิบบนด้วยวิธีการต่างๆ บ้าง
 ในปัจจุบันนี้ การติดสิบบน การนอราษฎร์บังหลวงจึงได้ระบาดกลายเป็นเอกลักษณ์เทียมอีก
 ประเภทหนึ่งของสังคมไปโดยปริยาย

วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่ดั้งเดิมต่างๆ ก็ถูกสิ่งอัปมงคลจากทั่วทุกสารทิศ
 เจือปนแปลกปลอมเข้าไป ทำให้ความหมายทางเอกลักษณ์ของชาติแปดเปื้อนด้วยมลทินจากสิ่ง
 เหล่านั้นมีไม่น้อยที่หันเหกลับกลายเป็นทางเสื่อมมากยิ่งขึ้น

ยังมีข้อที่น่าวิตกอีกหลายประการ ที่ทำให้เอกลักษณ์ของชาติถูกสื่อความหมายเพี้ยน
 พลาดมากยิ่งขึ้น ขอให้เราลองทำความเข้าใจกับประโยคอุปสรรคที่ว่า ไทยแลนด์เมืองเซ็กส์ผู้หญิงไทย
 เป็นสินค้าส่งออกที่วิเศษสุด คนไทยซื้อได้ด้วยเงิน หรือการทำอะไรที่ไม่ถูกต้อง ก็มักจะถูกล้อเลียน
 ว่า ทำแบบไทยๆ เหล่านี้เป็นต้น ทำให้เกิดภาพพจน์ที่เสียหายต่อเอกลักษณ์ของชาติอย่างยิ่ง

เสรีภาพ กับ เอกลักษณ์ของชาติ

มองเพียงผิวเผิน เสรีภาพกับเอกลักษณ์ ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกัน แต่โดยแท้จริงแล้วมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่สำคัญยิ่ง ดังนี้

ความมีเอกลักษณ์จะเริ่มต้นด้วยการถูกจำกัดเสรีภาพบางส่วนเสียก่อนคือมีกรอบหรือวินัย บังคับให้แสดงพฤติกรรมนั้นๆ ซ้ำๆ จนกลายเป็นอุปนิสัยหรือแบบธรรมเนียม ประเพณี ไปในที่สุด และไม่มีความรู้สึกว่าถูกจำกัดเสรีภาพอีกต่อไปเอกลักษณ์ที่เกิดขึ้นโดยวิธีนี้ล้วนเป็นสิ่งที่ตั้งงามแทบทั้งสิ้น เพราะกว่าจะเกิดทักษะ จนแสดงพฤติกรรมออกมาได้โดยอัตโนมัติ อาจต้องใช้เวลายาวนานก็ได้

ส่วนเอกลักษณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีเสรีภาพเต็มทีนั้น มักจะเป็นไปในทางที่ไม่ดีเสียมากกว่า เพราะขาดการถูกควบคุมจิตใจ ไม่มีวินัยทั้งต่อตนเองและต่อสังคม

สิ่งมีชีวิตที่มีเสรีภาพสมบูรณ์เต็มทีนั้น ไม่ใช่มนุษย์แน่นอน เพราะมนุษย์ต้องเลือกใช้เสรีภาพภายในขอบเขตตามทำนองคลองธรรมของสังคม มีแต่สัตว์เท่านั้นที่รู้สึกว่ามันเองมีเสรีภาพสมบูรณ์ที่สุด เพราะสัตว์เร่ร่อนมีสัญชาตญาณดั้งเดิมเพียง กินอาหาร ขับถ่าย สืบพันธุ์ ผักผ่อน และการเอาตัวรอดปลอดภัยเท่านั้น แต่มนุษย์ได้พัฒนาพื้นสภาพเหล่านั้นแล้ว ด้วยการมีธรรมะเข้าไปยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น

ขออย่าถือว่า คนที่มีเสรีภาพมากย่อมมีเอกลักษณ์ไปในทางเสื่อมเสียหรือทางลบมากกว่า เพราะการมีเสรีภาพมากเกินไป ย่อมทำให้ไม่มีระเบียบทางความคิด ขาดสติตัดสินใจเร็ว มีโอกาสผิดมากกว่าถูก นี่คือการเกี่ยวเนื่องระหว่าง เสรีภาพ กับเอกลักษณ์ของชาติ

การกร่อนทลายทางเอกลักษณ์ของชาติ

สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ย่อมมีทั้งความเจริญและความเสื่อมควบคู่กันไป ถ้ามันระมัดระวังบำรุงรักษา ก็จะมีแต่ทางเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป แต่ถ้าประมาท เลินเล่อ ปล่อยปละละเลยเมื่อใด ก็จะมีแต่ทางเสื่อมลงเรื่อยๆ

เอกลักษณ์ของชาติ ก็ไม่ได้อยู่ในช้อยกเว้นดังที่กล่าวมาแล้ว มีข้อพิสูจน์หลายประการชี้ให้เห็นว่า มีแต่ทางเสื่อมลงทีละน้อยๆ นับตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ความเป็นไทยได้ถูกกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ชะล้างให้ขาดความสมบูรณ์ไปไม่น้อย จนเกิดการกร่อนทลายทางเอกลักษณ์ของชาติ และนี่คืออันตรายใหญ่หลวงต่อความมั่นคงของชาติ ที่ได้ถูกหลงลืมไปชั่วขณะ เรามัวแต่คิดถึงความมั่นคงของชาติในสถานะที่มองเห็น เช่น การรุกรานด้วยกำลังทั้งภายในและภายนอก การบ่อนทำลายด้วยวิธีการรุนแรงต่างๆ เป็นต้น แต่อะไรเหล่านั้น ยังไม่น่าสพึงกลัวเท่ากับการถูก “กลืน” ชาติ ซึ่งเป็นภัยที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ แต่มีประสิทธิภาพสูงพอที่จะทำลายชาติพันธุ์ให้แปรเปลี่ยนกลับกลายเป็นอื่นไปได้ นั่นคือการกร่อนทลายทางเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดของชาติในอนาคต

การกร่อนทลายทางเอกลักษณ์ อาจเกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ การกร่อนทลายทางวัตถุ และการกร่อนทลายทางจิตใจ ซึ่งจะอธิบายโดยสังเขป ดังนี้

1. การกร่อนทลายทางวัตถุ มองเห็นได้แจ่มแจ้ง เพราะวัตถุเมื่อถูกสร้างขึ้นแล้ว ย่อมสึกหรือเสื่อมโทรมผุกร่อนไปตามกาลเวลา ถ้าขาดการบำรุงรักษาบูรณะซ่อมแซม เช่น ปูนียสถาน โบราณวัตถุ ภูมิกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมต่างๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านั้นเมื่อชำรุดทรุดโทรมลงก็สามารถก่อสร้าง ซ่อมแซม ตกแต่งให้คงสภาพเดิมได้ตลอดไป การกร่อนทลายทางวัตถุจึงไม่เป็นอันตรายต่อเอกลักษณ์ของชาติเท่าใดนัก ตัวอย่างเช่น การบูรณะซ่อมแซม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เรามีช่างฝีมือเยี่ยมเรามีศรัทธาของประชาชน บริจาคทรัพย์เงินทอง ก็สามารถรักษาปูนียวัตถุอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาติไว้ได้

2. การกร่อนทลายทางจิตใจ นำวิตกอย่างยิ่ง เพราะมันเป็นภัยมืดที่ค่อยๆ คืบคลานเข้าทำลายความมั่นคง ทางเอกลักษณ์ของคนไทยอย่างช้าๆ ภัยมืดนี้มีกำลังมากพอที่จะโค่นล้มระบบต่างๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของชาติให้พังทลายลงได้ ภัยดังกล่าวนี้อาจมองเห็นได้ทั่วไป นับตั้งแต่ลี้มตาตื่นขึ้นในตอนเช้า จนกระทั่งหลับตาเข้านอนในตอนกลางคืน เช่น รสนิยมที่เปลี่ยนไป การแต่งกาย กิริยามารยาท การทำงาน ความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลทุกระดับ ในสังคม ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ อะไรเหล่านี้มีแต่ทางเสื่อมลงแทบทั้งสิ้น หาอะไรที่สื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยแทบไม่ได้ ใครมองเห็นมากน้อยแค่ไหน ก็สุดแต่สติปัญญาของแต่ละคน

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่ดีงามอันเป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้น ได้ถูกแทรกแซงแปลกปลอมจากภัยที่มองไม่เห็นนี้ โดยแฝงมาในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น จากสิ่งตีพิมพ์ หนังสือ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และการนำเข้าโดยตรงจากบุคคลประเภท “หัวนอก” บางจำพวก ผลกระทบจากสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบที่ผิดๆ ของเยาวชน หรือฝูงชนประเภทเบาปัญญา นี่คือการกร่อนทลายทางจิตใจ ซึ่งยากแก่การแก้ไขอย่างยิ่ง

การกร่อนทลายทางเอกลักษณ์ของชาติ ทั้ง 2 ประการดังกล่าว มีความสำคัญต่างระดับกันเป็นอันมาก คือ การกร่อนทลายทางวัตถุ สามารถก่อสร้างบูรณะซ่อมแซมให้ฟื้นคืนดีดังเดิมได้ แต่สำหรับการกร่อนทลายทางจิตใจนั้น มีกระบวนการที่สลับซับซ้อนซ่อนเงื่อนอีกมากมาย เป็นการยากแสนยากที่จะฟื้นฟูกู้คืนมาได้

การส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย

เอนก นาวิกมูล (สัมภาษณ์นิตินิตกรฟิสิกไทย, เพลย์กราวด์, 1 ตุลาคม 2548)

เราควรเผยแพร่ตัวตนของเราให้คนอื่นได้รับทราบด้วย มิฉะนั้นสิ่งที่เราคิดว่าเป็นเอกลักษณ์ของเราที่เราพยายามจะสื่อออกไปนั้นก็จะเป็นที่เข้าใจในวงแคบ

ส่วนเอกลักษณ์ไทยในงานกราฟิกมีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ

1. ต้นทุนความรู้ของคนในยุคนี้ว่า มี-ไม่มีหรือมีน้อย นักออกแบบต้องตีโจทย์ให้ได้ว่าจะสื่อถึงเอกลักษณ์ไทยออกมาอย่างไร และประมาณตนเองว่ามีต้นทุนความรู้ที่จะสื่อให้คนทั้งโลกได้ทราบถึงลักษณะของเส้น สี ลายไทย เพียงใดทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฝีมือของแต่ละคน

2. นักออกแบบต้องมีความภูมิใจในตัวเอง หากไม่มีก็ต้องใช้เวลาสะสมศึกษาหาความรู้เพราะโลกปัจจุบันเป็นยุคของโลกาภิวัตน์ ทำให้โลกสื่อสารกันเร็ว การที่เราไม่ภูมิใจในตัวเองหรือมีเรื่องให้ภูมิใจไม่มาก ทำให้สิ่งที่เราเผยแพร่ไปขาดน้ำหนักหรือขาดความมั่นใจที่จะบอกหรือไม่ก็ถูกกลืนไปในกระแสวัฒนธรรมที่เขี้ยวกราก สิ่งเหล่านี้มีสัญญาณบ่งบอก เช่น ชื่อนิตยสารในเมืองไทยปัจจุบันใช้เป็นชื่อภาษาอังกฤษมากขึ้น การออกแบบป้ายในทุกวันนี้ภาษาไทยก็ถูกลดความสำคัญลง สิ่งเหล่านี้สามารถบ่งบอก ถึงระดับความภูมิใจในตัวเองที่ลดลงไปได้

กระมล ทองธรรมชาติ (2528)

เราต้องการจะศึกษาถึงเอกลักษณ์ของชาติของเราว่ามีอะไรบ้างที่สมควรจะได้รับการส่งเสริม และถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นต่อไป เพื่อแสดงความเป็นชาติของเราให้เด่นชัดว่าแตกต่างไปจากชาติอื่นเขา แล้วก็ต้องการจะดูด้วยว่ามีเอกลักษณ์ที่มีอยู่ในสังคมของเราขณะนี้ และเป็นสิ่งที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศ ซึ่งควรจะได้ละทิ้งไปเสีย หรือทำให้มีความสำคัญน้อยลงไป

ในชีวิตของคนเรา สิ่งของซึ่งเป็นของเรา เรารักเราหวงแหน เราไม่ยอมให้ใครมาแย่งช่วงชิง บางครั้งถึงขนาดหวงแหนด้วยการเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ใครคนไหนจะมารักและหวงแหนทรัพย์สินเท่ากับตัวของเราซึ่งเป็นเจ้าของไม่มีอีกแล้ว เราจะไม่รัก เราจะไม่หวงแหน เราจะไม่ช่วยกันเสริมสร้างเชื้อหรือ เงินทองหมดไปไม่นาน เราก็หามาใหม่ได้ ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้โปรดพิจารณา

พระธรรมมหาวิราญวัตร (2528)

แต่มีข้อพึงสังวรหรือควรระมัดระวังอยู่ที่ว่าเอกลักษณ์ของชาติ เพราะฉะนั้นงานนี้หรือภารกิจนี้ควรจะเป็นของคนทั้งชาติ ถ้าหากว่าไปให้ความสำคัญแก่หน่วยงานหรือองค์กรมากเกินไปแล้วในที่สุดก็จะเกิดการโยนกลองไปที่หน่วยงานหรือองค์กรนั้นและความรับผิดชอบก็จะไม่เกิดขึ้น

ภารกิจในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ท่านบอกว่ามันเป็นเรื่องของบ้าน ของโรงเรียน ของวัด ของราชการ ของภาคเอกชนของใครต่อใครทั้งหมด

วิมล ศิริไพบูลย์ (2528)

วิธีการที่จะเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาตินั้นให้ทำ 3 วิธี

- 1 ต้องเรียนรู้
- 2 ต้องรักษาเฟ้นเอาสิ่งที่ดีไว้
- 3 ต้องเผยแพร่สิ่งที่ดีนั้นออกไปในวงกว้าง

ก็คงจะใช้วิธีทั้งปรีชา ปฏิบัติ ปฏิเวธ คุณวิมลย้าว่าสื่อมวลชนนั้นมีความสำคัญที่สุดในการที่จะเผยแพร่เอกลักษณ์ของชาติออกไป

ประหยัด รอดโพธิ์ทอง (2528)

สังคมใดๆ ก็ตามครับ ไม่ว่าใหญ่หรือเล็กต้องการอยู่ 3 คำ จึงจะเป็นสังคมที่ดีได้ก็คือ

- 1 เข้าใจ กลุ่มคนต่างๆ
- 2 ปลอดภัย
- 3 อยู่ดีมีสุข

การพึ่งตนเองก็สำคัญ ทุกวันนี้ไปที่ไหนก็มีแต่คนขำขม คนไม่พอ คนไม่ดี เงินไม่พอ เงินไม่มี เครื่องมือเครื่องใช้เก่า จึงทำงานไม่ได้ ร้องอยู่เรื่อยครับท่าน งานเยอะๆ มีมากมายจริง

เริ่มที่แม่ แก่ที่พ่อ ก่อที่ลูก ปลุกที่เด็ก แม่นี่ตัดสินใจหาได้หมดพ่อเกรงใจ แก่ที่พ่อ พ่อเนือบายมุขจมเลยและไม่ค่อยยอมแก่ ก่อที่ลูกซึ่งเป็นเยาวชนเป็นส่วนสำคัญของประเทศ ปลุกที่เด็ก เด็กนักเรียนเพราะยังเป็นไม้อ่อนอยู่ หัดง่าย เราก็นำผู้นำเหล่านี้มาเรียน มาคุย มาปรึกษากัน เราจะมิวิทยากร มีหลักสูตร ตัวอย่างที่ไหนที่ดีๆ ก็เอามาบอกมาเล่าให้ฟัง

การจะทำอะไรให้สำเร็จนะครับ เราต้องมีพิภก ขงเบ้ง และเจงกีสข่านช่วยงานนักบริหาร พิภกคือยอดนักรบ พระรามไม่มีทางได้สืดเลย หรือแพ้ยักษ์แน่ครับ ถ้าไม่มียอดนักรบ ขงเบ้ง คือนักวางแผน เล่าปี่ไปหาขงเบ้งนะครับ เจงกีสข่านคือนักปฏิวัติอุปสรรคคือความสำเร็จ คือความท้าทาย ความสำเร็จคอยอยู่ข้างหน้า เราจะต้องฟันฝ่าไปให้ได้ ไม่มีอะไรที่เราทำไม่ได้ อุปสรรคคือความสำเร็จ

ไม่สนใจหรอกครับว่าเอกลักษณ์คืออะไร ปลอ่ยให้นักวิชาการทั้งหลายไปว่ากัน แต่ท่านรู้แล้วว่าเอกลักษณ์ที่ดีนั้นอยู่ในจิตใจของคนไทยอยู่แล้ว จุดใหญ่ใจความของท่านก็คือว่า ท่านถือว่าคนไทยนั้นมีเอกลักษณ์ที่ดีอยู่แล้ว แต่จะอย่างไรที่จะแปลงเอกลักษณ์อันเป็นนามธรรมนั้นให้ออกมาเป็นรูปธรรมให้ได้ คือดึงออกมาใช้ในการพัฒนาประเทศชาติกันให้ได้

สุธน อินทิสาน (2528)

พลังในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า เอกลักษณ์ของชาติอาจเสริมสร้างให้มีขึ้นได้ แต่จะบังคับให้มีขึ้นไม่ได้ หรืออีกนัยหนึ่งอาจเปรียบเทียบกับ ร่างกายถูกบังคับจากอำนาจภายนอกได้ แต่จะบังคับจิตใจกันหาได้ไม่ เอกลักษณ์จะต้องถูกเสริมสร้างให้ฝังแน่น เป็นสามัญเจตนาอยู่ในจิตสำนึกของผู้คนพลเมืองนับตั้งแต่เยาวชนจนเติบโตใหญ่ พุดง่าย ๆ ก็คือมีเอกลักษณ์โดยสายเลือด มิใช่โดยการบังคับ อนุรักษ์และดัดแปลงแก้ไขได้ตามกาลสมัย ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะเมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง สังคมย่อมต้องเปลี่ยนไปด้วย แต่ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ มิใช่ปล่อยสะเปะสะปะไร้ทิศทางตามบุญตามกรรมอย่างที่เข้ามาแล้ว

การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ได้ถูกบังคับให้เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก โดยตัวแปรหลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตลอดจนค่านิยมของสังคม ฯลฯ เป็นต้น ทำให้เกิดนวัตกรรมร่วมสมัยขึ้นเหลือคณานับ สิ่งใหม่ๆ ที่ถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมีทั้งที่เป็นคุณและโทษ ทั้งที่เป็นความเจริญและเสื่อม อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้ง ทางกายภาพ ชีวเคมี และจิตวิญญาณ

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และชีวเคมีนั้น มีผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของชาติเพียงบางส่วน แต่การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณนั้น สามารถทำลายเอกลักษณ์ของชาติลงได้อย่างสิ้นเชิง

มนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิตจิตใจ ที่อาจแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ให้รู้ได้ว่า เป็นนั่นเป็นนี่ เป็นคนไทย คนจีน คนฝรั่ง ฯลฯ คนที่มีชีวิตเป็นไทย แต่จิตใจหรือจิตวิญญาณ ไม่ได้เป็นไทยไปด้วย ถึงตัวเขาจะอยู่ที่ไหนในโลก หรือแม้แต่อยู่ในประเทศไทยก็ตาม ก็หาอาจเรียกได้ว่าเป็นคนไทยไม่

เพราะฉะนั้น ถึงแม้ชีวิตจะเปลี่ยนไปตามกฎแห่งสรีรศาสตร์และสิ่งแวดล้อม แต่จิตใจจะเปลี่ยนไม่ได้ คือต้องมีทั้งชีวิตและจิตใจที่สมบูรณ์ด้วยความเป็นคนไทยทุกประการ

ชาติใดมีเอกลักษณ์หนักแน่นมั่นคง ก็สามารถดำรงเอกราชอยู่ได้ตลอดไป ตรงกันข้ามชาติใดที่มีความโลเลเลื่อนลอยทางเอกลักษณ์ในไม่ช้าก็จะเหลือไว้แต่เพียงชื่อในประวัติศาสตร์เท่านั้น เรามีเอกลักษณ์ทางการเมืองอะไรบ้าง เรามีเอกลักษณ์ทางเศรษฐกิจอะไรบ้าง และเรามีเอกลักษณ์ทางสังคมอะไรบ้าง

เอกราชของชาติ เรายอมให้สูญเสียไปไม่ได้ นี่เป็นสัจธรรมที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนที่สุด แต่การสูญเสียเอกลักษณ์ความเป็นไทยไปทีละอย่างสองอย่าง ย่อมนำมาซึ่งการสิ้นชาติได้ ในกาลเวลาที่เราไม่อาจคิดคำนวณได้

ในอดีตกาล เอกลักษณ์ของชาติไทย ได้ถูกกระตุ้นเตือนให้คำนึงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นจากองค์พระประมุขแห่งชาติ ตลอดจนพระราชวงศ์ หรือจากประชาชนคนธรรมดาสามัญ ได้พยายามสร้างแบบอย่างที่ดีงาม ให้เป็นเอกลักษณ์ของพลเมือง เพื่อเป็นกำลังอันมั่นคงในการพัฒนาประเทศ

ชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป แม้องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงเน้นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอ

ประสงค์ สุ่นศิริ (2528)

เครื่องมือและวิธีการที่พิจารณาเห็นว่าควรนำมาใช้เพื่อการสร้างเสริม คัดแปลงและแก้ไขเอกลักษณ์ของชาติในภาครัฐบาลและเอกชน มีดังนี้คือ

ภาครัฐบาล เครื่องมือและวิธีการที่สำคัญซึ่งรัฐควรพิจารณานำมาใช้เพื่อธำรงรักษาปฐมนิคม และสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติ น่าจะได้แก่เครื่องมือและวิธีการที่สำคัญ 4 ประการดังนี้คือ

1. ระบบการศึกษา ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่รัฐสามารถใช้เพื่อธำรงรักษา รวมทั้งการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติขึ้นมาใหม่ ระบบการศึกษาควรได้ชี้แนะให้เยาวชนเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ที่ดี และโน้มน้าวจิตใจให้ธำรงรักษาเอกลักษณ์เหล่านั้นไว้ ที่สำคัญคือเอกลักษณ์เกี่ยวกับความจงรักภักดีในองค์พระมหากษัตริย์ เอกลักษณ์เกี่ยวกับการประนีประนอม และการประสานประโยชน์ เอกลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และเอกลักษณ์เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันระบบการศึกษาควรมีหลักการเกี่ยวกับการชี้ให้เยาวชนของชาติเห็นข้อเสียของเอกลักษณ์บางอย่างที่ไม่ดี เนื่องจากเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศ และทำลายชื่อเสียงเกียรติภูมิของประเทศ และชี้ให้เยาวชนของชาติร่วมกันสร้างสรรค์เอกลักษณ์ที่ดีของชาติขึ้นมาใหม่ เช่น ร่วมกันขจัดเอกลักษณ์เกี่ยวกับการขาดระเบียบวินัย การทำสิ่งใดตามใจตนเอง การทำงานโดยขาดแผนงาน ขาดความอดทน ความเชื่อถือโชคกลาง และความเชื่อที่มั่งงาย การเสริมสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ของบ้านเมือง ความอดทน ความประหยัด และความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม เพื่อความเจริญมั่นคงและก้าวหน้าของประเทศ

2. สื่อมวลชน สื่อมวลชนทุกประเภท โดยเฉพาะสื่อมวลชนของรัฐ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อความหมายและโน้มน้าวให้ประชาชนทุกระดับ ทุกกลุ่มอาชีพได้เข้าใจถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ การธำรงรักษาไว้ การปฐมนิคม และการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติขึ้นมาใหม่ เพื่อพัฒนาประเทศชาติไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สื่อมวลชนของรัฐ โดยเฉพาะสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ น่าจะได้ทำหน้าที่สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในส่วนนี้ให้แก่ประชาชนโดยแพร่หลาย

3. แบบอย่างของผู้นำในสังคม ผู้นำในสังคมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการธำรงรักษา และสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติผู้นำของสังคมจึงน่าจะเป็นแบบอย่างให้คนในสังคมในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติที่ดีไว้ ขจัดเอกลักษณ์ที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชาติและการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติที่ดีขึ้นมาใหม่ เช่น เป็นแบบอย่างที่ดีในการประนีประนอม การประสานประโยชน์เป็นแบบอย่างที่ดีในการยึดมั่นตามหลักธรรมของพุทธศาสนา เป็นแบบอย่างที่ดีในการมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพกฎเกณฑ์กติกาของบ้านเมือง เพื่อให้เอกลักษณ์ดังกล่าวดำรงอยู่ หรือสร้างเสริมได้อย่างมั่นคง

4. การสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมของรัฐที่รัฐวางแผนกำหนดขึ้น กล่าวคือในกิจกรรมของรัฐที่ได้กำหนดขึ้น เช่น แผนและโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นโยบายเยาวชนแห่งชาติ นโยบายการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการในกิจกรรมอื่นๆ ของรัฐน่าที่จะได้สอดแทรกแนวคิด และการดำเนินการในการสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการธำรงรักษาและสร้างเอกลักษณ์ของชาติเป็นไปอย่างสมบูรณ์

ภาคเอกชน รัฐบาลจะต้องสื่อความเข้าใจต่อผู้นำของภาคเอกชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนเกี่ยวกับความสำคัญของเอกลักษณ์ในการพัฒนาชาติไทยและให้ความรู้เกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่สมควรดำรงรักษาทำลายปรับปรุง และสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งอาจใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ การอภิปราย และการจัดสัมมนาในภาคเอกชน โดยรัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนและความช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่น การจัดประกวดให้รางวัลแก่ผลงานทางด้านภาพยนตร์ วรรณกรรม รายการทางวิทยุ โทรทัศน์ และอื่นๆ ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนเอกลักษณ์ที่ดีของชาติ

สรุป

แนวทางทั่วไปในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

1. ให้มีการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีของประชาชน ทั้งในและนอกประเทศต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย โดยเฉพาะในพระมหากษัตริย์คุณและความเสียสละของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นแบบอย่างอันดียิ่ง
2. ให้มีการส่งเสริมสถาบันศาสนาให้มั่นคง และสนับสนุนให้สามารถมีบทบาทยิ่งขึ้นในการยกระดับคุณธรรมของสังคมและพัฒนาจิตใจของประชาชน
3. ให้มีการส่งเสริมสถาบันชาติโดยการอนุรักษ์เผยแพร์และปลูกฝังเอกลักษณ์ที่เป็นคุณพร้อมกับขจัดสกัดกั้นเอกลักษณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศและเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติ

การแบ่งและการคัดสรรเอกลักษณ์ไทย

คำว่าเอกลักษณ์ของชาติอาจจะแบ่งแยกออกได้เป็น 2 ส่วน คือ “เอกลักษณ์” และ “ชาติ” ชาติ ประกอบด้วยองค์ต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ดินแดน
2. ประชากร
3. ความเป็นเอกราชและอธิปไตย
4. รัฐบาลและการปกครอง
5. ศาสนา
6. พระมหากษัตริย์
7. วัฒนธรรม
8. เกียรติภูมิ

ลักษณะที่เป็นรูปธรรม (กายภาพ)

ลักษณะที่เป็นนามธรรม (จิตใจ)

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2534)

ในพระบรมราโชวาทของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 พระราชทานประชาชนชาวสยาม เมื่อเสด็จกลับจากยุโรป 1 มกราคม 2441 ความว่า “ในที่สุดควรที่เราทั้งหลายอย่างพึงพอใจไปอย่างเดียวในสิ่งซึ่งเป็นอย่างต่างประเทศแล้วแต่ไม่พอใจในสิ่งซึ่งเป็นอย่างไทย หรือพึงพอใจไปอย่างเดียวในสิ่งซึ่งเป็นอย่างไทยแล้ว แต่ไม่ชอบในสิ่งซึ่งเป็นอย่างประเทศ ด้วยเหตุว่าทุกเมืองแลทุกคนด้วยกันหมด ย่อมมีความดีและความชั่วระคนปนกันอยู่ แลเราทั้งหลายต้องพยายามที่จะเอาเสียอย่างความดีมาแต่ที่อื่นๆ แลในเวลาเดียวกันนั้นเราทั้งหลายไม่พึงควรเฉพาะแต่ที่จะรักษา ยังควรจะทำให้เจริญขึ้นในสิ่งอันดีแลสิ่งที่เคารพนับถือว่าเป็นกิริยาและธรรมเนียมแห่งประเทศของเราด้วย”

อะไรเป็นเอกลักษณ์ คือ ลักษณะที่ทำให้คนไทยในประเทศไทย เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือมีลักษณะร่วมกันอันเป็นเหตุให้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยในประเทศไทย ผิดแผกไปจากพี่น้อง ชาวไทยในต่างแดน

“สถาบันชาติ-ศาสนา-พระมหากษัตริย์ จึงนับว่า เป็นองค์ที่สำคัญเป็น เอกลักษณ์ ที่ทำให้เกิด เอกภาพ ในชาติ และจะเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เราสามารถรักษาเอกราช และอธิปไตยของชาติไว้ได้ การที่บรรพบุรุษของเราได้รักษาเอกราชอธิปไตย รักษาความเป็นไทยให้เป็นมรดกตกทอดมาได้จนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะอาศัยสถาบันทั้ง 3 นี้ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์ในชาติ อันก่อให้เกิดเอกภาพขึ้นในบ้านเมือง ซึ่งมีผลทำให้เราสามารถรักษา เอกราช ของเรามาได้จนถึงทุกวันนี้ อันนับว่าเป็นสิ่งที่เราน่าจะภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง”

เอนก นาวิกมูล (2548)

สิ่งที่บอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ต่างๆ ได้ อาจจะหาข้อสรุปจากสิ่งที่คนอื่นมองดูเราประกอบด้วย

1. ไม่ควรมาจากการที่เราคิดเอาเอง เพราะแต่ละคนก็มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ของประเทศชาติมากน้อยต่างกัน และบางครั้งสิ่งนั้นอาจเป็นสิ่งที่เรารู้แต่คนอื่นไม่รู้ก็ได้
2. สัญลักษณ์ระดับชาติ เช่น ธงชาติ แผนที่ ตราครุฑ ตราแผ่นดินเป็นสัญลักษณ์รวมที่ใครๆ ก็เข้าใจง่าย
3. ในส่วนย่อยนั้นขึ้นอยู่กับเรื่องที่น่าสนใจหรือสินค้าหรือฝีมือด้วย เช่น สินค้าประเภทอาหารอาจจะใช้ภาพของตัวยำกุ้ง แต่จะใช้ภาพลักษณะใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับฝีมือของแต่ละคนหรือภาพหาบเร่ อาจจะเหมาะกับสินค้าแบบพื้นเมือง

ปัญญา วิจินธนสาร (2548)

ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทยว่า เป็นสิ่งที่อาจจะพอนึกภาพออกจากสิ่งที่อยู่ในรูปของทั้งนามธรรมและรูปธรรมทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมวัตถุหรือรูปธรรมทางวิถีชีวิต แต่ก็ยังไม่เคยมีการสรุปหรือบัญญัติไว้แน่นอนหากกล่าวถึงบุคลิกของคนไทยอาจจะกล่าวได้ชัดเจนกว่า เช่น เมื่ออยู่ในต่างประเทศอาจจะสามารถแยกแยะได้ว่าคนไหนคือคนไทย

การแสวงหาเอกลักษณ์ไทยนั้นเพียงแค่ว่าหรือเข้าใจยังไม่เพียงพอแต่ควรที่จะต้องลงมือปฏิบัติจริงด้วย ในขณะนี้ สังคมไทยกำลังแสวงหาเอกลักษณ์ไทยในทางที่ไม่ถูกต้องเป็นเพียงการแสวงหาเพื่อต้องการนำไปโอ้อวดตามกระแสของสากลมากกว่าที่จะต้องการค้นหาเพื่อใช้ในวิถีชีวิตจริง จึงเป็นเรื่องยากที่จะสรุป ความเป็นไทยนั้นควรเป็นเรื่องที่มาจากใจ การจะพัฒนาความเป็นไทยให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบันเป็นเรื่องยาก สังคมไทยเป็นสังคมที่เกิดขึ้นซ้อนกันขึ้นมาเพราะฉะนั้น หากจะพูดเรื่องสังคมไทยลักษณะไทยต้องแยกแยะออกเป็นหลายๆ สถาบันหลายๆ เรื่องที่ซับซ้อนอยู่ในสังคมเดียวกัน จึงจะมองเห็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของเราเองมากขึ้น หากจะพูดถึงชนชาติเป็นเรื่องยากว่าชนชาติไทยคือ ลักษณะไทย เพราะเรามีวิถีชีวิตของหลายชนชาติอยู่ร่วมกัน ศิลปะที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเรื่องของวิถีชีวิตเรื่องของสังคม เศรษฐกิจ การที่เราจะแสวงหาเอกลักษณ์ไทยเราจะต้องมีความรู้หรือศึกษาของเดิมให้ถ่องแท้เสียก่อน มิฉะนั้นจะเป็น การยากที่เราจะพัฒนาต่อไปได้

เอกวิทย์ ณ กลาง (2534)

การวิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยในกระแสความเปลี่ยนแปลงมิได้คำนึงถึง ความหลากหลายแตกต่างระหว่างภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย ในความเป็นจริง อีสาน ล้านนา ทักษิณและภาคกลางแตกต่างกันไม่น้อย เรามีทั้งลักษณะร่วมกันและแตกต่างกันในด้านศิลปะ วัฒนธรรม นิสัยใจคอและโลกทัศน์ตลอดจนวิถีความเป็นอยู่ การทำมาหากิน เอกลักษณ์ไทยในที่นี้จึงเปรียบได้กับภาพวาดลักษณะทั่วไปที่ไม่ละเอียด พิศดารหรือเจาะจงให้แม่นยำตรงกับคนไทยทุกคนในทุกภูมิภาค

ภาพที่เสนอนี้มีเจตนา เพียงแต่ให้คนไทยได้ทำความรู้จักภาพรวมของตัวเรา พื้นเพของเราและลักษณะเฉพาะบางอย่าง บางประการที่เราน่าจะรู้จักดีเพราะท่ามกลาง กระแสความเปลี่ยนแปลงอัน ลับสนวนววยและรวดเร็วมากเช่นนี้ ถ้าเราไม่รู้จักบ้านเมืองของเราดีพอ ทั้งทางบวกและลบ ก็จะทำให้ขาดความมั่นใจที่จะปรับตัวต่อไปข้างหน้า

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2528)

นอกจากนั้น เอกลักษณ์ของชาติมาได้จากทางอื่น มาจากด้านภูมิศาสตร์ คนที่อยู่ในประเทศที่เป็นเกาะ ก็ย่อมมีเอกลักษณ์ของชาวเกาะ จะมีความคับแคบมีอะไรบ้าง ไม่ค่อยจะกว้างขวาง นั้นเป็นเรื่องของชาวเกาะ ไม่ว่าจะพัฒนาอย่างไร ก็ย่อมมีเอกลักษณ์เป็นของชาวเกาะมาจนบัดนี้ นอกจากนั้น อีกประการหนึ่งเอกลักษณ์นั้นเกิดขึ้นจากอิทธิพลของศาสนา ศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญ ในการสร้างเอกลักษณ์ของมนุษย์ การที่ชาติต่างๆ ที่มีเอกลักษณ์ต่างกันนั้น ถ้าพิจารณาแล้วก็จะเห็นว่า ขึ้นอยู่กับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ที่นี้หลักสำคัญที่คนไทยยึดถือร่วมกันหรือมีเอกลักษณ์ร่วมกัน มอง เห็นได้ ก็คือ ความกตัญญู อย่างที่ได้รับสั่งมาในพระคำรัส ความกตัญญูนี้ทำให้เกิดความเคารพ บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนไปถึงความรัก ความเอื้อเฟื้อที่มีต่อคนในครอบครัว นี่เป็น เอกลักษณ์สำคัญของคนไทยนับถือบิดามารดาสำคัญที่สุดคนไทยเล่นพ่อเล่นแม่กัน ไม่ได้อย่าเอามาเล่น อย่าเอามาพูด

เต็มสิริ บุญยสิงห์ (2528)

เอกลักษณ์นั้นมนุษย์สร้าง มนุษย์พัฒนาและมนุษย์ทำลาย เมื่อจะพูดถึงเอกลักษณ์จะอยู่ได้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ เพราะฉะนั้นเอกลักษณ์ที่สูงยิ่งของชาตินั้นคือ “เอกลักษณ์แห่งภาษา” เอกลักษณ์ค่านิยมญี่ปุ่น มารยาทอันเป็นมรดกญี่ปุ่นอยู่ในวิธีซงชาหมด “ท่านบอกว่าวัฒนธรรม และเอกลักษณ์อยู่ในนี้หมด ท่านบอกว่าถ้าข้าพเจ้าจะปลูกเรือน ข้าพเจ้าจะสร้างหน้าต่าง ประตู ให้ มากที่สุดและจะไม่ติดแม้แต่ม่าน จะปล่อยให้ลมต่างชาตินั้น พัดพริ้วเข้ามาในบ้านข้าพเจ้า แต่จะมา ทำให้ข้าพเจ้ายืนไม่ติด เซหรือล้มนั้น ข้าพเจ้ายอมไม่ได้” เวลานี้ประเทศไทยมีเครื่องบินบินลงมา วันละ 28 ชาติโดยเฉลี่ย (2523) แล้วจะไปสกัดกันอย่างไร นอกจากเราจะคิดภูมิป้องกัน ให้แก่เด็กของเรา ในฐานะแห่งวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของเราให้แข็งปั้งเลย อะไรเข้ามาสู่ก็จะ สะท้อนกลับทั้งนั้น

ประสพ รัตนกร (2528)

เอกลักษณ์ไทยคล้ายๆ อย่างนี้ของเล่นทำจริง ของจริงทำเล่น ท่านเจ้าคุณอนุমানราชชน ก็ได้ให้หมีพวกเรามีคณะขึ้นมาศึกษาเรียกว่า “คุณลักษณะของความเป็นไทย”

1. คนไทยนะใจกว้าง ดื้อนรับขับสู้ที่เรียกว่าใครมาถึงเรือนชานก็ต้อนรับ ก็จะปรากฏว่าใจใหญ่ใจสู้

2. ชอบสนุกอย่างเห็นได้ชัด
3. เรื่องความกตัญญูต่อบุพการี อันนี้ชัดเจนดีมากนะครับ
4. การรักศักดิ์ศรี
5. คนไทยนั้นลืมน่าย
6. การยืดหยุ่น เรารู้จักปรับตัวดี
7. มีความรักในหลวง แล้วก็หวงชาติไทย

นี่เป็น 7 ข้อ ที่เราสรุปเอาไว้ ในคุณลักษณะของคนไทยหรือมองดูว่าในต่างประเทศ เขาเห็นเราอย่างไรบ้าง นี่ผมรวบรวมจากรายงานของแพทย์ผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้แทนพระองค์การอนามัยโลกได้ศึกษาสภาพจิตของคนไทย พบว่าคนไทยนั้น

1. ถอย คือไม่ค่อยเข้าสังคม ถอยหนี
2. มองโลกในแง่ดี
3. มีครอบครัวอยู่กันอย่างผาสุก ครอบครัวใหญ่
4. ไม่รุกรานใคร
5. ตามสบายกันหน่อย

คุณลักษณะของคนไทย ความอ่อนโยน สมเด็จพระบรมราชชนก เจ้าฟ้ามหิดลมีพระราชดำรัสว่า “ขอให้ถือประโยชน์” ส่วนตัวเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง ลาภ ทรัพย์และเกียรติยศจะตกแก่ท่านเอง ถ้าท่านทรงธรรมะแห่งอาชีพไว้ท่านก็จะเป็นสุข” ความสามัคคี เอกลักษณะของเราที่สำคัญที่ท่านมองเห็นก็คือว่า ทำงานเป็นเล่น เล่นเป็นงาน เรื่องการรักสนุก เรา ก็อาจจะเอาเรื่องเอกลักษณะแทรกเข้าไปทำให้เกิดเป็นงานขึ้นได้ โดยเน้น ความสามัคคี เป็นหลัก เอกลักษณะในเชิงวัตถุเช่น ความสวยงามของบ้านเมืองหรือว่าธรรมชาติที่เคยมีอยู่ หรืออาจจะไม่ใช่ วัตถุ อาจจะเป็นสถาบันหรือตัวบุคคล เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเอกลักษณะโดยแท้จริงหรือ สถาบันศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธก็เป็นเอกลักษณะของชาติก็ต้องเสริมสร้างและอีกประการหนึ่งคือ คุณลักษณะของคนไทยอันเป็นเอกลักษณะของคนไทยเอง เช่น เรื่องความกตัญญูต่อบุพการี ความ นอบน้อมถ่อมตน สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเอกลักษณะ

ประสงค์ สุนศิริ (2528)

ชาติไทยของเรานั้น มีลักษณะอะไรที่โดดเด่นไม่เหมือนใครบ้างนั้น น่าจะพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพของภูมิศาสตร์มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อเอกลักษณ์ของชาติ เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม พลเมืองมีนิสัยและสภาพสังคมเป็นชาวเกษตรเป็นหลัก อากาศที่ร้อนและแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้คนไทยมีนิสัยเฉื่อยชา ขาดการวางแผนในอนาคต ทำเลที่ตั้งของประเทศทำให้ไทยได้รับ อิทธิพลจากวัฒนธรรมใหญ่ทั้งจากจีนและอินเดีย นอกจากนั้นการมีแผ่นดินที่ติดต่อกันเป็นผืนเดียว ทำให้ประชาชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. **ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์** ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ที่ยาวนานและการไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของใคร ทำให้คนไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง และเป็นชาติที่รักอิสระ อย่างไรก็ตามการที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของใครจึงต้องมีขบวนการกู้ชาติ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนไทยขาดอุดมการณ์ของชาติที่ชัดเจนและการประสานประโยชน์กลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของไทย

3. **ประชากร ประชากรไทยส่วนใหญ่มีเชื้อสายเดียวกัน หรือคนเชื้อสายอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศก็สามารถผสมกลมกลืนกับคนไทยได้เป็นอย่างดี** ลักษณะดังกล่าวทำให้สังคมไทยไม่ค่อยมีปัญหาการขัดแย้งทางความคิด เชื้อชาติ และวัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติมีค่อนข้างสูง

4. **พุทธศาสนา พุทธศาสนาเป็นรากฐานของระบบความเชื่อของคนไทยและเป็นรากฐาน ที่ก่อให้เกิดค่านิยมต่างๆ เป็นอันมาก** นอกจากนี้พุทธศาสนายังเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนตั้งแต่เกิดจนตายโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับพิธีการ ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนา แม้จะไม่ใช่อะไรของประเทศไทยโดยตรง แต่ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ไทยในหลายด้าน

5. **วิธีการดำรงและเลี้ยงชีพ** รากฐานของการดำเนินชีวิตและเลี้ยงชีพของคนไทยก็คือเกษตรกรรม เหล่านี้ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ยังคงนิสัยของคนในสังคมเกษตรเอาไว้อย่างครบถ้วน ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ที่สำคัญๆ ของไทยขึ้นหลายอย่าง เช่น ลักษณะสังคมเกษตรกรรมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดนิสัยคนไทยที่โอบอ้อมอารีชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ความเคยชินต่อการอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติในการเกษตร ทำให้คนไทยมักยอมจำนนต่ออำนาจที่เหนือกว่า เป็นต้น

จากปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นได้ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ต่างๆ ในสังคมไทยหลายประการ ในที่นี้ผมขอหยิบยกมากล่าวเฉพาะเอกลักษณ์บางอย่างที่สำคัญ โดยสังเขปเท่านั้น

1. **ความรักอิสระ เสรีภาพ และความภูมิใจในชาติ** เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าความรักอิสระ เสรีภาพและความภูมิใจในชาตินั้น เป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของชนชาติไทย เหตุการณ์หลายครั้งในประวัติศาสตร์ เช่น การต่อสู้ของชาวบ้านบางระจัน การรวมกันต่อสู้ป้องกันเอกราชของชนชาติไทยในเหตุการณ์เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น ได้สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของคนไทยเกี่ยวกับความรักเสรีภาพ และความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี เอกลักษณ์ดังกล่าวนี้ทำให้คนไทยมีความรักหวงแหนในความเป็นชาติ พร้อมที่จะต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชและอธิปไตยของชาติทุกเมื่อ เอกลักษณ์นี้จึงนับเป็นการเกื้อกูลอย่างยิ่งต่อการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ

2. **รู้จักประสานประโยชน์และนิยมการประนีประนอม** เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยก็คือ การนิยมการประนีประนอม และการประสานประโยชน์ กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหารุนแรงคนไทยจะพยายามหาทางยุติปัญญาด้วยวิธีรอมชอมผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่นิยมการเผชิญหน้ากันถึงขั้นแตกหักหรือเอาแพ้เอาชนะกันลักษณะดังกล่าวทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบสุข มีการพัฒนาอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและสับสน สถาบันต่างๆ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยคือความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ความรู้สึกดังกล่าวต่อองค์พระมหากษัตริย์ของคนในสังคมไทยต่างจากคนในสังคมอื่น กล่าวคือมีความรู้สึกผูกพันเหนียวแน่น มั่นคง ขอมสละชีวิตเลือดเนื้อเพื่อเทิดทูนสถาบัน และยามเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง องค์พระมหากษัตริย์ก็จะช่วยคลี่คลายสถานการณ์ได้อย่างแตกต่างจากพระมหากษัตริย์ในประเทศประชาธิปไตยอื่นในโลก เอกลักษณ์ดังกล่าวได้สืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ทำให้ประชากรในสังคมมีที่ยึดเหนี่ยว มีศูนย์รวมทางจิตใจ ทำให้สังคมมีความมั่นคงสูง เป็นผลดีต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประเทศในทุกๆ ด้าน

4. ยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีตามพุทธศาสนา คนไทยเป็นชนชาติที่มีความยึดมั่นในหลักธรรมทางพุทธศาสนาสูง ซึ่งสิ่งนี้ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบสุข ร่มเย็น มีระเบียบ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง นอกจากนี้คนไทยยังยึดมั่นในประเพณีตามพุทธศาสนา ซึ่งมีข้อดีทำให้ประชาชนรู้สึกสงบและมีที่พึ่งพายึดเหนี่ยวทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม การรักษาประเพณีตามพุทธศาสนา ปัจจุบันมักผสมผสานด้วยความเชื่อตามลัทธิอื่น และเจือปนด้วยความฟุ้งเฟ้อแข่งขันสูง จึงทำให้ประเพณีเหล่านี้เต็มไปด้วยความสิ้นเปลือง และบางครั้งมีแนวโน้มนำไปสู่การเชื่อถือโชคลาง ทำให้คนไทยเป็นจำนวนมากมีจิตใจไม่เป็นวิทยาศาสตร์ มีทรรศนะที่มักยอมจำนน ไม่ดิ้นรนต่อสู้ และแสวงหาทางออกที่ถูกต้อง

5. ความเฉื่อยชา การขาดความอดทน และการทำงานโดยปราศจากแผนงาน ลักษณะเด่นประการหนึ่งของคนไทยก็คือ ความเฉื่อยชา ขาดความอดทนและการปราศจากแผนการทำงาน คนไทยมักจะเฉื่อยชาไม่กระตือรือร้น และขาดความอดทนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างจริงจัง และประการสำคัญคือไม่มีการวางแผนงานล่วงหน้า ปลดปล่อยให้สภาพแวดล้อมและสิ่งต่างๆ เข้ามามีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานค่อนข้างสูง ซึ่งนับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

เอกลักษณ์ประการนี้ของคนไทยสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ลักษณะสังคมเกษตรกรรมและการประกอบอาชีพที่กระทำกันในครอบครัว ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างง่าย ๆ ขาดแผนงานที่แน่นอน นอกจากนี้ความอุดมสมบูรณ์ของผืนดิน การไม่ต้องเผชิญกับธรรมชาติอย่างรุนแรง และลักษณะอากาศที่ร้อนชื้นอยู่เสมอทำให้คนไทยขาดความกระตือรือร้นและความอดทนในการทำงาน

6. นิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ความนิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการนี้ ปรากฏให้เห็นทั่วไปทั้งในวิถีการดำรงชีวิตประจำวันและการทำงานของคนไทย โดยเฉพาะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเอกลักษณ์ประการนี้ได้ก่อให้เกิดผลเสียหลายเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองที่มักยึดถือตัวบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหลัก ซึ่งเป็นสาเหตุให้พรรคการเมืองไทยขาดระเบียบวินัยเป็นอย่างยิ่ง ส่วนในการดำเนินชีวิตการนิยมยึดถือตัวบุคคลมากกว่าหลักการก่อให้เกิดความอยุติธรรมขึ้นในสังคมได้ง่าย โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาคกัน เป็นต้น

7. เคารพอาวุโส คนไทยทั่วไปมักเคารพเชื่อฟังผู้มีวินัย หรือฐานะทางสังคมสูงกว่า เอกลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นตั้งแต่การปฏิบัติในระดับครอบครัวไปจนถึงพฤติกรรมต่างๆ ของคนในสังคม และปรากฏออกมาในรูปของประเพณีต่างๆ เช่น การรดน้ำอวยพร หรือการแสดง ความเคารพผู้ใหญ่ในวาระต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น รวมทั้งคำสอน คำพังเพย ต่างๆ เช่น เดินตามหลังผู้ใหญ่สุนัขไม่กัด อาบน้ำร้อนมาก่อน เป็นต้น

สันนิษฐานว่า ลักษณะเหล่านี้ เกิดขึ้นด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือประการแรกเป็น ความรู้สึกตามธรรมชาติที่บุคคลจะเคารพเชื่อฟังผู้มีประสบการณ์ยาวนานกว่าหรือมีอำนาจมากกว่า ประการที่สองเป็นเพราะขนบธรรมเนียม ของสังคมไทยที่ถือปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน

8. ชอบเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่า เอกลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยส่วนใหญ่ก็คือ ชอบเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้ที่มีฐานะสูงกว่า กล่าวคือคนในประเทศที่มีฐานะต่ำกว่าก็พยายามเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้ที่มีฐานะสูงกว่า ส่วนคนในประเทศที่มีฐานะสูงอยู่แล้ว ก็พยายามเลียนแบบการบริโภคของคนในประเทศที่เจริญกว่า จึงปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปว่า คนที่มีรายได้ต่ำ บางครั้งต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อนำไปซื้อ โทรศัพท์มือถือหรือสินค้าอื่นๆ ที่ผู้มีฐานะมีหน้ามีตาในสังคมบริโภค และคนชั้นสูงในสังคมก็พยายามบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันกับคนในประเทศที่เจริญแล้ว โดยพยายามสั่งสินค้าเหล่านั้นเข้ามาในราคาแพง ทั้งนี้รวมไปถึงการเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ ของคนเหล่านั้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมนั้นและเหมาะสมกับตนหรือไม่

9. ขาดวินัย คนไทยมักไม่ชอบระเบียบแบบแผน ชอบทำอะไรง่ายๆ พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการขาดวินัยของคนไทย ปรากฏให้เห็นชัดเจนทั้งในการทำงานและตลอดไปจนถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การทำงานที่ไม่ตรงต่อเวลา การไม่เคารพกฎจราจร การแย่งกันขึ้นรถโดยสาร ซื้อสินค้า หรือเข้าชมมหรสพ เป็นต้น

10. รักสนุก ชอบเล่น คนไทยเป็นชนชาติที่รักสนุกและชอบเล่นมาแต่อดีต นิยายดังกล่าว นอกจากปรากฏออกมาในรูปแบบการเล่นแบบต่างๆ แล้ว ยังแฝงอยู่ในประเพณีสำคัญอีกเป็นจำนวนมาก เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง งานบวช โขนจุก ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน วันเกิด เป็นต้น และแม้แต่ในการทำงานก็ยังมักแฝงไว้ด้วยการละเล่นและความสนุกสนาน โดยเฉพาะในชนบท เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น ความรักสนุกชอบเล่นดังกล่าว ทำให้คนไทยไม่ค่อยจริงจังกับชีวิตมากนัก สามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ได้อย่างไม่วิตก อย่างไม่รู้ดี ความรักสนุกชอบเล่นมากเกินไปทำให้คนไทยขาดความจริงจังในการทำงานในบางครั้ง แม้จะเป็นกิจกรรมที่จะต้องทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่สิ่งที่สื่อความหมายออกมากลับกลายเป็นการทำเล่นๆ ไป เช่น เล่นหุ้น เล่นการเมือง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2528)

ตามนัยของความหมายเพื่อพลาถ (Tentative) พอจะวิเคราะห์จำแนกองค์ประกอบของเอกลักษณ์ไทยที่แสดงออกถึงภาพรวมของความเป็นไทยในรูปแบบเบ็ดเสร็จได้ว่าน่าจะประกอบด้วย

1. สถาบันที่เป็นองค์คุณแห่งชาติ ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. แบบอย่างวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ลักษณะโครงสร้างทางสังคมภาษา, ศิลปะ, จารีต, ประเพณี และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม
3. ลักษณะนิสัยประจำชาติ

สรุปสาระสำคัญของเอกลักษณ์ไทย

ตามที่ได้วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะด้านต่างๆ ของไทยมาข้างต้น แม้จะยังไม่ครบถ้วนบริบูรณ์ทุกแง่มุมของชีวิตไทย แต่ก็พอจะได้เนวบ่งบอกให้รู้จักบ้านเมืองของเราได้ชัดเจนขึ้นพอสมควรว่า ชาติไทยเป็นชาติที่มีเอกลักษณ์เป็นของเราเองหลายประการ กล่าวคือ

1. ประชาชนคนไทยทั่วไปมีความสำนึกในความเป็นชาติไทย และมีความภูมิใจในความเป็นไทยโดยสมบูรณ์ ถึงจะมีแตกต่างทางเชื้อสายอยู่บ้างก็ไม่มีผลให้คนในประเทศแบ่งแยกกันเหมือนดังที่ปรากฏในประเทศอื่น
2. คนไทยได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเป็นเวลานานหลายศตวรรษติดต่อกัน จนยังรากฝังลึกอยู่ในจิตใจเป็นผลให้โลกทัศน์ แบบอย่างวัฒนธรรม นิสัยใจคอ และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมไทยมีลักษณะที่สะท้อนให้เห็นพุทธธรรมชัดเจน แม้จะมีผู้ที่ไม่ได้นับถือพุทธศาสนาอยู่ร่วมด้วย แต่คนเหล่านี้ก็ปรับตัวเข้ากับบรรทัดฐานวัฒนธรรมของชาวพุทธได้เป็นส่วนใหญ่
3. สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยยังเป็นที่เคารพเทิดทูนของคนไทยทั้งชาติเหตุเพราะได้มีการสร้างสมพระบารมีให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ประชาชนตลอดมา พร้อมทั้งได้ทรงนำประเทศพ้นฝ่าอันตรายนานาประการมาหลายยุคหลายสมัย คนไทยจึงยึดถือสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหลักชัยเป็นที่ยึดเหนี่ยว และเป็นศูนย์รวมแห่งชาติในลักษณะที่ไม่เหมือนสถาบันกษัตริย์ของชาติอื่นๆ
4. ภาษาไทยเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมคนในชาติให้ยึดโยงกันอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันติดต่อกันได้อย่างมีเอกภาพ และภาษาไทยมีลักษณะเด่นหลายประการที่เป็นปัจจัยในการปรับตัวปรับความคิดความรู้ของคนในชาติให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลกปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม
5. โครงสร้างทางสังคมและลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมไทยมีลักษณะอ่อนตัว ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวนัก สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงอันมีที่มาจากภายนอกได้ด้วย สังคมไทยเป็นสังคมเปิด ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกยังเป็นไปฉันทาติมิตร ผ่อนปรน และเห็นแก่บุคคลมากกว่าลัทธิหรือกฎเกณฑ์ อย่างไรก็ดีในปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคมเปิดอย่างสังคมไทยมีมากในท่วงทีที่รวดเร็วฉับพลัน ปัญหาสังคมและปัญหาทางเศรษฐกิจยังมีมาก มีผลให้เกิดความขัดแย้งต่างๆ และการสูญเสียลักษณะเดิมไปมากขึ้นทุกที คนจำนวนมากดำเนินชีวิตปัจจุบันด้วยความหวาดหวั่น ไม่แน่วใจ และมีอาการเหมือนคนหลงทาง

6. ลักษณะนิสัยประจำชาติของคนไทย มีลักษณะเด่นทั้งที่ดีและไม่ดีอยู่หลายประการ เป็นผลให้บ้านเมืองเป็นอยู่ดังทุกวันนี้ กล่าวคือ อยู่รอดปลอดภัย หากแต่ไม่เจริญเท่าที่ควร คนไทยมีความสุขความพอใจแต่ก็เสียเปรียบชนชาติอื่นๆ คนไทยส่วนน้อยมีฐานะทางเศรษฐกิจดี แต่ส่วนใหญ่ยังยากจน ฯลฯ ลักษณะนิสัยประจำชาติที่ส่งผลให้เมืองไทยเป็นดังที่เรารู้จักขณะนี้ที่สำคัญก็คือ คนไทยเป็นชาติอิสระเสรี มีขันติธรรมสูง รู้จักประสานประโยชน์ สุภาพ อ่อนโยน มีความเกรงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส ใฝ่สันโดษ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบประนีประนอมผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่ผูกพยาบาท รักถิ่นที่อยู่ และเป็นชาตินักรบ แต่ขณะเดียวกันเราก็เป็นชาติที่หย่อนระเบียบวินัย เคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจเกินไป ขาดความมานะอดทน ขาดความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ ขาดความสามารถในการค้าธุรกิจ อ่อนแอเมื่อขาดผู้นำ ชอบเสี่ยงโชคการพนัน ชอบสนุกพราหม์เฟรื่อ และเชื่อไสยศาสตร์โหราศาสตร์มากเกินไป อย่างไรก็ดี ลักษณะเด่นเหล่านี้ ไม่ตายตัว หากแต่จะมีวิวัฒนาการต่อไปอีกทั้งในทางที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา โดยขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อคนส่วนใหญ่

ด้วยองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ดังสรุปข้างต้น เอกลักษณะของสังคมไทยในทัศนะของผู้วิจัยถึงเปรียบเสมือนต้นไม้ใหญ่ที่มีชีวิตผ่านความผันแปรของฤดูกาลและความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มานาน ต้นไม้มีความคงทนต่อความไม่แน่นอนของแคลลัมฝน เพราะมีรากลึกและแผ่กว้างมั่นคง มีลำต้น กิ่งก้านสาขาได้สัดส่วนค่อนข้างสมดุลดี ต้นไม้มีร่มเงาดอกผลเป็นที่อาศัยของชีวิต แต่ต้นไม้ก็มีด้วง แมง นก หนู ค้างคาว และกาฝาก เป็นธรรมชาติของต้นไม้ใหญ่ อายุมาก ลำต้นและกิ่งก้านก็มีส่วนที่เป็นโพรง ผุกร่อน เหง้าเหว หรือแคะแกระน กิ่งใดก้านใดผุโทรมหมดสภาพไปก็ มีกิ่งใหม่เจริญงอกงามขึ้นมาแทนบนเรือนร่างรากเง้าดั้งเดิม พายุ ฝน น้ำท่วม หรือ ความแห้งแล้งกันดารอาจทำให้ต้นไม้ชะงักงัน หยดเติบโตได้เป็นครั้งคราว แต่ความแข็งแรงคงทนและรากเง้าก้านที่ปรับตัวกับความผันแปรต่างๆ มานาน ทำให้ต้นไม้ยืนอยู่ได้ตลอดมา และจะอยู่ได้ต่อไปอย่างไม่ต้องสงสัย

การกอบกู้เอกราชของชาติทั้งสองครั้งของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และของพระเจ้าตากสินมหาราชนอกจากเป็นโชควาสนาของบ้านเมืองที่ได้ผู้นำที่มีความสามารถเป็นมหาบุรุษแล้ว สิ่งที่เป็นพลังพื้นฐานให้ท่านสามารถกู้บ้านกู้เมืองได้สำเร็จก็คือ เอกลักษณะที่รักอิสระเสรีของคนไทย ความเป็นชาตินักรบ ความรักบ้านเกิดเมืองนอน การเคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจ และความกล้าได้กล้าเสีย เป็นคุณลักษณะสำคัญๆ ที่ท่านผู้นำในครั้งนั้นสามารถระดมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด จนถึงระดับที่สามารถแก้เอกลักษณ์ที่เป็นจุดอ่อนเดิมได้ เช่นที่หย่อนระเบียบวินัยก็กลับมีวินัยเคร่งครัด เฉียบขาดขึ้น ที่ขาดความมานะอดทนเพราะสบายจนเคยตัวกลับมีความมานะอดทนอย่างยิ่ง และการขาดความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะก็หายไป เพราะผู้นำรอบรู้ปัญหาแล้วสามารถประสานพลัง ประสานงานได้อย่างดี แม้มีปัญหาแตกแยกในบั้นปลาย เมื่อสามารถรวบรวมบ้านเมืองเป็นปึกแผ่นได้แล้ว ดังเช่นกรณีของพระเจ้ากรุงธนบุรีในตอนปลายรัชกาลก็ถือว่าบ้านเมืองผ่านพ้นภาวะวิกฤติแล้ว และมีผู้นำที่เข้มแข็งคือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพระอนุชาคือ กรมพระราชวังบวรสุริยราช เป็นผู้สืบทอดภารกิจในการบริหารประเทศ

เอกลักษณ์ของไทยอยู่ที่ไหน นั่นมีว่า อยู่ที่วัฒนธรรมคือปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2534)

“เหตุที่ชนชาติไทยจะได้เป็นใหญ่ในประเทศสยาม เพราะมีกำลังมากกว่าชนชาติอื่น ซึ่งปกครองอยู่ก่อนนั้นเป็นธรรมดา แต่ที่ชนชาติไทยสามารถปกครองประเทศสยามมาได้ช้านาน ถ้าจะนับเวลาถือถือถึง 700 ปี เข้าบัดนี้จำต้องอาศัยคุณธรรมอย่างอื่นอันมีอยู่ในอุปนิสัยของชนชาติไทยด้วย ข้าพเจ้าพิจารณาตามหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดาร เห็นว่าชนชาติไทยมีคุณธรรม 3 อย่างเป็นสำคัญ จึงสามารถปกครองประเทศสยามได้ คือความจงรักภักดีของชาติอย่างหนึ่ง ความปราศจากวิหิงสาอย่างหนึ่ง ความฉลาดในการประสานประโยชน์อย่างหนึ่ง เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าคุณธรรมอื่น ซึ่งยังมีอีกหลายอย่าง จะกล่าวอธิบายให้เห็นเป็นลำดับต่อไป

ที่ว่าอุปนิสัยชนชาติไทยรักภักดีของชาตินั้นพึงเห็นได้ตั้งแต่ที่พากันตั้งเมืองเดิมมาเพราะไม่อยากอยู่ในอำนาจชนชาติอื่น และเมื่อมาได้ครอบครองประเทศสยามแล้ว ในสมัยต่อมา แม้ต้องตกทุกข์ได้ยากด้วยชนชาติอื่นซึ่งมีกำลังมากกว่าเข้ามาย่ำยี บางคราวจนถึงบ้านแตกเมืองเสียยับเยิน ก็ยังพยายามแม้จนเอาชีวิตเข้าแลกกู้ภักดีของชาติกลับคืนได้อีกทุกครั้ง ปรากฏมาในเรื่องพงศาวดารดังนี้เป็นหลักฐาน

ที่ว่าอุปนิสัยไทยปราศจากวิหิงสานั้น คือที่อารีต่อบุคคลจำพวกอื่นซึ่งอยู่ในปกครอง หรือแม้แต่จะมาอาศัย ความข้อนี้มีหลักฐานปรากฏตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ดังแจ้งอยู่ในศิลาจารึกของพระเจ้ารามคำแหงมหาราช และปรากฏในสมัยอื่นสืบมา พึงเห็นได้ดังเช่นชนชาติอื่นหรือพวกที่ถือศาสนาอื่นๆ อยู่ในประเทศสยาม ไทยก็มีได้รังเกียจเบียดเบียนกลับชอบสงเคราะห์ แม้จนถึงศาสนานั้นๆ ด้วย ถือว่าศาสนาย่อมให้ความสุขแก่ผู้เลื่อมใสเหมือนกันทุกศาสนา เพราะเหตุนี้แต่โบราณมาสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามจึงยอมทรงช่วยอุปการะในการสร้างวัดคริสตัง และสร้างสุเหร่าอิสลาม ด้วยมีพระราชประสงค์จะพระราชทานความสุขแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินซึ่งเลื่อมใสในศาสนานั้นๆ การเช่นนี้ไม่ปรากฏมีเหมือนในประเทศอื่น มีแต่ในประเทศสยามและยังมีสืบลงมาจนในสมัยปัจจุบัน จะยกตัวอย่างดังเช่นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานที่ดินที่ริมถนนสาทรให้สร้างวัดโครสเชิช และในการพิธีของแขกเจ้าเซ็นก็ยังมิของหลวงพระราชทานช่วยอยู่ทุกปีจนบัดนี้ คุณธรรมความปราศจากวิหิงสาที่กล่าวมา มิใช่จะมีแต่ไทยชั้นผู้ปกครองเท่านั้น เป็นอุปนิสัยตลอดไปจนถึงไทยที่เป็นราษฎรพลเมือง ข้อที่ท่านทั้งหลายที่เคยเที่ยวเตร่ แม้ที่เป็นชาวต่างประเทศ คงจะได้สังเกตเห็นว่าเมื่อไปตามหมู่บ้านราษฎรไม่ว่าแห่งใดๆ ถ้าไม่ประพฤติชั่วร้ายต่อเขาแล้วคงได้พบการต้อนรับอย่างเอื้อเฟื้อ โดยมีได้คิดเอาเปรียบอย่างหนึ่งอย่างใดทั่วไปในประเทศสยาม ความปราศจากวิหิงสาเป็นข้อสำคัญอันหนึ่งซึ่งทำให้ชนชาติอื่นมิพากชอบ เป็นต้น ไม่รังเกียจการปกครองของชาติไทยมาแต่เดิม

ที่ว่าไทยฉลาดในการประสานประโยชน์นั้น ก็พึงได้เห็นตั้งแต่สมัยเมื่อแรกไทยได้ปกครองสยาม ในสมัยนั้นพวกขอมยังมีอยู่เป็นอันมากแทนที่จะกดขี่จับไล่ ไทยกลับคิดเอาใจพวกขอมให้เข้ากับไทยด้วย ประการต่างๆ ยกตัวอย่างดังเช่นพระเจ้ารามคำแหงมหาราชทรงคิดตั้งแบบหนังสือไทยให้ใช้เขียนได้ ทั้งภาษาไทยและภาษาขอมด้วยตัวอักษรอย่างเดียวกัน และจารีตประเพณีของขอมอย่างใดดี ไทยรับมาประเพณีเป็นประเพณีของไทยไม่ถือทิฐิ คุณธรรมที่ฉลาดประสานประโยชน์อันนี้ คงเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งในโบราณสมัย ซึ่งทำให้ขอมกับไทยกลายเป็นชาวสยามพวกเดียวกัน แม้ในสมัยภายหลังมาเมื่อมีพวกจีนพากันเข้ามาตั้งทำมาหากินในเมืองไทยมาอยู่เพียงชั่วบุญหนึ่งหรือสองชั่วก็มักกลายเป็นชาวสยามไป ด้วยคุณธรรมของไทยที่กล่าวมา ถึงอารยธรรมของชาวยุโรป ไทยในประเทศสยามก็แลเห็นคุณ และมีความนิยมนก่อนชาวประเทศอื่นๆ ที่ใกล้เคียง และได้รับประโยชน์จากอารยธรรมนั้นสืบมาจนทุกวันนี้ ก็เพราะความฉลาดประสานประโยชน์อันมีในอุปนิสัยของชนชาติไทย จึงเห็นว่าคุณธรรมทั้ง 3 อย่างที่พรรณนามาควรนับว่าเป็นอัครรย์ในอุปนิสัยของชนชาติไทยมาแต่โบราณด้วยประการฉะนี้”

สุธน อินทิสาน (2528)

เอกลักษณ์อาจแบ่งโดยกว้างๆ เป็น 2 ประเภทคือ เอกลักษณ์ทางวัตถุ และเอกลักษณ์ทางจิตใจ

1. เอกลักษณ์ทางวัตถุ หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะปรากฏให้เห็นเด่นชัด เช่น สถาปัตยกรรม ภูมิกรรม หัตถกรรม จิตรกรรม และศิลปกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นงานล้ำเลิศโดยเฉพาะเอกลักษณ์ทางวัตถุนี้ มองเห็นกำหนดจดจำได้ง่าย

2. เอกลักษณ์ทางจิตใจ หมายถึง บุคคลิก ลักษณะหรือพฤติกรรมบางอย่าง ที่แสดงออกจนกลายเป็นอุปนิสัย หรือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งที่เป็นเอกลักษณ์ทั่วไปของชาติ และหรือที่ปรากฏเป็นอยู่เฉพาะแต่ละถิ่นแต่ละภาคพื้นเมือง เช่น การกีฬา การแสดง ศิลปดนตรี งานบุญ งานกุศลประจำฤดูกาลต่างๆ เป็นต้น

นอกเหนือไปจากนี้ เอกลักษณ์ของชาติ เราอาจจะเก็บความหมายได้จาก คำกล่าวขานเปรียบเทียบทั่วไปก็ได้ เช่น สยามเมืองยิ้ม ดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา หรือ กรุงเทพฯ ในอดีตเคยได้ฉายาว่าเวนิสตะวันออก ฯลฯ อะไรเหล่านี้เป็นต้น

รวมความแล้ว เอกลักษณ์ของชาติไทยก็คือ ลักษณะเด่นโดยเฉพาะ ที่ผู้พบเห็นสามารถจะบอกได้ทันทีว่า นี่คือนไทย นี่คือนเมืองไทย นี่คือนประเทศไทย เช่น

เห็นธงไตรรงค์ ก็บอกได้ทันทีว่า นั่นเป็นเครื่องหมายของชาติไทย

เห็นพระสงฆ์ ก็บอกได้ทันทีว่า นั่นเป็นเครื่องหมายของศาสนาพุทธ

เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ พระบรมราชินีนาถ ก็บอกได้ทันทีว่า นั่นคือองค์พระประมุขของชาติไทย

ทั้ง 3 สถาบันนี้คือ เอกลักษณ์สูงสุดของชาวไทยทั้งมวล

ชาติ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2534)

สถาบันที่เป็นองค์คุณแห่งชาติ

1. ชาติ

แต่ด้วยเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยที่ไม่กีดกันการแต่งงานระหว่างคนต่างเชื้อชาติ จึงได้มีการผสมกลมกลืนจนกลายเป็นไทยไปหมดในจิตสำนึก ซึ่งนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษในภูมิภาคนี้ของโลก ทั้งนี้เพราะประเทศเพื่อนบ้านในย่านเดียวกันไม่สามารถจะผสมผสานคนต่างเชื้อชาติต่างภาษา ต่างวัฒนธรรมเข้ามาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้เหมือนไทย ดังจะเห็นได้ว่า ในประเทศพม่ามีการแบ่งแยกกันอย่างรุนแรงถึงขั้นรบพุ่งกันระหว่างชนเผ่าพม่ากับกระเหรี่ยง คะฉิ่น มอญ และไทยใหญ่ ในมาเลเซียความรู้สึกแบ่งแยกเข้ากันไม่ได้ระหว่างคนเชื้อสายมลายู กับจีน อินเดีย และยุโรปก็ปรากฏเด่นชัด และในอินโดนีเซียประชาชนในเกาะชวา บาหลี สุมาตรา และสุลาเวสี ก็ยังรวมกันไม่สนิทในความรู้สึกของประชาชนชาตินิโอดินเซีย ทั้งนี้เหตุผลสำคัญประการหนึ่งก็คือ ประเทศเหล่านี้สูญเสียเอกราชอธิปไตยแก่ชาวยุโรปในศตวรรษที่ผ่านมา และมหาอำนาจยุโรปผู้ปกครองชนชาติเหล่านี้ไม่มีความประสงค์ที่จะสร้างเอกภาพให้กับชนชาติเหล่านี้แต่ประการใด

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเจ้ารัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453-2468) โดยพระองค์เองทรงเป็นผู้นำในเรื่องนี้ การล่าอาณานิคมโดยมหาอำนาจยุโรป เพื่อความอยู่รอดและความมั่นคงแห่งชาติ การปลุกฝังความสำนึกดังกล่าวจึงเป็นพระบรมราโชบายสำคัญยิ่งของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ดังปรากฏในพระราชกรณียกิจหลายประการ อาทิเช่น การประกาศใช้ธงไตรรงค์เป็นสัญลักษณ์ของชาติโดยถือว่า สีแดง ขาว น้ำเงินมีความหมายถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การฟื้นฟูราชประเพณีต่างๆ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนและนานาชาติประเทศดังเช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ที่จัดอย่างสมบูรณ์แบบเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกของวัฒนธรรมของชาติว่ามิได้ด้อยกว่าอารยประเทศใดๆ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมคดีของไทยโดยมีพระราชนิพนธ์หลายเรื่องก็แสดงออกถึงพระวิริยะอุตสาหะที่จะเสริมสร้างความเป็นไทยให้สูงเด่นทั้งสิ้น

พระราชนิพนธ์ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายและมีอิทธิพลในการปลุกฝังความรักชาติมากคือ โคลงสยามานุสสติ 2 บท ที่ว่า

หากสยามยังอยู่ยัง	ยืนยง
เราก็เหมือนอยู่คง	ชีพด้วย
หากสยามพินาศลง	ไทยอยู่ ได้ฤฯ
เราก็เหมือนมอดม้วย	หมดสิ้นสกุลไทย
ใครราญใครรุกค้ำ	แดนไทย
ไทยรบจนสุดใจ	ขาดดิน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	ยอมสละ สิ้นแล
เสียชีพไปเสียสิ้น	ชื่อก้องเกียรติงาม

ชาติใดไว้รักสมัครสมาน จะทำการสิ่งใดก็ไร้ผล
 แม้ชาติย่อยยับอับจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร
 นักวิชาการต่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้ให้ข้อสังเกต ดังนี้

“...คนไทย เป็นคนที่รักชาติของตน คนทั่วไปมีความสำนึกว่าประเทศไทยเป็นดินแดนของคนไทยสืบต่อมาหลายศตวรรษ และภาคภูมิใจในเอกราชอธิปไตยที่รักษาไว้ได้ นานๆ ครั้งเท่านั้นในประวัติศาสตร์อันยาวนานที่คนไทยจะตกอยู่ใต้อำนาจของต่างชาติเพียงครู่ยามสั้นๆ คนไทยเป็นคนที่ได้พัฒนาความรู้สึกในความเป็นชาติโดยสมบูรณ์ (Very fully developed sense of nationality) ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้เป็นผลรวมเบ็ดเสร็จของการที่คนในชาติ รวมผืนแผ่นดินเดียวกัน มีภาษาเดียวกัน และนับถือองค์พระมหากษัตริย์เดียวกัน ถึงความรู้สึกในชาติของคนไทยจะได้พัฒนาถึงจุดสมบูรณ์แล้วเช่นนี้ ความรักชาติของคนไทยก็ได้เป็นไปในลักษณะก้าวร้าวหรือคิดถึงแต่ชาติของตนฝ่ายเดียว ความรักชาติของคนไทยมีท่าทีสงบและมั่นคง เป็นท่าทีของประชาชาติผู้เข้าใจคุณค่าของวิถีชีวิตของตน แต่ไม่มีความปรารถนาที่จะนำเอาวิถีชีวิตที่ตนภาคภูมิใจไปบังคับครอบงำผู้อื่น

ส.ทิวรักษ์ (2528)

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้เคยพิจารณาความหมายของคำว่า ชาติ สรุปว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. ดินแดน 2. ประชากร 3. ความเป็นเอกราชและอธิปไตย 4. รัฐบาลและการปกครอง 5. วัฒนธรรม และ 6. เกียรติภูมิ

แต่วัฒนธรรมหรือองค์ประกอบที่ ๕ เป็นองค์ประกอบซึ่งรวมเอาสถาบันสำคัญของชาติ 2 สถาบันเข้าไว้ด้วยกัน คือ “ศาสนา” และ “พระมหากษัตริย์” โดยที่สถาบัน ทั้งสองนี้เป็นสถาบันหลักที่สำคัญของชาติไทยสืบมาจนถึงปัจจุบัน จึงสมควรแยกออกจาก “วัฒนธรรม” โดยถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชาติอีกสององค์ประกอบ

ดังนั้น “เอกลักษณ์ของชาติ” จึงเป็นลักษณะเฉพาะของชาติ ประกอบด้วย ดินแดน ประชากร ความเป็นเอกราช และอธิปไตย รัฐบาลและการปกครอง ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม และเกียรติภูมิ รวมเป็น 8 องค์ประกอบด้วย กัน

จะเห็นได้ว่า คำว่า “เอกลักษณ์ของชาติ” มีความหมายที่กว้างมาก ครอบคลุมทุกส่วนของชาติจนทำให้บางครั้งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่สับสนและขาดความชัดเจน และสิ่งที่กำหนดขึ้น 8 ประการดังกล่าวนี้ ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับ จากทุกฝ่าย เพราะยังมิได้มีการพิจารณาร่วมกันอย่างจริงจัง อีกทั้งยังมิได้ร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางและนโยบายเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติอีกด้วย

ม.ร.ว.ลี้กฤษณ์ ปราโมช (2528)

ความรู้สึกว่าเป็นคนไทยด้วยกันนั้นเป็นความรู้สึกที่สูงสุดเป็นความรู้สึกที่ทำให้เสียสละต่อกันได้และเป็นความรู้สึกที่ทำให้ประเทศไทยปราศจากความรุนแรงต่างๆ นานา

คนไทยเป็นชาติที่มีความหยิ่งในชาติภูมิของตนเอง เราเกิดมาเป็นคนไทย เราถือว่าเป็นการเกิดที่ดีกว่าคนอื่น คนไทยเป็นชาติที่ถือว่าประเสริฐกว่าคนอื่น

ความรู้สึกเอกลักษณ์ของไทยที่เห็นตัวเอชนั้นได้เกิดมาดีแล้ว ถูกแล้ว มีประวัติศาสตร์มีสถาบันต่างๆ ที่เป็นเครื่องที่ทำให้ได้ความภูมิใจ ได้รู้สึกว่าเป็นคนมีความสำคัญ ยิ่งใหญ่ในโลกนี้ก็เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคนไทย

เพราะฉะนั้นเอกลักษณ์ที่สำคัญอยู่ที่ความยึดถือ เชื้อถือ อยู่ที่ความเคารพ หนึ่งในองค์พระมหากษัตริย์ สองในบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่และสามในครูบาอาจารย์ ทั้งสามนี้เป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์สำหรับคนไทย อยู่ในใจคนไทยทั้งปวง

เท่าที่กระผมได้เรียนมานั้น เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยทุกท้องถิ่นไม่ขึ้นต่อภูมิศาสตร์ เป็นไทยเสียอย่างต้องรู้สึกอย่างนี้

มีเอกลักษณ์อีกอย่าง เกิดจากสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์มากตั้งแต่ก่อนกาลมา จะปลูกพืชสิ่งใดก็ขึ้น อาหารการกิน ผักปลาในน้ำบริบูรณ์จนเหลือเฟือด้วยเหตุนี้ก็เกิดเอกลักษณ์ขึ้นในระหว่างคนไทย เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่ทราบอีกนั้นละว่าดีหรือไม่ดี เอกลักษณ์แห่งการฟุ่มเฟือย จะทำอะไรต้องทำเป็นการใหญ่ แม้แต่ในการรับประทาน แต่ก่อนนี้เมื่อเสร็จธุกิจยังดีๆ อยู่

ชาติอื่นที่อดีตเราจะเห็นเปรียบเทียบกับญี่ปุ่นอย่างนี้ เพราะความขาดแคลน ความไม่อุดมของเขานั้นทำให้เขาจัดอาหาร จนเห็นว่าความขาดแคลน ความน้อยของอาหารนั้นเป็นสิ่งที่สวยงามเกิดความสำรวม

มันเป็นสิ่งธรรมชาติที่ต้องเกิดขึ้น สำหรับคนที่อยู่ในบ้านเมืองที่อยู่สุขสบาย บ้านเมืองที่อุดมสมบูรณ์ มันเป็นเรื่องแสดงออกซึ่งความภูมิใจของคนว่าเขาอยู่ในบ้านเมืองที่มีกินมีใช้มันไม่น่าจะถือว่าเป็นความผิด

วทัญญู ณ ถลาง (2528)

เอกลักษณ์ของชาติไทยในด้านกายภาพ อุดมสมบูรณ์อย่างยิ่ง มีความร่มรื่นด้วยธรรมชาติ ความเขียวชอุ่ม ลักษณะของเมืองต่างๆ แสดงออกในทางที่ว่าเป็นเมืองที่ยึดในทางพุทธศาสนาเห็นวัดวาอารามที่สวยงาม ก็ยังเห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ ความรุ่งเรืองในทางศาสนาเห็นความโอบอ้อมอารีเห็นความมีน้ำใจของคนไทย สิ่งทีลึงคโปรย้งขาดอยู่ก็คือ วิญญานที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ลึงคโปรย้งเอง ซึ่เพียงประเด้นว่า ประเทศนั้นไม่ได้มีอดีตอันยาวนานอย่างประเทศไทย การที่ประเทศไทยยังรักษาความเป็นไทยไว้ได้ ในลักษณะแบบไทยนั้น ควรเป็นน้ำที่บริสุทธิ์และสะอาด ซึ่จะเป็นเช่นนั้นได้ก็อยู่ที่ว่าเรามีค่านิยมทีถูกต้อง

พระธรรมมหาวิราษณ์

ทำไมชาติไทยของเรานี้จึงมีลักษณะอ่อนตัว จะเพราะว่ามีเมตตามากอย่างนั้นหรือ นี่ลักษณะที่หนึ่ง ลักษณะที่สองทำไมชาติไทยของเราจึงเจริญก้าวหน้าไปอย่างช้าๆ ลักษณะที่สามก็คือว่าทำไมชาติไทยของเราจึงติดอยู่ในกลุ่มของประเทศที่กำลังพัฒนา ทั้งๆ ที่เราเองมีพระพุทธศาสนาเป็นจุดยืน เป็นพื้นฐานที่ใหญ่มาก ไทยของเรานั้นไม่เคยเป็นเมืองขึ้น จิตใจของเรายังอีกเหมือนอยู่เสมอ จิตใจของความเป็นคนมีเอกราชนั้นมันก็แปลกกัน มันไม่ได้เหมือนกันนี้ คุณค่าทางมโนธรรมเรื่องฟ้าสูงแผ่นดินต่ำแล้วอันนี้ก็คือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญและอีกอันหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องคุณธรรมทางมโนธรรมง่ายๆ นั่นคือหลักสัปปริสธรรม แต่ในเรื่องที่เป็นของคนทั้งชาติเป็นมรดกตกทอดมาและที่จะต้องพัฒนากันต่อไปแล้ว แต่มีผู้ที่เป็นฝ่ายกระตุ้นส่งเสริมให้ส่วนใหญ่ร่วมมือกันทำน่าจะเหมาะสมกว่า ต้องกำหนดภารกิจให้ชัดเจนว่าเป็นไปโดยสมานฉันท์และรวมเอาคนไทยทั้งแผ่นดินช่วยกันทำ จึงจะประสบความสำเร็จ ความอุดมสมบูรณ์ของดินแดนของเราซึ่งเป็นเอกลักษณ์อันหนึ่งที่ให้ทั้งคุณและโทษ คือให้คุณในแง่ที่ว่าเรามีความอุดมสมบูรณ์ คนไทยก็เลยโอ้อวดอารีแต่มีโทษอยู่นิดหน่อยก็คือว่าเรามักจะพุ่มเฟิย ยิ่งกว่านั้นมีโทษอีกอันหนึ่งซึ่งเรายังไม่ค่อยพูดถึงก็คือเราไม่ค่อยขยันนักเมื่อเทียบกับชาติอื่น เราจึงเข้าลักษณะม้าอารีที่พวกที่ขยันกว่าตั้งใจว่ามั่งคั่งร่ำรวยกว่าเข้ามาตัดดวงจากบ้านเมืองเราได้มาก ซึ่งลักษณะนี้จะไม่ใช่เอกลักษณ์ไทยเท่านั้น แต่เหมือนกันหมดในย่านเอเชียอาคเนย์ก็จะต้องเป็นสิ่งที่ต้องแก้จะต้องอ้างถึงคนอื่นที่เขามองดูเมืองไทยในอดีตกาลดูบ้างเพราะเรามองดูตัวเอง เราอาจจะเข้าข้างกันเองมากเพราะฉะนั้นลองสบตาและฟังความคิดของคนต่างชาติที่รู้จักเราดี ลองดูซิว่าเขามองดูบ้านเราอย่างไร พระสังฆราชบัลเลอแก้วที่มาอยู่เมืองไทย 30 ปี ท่านได้พรรณนาไว้ในหนังสือของท่านเล่าเรื่องกรุงสยาม พรรณนาไว้ตอนหนึ่งท่านบอกว่าข้าพเจ้าไม่ทราบว่ามีประเทศใดบ้างที่มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งไปกว่าประเทศสยามหรือไม่ โคลนตมของแม่น้ำได้ทำให้ผืนแผ่นดินอุดมไปด้วยปุ๋ยอยู่ทุกปีโดยแทบไม่ต้องบำรุงผืนแผ่นดินเลยก็ได้ ต้นข้าวกอใหม่อันมีรสดีพิเศษซึ่งไม่เพียงแต่พอเลี้ยงประชาชนพลเมืองเท่านั้น ยังส่งออกไปขายยังเมืองจีนและที่อื่นๆ ได้อีกปีละไม่น้อยกว่าห้าหมื่นพันแกงโตสซึ่งประมาณ 1 ล้าน 4 แสนกิโลกรัม ผลผลิตอาจจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าหรือ 3 เท่าได้ ถ้าได้ทำนากันเต็มพื้นที่ ด้วยเขาทำนากันเพียงครึ่งของพื้นที่ราบเท่านั้น ด้วยวิธีท่อน้ำอย่างง่ายๆ ซึ่งถ้าจะทำนากันปีละ 2 ครั้งก็ย่อมได้แต่ด้วยความขี้เกียจจึงพอใจทำนากันปีละครั้งเดียวเท่านั้นเอง ในเวลาน้ำท่วมจำนวนปลาได้เพิ่มพูนขึ้นอย่างนับไม่ถ้วน ในท้องทุ่ง ตามกอกกและแพผัก ครั้นน้ำลดลงฝูงปลาก็เคลื่อนย้ายตามน้ำไหลลงไปแม่น้ำ ลำคลอง ด้วยมากมายก่ายกอง ราวกับฝูงมดด้วยประการฉะนี้ในแม่น้ำลำคลองจึงคลาคล่ำไปด้วยนกกระสา นกกาน้ำ นกกระทิงเปิดและนกกาน้ำอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากเที่ยวหาปลาเป็นอาหารทั้งกลางวันและกลางคืน ปลาบางส่วนตกคลักอยู่ในท้องทุ่ง ในบ่อหนองและบึงธรรมชาติ อันดาราชายไปด้วยดอกบัวผักตบและผักในน้ำอื่นๆ อีกทั่วไป

ผมคิดว่าในเรื่องของเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาตินั้นเราจะคิดแต่อยู่ในวงกรอบแคบๆ ของเราคงไม่ได้ โลกกว้างและการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายรวดเร็วมากเป็นอัตราส่วนที่เป็นทวีคูณ ตรีกุณ

เพราะฉะนั้นเราอยู่เดียวดายไม่ได้ เราเป็นสังคมเปิดที่ต้องเปิดตัวกว้างเปิดใจกว้าง แต่การที่เรากว้าง เช่นนั้น ผมคิดจำเป็นอยู่อย่างที่เราจะต้องปรัชญาณ มองการณ์ไกลและรู้เท่าทันศิลปะ วัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศอื่นๆ และปรับปรุงสิ่งที่เราเองให้พัฒนา ยิ่งขึ้น เพื่อให้ดีที่สุดเท่าที่เราจะทำได้เพื่อประเทศเพื่อนบ้านเมืองของเรา ซึ่งจะต้องได้รับการดูแล โดยคนทั้งชาติ

บทความจากหนังสือบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยในทศวรรษของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา พ.ศ. 2475

บุคลิกภาพที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างค่อนข้างหนักหน่วงจากชาวตะวันตกคือ บุคลิกภาพด้านการบริหารราชการของคนไทย ชาวตะวันตกกล่าวว่า ข้าราชการไทยถือยศศักดิ์ ไม่มีระบบปฏิบัติงานที่แน่นอน อิจฉาริยาและไม่ไว้วางใจกัน ทำงานอย่างขอไปทีให้เสร็จไปวันหนึ่งๆ ขอบรับของกำนัลและรับสินบน ชอบพูดเท็จในเรื่องการงาน ก่อให้เกิดการล่าช้าในการปฏิบัติงาน ถ้าจะกล่าวโดยสรุปก็คือ ไม่มีชาวตะวันตกผู้ใดที่มีทัศนคติในทางบวกต่อการปฏิบัติราชการของคนไทยเลย

ถ้าจะกล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ว่า คนไทยชอบอิจฉาริยากัน รวมทั้งชอบรับของกำนัลและรับสินบนว่าเป็นจริงหรือไม่ ก็มีได้มีหลักฐานปรากฏจากข้อเขียนของคนไทยด้วยกันพอจะยืนยันว่าจริงหรือไม่ แต่ถ้าจะกล่าวโดยยุติธรรมแล้วลักษณะนิสัยเช่นนี้ไม่น่าจะเป็นนิสัยที่มีในหมู่คนไทยกลุ่มเดียว แม้คนในชาติจีนก็อาจมีลักษณะนิสัยดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม คนไทยก็ควรยึดถือไว้เป็นข้อเตือนความจำด้วยว่า ชาวต่างชาติมองลักษณะนิสัยเช่นนี้ด้วยความไม่เป็นมิตร

ศาสนา

เอกวิทย์ ณ กลาง (2528)

เอกลักษณ์ไทยที่เป็นเมืองพุทธในอดีตกาลอันสะท้อนความรุ่งโรจน์ฝักใฝ่ธรรมและพุทธศิลป์อันงามตระการตา เอกลักษณ์นี้สืบทอดกันมาถึง สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ นอกเหนือจากกรรมที่คุ้มครองหล่อเลี้ยงชีวิตให้มีหลักยึดเหนี่ยวอันสงบรวมเย็นแล้ว วัดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนด้วย ชีวิตของคนไทยจะพัวพันอย่างแน่นแฟ้นอยู่กับวัด เป็นเช่นนี้มาหลายชั่วอายุคน นอกจากนั้นพิธีกรรมทั้งหลายทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว หมู่บ้าน เมืองขึ้นไปถึงรัฐ และราชสำนักก็จะต้องมีพิธีทางศาสนาเป็นเรื่องนำ เพื่อความเป็นสิริมงคลสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน บทสวดมนต์ทุกโอกาสไม่ว่าเกิดแก่เจ็บตาย นอกจากเป็นการบูชาพระรัตนตรัยแล้วก็ล้วนเป็นคำสอนให้ละชั่ว ประพฤติดีทำจิตใจให้ผ่องใสทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเปลี่ยนแปลงผันแปรไปตามกฎของไตรลักษณ์

การยึดศาสนาเป็นหลักชัยหลักหนึ่ง เป็นเอกลักษณ์ที่ควรดำรงรักษา แต่การยึดศาสนาจำเป็นจะต้องรู้และเข้าใจในสัจธรรมของศาสนาให้ถูกต้อง แล้วรู้จักนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาสำคัญของบ้านเมืองให้เหมาะสม จึงจะเป็นการสมควร

ม.ร.ว.ถิรฤทธิ ปราโมช (2528)

ศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยและเอกลักษณ์ของไทยมากที่สุด เราปฏิเสธไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ แล้วก็ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทที่เรานับถืออยู่ทุกวันนี้ ทักษะต่อชีวิตของคนไทยทุกวันนี้ ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไร ก็เป็นทักษะของชีวิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาคือมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสิ่งทั้งปวง

เอกลักษณ์ไทยอันหนึ่งคือไม่ยึดถือสิ่งใดจนเกินไปนัก มีแต่ความเมตตา ความกรุณาที่แผ่กว้างไปทั่วสำหรับชีวิตทั้งปวง นี่เป็นลักษณะที่ประเสริฐ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกันด้วยความเมตตากรุณาเหล่านี้ ชนชาติอื่นใดที่เข้ามาถึงเมืองไทย เขาสรรเสริญทั้งนั้นว่าคนไทยเป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณา ถึงจะถือพวกถือตัวแต่ก็ยังมีความเมตตาต่อคนต่างชาติที่เข้ามาอาศัยอุปการะช่วยเหลือได้เพราะเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เป็นสิ่งที่ชีวิตเหมือนกัน

กระผมจะเรียนได้จากเสขียวัตร กฎเกณฑ์ที่พระสงฆ์ท่านต้องปฏิบัติที่เรียกว่า เสขียวัตร คือมารยาทในความเป็นอยู่ ในการรักษาความสะอาด ในการรับประทานอาหาร คนไทยเป็นคนรับประทานด้วยความเรียบร้อยสวยงามมากแล้วมารยาทโต๊ะอาหารคนไทยนั้น ไม่ต้องไปฝึกที่ไหนหรอกเรียนกันมาที่บ้านพ่อแม่สอนกันมา เอาไปใช้กันทั่วโลก ไม่มีใครว่า ทั้งนี้เพราะเหตุว่าพระพุทธเจ้าท่านสอน ไว้แต่แรกในหมวดเสขียวัตร

เพราะเราส่งกุลบุตรเข้าไปบวชเรียนในพุทธศาสนาแต่ดั้งเดิม ออกมาแล้วก็จดจำมา สอนคนในครอบครัว สอนลูกสอนเมีย เราก็เกิดมารยาทในสังคม การพบเคารพกราบไหว้กัน

ตามอาวุโส ตามความเคารพนั่น ก็เป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาที่ว่ามีผู้อาวุโสน้อยจะต้องเคารพผู้
อาวุโสมาก ความเป็นอยู่ในบ้าน การรักษาความสะอาดในบ้านก็เสียวัตรอีกนั่นแหละ ต้องปิด
กวาดรักษาเสนาสนะให้สะอาดสะอาดอัน พออยู่ได้ไม่รกรุงรัง มีขยะมูลฝอยก็ห้ามทิ้งออกจากหน้าต่างกุฎิ
เหล่านี้ควรจะเรียนให้มากเวลานี้เริ่มจะผิดเสียวัตรกันมากแล้วคนไทย ซึ่งเป็นหลักโบราณที่เขาถือกัน
นี่ก็เป็นเอกลักษณ์ที่มาจากพระพุทธศาสนา

วทัญญู ณ ถลาง (2528)

การประยุกต์พุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่อดีตกาลนั้นเข้าใจถึงสาระ
ของศาสนาพุทธ ซึ่งจะย่อลงไปว่าคือความสะอาด ความสว่าง ความสงบ จะทำอะไรจึงจะ
ให้การเสริมสร้างเอกลักษณ์เหล่านี้มันสามารถที่จะเป็นไปได้ผมอยากเสนอแนะว่าในโครงการต่างๆ
ที่รัฐบาลจัดที่ดี ที่ภาคเอกชนจัดที่ดีจะเป็นโครงการอาสาพัฒนาในรูปแบบต่างๆ หรือจะเป็นโครงการ
ระดับชาติก็ตาม ถ้าเราเห็นว่าการเสริมสร้างเอกลักษณ์ที่เราค้นพบแล้วคืออะไร เป็นสิ่งอันสำคัญ
และเป็นสิ่งอันจำเป็นก็งานที่จะถือว่างานนี้เป็นส่วนหนึ่งของทุกๆ โครงการจะแทรกเข้าไปใน
ลักษณะใดกระผมก็คิดว่าคงไม่เกินสติปัญญาของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ สังคมเกษตรกรรมนั้น
จะเป็นสังคมที่จะยังคงอยู่เป็นเอกลักษณ์อันสำคัญของประเทศต่อไป เราพยายามรักษาคิดหรือสิ่ง
ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เราได้รับมาแต่อดีต คำนึงถึงอดีตให้มากเราอย่าลืม แต่ขอให้เราอย่า
หลงในอดีตเราเพียงแต่ใช่อุดเป็นบทเรียน เรารับวิทยาการสมัยใหม่ เราใช้สติปัญญาแบบไทยๆ สร้าง
ระบบที่ถูกต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในปัจจุบัน ที่จะทำงานให้สำเร็จอย่างเป็นระบบและอย่าง
เกิดความสมดุลทั้งนี้เพื่อให้เรามีอนาคตอันแจ่มใส

บทความจากหนังสือบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยในทศวรรษของชาวตะวันตก
สมัยอยุธยา พ.ศ. 2475

โบสถ์วิหารและวัดวาอารามก็ตกแต่งสวยงามต่างกันไป บางแห่งตกแต่งอย่างงาม
วิจิตรพิสดาร บางแห่งตกแต่งอย่างเรียบๆ แต่ก็ยังมีความสวยงามอยู่บ้างในทศวรรษของชาวตะวันตก

เมื่อก้าวถึงศิลปสถาปัตยกรรมแล้ว ก็ยังมีการพูดถึงฝีมือช่างของคนไทยไว้ด้วย ใน
เรื่องนี้ชาวตะวันตกบางคนรู้สึกถึงฝีมือช่างของไทย แต่บางคนก็เห็นว่าคนไทยไม่ค่อยมีความคิด
ริเริ่มในการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ได้แต่ลอกเลียนฝีมือของชนชาติอื่น แต่ก็ยังยอมรับว่า
ทำได้สวยงามไม่แพ้ต้นแบบทีเดียว ซึ่งเรื่องนี้จะนับว่าเป็นคำชมหรือคำติก็ได้ทั้งสองอย่าง

หัวข้อสุดท้ายคือด้านประเพณีต่างๆ ที่มีชาวต่างชาติเขียนถึงไว้มากทีเดียว จากข้อมูล
ทั้งหมดที่ได้มาพบว่าประเพณีทั้งหมดอาจแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีเกี่ยวกับวงจร
ชีวิต คือประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน และการตาย ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมทางศาสนา
พุทธด้วย อีกประเภทหนึ่งคือ ประเพณีเกี่ยวศาสนาโดยตรง เช่น ประเพณีการทำบุญวันขึ้นปีใหม่
เข้าพรรษา ออกพรรษา พิธีกรานกฐิน เป็นต้น ซึ่งจากเอกสารที่ได้มาไม่มีการกล่าวไว้อย่างละเอียด
ทุกพิธี มีแต่ประเภทแรกเท่านั้นที่ได้บรรยายไว้ในเอกสารของชาวตะวันตกหลายคนจึงขอจำกัดวง

อยู่ที่ประเพณีอันเกี่ยวกับวงจรชีวิตเท่านั้น ซึ่งเรื่องนี้ก็ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นของหัวข้อเกี่ยวกับประเพณี โดยจะเริ่มตั้งแต่พิธีโสกันต์หรือพิธีโกนจุก พิธีแต่งงานและพิธีศพ มีข้อน่าสังเกตคือชาวตะวันตกมีทรรศนะว่า พิธีทั้งหมดที่กล่าวมานั้นสำหรับคนไทยแล้วดูออกจะเป็นเรื่องใหญ่ และทำกันอย่างใหญ่โตแทบทั้งสิ้น สามัญชนแม้จะยากจนปานใดก็ต้องจัดพิธีแต่งงานและพิธีศพอย่างใหญ่โต ยากจนอย่างไรก็ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเขามาจัดให้ “สมหน้า สมตา” โดยเฉพาะพิธีศพ ถึงกับมีคำกล่าวว่า “คนตายชายคนเป็น” ที่เดียว ชาวตะวันตกมิได้แสดงเหตุผลไว้ว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น แต่คนไทยเองก็มักจะทราบดีกว่าคนชาติอื่นแล้วว่า มีอิทธิพลทางศาสนาและความเชื่อเรื่องบุญกรรม ชาตินี้ชาติหน้า เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยอย่างมาก แม้คนไทยปัจจุบันก็ยังยึดถือความเชื่อที่ว่า จะต้องจัดงานศพให้ผู้ตายอย่างใหญ่โต เพื่อที่ว่าผู้ตายจะได้ไปเกิดในชาติภพที่ดีกว่าเดิม และคนที่ยังอยู่ก็จะได้รับบุญกุศลไปด้วย เป็นการเน้นด้านพิธีกรรมมากกว่าด้านจิตใจ ซึ่งตามพุทธบัญญัติแล้วพระพุทธองค์มิได้ทรงบัญญัติไว้เช่นนี้เลย

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้ว คือภาพพจน์ที่เกี่ยวกับคนไทยและสภาพที่แวดล้อมคนไทยในยุคสมัยที่ผ่านมาซึ่งเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นถึงทุกแง่มุมของความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี ข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาจากชาวตะวันตกนั้น แม้ว่าบางส่วนจะเป็นไปในด้านลบ แต่บางส่วนก็เป็นข้อมูลที่ค่อนข้างตรงไปตรงมาพอเชื่อได้ และได้ให้รายละเอียดของสิ่งที่เราอยากจะทราบเกี่ยวกับตัวของเราเอง ซึ่งเราได้ละเอียดที่จะบันทึก เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวของเรา ถ้าปราศจากข้อมูลเหล่านี้การศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศไทยจะไม่อาจสมบูรณ์ได้เลย

ระบบค่านิยมส่วนใหญ่ไม่อาจแยกตัวออกจากพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้เลย ตัวอย่างค่านิยมสำคัญๆ อันมีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้แก่

ค่านิยมส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจเจกบุคคล มิได้เน้นความเป็นกลุ่มเป็นพวกหรือความสามัคคีของหมู่คณะมากเท่าที่ควร รวมทั้งมิได้เสนอแนวทางการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างจริงจังลักษณะเช่นนี้ตรงกับคำสอนในพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการช่วยตัวเองก่อน และไม่ยุ่งกับเรื่องของผู้อื่น มีผลให้การทำงานเป็นหมู่คณะไม่บังเกิดผลดีเท่าที่ควร กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ต้องอาศัยการร่วมแรงจากคนหลายคน ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จมากเท่าใดในสังคมไทย เป็นลักษณะนิสัยที่คนไทยควรจะยอมรับว่ามีจริงในสังคมไทย

ความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด กฎแห่งกรรม การทำบุญเพื่อหวังผลบุญในชาติหน้าทั้งหมด ความเชื่อนี้ทำให้คนจนยิ่งจนลงไปอีก เพราะหาทุนทรัพย์มาได้เท่าใดก็เอาไปทำบุญทำทานกันเสียมาก บางคนหาได้เท่าใดก็เอาไปทำบุญหมด แทนที่จะแบ่งเอาไปลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจบ้าง

ส่วนค่านิยมรักสนุกนั้น จะเห็นได้จากเวลาประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งเน้นในเรื่องความสนุกสนานเป็นส่วนใหญ่แม้แต่ในงานศพก็ยังมีเกมการเล่นสนุกสนานกับไม้อ่างนางสรวีโสภณมีผลต่อเศรษฐกิจคือ การดำเนินชีวิตแบบไทยดูเหมือนจะเป็นเพียงความสนุกเฉพาะหน้า โดยไม่คำนึงถึงอนาคต หลีกเลียงกิจกรรมที่ไม่สนุก ซึ่งได้แก่กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เช่น การทำนา การทอผ้า การเลี้ยงสัตว์ การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นงานหนักที่ดูเหมือนจะไม่มีเรื่องสนุกเข้ามาปะปนอยู่

ด้วยเหตุนี้แม้ว่าไทยจะได้พยายามปรับปรุงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่าใด ก็ยังไม่อาจจะกล่าวได้เต็มที่ว่าได้รับผลสำเร็จมากเท่าที่ควรจะเป็น และส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว

เราได้แยกวิเคราะห์บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยภายใต้เงื่อนไขทางศาสนา ออกเป็น 3 หัวข้อ คือ เสรีภาพในทางศาสนา ทรรศนะในทางที่ดีของชาวตะวันตกต่อศาสนาของคนไทย และทรรศนะในทางลบของชาวตะวันตกต่อศาสนาของคนไทย

ชาวตะวันตกส่วนใหญ่เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพทางศาสนามากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง ซึ่งเรื่องนี้เราก็อธิบายกันโดยทั่วไปแล้ว เพราะคนไทยเชื่อว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนทำดีด้วยกันทั้งนั้น จึงมิได้มีอคติต่อศาสนาใดเลย ตรงกันข้ามกลับอนุญาตให้ประเทศต่างๆ เข้ามาสร้างโบสถ์ วิหาร และเผยแพร่ศาสนาของตนได้โดยเสรี โดยที่คนไทยเจ้าของประเทศยึดถือเป็นมิตรประจำใจว่าจะไม่เบียดเบียนศาสนาอื่นใดแม้ที่ตนไม่นับถือ ที่สำคัญที่สุดคือ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์เป็นอัครศาสนูปถัมภก โดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น ทรงเกื้อหนุนศาสนาคริสต์เป็นอย่างมาก โดยคริสตชนนับถือได้โดยไม่มีคามผิด ซึ่งไม่ใช่เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงเปลี่ยนไปนับถือเลื่อมใสศาสนาคริสต์แต่เป็นเพราะทรงมีน้ำพระทัยกว้างและทรงยอมรับหลักการที่อนุญาตให้ราษฎรของพระองค์มีความคิดเห็นหรือยึดถือในหลักการอันใดที่แตกต่างจากพระองค์ได้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าประเทศไทยจะให้เสรีภาพทางศาสนาอย่างมากที่สุดก็ตาม แต่ปรากฏว่าชาวตะวันตกไม่สามารถเปลี่ยนศาสนาของคนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธไปเป็นศาสนาคริสต์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยตอนกลางกรุงศรีอยุธยา ชาวตะวันตกเหล่านี้เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในประเทศไทยมากที่สุดแต่ก็ทำงานของตนไม่ได้ผลมากเท่าที่ควรจะเป็น ดร.โฮเวิร์ด แคมป์เบล ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในหนังสือ “ประวัติศาสตร์โปรเตสแตนต์ในประเทศไทย” ว่า ในระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2371 คือเมื่อมิชชันนารีโปรเตสแตนต์ชาวอเมริกันรุ่นแรกมาถึงเมืองไทย จนถึงปี พ.ศ. 2403 ในระยะรัชกาลที่ 4 นั้น มิชชันนารีอเมริกันเองยอมรับว่า ความพยายามในการจะเปลี่ยนศาสนาของคนไทยได้ผลน้อยมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะฝ่ายประเทศไทยในปี 1828 นั้น มีวัฒนธรรมตามแบบโบราณ การดำเนินชีวิตของคนไทยตามคำกล่าวของ ดร.วอลเตอร์ เอฟ.เวลลา ว่าไม่เปลี่ยนในชั่วเวลา 400 ปี คำสั่งสอนของพุทธศาสนา จรรยาความเชื่อของบรรพบุรุษ จดมุ่งหมายในศาสนา ล้วนแตกต่างไปจากคำสอนของศาสนาคริสต์อย่างใหญ่หลวง ซึ่งในระยะเวลาหนึ่งดูเหมือนแตกต่างกันราวขากับคำ ไม่สามารถจะเข้าใจจิตใจกันได้เลย และประเพณี ขนบธรรมเนียม ความสัมพันธ์ในครอบครัว และนโยบายปฏิรูปสังคม ล้วนแต่ขัดขวางความโดดเด่นและอิสระแห่งความคิดเห็นของตนเอง จึงมีจำนวนน้อยที่จะโน้มจิตใจมาศึกษาพระธรรมคำสอนของพระคริสต์อย่างจริงจัง และยังมีจำนวนน้อยลงไปอีกที่มีความประสงค์จะรับเชื่อถือ เพราะเกรงจะขัดกับประเพณีดั้งเดิมและสังคมของเขาอีกด้วย เหตุใดคนไทยจึงไม่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ คำตอบที่ได้จากเอกสารของชาวตะวันตกมีเพียงว่า พระสงฆ์มีความเคร่งครัดในวัตรปฏิบัติมาก ชาวบ้านมีความศรัทธาในพุทธศาสนาและพระสงฆ์อย่างแน่นแฟ้น ทั้งยังมีความเชื่อในผลดีในภพ

หน้าของการทำบุญ ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่รวบรวมมาได้จากข้อมูลของชาวตะวันตก แต่เหตุผลสำคัญ ลึกลงไปซึ่งชาวตะวันตกมิได้กล่าวไว้โดยตรง แต่ผู้วิจัยได้ประเมินมาได้จากข้อเขียนของชาวตะวันตกก็คือ ศาสนาพุทธได้หยั่งรากลงในสังคมไทยมาแล้วเป็นเวลานาน และด้วยเหตุที่ว่า ศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยกำหนดโครงสร้างของสังคม คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ อุปนิสัยใจคอ ตลอดจนค่านิยมในสังคมของคนไทย แม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้โครงสร้างในสังคมไทยก็ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของทางศาสนาในหลายๆ ประการ เช่น การที่คนไทยเรากล่าวว่าบรรดาผู้นำหรือที่ผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น ส่วนหนึ่งเป็นกุศลกรรมที่ผู้นั้นอาจจะทำมาในอดีต เป็นต้น

พระมหากษัตริย์

เอกวิทย์ ณ กลาง (2528)

เราคนไทยผู้เกิดมาบนผืนแผ่นดินไทยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขติดต่อกันมาหลายชั่วคน ย่อมผูกพันกับสถาบันนี้ว่า เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวสำคัญยิ่ง บางทีการฟังคนอื่นที่มีใช้คนไทยตั้งข้อสังเกตในเชิงประเมินความรู้สึกของคนไทย อาจจะให้อาภาพสะท้อนที่ทำให้เรารู้จักเอกลักษณ์ของเราดียิ่งขึ้น ดังนักสังคมวิทยาฝรั่งได้พรรณนาไว้ว่า

“สำหรับคนไทยแล้ว โลกทัศน์ของเขาจะขาดความสมบูรณ์ถ้าปราศจากพระมหากษัตริย์ไทยอยู่ในใจกลางของมโนภาพนั้น เพราะพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวม ความสมานสามัคคีในชาติ องค์พระมหากษัตริย์เป็นสัญลักษณ์ที่หล่อหลอมประชากรราษฎรทุกหย่อมหญ้าเข้าร่วมตัวเป็นประชาชาติเดียวกัน ร่วมค่านิยมเดียวกัน และเดินไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน”

พระบารมีอันสะสมสืบทอดกันมาถึง 9 รัชกาลเช่นนี้ ย่อมหยั่งรากมั่นคง เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวแก่ประชาชนทั้งชาติได้อย่างชนิดที่คนต่างชาติย่อมไม่สามารถ เข้าใจได้ สถาบันพระมหากษัตริย์ ไทยโดยพระบารมีที่ได้ทรงบำเพ็ญสร้างสมติดต่อกันมานาน จะดำรงอยู่ในฐานะน่าเลื่อมใส น่าเคารพศรัทธายิ่งกว่าของหลายๆ ชาติ และมีเอกลักษณ์ไม่เหมือนชาติอื่นๆ ผู้มีใจเป็นธรรม และมีปัญญาทั่วโลก ต่างก็ลงความเห็น สอดคล้องต้องกันว่า เราคนไทยเป็นผู้มีโชคศาสนาที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยวตลอดมา

ส.ศิริรักษ์ (2528)

สถาบันพระมหากษัตริย์จำเป็นในทางวัฒนธรรมและในทางจิตวิทยามหาชน กับจะเป็นกันชนอันวิเศษในยามวิกฤตการณ์ทางการเมือง ถ้าเราเคารพประเพณีธรรม กล่าวคือ เคารพมติมหาชนโดยไม่ดูถูกว่า เขาโง่เขลาเบาปัญญา เรือร่ำ ดิตยัคกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์อันล้ำสมัย เช่น ศาสนาและพระมหากษัตริย์ โดยที่ทั้งสองสถาบัน นี้โดยเนื้อหายังคงทันสมัยและนำสมัยอยู่ได้ตลอดเวลา ถ้ารู้จักปฏิรูปให้เหมาะสมแก่กาลสมัยไปเรื่อยๆ พระศาสนาและพระมหากษัตริย์ควรเปรียบด้วยพระอาทิตย์และพระจันทร์ อันให้ความอบอุ่นความร่มเย็นแก่พสกนิกรทุกถ้วนหน้า

ไม่เป็นเครื่องมือ ของใคร ไม่เข้ากับฝ่ายใด ไม่ใกล้ชิดทหาร ไม่ใกล้ชิดนักธุรกิจการค้า หรือนักการเมือง กลุ่มใดคณะใด หากอยู่นอกเหนือทุกๆ ฝ่าย เมื่อไม่มีพรรคไม่มีพวก พสกนิกรทุกถ้วนหน้า จึงล้วนเป็นคนของพระราชา ศาสนิกนิกรทุกถ้วนหน้าจึงล้วนเป็นคนของพระศาสนา ท่านผู้เป็นหลัก เป็นประธานของบ้านเมืองย่อมเป็นผู้นำทางจิตใจทางสติปัญญา และเป็นผู้นำทางความกล้าหาญ ด้านจริยธรรม เป็นตัวอย่างแห่งชีวิตที่เรียบง่ายที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม เป็นองค์คุณที่อุดหนุนศิลป วัฒนธรรมในทางสร้างสรรค์และอนุรักษ์สิ่งซึ่งดีงาม ทั้งที่เป็นศิลปกรรมและธรรมชาติ

ม.ร.ว.ลี้กฤษณ์ ปราโมช (2528)

ในประการที่สองที่ปรากฏเป็นเอกลักษณ์ไทยก็คือความจงรักภักดีและความเคารพในองค์พระมหากษัตริย์

องค์พระมหากษัตริย์ สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ฝังอยู่แน่นในจิตใจของคนไทย จนเรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติอีกอย่างหนึ่งทีเดียว อย่าไปนึกว่าเอกลักษณ์คือความจงรักภักดี องค์พระมหากษัตริย์นั้นแหละเป็นเอกลักษณ์

บทความจากหนังสือบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยในทศวรรษของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา พ.ศ. 2475

ศิลปะการก่อสร้างพระราชวังของไทยตั้งแต่พระราชวังที่กรุงศรีอยุธยาพระราชวังที่ลพบุรี มาจนถึงพระราชวังที่กรุงรัตนโกสินทร์ ล้วนแต่สวยงามเป็นที่ชมเชยของบรรดาชาวต่างประเทศผู้ ได้พบเห็น และที่ปรากฏจากข้อมูลของชาวตะวันตกหลายคนก็คือ มีอิทธิพลของศิลปะแบบจีน ปะปนอยู่ในสถาปัตยกรรมไทยไม่น้อยทีเดียว

เราได้แยกวิเคราะห์ทศวรรษของชาวตะวันตกออกเป็นสามส่วนด้วยกัน คือ ด้านการปกครอง ด้านการบริหาร และด้านการทหาร

ชาวตะวันตกแสดงทศวรรษเกี่ยวกับการปกครองของไทยไว้ว่าราชอาณาจักรของไทย มีความยิ่งใหญ่และลึกลับ ที่ว่ายิ่งใหญ่เพราะว่าราชอาณาจักรไทยมีอาณาเขตกว้างขวาง รุ่งเรืองไปด้วยศิลปวัฒนธรรมและมั่งคั่งในทางเศรษฐกิจ อีกทั้งราชสำนักก็สร้างขึ้นอย่างวิจิตรพิสดาร เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของชาวตะวันตกยิ่งนัก ส่วนที่ว่าลึกลับนั้นก็เพราะคนไทยเทิดทูนพระมหากษัตริย์ ประดุจสมมุติเทพ การปฏิบัติระหว่างกษัตริย์ต่อสามัญชน และสามัญชนต่อกษัตริย์นั้นจึงดุจศักดิ์สิทธิ์และมีพิธีรีตองไปหมด

ชาวตะวันตกส่วนใหญ่แสดงท่าทีที่ดีต่อพระมหากษัตริย์ไทย ส่วนมากมีความประทับใจในพระราชอิสริยยศและพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นที่กล่าวขวัญถึงในหมู่ชาวตะวันตกมากที่สุด แต่ก็มีพระมหากษัตริย์ไทยบางพระองค์ เช่น พระเจ้าปราสาททอง เป็นต้น ที่ชาวตะวันตกกล่าวถึงในทางที่ว่าพระองค์ทรงเหี้ยมโหดทารุณ ทรงประหารชีวิตผู้ที่พระองค์คิดว่าอาจขัดขวางเป็นอุปสรรคต่อราช

บัลลังก์ของพระองค์เป็นจำนวนมาก แต่พระมหากษัตริย์ไทยที่มีลักษณะเช่นนี้มีเพียงไม่กี่พระองค์ ส่วนใหญ่ชาวตะวันตกเคารพนับถือในพระปรีชาสามารถของกษัตริย์ไทยเป็นส่วนใหญ่

อิทธิพลจากแนวความคิดเรื่องธรรมราชาหรือกษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรมที่เริ่มปรากฏในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่สมัยพุทธศักราชที่ 15-20 เรื่อยลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ มีใจความสำคัญพอสรุปได้ว่า พระมหากษัตริย์จักต้องปกครองด้วยทศพิธราชธรรม หมายความว่า พระองค์จะต้องทรงปกครองอาณาประชาราษฎร์ให้ร่มเย็นเป็นสุข ต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ยกย่องจิตใจ การประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยแท้ด้วยธรรม มิใช่ด้วยกำลังบังคับ

ประชาชน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ทรงให้ชื่อว่า “คุณธรรม 3 ประการ ของชนชาติไทย” คือ ความรักอิสระเสรี ประการหนึ่ง ความปราศจากวิหิงสา หรือการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ประการหนึ่ง และความฉลาดในการประสานประโยชน์ ประการหนึ่ง

นอกจากเอกลักษณ์สำคัญทั้ง 3 ประการนี้แล้ว เรายังมีเอกลักษณ์สำคัญ ที่ควรค่าแก่การภาคภูมิใจอีกหลายประการ เช่น ความโอบอ้อมอารี มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ตกทุกข์ได้ยาก ความกตัญญู กตเวทิต์ต่อผู้มีพระคุณ อันมี บิดามารดา บุพการี ครูบาอาจารย์ ประมุขผู้ปกครอง ตลอดจนประเทศชาติเป็นอาทิ ความรัก ความผูกพันอันแน่นแฟ้นของสมาชิกใน ครอบครัวไทยเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่เป็นความภูมิใจของคนไทย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2528)

หลุยส์ ฟิโนต์ ได้ประพันธ์ไว้ในหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเอเชียอาคเนย์ ได้เขียนไว้เกี่ยวกับคนไทยว่า การอพยพ ของคนไทย จากเหนือลงมาได้นั้น จะต้องถือว่าเหมือนกับการไหลนองของน้ำ ไม่ใช่การบุกรุก แต่เป็นการไหลอาบนองลงมาของน้ำ คนไทยนั้นเปรียบได้กับน้ำเมื่อไหลมาถึงที่ซึ่งเป็นช่องแคบ เป็นห้วยเป็นเหวที่แคบก็สามารถที่จะบีบตัวให้ไหลลงตามช่องแคบนั้นได้ และเมื่อไหลมาถึงลุ่มแม่น้ำอันกว้างขวาง ก็สามารถที่จะแผ่ขยายออกไปจนเต็มลุ่มน้ำอันกว้างขวางนั้นได้ เมื่อฟ้านั้นเป็นสีใดน้ำก็สะท้อนสีของฟ้านั้น ท้องฟ้าสีน้ำเงิน น้ำก็เป็นสีน้ำเงิน ท้องฟ้าเป็นสีแดง น้ำก็เป็นสีแดง แต่ถ้าใครจะตักน้ำมาดูแล้ว ก็จะเห็นว่าน้ำที่ตักมานั้นก็เป็นน้ำ ไม่ได้มีสีอะไรทั้งสิ้น มีลักษณะของน้ำครบถ้วน นี่คือเอกลักษณ์ของคนไทย

ไทยนั้น แปลว่า อิสระภาพ แปลว่า ความเป็นตัวของตัวเอง แปลว่า ไม่ยอมลงผู้ใด ฝรั่งเศสแปลคำว่าไทยว่า Freedom เรียก Thailand ประเทศไทยว่า “Land of the Free” นั้นผิด ไทยไม่ได้แปลว่า Free แต่แปลว่า Independence คนไทยมีอิสรภาพ มีเอกราชในตัวเองด้วย

เอกลักษณ์อันนี้ เอกราชของไทยจึงเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนหวงแหน สละชีวิตเพื่อป้องกันได้ เพราะในตัวคนไทยแต่ละคนนั้นมีอิสรภาพ มีเอกราชอยู่ในตัว ถ้าพูดกันไปรวมๆ ก็เป็นทางที่ดีประเสริฐอย่างยิ่งอีกประการหนึ่ง ความเป็นอิสรภาพ ส่วนตัวหรือทุกคนเป็นอิสรภาพไม่ยอมให้คนอื่นมาสั่งเสียหรือมาทำอะไรได้นั้น มันก็เป็นความดีอย่างประเสริฐเหมือนกัน

ส่วนมากจะมีเอกลักษณ์ไปในทางที่ชอบทำอะไร ทำด้วยตัวเอง กล้ารับผิดชอบ กล้าเสี่ยง แต่ขอให้เป็นสติปัญญาความคิดของตนเอง ก็มีข้อเสียอยู่ว่า ในการปกครองบ้านเมืองระบอบปัจจุบัน หรือในปัจจุบันสมัยนั้น ไม่ว่าจะทำการใดๆ เราต้องการความรับผิดชอบร่วมกันมาก แต่อันนี้เป็นสิ่งลำบากสำหรับคนไทย และเมื่อชอบอิสรภาพส่วนตัว ก็กล้าเสี่ยง กล้ารับผิดชอบ และเมื่อรับมอบงานจากผู้ใดก็มักจะชอบรู้ใหม่ ใครทำไว้ไม่ดีสู้เราไม่ได้ การที่จะสานต่อ สมองต่อ ไม่ค่อยจะทำงานนัก นี่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ของไทยอีก จะชั่วจะดียังไงก็สุดแล้วแต่

เอกลักษณ์ของคนชาติใดชาตินึงนั้น เกิดขึ้นได้จากหลายอย่างคือ มีติดตัวมาแต่กำเนิดโดยสายเลือด ความเป็นไทยส่วนใหญ่่นั้นเกิดมาพร้อมกับคนไทย

เครื่องใช้ทั้งปวงที่ฝรั่งเอามาขายนั้น มีก็สิบชิ้น คนไทยเลือกไว้สอง ส้อมกับช้อน อื่นๆ โยนทิ้งหมด มีดพร้า มีดเนย อะไรก็ไม่มีใครใช้ เพราะมันเหมาะกับใจของเรา มันเหมาะกับข้าวไทย มันเหมาะสมกับเอกลักษณ์ของไทย

เอกลักษณ์ของชาตินั้น ความจริงก็เป็นเรื่องที่กว้างขวางก็คิดว่าจะไม่มีใครที่จะสามารถให้นิยามที่ชัดเจนลงไปได้

ชาญ มนุธรรม (2528)

เอกลักษณ์ของชาตินั้นคนไทยเราชอบความสะอาด เราต้องเสริมสร้างและถ่ายทอดเอกลักษณ์ที่ดีงามของเราไว้ในขณะเดียวกันเอกลักษณ์ที่ไม่ดีต่างๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศและการดำรงชีวิตประจำวันของเราก็จะต้องให้ความสำคัญให้น้อยลงไปหรือพยายามช่วยกันขจัดปัญหาให้หมดไป เพราะเอกลักษณ์ที่ไม่ดีเหล่านั้นเป็นการช่วยพัฒนาชาติไทย กลับจะทำให้ชาติเสื่อมสลายลงด้วยซ้ำไป

บทความจากหนังสือบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยในทศวรรษของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา พ.ศ. 2475

รูปร่างหน้าตาของคนไทยในสมัยก่อนก็คล้ายคลึงกับปัจจุบันพอจะสรุปได้ดังนี้คือ มีรูปร่างสูงเฉลี่ยประมาณ 5 ฟุต ผิวสีน้ำตาลอ่อน ไม่คล้ำเท่าชาวมลายู แต่คล้ำกว่าชาวจีน โครงสร้างของใบหน้าไม่เด่นหรือได้สัดส่วนสวยงามนัก จมูกเล็ก กลมตรงปลาย แต่ไม่แบน ปากกว้าง ริมฝีปากค่อนข้างหนา นัยน์ตาสีดำสนิท ตาขาวมีสีเหลืองเจืออยู่ กระดูกแก้มกว้างและสูง ใบหน้าเป็นสีเหลืองนวลปนเขียวและชาวต่างประเทศวิจารณ์ท่าทางของคนไทยว่าค่อนข้างเศร้า ไม่เบิกบาน เงียบขรึม กิริยาเชื่องช้า เงื่องหงอย ไม่สง่างามมากนัก

ชาวไทยมีค่านิยมความงามเป็นแบบของตนเอง ซึ่งความจริงก็เป็นเรื่องธรรมดาเพราะมาตรฐานความสวยงามในสายตาของคนแต่ละชาติย่อมจะแตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้ จึงปรากฏว่าเมื่อลาลูแบร์นำภาพวาดสตรีมาให้คนไทยผู้หนึ่งดูเพื่อถามความเห็น ปรากฏว่าคนไทยผู้นั้นไม่แสดงความสนใจผู้หญิงในภาพที่ลาลูแบร์เห็นสวยงามแต่อย่างใดเลย

ในด้านการแต่งกาย คนไทยใช้เสื้อผ้าน้อยชิ้นมาก เมื่อเทียบกับชาติอื่น ไม่ค่อยนิยมหุ้มห่อร่างกายให้มีฉิดฉินัก ผู้ชายมักใช้ผ้าชิ้นเดียวยาวประมาณ 2 เมตร พันเอวหย่อนไว้ถึงหัวเข่า แล้วม้วนเป็นชายกระเบนไปเหน็บไว้ทางเบื้องหลัง ผู้หญิงนุ่งผ้าปล่อยชายให้กระพริบ มีผ้าแถบมัดสลิ้นผืนแคบๆ คาดอก ส่วนอื่นของร่างกายทั้งหมดเปลือย นิยมสวมเครื่องประดับบ้างเหมือนกัน แต่พวกที่มีเครื่องประดับมากมักจะเป็นคนร่ำรวยจะเห็นได้ว่า ในสมัยโบราณพวกผู้ชายไม่นิยมสวมเสื้อ นอกจากพวกขุนนาง เจ้านาย ซึ่งจะสวมก็ต่อเมื่อไปงานพิธีหรือเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น เพิ่งจะมาเปลี่ยนแปลงสวมเสื้อเมื่อเข้าเฝ้าในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อไทยเริ่มเข้าสู่ยุค “การทำให้เป็นสมัยใหม่” นั่นเอง

เกี่ยวกับอาหารการกิน ชาวตะวันตกลงความเห็นว่าคนไทยบริโภคอาหารอย่างอดออม ไม่ฟุ่มเฟือยเท่าชาวตะวันตก ซึ่งก็อาจจะเป็นความจริง แต่ก็มีได้หมายความว่าคนไทยจนหรือไม่มีอาหารจะกินตรงกันข้ามชาวตะวันตกทุกคนยอมรับว่าเมืองไทยเป็นเมืองที่มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ คงจะเป็นด้วยวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของเราเป็นเช่นนี้ และดินฟ้าอากาศของคนไทยก็ทำให้ไม่ต้องรับประทานอาหารที่มีโปรตีนและไขมันมากเช่นชาวตะวันตก เพราะไม่ต้องสะสมพลังงานในร่างกายไว้ต้านอากาศหนาว ดังเช่นประเทศตะวันตก คนไทยส่วนใหญ่จึงนิยมรับประทานอาหารข้าวกับปลาเป็นหลัก รวมทั้งอาหารทะเลต่างๆ ชาวตะวันตกยังได้บรรยายการทำปลาร้า ปลาเค็มไว้ด้วยความรู้สึกประหลาดใจว่าเหตุใดคนไทยจึงนิยมบริโภคของหมักดองที่มีกลิ่นเน่าเหม็น (ในความรู้สึกของคนต่างชาติ) ถึงปานนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในเวลาที่มีแขกมาเยือน คนไทยให้การต้อนรับอย่างดีมากตามความเห็นของชาวตะวันตก มีการจัดอาหารรับรองแขกอย่างมากมาย และมีรสชาติดี เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า คนไทยมิได้มีนิสัยตระหนี่ถี่เหนียวแต่อย่างใด

สำหรับการก่อสร้างบ้านเรือน แบ่งเป็น 3 ระดับคือ การก่อสร้างบ้านเรือนสามัญชน บ้านขุนนางเจ้านาย และพระราชวังกับวัดอารามซึ่งจัดอยู่ในหัวข้อเดียวกัน โดยเรียงลำดับขึ้นจากความเรียบง่ายของบ้านเรือนสามัญชนและที่อยู่ของขุนนาง ซึ่งคล้ายกับบ้านสามัญชนเพียงแต่สร้างอย่างแข็งแรงใหญ่โตกว่า ไปสู่ความใหญ่โตโอ้อ่าและงดงามของพระราชวังและวัด

บุคลิกภาพในส่วนที่มีความเห็นแตกต่างกันนั้น ชาวตะวันตกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นต่อคนไทยในแง่หนึ่งแต่ก็มีชาวตะวันตกอีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นในเรื่องเดียวกันในอีกแง่หนึ่งอย่างตรงกันข้าม เช่น พวกหนึ่งเห็นว่าคนไทยอ่อนน้อมถ่อมตน แต่อีกพวกหนึ่งเห็นว่าคนไทยมีกิริยาไม่สุภาพต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น เป็นทฤษฎีของชาวตะวันตกที่มองคนไทยด้วยสายตาที่แตกต่างกันไป เราได้เสนอทฤษฎีทั้งสองด้านของชาวตะวันตกควบคู่กันไป เป็นกระจกสองบานที่ช่วยให้คนไทยได้เห็นตัวเองทั้งสองด้าน เราไม่อาจด่วนสรุปลงความเห็นว่า ทฤษฎีของชาวตะวันตกกลุ่มใดถูกต้องกว่ากัน เพราะทั้งสองกลุ่มต่างก็ได้เห็นคนไทยและเหตุการณ์ต่างกรรมต่างวาระกัน

จึงต่างมีประสบการณ์และเหตุผลเป็นคนละอย่าง ยากที่จะวินิจฉัยให้แน่ชัดลงไป เราจึงหวังว่า ข้อมูลจากงานวิจัยนี้จะเป็ร็องประกอบที่ช่วยให้นักไทยได้พิจารณาตนเอง ตลอดจนทำความเข้าใจกับตนเองอย่างแท้จริง ต่อไป

สำหรับบุคลิกภาพในส่วนที่มีความเห็นพ้องต้องกัน เป็นธรรมชาติของชาวตะวันตก ส่วนใหญ่ที่มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องลักษณะบุคลิกภาพบางอย่างของคนไทย เช่น คนไทย ใจบุญสุนทาน รักสนุก เกียจคร้าน เฉื่อยชา เป็นต้น ซึ่งเป็นธรรมชาติที่ฝรั่งมีความเห็นร่วมกันเป็นเอกฉันท์ จึงเป็นส่วนที่คนไทยควรให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ และพิจารณาด้วยจิตใจที่เป็นกลาง รวมทั้งพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจตนเอง และเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองให้ดีขึ้น

ธรรมชาติของชาวตะวันตกที่เห็นพ้องต้องกันว่า คนไทยรักสนุก คงเป็นธรรมชาติที่คนไทยส่วนใหญ่คงจะไม่ปฏิเสธ เพราะเป็นสิ่งที่คนไทยเองก็เชื่อกันเช่นนั้น เรามีความเห็นว่าการรักสนุกของคนไทยนั้นยังคงดำรงอยู่ต่อมาจนถึงทุกวันนี้ นักวิชาการไทยผู้หนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

คนไทยได้รับการกล่าวขวัญถึงว่ามีลักษณะเฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น อันที่จริงนั้นก็ได้มีการใช้คำที่มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “จืดเฉื่อย” ทั้งหมด ยกเว้นคำว่า “จืดเฉื่อย” ตรงๆ ข้าพเจ้ามิได้มุ่งหมายจะทำหน้าที่เป็นผู้แก้ต่างให้กับคนไทยและจริงๆ แล้วข้าพเจ้าก็ไม่อยากจะพูดเรื่องนี้มากนัก แต่ข้าพเจ้าก็คิดว่าควรที่จะพูดกันอย่างตรงไปตรงมาดีกว่า ข้อเท็จจริงก็คือว่า เราเป็นคนที่รักความสนุกสนาน แต่การที่จะสนุกสนานได้นั้นคุณจะต้องมีเงินพอทำได้ ดังนั้นคุณจะต้องทำงานหาเงินมาเลี้ยงตัวคุณและครอบครัวเสียก่อน พอมีเงินเหลือคุณจึงจะสนุกสนานกับชีวิตได้ แต่ข้อสำคัญก็คือ คนไทยส่วนมากขาดพลังผลักดันตัวเอง และขาดความทะเยอทะยานในการแสวงหาความเจริญรุ่งเรืองให้ตนเองหรือทำธุรกิจใหญ่ๆ คนไทยพอใจเพียงแต่ให้มีเงินพอเพียงแก่การครองชีพ ความพอใจในสถานภาพของตนเองนั้น เป็นกุญแจสำคัญที่จะไขไปสู่ลักษณะอุปนิสัยของคนไทย

ธรรมชาติต่อมาของชาวตะวันตกต่อคนไทย คือ คนไทยมีอุปนิสัยเกียจคร้าน เฉื่อยชา ชอบผัดวันประกันพรุ่ง ชอบการพนัน ลักษณะความเกียจคร้านเฉื่อยชาของคนไทยในสมัยอยุธยาจนถึงปี พ.ศ. 2475 อาจถือได้ว่าเป็นการนำวัฒนธรรมและค่านิยมแบบตะวันตกมาวัดคนไทย ในความเห็นของคนไทยสมัยนั้นเราอาจถือว่าคนไทยมีการกินอยู่แต่พอดี ไม่ฟุ่มเฟือย รักชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่ายๆ ไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจดำรงชีพอยู่ด้วยความสงบและสันติ อาจถือว่าเป็นลักษณะที่ดีอย่างหนึ่งของคนไทยในสมัยนั้นก็ได้ อย่างไรก็ตามเมื่อประเทศไทยรับเอาวัฒนธรรมในการ “พัฒนา” วัตถุแบบตะวันตกมากขึ้น ค่านิยมในการดำเนินชีวิตของคนไทยก็ค่อยๆ เปลี่ยนไป ลักษณะความ “เกียจคร้านเฉื่อยชา” ในมาตรฐานของชาวตะวันตกต้องลดลงบ้าง เพราะในปัจจุบันนี้คนไทยต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องมากขึ้นกว่าเดิม

ลักษณะการผัดวันประกันพรุ่งของคนไทยในสังคมเกษตรกรรม ไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่าเสียหายมากมายนักเพราะการดำเนินชีวิตเป็นไปเรื่อยๆ ตามสบาย แต่เมื่อประเทศพัฒนาขึ้นเป็น “สังคมสมัยใหม่” ลักษณะผัดวันประกันพรุ่งของคนไทยสมควรได้รับการแก้ไขอย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่า สังคมซึ่งยังอยู่ในระบบดั้งเดิมอันมักจะได้แก่สังคมกสิกรรม สังคมก่อนอุตสาหกรรม (Preindustrial)

หรือสังคมกึ่งอุตสาหกรรม (Semi-industrial) นั้น สมาชิกในสังคมมักจะแสดงออกซึ่ง “ทรศนะดีต่อโลก” นี่เสมอ ทั้งนี้เพราะบุคคลในสังคมดังกล่าว มักจะไม่ระแวงถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตนประการหนึ่ง หรือไม่มีความรู้ที่จะแก้ปัญหาอีกในอนาคตมากกว่าในสังคมประเทศระหว่างพัฒนา คำกล่าวประเภท “ไม่เป็นไร” แบบของไทยมีแทบทุกชาติ และใช้เพื่อให้เหตุผลสนับสนุนการอยู่เฉย ไม่ลงมือแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ หรือการยึดถือปฏิบัติแบบดั้งเดิม บางครั้งสาเหตุมีมาจากจิตใต้สำนึก ซึ่งมีมากในสังคมด้อยพัฒนาแทบทุกแห่ง

ในด้านการชอบเล่นการพนันของคนไทยนั้น เราเห็นว่ายังคงเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง และเห็นด้วยกับชาวตะวันตกหลายคนที่กล่าวว่า แม้จะมีกฎหมายลงโทษผู้ฝ่าฝืนเล่นการพนันอย่างเข้มงวดก็ตาม แต่การลักลอบเล่นการพนันก็ยังกระทำกันอยู่โดยทั่วไปในหมู่บ้านเกือบทุกชนชั้นในสังคมไทย

ทรศนะต่อไปของชาวตะวันตกคือ คนไทยคำนึงแต่ประโยชน์เฉพาะหน้า ชอบแอบทำบางสิ่งที่คุณเองก็รู้ว่าไม่ดี ชอบพูดเท็จเพื่อแก้ตัว และรังเกียจการลักทรัพย์ แต่ก็มีขโมยและรีดไถ สรุปความได้ว่า คนไทยชอบพูดไม่ตรงกับใจคิดอยู่เสมอ เรื่องนี้ศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานันท์ ได้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีโครงสร้างที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ถ้าคุณถามคนไทยคนหนึ่งเป็นภาษาอังกฤษว่า “คุณทำงานให้เสร็จเดือนหน้าได้หรือไม่” ถ้าคนไทยตอบว่า “Yes” ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาสามารถทำเสร็จได้ แต่กลับเป็นตรงกันข้าม ในภาษาไทยเรานี้ ยังจะต้องคำนึงถึงเหตุผลด้านจิตวิทยาด้วย คนไทยส่วนมากไม่เต็มใจจะบอกปฏิเสธกับใครก็ตามที่มาขอความช่วยเหลือ คนไทยคิดว่าการตอบปฏิเสธให้ชัดเจนลงไปนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควร และเท่ากับทำร้ายความรู้สึกของผู้ถาม ดังนั้น แทนที่จะพูดว่าไม่ คนไทยจะพูดตอบรับ โดยมีคำอธิบายต่อมา แต่คนไทยส่วนมากก็ไม่รู้ภาษาอังกฤษมากพอที่จะอธิบายเพิ่มเติมให้ชัดเจนลงไปได้

ทรศนะสุดท้ายของชาวตะวันตกในบทนี้คือ คนไทยชอบเก็บซ่อนความรู้สึก มีอารมณ์อ่อนไหวและผูกใจเจ็บ ไม่ได้ตอบ อธิบายและชี้แจงเสีย ซ่อนไว้เราเห็นด้วยในบางส่วนแต่ไม่ทั้งหมด กล่าวคือ คนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยชอบแสดงความรู้สึกให้ปรากฏนอกหน้า เมื่อไม่ค่อยชอบแสดงออก เวลาไม่พอใจใครก็มักจะมีลักษณะอย่างที่เราชาวตะวันตกพูดถึง คือ ผูกใจเจ็บ ฯลฯ แต่ลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะที่มีเงื่อนไข ไม่อาจกล่าวกว้างๆ รวมๆ กันไปว่าคนไทยทุกคนจะต้องเป็นเช่นนั้น

บทนี้เป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยในสายตาของชาวตะวันตกโดยมีเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และได้แบ่งแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ดังนี้คือ การต้อนรับแขกของคนไทย ความสัมพันธ์ของคนไทยในสังคมไทยในระดับต่างๆ และธรรมเนียมการถือที่สูงที่ต่ำของคนไทย รวมทั้งให้ความเคารพบุคคลในระดับต่างๆ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแม้กระทั่งในหมู่คนไทยด้วยกันเองว่า คนไทยส่วนมากให้การต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยียนเป็นอย่างดี ไม่ว่าแขกผู้นั้นจะมีเจตนาดีหรือร้ายแฝงอยู่ ดูเหมือนจะเป็นลักษณะนิสัยที่ได้ปลูกฝังอบรมกันมาในหมู่คนไทยว่าแขกจะต้องได้รับการต้อนรับอย่างดีที่สุด

ไม่ว่าแขกผู้นั้นจะเป็นคนแปลกหน้าหรือคนคุ้นเคยกัน และไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติใด ผิวดำสีอะไรก็ตาม ธรรมเนียมการต้อนรับแขกอย่างดีเลิศเช่นนี้จะเห็นได้ชัดเจนที่สุดในชนบท ซึ่งชาวบ้านที่อ่อนน้อม ถ่อมตนจะให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางที่เป็นแขกแปลกหน้าอย่างเต็มที่ ไม่เพียงแต่แขกจะได้รับความสะดวกสบายเต็มที่เท่านั้น แม้แต่ในบ้านจะมีอาหารการกินพิเศษอย่างไร ฝ่ายเจ้าของบ้านก็จะยกมารับรองแขกอย่างไม่คิดเสียดาย เจ้าของบ้านอาจยอมฆ่าไก่สักคู่หนึ่งทีเลี้ยวไว้ เพื่อนำมาปรุงอาหารให้แขก ซึ่งเป็นอาหารที่ดีเกินกว่าเจ้าของบ้านเองหรือครอบครัวของตนจะรับประทานกัน ในยามปกติด้วยซ้ำไป ด้วยเหตุนี้เองใครก็ตามที่เดินทางไปตามชนบทในประเทศไทย ก็ไม่ต้องกังวลว่าจะไม่มีอาหารรับประทานหรือไม่มีที่พักอาศัย ถ้าตัดสินใจตามมาตรฐานชาวยุโรป แล้วคนไทยอาจจะเอือมเพื่อแผ่กันมากไปสักหน่อยแต่ก็เป็นความมากเกินไปที่คนไทยยอมรับไว้โดยดี แต่ในปัจจุบันนี้ ลักษณะอุปนิสัยดังกล่าวไม่ค่อยปรากฏให้เห็นในเมืองใหญ่ ของประเทศไทย ในขณะที่ชนบทนอกเมืองหลวงยังคงรักษารธรรมเนียมที่สืบทอดมาแต่โบราณไว้

นอกจากนี้แล้ว จากข้อมูลที่ได้มาจากการบันทึกของชาวตะวันตก จะเห็นได้ว่าธรรมเนียมการต้อนรับแขกอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนไทยนั้น มิใช่จะมีแต่ในหมู่สามัญชนเท่านั้น แม้ในหมู่วชนชั้นสูงนับตั้งแต่องค์พระมหากษัตริย์ เจ้านาย ขุนนางลงมาก็ยังรักษารธรรมเนียมนี้ไว้โดยเคร่งครัดเช่นเดียวกัน และลักษณะนิสัยเช่นนี้ก็มิได้มีผลในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสามัญชนกับชาวตะวันตกเท่านั้น แต่ยังมีผลในระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย ในระยะเวลาคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 เป็นช่วงเวลาที่ชาวตะวันตกเริ่มแสวงหาอาณานิคม ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบนี้ด้วย แต่เป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับประเทศใกล้เคียง ที่เป็นเช่นนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการต้อนรับแขกชาวตะวันตกที่มาติดต่ออย่างโอบอ้อมอารีและยิ้มแย้มแจ่มใส จนกระทั่งชาวตะวันตกที่เข้ามาเป็นแขกจำต้องยอมลดทอนที่มั่งร่ำแต่เดิมลงไปบ้างก็เป็นได้ ดังตัวอย่างที่เราจะเห็นได้จากบันทึกของชาวตะวันตกหลายคน จึงนับว่าคนไทยรู้จักใช้ลักษณะนิสัยดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ต่อการเมืองระดับชาติและผลประโยชน์ของชาติได้เป็นอย่างดี

ส่วนความสัมพันธ์ของคนไทยในสังคมไทยในสังคมไทยระดับต่างๆ นั้น ได้แยกออกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสามัญชนต่อกษัตริย์ เจ้านายขุนนางต่อกษัตริย์ ชนชั้นสูงด้วยกัน สามัญชนด้วยกัน หลึงกับชาย ไปจนถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในหัวข้อสุดท้ายคือ ธรรมเนียมการถือที่สูงที่ต่ำของคนไทยกับการให้ความเคารพบุคคลในระดับต่างๆ ซึ่งแม้ว่าจะได้แยกออกเป็นหัวข้อใหญ่ๆ แต่ละหัวข้อก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งหมด รวมทั้งหัวข้อสุดท้ายก็มีลักษณะร่วมกันอยู่ประการหนึ่ง ดังที่ได้กล่าวในบทวิเคราะห์ของบทที่ 3 คือ ลักษณะการให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟังและยำเกรงผู้ที่เหนือกว่าตนทั้งโดยวัย สถานะในสังคมและอำนาจ ลักษณะเช่นนี้ยังคงอยู่และมีรากฐานมั่นคงในสังคมไทยแม้ในปัจจุบันนี้ ดังที่นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันผู้หนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“เป็นที่กล่าวขวัญกันว่า ในสังคมไทยผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีอำนาจและอิทธิพลมากจนถึงกับว่าใครจะแตะต้องมิได้ ส่วนผู้น้อยนั้นมักจะตกอยู่ในสถานะที่เรียกว่าต้อง “เกรง” ผู้ใหญ่ แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ทุกคนก็อยากให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อผู้น้อยด้วยความกรุณาปรานี”

ในด้านที่เกี่ยวกับบุคลิกของคนไทยภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ แบ่งข้อมูลที่สามารถได้ออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ คือ ลักษณะเศรษฐกิจแบบง่ายในประเทศไทยและการจัดแจงทรัพย์สินของคนไทย

ชาวตะวันตกได้บรรยายลักษณะเศรษฐกิจของไทยในสมัยก่อนไว้ว่า เป็นไปอย่างง่ายๆ โดยอิงเกษตรกรรมเป็นหลัก ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีภูมิประเทศและภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกพืชพรรณธัญญาหาร จึงทำให้มีความอุดมสมบูรณ์มาก และชาวตะวันตกลงความเห็นว่า ด้วยลักษณะความอุดมสมบูรณ์เช่นนี้จึงมีผลต่อบุคลิกของคนไทยโดยทั่วไปด้วย ในส่วนที่ดีทำให้คนไทยมีลักษณะรักสงบ รักสบาย มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มักน้อย และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ทั้งนี้เพราะระบบเศรษฐกิจเป็นไปตามธรรมชาติ สินค้าต่างๆ มีราคาถูก สามารถซื้อหามาใช้ได้ง่าย คนไทยไม่รู้สึกว่าตนขาดแคลนสิ่งใด จึงเป็นเหตุให้ศีลธรรมจรรยาของคนไทยอยู่ในเกณฑ์ที่ดีด้วย

ส่วนที่เสียก็คือ ทำให้คนไทยกลายเป็นคนเฉื่อยชา ปราศจากความทะเยอทะยาน ขาดพลังผลักดันที่จะคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น ชาวตะวันตกใช้คำว่า “เฉื่อยชา” เป็นส่วนมาก เมื่อบรรยายถึงลักษณะอุปนิสัยเช่นนี้ของคนไทย แต่บางคนที่มีความคิดเห็นรุนแรงและไม่ชอบคนไทยอย่างมากก็ถึงกับใช้คำว่า “ขี้เกียจ” แต่จะใช้คำใดก็แล้วแต่ เราจะสรุปเพียงง่ายๆ ว่า คนไทยขาดการกระตือรือร้นที่จะสร้างฐานะเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าเดิม ชาวตะวันตกบางคนกล่าวว่า คนไทยชอบแต่การสนุก ไม่ชอบทำงานหนัก ลักษณะเหล่านี้แม้ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างก็จริง เนื่องจากคนไทยต้องต่อสู้เพื่อปากท้องมากขึ้น และแม้ว่ารัฐบาลไทยจะได้พัฒนาเศรษฐกิจของไทยในหลายๆ วิธีก็ตาม แต่ความเป็นจริงก็มีอยู่ว่า พัฒนาการทางเศรษฐกิจของไทยยังคงเป็นไปอย่างเชื่องช้า เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียด้วยกัน อาทิเช่น ญี่ปุ่น จีน หรือ สิงคโปร์ ในเรื่องนี้มีนักวิชาการชาวอเมริกันผู้หนึ่งชื่อ เอส. บี. อายาล (S.B. Ayal) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นเป็นเชิงเปรียบเทียบ เขาได้เสนอความเห็นไว้ว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับระบบค่านิยมอันถือว่าเป็นปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจด้วย สาเหตุที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจในประเทศไทยปัจจุบันไม่ได้ดำเนินไปอย่างก้าวหน้าเท่าที่ควรนั้น มิใช่เพราะเหตุผลที่ว่าประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้คนไทยเฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เขายังได้เน้นค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมากว่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2548)

ได้อธิบายถึงลักษณะสังคมไทยตั้งแต่อดีตว่าเป็นสังคมเกษตรกรรม คนไทยจึงมีเวลาเหลือไม่มากที่จะทำคิอะไรเนื่องจากต้องดูแลไร่สวน เวลาว่างผู้หญิงก็ทอผ้าผู้ชายตีเหล็กไว้ใช้ สังคมเกษตรกรรมที่ผ่านมทำให้เราไม่มีเวลาที่จะคิดเรื่องเทคโนโลยีทางด้านกลไกวิทยาศาสตร์เราจึงได้แต่รับมา ส่วนเรื่องของภาษาที่ใช้ก็มีการผสมผสานกันทั้งสันสกฤต บาลี เขมร มอญ จีน ที่เป็นคำไทยแท้มีเพียงร้อยละ 15 ประเทศไทยเป็นแหล่งอารยธรรมที่อยู่มาได้ก็เพราะมีเอกลักษณ์ทางจินตนิสัยคือ

1. รู้จักเลือกใช้สิ่งที่เข้ากับเราได้
2. หากเลือกมาใช้แล้วไม่เหมาะก็รู้จักปรับใช้ เช่น เรือหางยาวก็นำเครื่องสูบน้ำมาปรับใช้หรือรถอีแต่น เป็นต้น
3. หากเอาชนะไม่ได้ ก็รู้จักประสานประโยชน์ ลักษณะทั้งสามประการนี้จะเรียกว่าเอกลักษณ์ได้หรือไม่ เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศชาติของเราอดพ้นภัยมาได้

ทรงสนะของผู้เชี่ยวชาญ, ศิลปิน และนักออกแบบแขนงศิลป์

เกี่ยวกับการออกแบบแขนงศิลป์, ศิลปกรรม ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2548)

สถานภาพทางศิลปกรรม ไทยรับศิลปะผ่านทางพุทธศาสนา เรียกว่า พุทธศิลป์ ในสมัยประมาณพุทธศตวรรษ ที่ 9-10 ศิลปะอินเดียที่กำลังรุ่งเรืองผ่านมาทางตะวันตก เราได้รับทั้งพุทธศาสนาและพุทธศิลป์มาพร้อมๆ กัน เนื่องจากการใช้รูปแบบของพุทธศิลป์เป็นเครื่องจรรโลงศรัทธาเป็นเครื่องชักนำให้คนเลื่อมใสศาสนา ส่วนสถาบันกษัตริย์ในสมัยสุโขทัย กษัตริย์เป็นสมมติเทพจึงสามารถใช้ศิลปะร่วมกับพุทธศิลป์ได้ ส่วนประชาชนเป็นเพียงข้าของเทวดาจึงไม่สามารถใช้ได้ พุทธศิลป์จึงใช้ในศาสนาและสถาบันกษัตริย์เท่านั้น ลายไทยนั้นมีที่มาจากพุทธศิลป์จากการรวบรวมของอาจารย์ จุลทัศน์พบว่าตำราลายไทยมีอยู่ทั้งหมด 70 กว่าเล่มส่วนใหญ่เป็นการคัดลอกลายเสียมากกว่า ตำราลายไทยเล่มแรกเขียน ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2482 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยพระเทพวชิรมิตร (ฉายา เทียมศิลป์ไชย) แต่มีลักษณะเป็นการรวบรวมลายมากกว่า ต่อมานายโพธิ์ ใจอ่อนนุ่ม (ขุนศรีสุภหัตถ์) ได้เขียนขึ้นมาอีกหนึ่งเล่ม ซึ่งสองเล่มนี้ถือได้ว่าเป็นบรรทัดฐานของตำราลายไทย ที่ทำให้เกิดการทำซ้ำแต่ไม่มีการประดิษฐ์เป็นอย่างอื่นอีกเลย

ลายพุทธศิลป์มีรูปร่างพื้นฐานคือ

1. รูปสามเหลี่ยม มาจากคือรูปของพระพุทธรูป ตั้งชื่อว่า กระจงต่างๆ
2. รูปวงกลม เป็นวงกลมสองวงซ้อนกัน มีเส้นแบ่งเป็น 4 ส่วน วงกลมเป็นสัญลักษณ์แทนพระธรรม มี ลักษณะเหมือนกงจักร แบ่งเป็น 4 ส่วน แทน อริยสัจ 4 นำไปสู่นิพพาน
3. รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส โดยมีวงกลมอยู่ภายในแบ่งเป็น 4 ส่วน วงกลมเป็นสัญลักษณ์แทนพระธรรมของพระพุทธรูป และสี่เหลี่ยม แทนพุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา รูปนี้หมายถึง พระธรรมพระพุทธรูปจะยั่งยืน อยู่ได้บนพุทธบริษัท 4 เป็นนื่อนานอุยจะหนุนพระธรรมให้อยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ ตั้งชื่อว่า ลายประจำยาม
4. ลายในรูปสามเหลี่ยมชายธง มีลักษณะเป็นเลขหนึ่งไทยซ้อนกันเรียกว่า ลายวัดตะพบในสมัยอมราวดี เป็นต้นมา ซึ่งเป็นโครงสร้างของลายกนก เป็นสัญลักษณ์แทนการเวียนว่ายในวัฏสงสาร ระหว่างพระธรรมกับพุทธบริษัท

พัฒนาการของศิลปะไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย รุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพระบรมโกศ เมื่อ 600 กว่าปีมาแล้ว เมื่อถึง สมัยกรุงธนบุรีก็หยุดนิ่งตายในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์และเมื่อถึงรัชกาลที่ 4 ก็ตายสนิท ทั้งนี้เนื่องจากเราไม่มีการศึกษาลวดลายไทยในอดีตจึงไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ อีกทั้งการย้ายราชธานีทำให้ขาดความต่อเนื่อง ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องของศิลปะในอดีตให้ชนรุ่นหลังได้เกิดความประทับใจลายไทยจึงเลือนหายไป ผสมกับในรัชกาลที่ 3 ประเทศไทยได้รู้จักกับโลกภายนอกมากขึ้น มีการสร้างรูปแบบศิลปะใหม่ๆ โดยเฉพาะลายใหม่ๆ ขึ้นมาเป็นลายดอกไม้ เช่น ลายดอกพุดตาล ลายดอกป๊าย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปิดศักราชใหม่ของลายไทยที่ไม่เอาเข้าไปอยู่

ในวัด ไม่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศิลป์อีกต่อไป การเรียนศิลปะไทยในปัจจุบันจึงขาดความเข้าใจว่าลายไทยนั้นดั้งเดิมมาจากพุทธศิลป์ มีลักษณะเป็นรหัส เป็นเรื่องของทางธรรม และเมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 5 มีระบบการพิมพ์เข้ามา ช่างเขียนต่างๆ ก็มาจากพระ หรือคนที่เคยเล่าเรียนในวัด คนเหล่านี้ได้นำพุทธศิลป์มาใช้ในการทำงานสิ่งพิมพ์ ทำให้ศิลปะจากในวัดออกมาเผยแพร่มากขึ้นจากที่เคยเป็นของสูง มีปรัชญาธรรมจึงกลายเป็นของธรรมดาไปในที่สุด

นอกจากลายไทยแล้วศิลปะ คือ วิถีชีวิตพื้นบ้าน คติความเชื่อของพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การสานกระด้ง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดูไม่มีค่า ไม่มีมูลค่าแต่มีคุณค่านับเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เราคควรที่จะเผยแพร่

เอกลักษณ์เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งเช่นเดียวกับวัฒนธรรม เพราะเกิดจากชีวิตคนในแต่ละรุ่นที่จะสร้างวัฒนธรรมของตนเองขึ้นมา ดังนั้นเอกลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าเราเป็นคนอย่างไร รู้สึกอย่างไร แสดงออกมาจากใจ

เอก นาวิกมูล (2548)

สิ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์ไทยได้ง่ายที่สุดในงานสิ่งพิมพ์ คือ

1. เรื่องของภาษา ตัวหนังสือ เสียง ที่สามารถแยกแยะความแตกต่างได้
2. ธงชาติ เป็นสิ่งที่สื่อสารได้ง่ายที่สุด รวบรวมที่สุด เพราะเมื่อเห็นก็ทราบได้ทันทีว่าเป็นของประเทศใด เนื่องจาก ธงชาติของประเทศนั้นๆ มักถูกเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักไปอย่างแพร่หลาย
3. แผนที่ของประเทศนั้นๆ เช่น ลักษณะรูปขวานของประเทศไทย รองเท้าบู๊ตของประเทศอิตาลี เป็นต้น
4. ลายไทย เป็นส่วนที่แสดงถึงลักษณะไทยได้ดีมาก ไม่เหมือนกับประเทศเพื่อนบ้านมีความโดดเด่นเป็นตัว ของตัวเอง
5. บริบท ฉากหลังหรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสิ่งพิมพ์นั้นๆ เช่น สถานที่สำคัญมีลักษณะที่โดดเด่น เช่น พระปรางค์ วัดอรุณ หรือในธนบัตรก็จะมีสถานที่เด่นๆ เช่น วัดวาอาราม เรือนแพ เป็นต้น รวมไปถึงทรงผม เสื้อผ้า ที่อยู่ในภาพนั้น

สุธี คุณาวิชยานนท์ (2548)

ได้พูดถึงเอกลักษณ์ไทยในมุมมองของศิลปินร่วมสมัย โดยอธิบายว่าคำว่า เอกลักษณ์ และลักษณะไทยมีความแตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะไทยมีทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดี ส่วนเอกลักษณ์ควรจะมีการคัดกรองแล้วว่าเป็นแต่เรื่องที่ดีๆ ที่สามารถเชิดชูว่าเป็นเอกลักษณ์ได้ อย่างเช่น ความอ่อนช้อย รอยยิ้ม เป็นต้น ลักษณะไทยร่วมสมัยในปัจจุบันหลายอย่างยังไม่สามารถถือว่าเป็นเอกลักษณ์ได้

พุทธศิลป์และศิลปะในราชสำนักมีสัญลักษณ์และระดับชั้นมากมาย ความซับซ้อนนี้พอมายุคปัจจุบันทำให้เกิดช่องว่างอย่างมากสำหรับอดีตกับปัจจุบันคนในปัจจุบันไม่มีความรู้เรื่องนี้เมื่อต้องมาเกี่ยวข้องกับปฏิบัติไม่ถูกต้อง เมื่อโดนตำหนิในที่สุดก็เกิดความรู้สึกไม่อยากข้องเกี่ยวกับ

ศิลปินในแถบเอเชียมักจะหมกมุ่นอยู่กับเรื่องอัตลักษณ์ตัวตนของตัวเอง ศิลปินไทยจึงต้องสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ที่ก้าวหน้าไปพร้อมๆ กับภาระที่จะต้องแสดงออกถึงความเป็นไทยไปด้วย อาจารย์สุธีเห็นว่าเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งเกิดขึ้น จากวิถีชีวิต ความจริงใจของคนๆ นั้น ชุมชนนั้นๆ

ไพโรจน์ ธีระประภา (2548)

ได้เสนอวิธีหนึ่งที่จะออกแบบเลขนศิลป์ ให้มีลักษณะไทยตามความคิดเห็นส่วนตัว คือออกแบบให้มีลักษณะแหลม เช่น การออกแบบตัวอักษร เมื่อออกแบบให้ปลาย เส้นเฉียงแหลมขึ้นก็จะดูมีลักษณะความเป็นไทยมากขึ้น ส่วนองศาความแหลมก็แล้วแต่แต่ละคนจะปรับใช้ หลักการนี้เป็นหลักการกว้างๆ นักออกแบบต้องไปตีความเอาเอง แต่ความแหลมอย่างเดียวอาจจะยังสื่อไม่พอต้องส่วนอื่นมาประกอบด้วย

เอกลักษณ์ไทยไม่สามารถหาคำจำกัดความได้ เพราะผสมผสานไปด้วยสิ่งต่างๆ หากตีความประเทศไทยออกมาในรูปนามธรรม อาจจะได้คำว่า “สยามเมืองยิ้ม” หากหาเหตุผลว่า ทำไมคนไทยถึงอารมณ์ดี อาจเป็นเพราะประเทศไทย ไม่เคยเป็นเมืองขึ้นใคร มีภูมิอากาศที่ดี ดินอุดมสมบูรณ์ คนไทยจึงอารมณ์ดี เวลาทำงานก็เลยทำไปเรื่อยๆ งานที่ออกมา จึงมีองค์ประกอบมากมายจนรกรุงรัง

การทำงานให้มีเอกลักษณ์ไทยแค่ไหนให้ดูที่วัตถุประสงค์ว่ากำลังจะสื่อสารกับใคร และเลือกระดับให้ถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมาย เอกลักษณ์ไทยมีหลายระดับหลายแบบไม่ได้มีแต่ย้อนยุคอย่างเดียว

บุญลภ ปุณโณดก (2548)

มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทยว่าคงจะหาคำตอบได้ยาก เนื่องจาก หนึ่ง เอกลักษณ์ไทยน่าจะขึ้นอยู่กับช่วงเวลานั้นๆ เพราะในแต่ละยุคก็มีความแตกต่างกันของวัฒนธรรม วิธีหาคำตอบว่าตัวตนของเราเป็นอย่างไรโดยใช้เวลาเป็นตัวกำหนดก็เป็นการตอบคำถามวิธีหนึ่งเหมือนกัน สอง ประเทศไทยมีความหลากหลาย ทั้งทางสภาพภูมิอากาศและชนชาติ จากทฤษฎีอุษาคเนย์สังคมไทยอาจมาจากชนชาติต่างๆ มารวมกัน ความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมทำให้เราไม่สามารถหาตัวตนที่ชัดเจนของเราได้ ผลพวงของงานออกแบบเกิดมาจากสังคม เราจึงควรลอง มองตัวเองแล้วหาความเป็นไทยจากตัวเองว่าจะสร้างงานที่นำเสนอเอกลักษณ์ไทยได้จากอะไรบ้าง และเราจะพูดถึงความเป็นไทยด้วยวิธีอะไรบ้าง

ควรจะมีการเปิดโอกาสให้นักออกแบบรุ่นใหม่ได้ปรับเปลี่ยนศิลปะไทยให้ร่วมสมัยมากขึ้น งานออกแบบเลขนศิลป์ไทย จะได้ไม่มีแค่รูปแบบย้อนยุค

ปริญญ์ โรจน์อารยานนท์ (2548)

นักออกแบบชุดตัวอักษร กล่าวว่าอักขระหรือฟอนต์มีความสำคัญในการแปลงความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทยบางครั้งก็สะท้อนออกมาจากวิถีคิด อาจจะดูยากแต่ความหมายที่นำเสนอออกมา ก็สามารถบ่งบอกถึงความเป็นไทยได้

สุรเชษฐ์ เทียรบุญเลิศรัตน์ (2548)

นักออกแบบได้ออกแบบนิเมชันว่า วิธีหนึ่งที่จะนำเสนอถึงความเป็นไทยได้ก็คือ ความขลัง การทำงานอนิเมชันมีทั้งภาพและเสียงทำให้สามารถสื่อถึง ความเป็นไทยได้กว้างกว่างานเลขนศิลป์

วิสุทธิ มณีรัชตวรรณ (2548)

ความเป็นมาของปัญหา: ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับงานเลขนศิลป์ไทย

1. ระบบการพิมพ์ไทยเริ่มต้นขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 โดยมีโรงพิมพ์ของหมอบรัดเลย์เป็นโรงพิมพ์แรก
2. วงการหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์แพร่หลายในกลุ่มสามัญชนมากขึ้น โดยก่อนหน้านี้จะคัดลอกงานด้วยการเขียน
3. การเริ่มต้นของการออกแบบเลขนศิลป์ไทย คือ งานออกแบบหนังสือ
4. การเติบโตของภาคธุรกิจและวิสาหกิจทำให้เกิดการสร้างภาพพจน์องค์กร
5. รายงานประจำปีที่ดีเล่มแรกของไทยใช้บริษัทต่างชาติออกแบบให้ ในช่วงนั้นมีบริษัทออกแบบของไทย คือ บริษัทแมทซ์บ็อกซ์ กลุ่มบริษัทเปเลน บริษัทกราฟิก ฟอว์เม็ต บริษัทเดียร์บุ๊ค ที่ร่วมแข่งขันงาน
6. Logo และ Identity การบินไทย ออกแบบโดยบริษัทต่างชาติ
7. Trademark และสถานีน้ำมันของบริษัทราน้ำมันไทยจ้างบริษัทต่างชาติออกแบบให้
8. Global Identity ขององค์กรนานาชาติ แปรนตร์ระดับโลกมักจะมี Corporate Identity Manual มาให้ นักออกแบบไทยประยุกต์ใช้ จึงไม่มีการให้นักออกแบบไทยออกแบบ
9. ปัจจุบันนิตยสารไทยมีการใช้หัวจากต่างประเทศมากขึ้น
10. การแข่งขันของไทยกับนักลงทุนต่างชาติ
11. งานที่สามารถนำเอกลักษณ์ไทยไปใช้ได้ คือ ธุรกิจท่องเที่ยวและงานด้านวัฒนธรรม เช่น งานพิพิธภัณฑ์

สมมติฐาน

1. งานออกแบบกราฟิกในประเทศไทยมีรากฐานมาจากงานจิตรกรรมมาก่อน ในขณะที่ประเทศอื่น เช่น ประเทศจีนที่เป็นต้นคิดการผลิตกระดาษและระบบการพิมพ์ ทำให้มีรากฐานทางด้านการพิมพ์มายาวนานกว่า
2. งานกราฟิกไทยเติบโตมาจากงานหนังสือพิมพ์ นิตยสารและหนังสือเล่ม
3. การแข่งขันกับนานาชาติทำให้ธุรกิจไทยสนใจงานออกแบบอัตลักษณ์องค์กรมากขึ้น จึงเริ่มมีการออกแบบ สัญลักษณ์ให้แก่องค์กรต่างๆ
4. คนไทยไม่นิยมซื้อของไทย
5. มาตรฐานสากล คือ การเดินตามคนอื่น

6. ระบบเบรนต์ดังทำให้โลกแคบลงและเหลือเพียงวัฒนธรรมของธุรกิจที่มีทุนสูงสุดเท่านั้น เช่น วัฒนธรรมไนกี้ วัฒนธรรมไอพอด เราต้องเรียนรู้และเท่าทันว่าสิ่งเหล่านี้ทำให้ตราสัญลักษณ์นั้นๆ เข้าไปอยู่ในใจคนทั้งโลกได้อย่างไร

7. ธุรกิจท่องเที่ยวและวัฒนธรรม งาน SME เป็นธุรกิจที่สามารถนำเอกลักษณ์ไทยไปใช้ได้

ปัญหา ทำไมเอกลักษณ์จึงไม่ปรากฏอยู่ในงานเลขศิลป์ไทย

คุณวิสุทธิได้นำเสนอสมมติฐานจากความคิดเห็นส่วนตัวว่าเหตุที่ในช่วงเวลา 25 ปีที่ผ่านมา เอกลักษณ์ไทยไม่ปรากฏขึ้นในงานเลขศิลป์ไทย ก็เพราะบริบทของสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ทศนคติต่างๆ รวมถึงกระแสโลก ซึ่งสร้างแนวโน้มต่างๆ หรือธุรกิจบริษัทข้ามชาติที่สร้างวิถีการใช้ชีวิต ความชอบต่างๆ ขึ้น สิ่งเหล่านี้เข้าไปปลูกฝัง และหล่อหลอม ในตัวนักออกแบบและเจ้าของงาน ทำให้ทั้งนักออกแบบและเจ้าของงานละเลยการนำเสนอถึงเอกลักษณ์ไทย

ความเชื่อ

คุณวิสุทธิ มีความเชื่อส่วนตัวว่า

1. โลกไม่ต้องการวัฒนธรรมเดียว
2. โลกจำเป็นต้องมีความแตกต่างหลากหลาย ไม่เช่นนั้นโลกก็คงเต็มไปด้วยคนที่มีความลักษณะเดียวกัน
3. คนตัวเล็กอย่างประเทศไทยพูดเสียงดังได้ ถ้ามีความมุ่งมั่น อย่างเช่น ปู๋เย็น ยายไฮ หรือดาบวิชัย เป็นต้น

ถ้าเราจะใส่เอกลักษณ์ไทยในงานเลขศิลป์ไทย ในความเห็นของคุณวิสุทธิก็ควรเริ่มต้นด้วย

1. มีความคิดอิสระ
 - กล้าที่จะแสดงความแตกต่างที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวทั้งเจ้าของงานและนักออกแบบ
 - งานออกแบบควรแสดงออกว่าเราคือใคร มีความชัดเจนและแตกต่าง
 - สร้างมาตรฐานใหม่ในการสร้างเบรนต์ไทย โดยเรียนรู้วิถีคิดจากต่างชาติและปฏิบัติ อย่างไทย

2. มีองค์ความรู้

- สถาบันการศึกษาควรจะสนับสนุนงานวิชาการ งานวิจัยที่ว่าด้วยเอกลักษณ์ไทยทั้งในระบบจารีตและแบบร่วมสมัยมาสนับสนุนนักออกแบบ

3. มีเวทีทดลอง

- เพื่อพัฒนาคุณภาพงานออกแบบของตนเองและเรียนรู้จากงานของคนอื่น โดยไม่ใช่ ในเชิงพาณิชย์

เมื่ออธิบายการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วนแล้วคุณวิสุทธิก็ได้ตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาถามตนเองว่า

“เราจำเป็นต้องมีเอกลักษณ์ไทยในงานออกแบบของไทยหรือไม่”

ปริญา โจน์อารยานนท์ (2547)

ถ้าจะถามความเห็นส่วนตัวของผมว่า งานเลขศิลป์ (graphic design) ที่ให้สำเนียงแบบไทยได้นั้นมีองค์ประกอบอะไรช่วยได้บ้าง คำตอบอย่างง่ายใช้กำปั้นทุบดินก็คือ ทุกอย่างที่เราเห็นแล้วรู้สึกว่าเป็นตัวตนของเรา เช่น ภาพลายเส้นจากงานสถาปัตยกรรมของไทยที่นิยมใช้เป็นตราสัญลักษณ์งานระดับสากล เพื่อให้ต่างชาติเข้าใจโดยง่ายว่าจัดที่เมืองไทย รูปเจดีย์ในงานเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 รูปหลังคาโบสถ์ในงานประชุมลูกเสือโลก ฯลฯ รูปช้าง สัตว์คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งครั้งหนึ่งเคยอยู่สูงถึงบนผืนธงสยามประเทศมาก่อน และลายเส้นจากจิตรกรรมไทยรูปตาและมือ (หัวถุงช้อปปิ้ง) ที่ใช้ในช่วง Amazing Thailand เป็นต้น

ตัวอย่างที่ผมกล่าวมาเป็นเพียงรูปลายเส้นในงานตราสัญลักษณ์ทั้งสิ้น ยังมีองค์ประกอบสำคัญในงานเลขศิลป์ที่เป็นดัชนีชี้ความเป็นไทยได้ นั่นคือรูปตัวอักษร (Glyph) พวกตราสินค้า ป้ายร้านที่ต้องการดูเป็นไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบตัวพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์หรือฟอนต์ (Font) พวกที่มีหัวกลมๆ ของไทยนั้น ในความเห็นของผมแล้ว มันคือเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่ช่วยแยกแยะเราออกจากชาวโลกได้ ถ้าใครหาญกล้าเลือกอ่าน (ไม่ใช่แค่คนดู) ได้ตลอดก็ถือว่าเรามีเลขศิลป์

ถ้าพิจารณากันเฉพาะการจัดวางตัวพิมพ์ (Typography) แล้วของไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับฝรั่งมาก เพียงแต่จะดูหนาแน่นกว่าเพราะเรียงตัวต่อกันไปเรื่อย ไม่มีวรรคระหว่างคำเหมือนของฝรั่ง ทั้งวิธีการสร้างคำของเรายังคล้ายฝรั่ง คือแต่ละคำอาจสั้นหรือยาว ขึ้นอยู่กับจำนวนตัวสระพยัญชนะที่ใช้ แตกต่างจากการสร้างคำของจีนหรือญี่ปุ่น ที่รูปอักษรมีลักษณะหนึ่งตัวคือหนึ่งคำ มีขนาดอยู่ในกรอบรูปสี่เหลี่ยมกินพื้นที่เท่าๆ กัน (โดยประมาณ) ตัวพิมพ์ของจีนและญี่ปุ่นจึงสามารถเรียงในแนวดิ่งจากบนลงล่างได้ นี่เป็นความสามารถเฉพาะตัวของตัวพิมพ์จีนและญี่ปุ่นที่เราไม่ควรเลียนแบบ (นอกเสียจากว่าต้องการงานที่สะท้อนความเป็นจีนจริงๆ) อย่างไรก็ตาม รูปแบบการเขียนร้อยกรองของไทยเราดูให้ดีแล้ว อาจหาได้ว่านี่แหละวิธีการวางตัวพิมพ์แบบไทย

ถ้าจะมองงานเลขศิลป์แบบไทยในองค์กรรวม ทั้งการเขียนภาพประกอบ แบบตัวพิมพ์แบบตัวอักษรประดิษฐ์ การใช้สีเส้น การจัดองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกันแล้ว อยากให้ย้อนกลับไปดูงานโฆษณาสิ่งพิมพ์ยุคเก่าๆ ของไทย ผมว่านี่แหละใช่เลย คุณอาจขาค้านว่ามันเป็นเพียงงานออกแบบที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกผสมผสานกับช่างฝีมือไทยในอดีต ผมก็จะไม่ขอโต้แย้ง แต่อยากให้ลองเอาภาพยนตร์เรื่อง “ฟ้าทะลายโจร” และ “ภาษาเลขศิลป์” ที่สอดรับกัน แสดงว่ามีลักษณะเด่นพิเศษบางอย่างที่ชาวโลกประเทศอื่นเขาไม่มีกัน คล้าย “สุกียากี้” อาหารต้นตำรับที่แสนจี๊ดจ๊าดของญี่ปุ่น พอมาอยู่ในมือพ่อครัวแม่ครัวไทยก็กลายเป็น “สุกี้” รสจัด จนแม้แต่คนญี่ปุ่นเองยังเออชม การนำงานเลขศิลป์ที่ปรู้งรสโดยช่างเขียนไทยสมัยก่อนย้อนยุคกลับมาใช้ใหม่ จึงถือเป็นการส่งสำเนียงภาษาออกแบบอย่างไทยได้วิธีหนึ่ง

ทั้งหมดที่ผมกล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นภาพลายเส้นจากงานสถาปัตยกรรมไทยหรืองานจิตรกรรมไทยอันอ่อนช้อย ลักษณะตัวอักษรหัวกลมๆ ของเรา หรือการจัดวางตัวพิมพ์ในงานร้อยกรองของเรา ล้วนแล้วแต่เป็นการเสนอมุมมองลักษณะอันเป็นแบบอย่างเฉพาะของเลขศิลป์ไทยเพียงเปลือกนอกที่เราเห็น จะให้ดี เราควรกะทะาะเปลือกเข้าไปมองให้ถึงแก่นของต้นทางที่มาว่ามี

เหตุปัจจัยแวดล้อมอะไรในยุคนั้นๆ ที่ทำให้ช่างศิลป์ไทยในอดีต สร้างสรรค์งานออกมาจนเป็นเอกลักษณ์ของชาติได้อย่างที่เห็น กระทั่งลูกหลานชาวเลขนศิลป์ (graphic designer) สามารถหยิบฉวยมาใช้งานได้ หากเรา “ใช้ลูกเดียว” ไม่ศึกษาถึงรากกึ๋นที่ต่อยอดไปผลิตออกออกผลถึงคนรุ่นหลัง เพราะเลขนศิลป์คือศิลปะที่มุ่งจะสื่อสาร ถ้าเราเริ่มจาก “สิ่งที่คิด” แล้วค่อยพัฒนาไปสู่ “สิ่งที่เห็น” ก็จะสามารถออกแบบสิ่งพิมพ์ เครื่องหมายการค้า ตราสัญลักษณ์ ฯลฯ ที่ต้องการสะท้อนความเป็นไทยด้วยสำเนียงงานออกแบบที่เป็นไทยได้และอาจเป็นไปได้ว่าจะเกิดวิธีการใหม่ๆ ที่ไม่ต้องหยิบฉวย “ของเก่า” มาปิดฝุ่นให้อยู่รำไปก็เป็นได้ (ถึงจะมีเหลืออีกมากที่ยังไม่ถูกนำมาใช้ก็อาจถึงจุดเหี้ยนเข้าสักวัน ถ้าเราไม่ช่วยกันหาวิธีการใหม่ๆ เสริม)

วิโชค มุกดามณี (2549)

การผสมผสานศิลปะแนวประเพณีไทยกับความเป็นสากล

ศิลปกรรมไทยมีวิวัฒนาการต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน การสืบต่อฝีมือของช่างไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนั้น ใช้เวลากว่า 700 ปี และลักษณะผลงานศิลปกรรมไทยนั้นจะสะท้อนเรื่องของความเชื่อ และการแสดงออกที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของศิลปินที่สร้างสรรค์ และแนวความเชื่อจากเรื่องราวในพุทธศาสนา

แนวความคิดของศิลปินในการสร้างศิลปะเริ่มเปลี่ยนไป ภายหลังจากรับเอาอิทธิพลแนวศิลปะแบบตะวันตกเข้ามา การสะท้อนเรื่องราวในผลงานศิลปะอาจไม่จำกัดอยู่แต่เรื่องราวในพุทธศาสนา เริ่มมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมและความคิดอื่นๆ เพิ่มขึ้นในการสร้างงาน แม้กระทั่งรูปแบบที่เคยเป็นแนวไทยประเพณีก็มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนตามทัศนะของศิลปินมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นมีให้เห็นหลายแบบอย่างด้วยกัน ที่เอารูปแบบไทยประเพณีมาพัฒนา แต่ยังคงโครงสร้างของวิธีการหรือแนวอุดมคติเดิมเอาไว้ จะเห็นได้ในระยะแรกๆ ของผลงานของประสงค์ ปัทมานุช, สนิท ดิษฐพันธุ์, อินสนธิ์ วงศ์สาม, ประหยัด พงษ์ดำ และชวลิต นิยมเสมอ

สำหรับผลงานของศิลปินทางจิตรกรรมที่มีแนวเรื่องและการวางโครงภาพเปลี่ยนไปมาก โดยอาศัยรูปแบบบางอย่างของทางชาวตะวันตก เช่น การเขียนแสงเงาและลักษณะเหมือนจริงมากขึ้นก็คือ ผลงานของมานิตย์ ภู่อารีย์ และประพัฒน์ โยธาประเสริฐ ผลงานของศิลปินทางกิจกรรมที่มีหลายๆ แนวทางในการแสดงออกนั้นอาจแตกต่างกันในเรื่องของรูปแบบ แต่พัฒนาการจากศิลปะแนวไทยประเพณี จะเห็นได้อย่างชัดเจน

ในงานประติมากรรมนั้น มีศิลปินไม่มากนักที่สร้างสรรค์งานไทยประเพณีโดยยึดถืออุดมคติเพื่องานศิลปะ ประติมากรที่ปั้นพระพุทธรูปส่วนใหญ่จะทำตามลักษณะที่ผู้ว่าจ้างต้องการ การสร้างสรรค์พัฒนาผลงานชิ้นใหม่จึงมีให้เห็นน้อย ประติมากรที่ทำรูปปั้นพระพุทธรูปและผลงานมีคุณค่าอยู่ในระดับที่เป็นแบบฉบับของตัวเองได้ เช่น “พระนาคปรก” ของชิต เจริญประชา ซึ่งทำด้วยงาช้าง

งานประติมากรรมแนวเหมือนจริง ที่นำเอาคติความเชื่อจากสังคมไทยมานำเสนอ ก็คือ ผลงานชื่อ “ไต้ร่มกาสาวพัตร” ของสนั่น ศิลากร และผลงานชื่อ “วงกลม” ของสิทธิเดช แสงหิรัญ

การนำเอาแนวการสร้างประติมากรรมรูปพระพุทธรูปมาเป็นวิธีการเพื่อสร้างรูปผลงานแนวอุดมคติใหม่ก็คือผลงานของ เขียน ยิ้มศิริ ที่มีให้เห็นอยู่หลายชิ้น และงานชุด “เถิดเทิง” ของชิต เจริญประชา

ผลงานของเขียน ยิ้มศิริ มีลักษณะของรูปทรงและเส้นโค้ง และปริมาตร ที่ทำให้เรานึกถึงพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ที่ให้ความรู้สึกนุ่มนวล แต่เนื้อหาที่นำมาเป็นแนวเรื่องคือวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความผูกพันอยู่กับครอบครัว การละเล่น และประเพณีไทย

การสานต่อศิลปะไทยประเพณีผสมผสานกับความเป็นสากล

ในขณะที่วงการศิลปะสมัยใหม่ของไทยมีการพัฒนาการสร้างสรรค์จากอิทธิพลแนวตะวันตกไป จนกระทั่งมีการสร้างผลงานแบบนามธรรมอยู่นั้น กลุ่มศิลปินอีกกลุ่มซึ่งมีความผูกพันต่อแนวความคิดในลักษณะศิลปะไทยประเพณี สานต่อการทำงานในแนวทางดังกล่าว มีศิลปินหนุ่มๆ นำแนวศิลปะไทยประเพณีมาพัฒนาและเพิ่มเติมเรื่องราวและเนื้อหาจากสภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม และทัศนะส่วนตัว จนเกิดรูปแบบการสร้างสรรค์ที่น่าสนใจขึ้น

ภาพชีวิตคนไทยที่ดำรงอยู่ภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย มีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวบ้าน เป็นเนื้อหาที่ศิลปินไทยหลายหยิบยกเอามาแสดงออก

ประเพณีทำบุญตักบาตรของคนไทย และงานบุญในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นเนื้อหาสำคัญในงานจิตรกรรมของมานิตย์ ภู่อารีย์ และทวี นันทขว้าง ในขณะที่ดำรง วงศ์อุปราช นำเอาภาพวิถีทัศน์บ้านเรือนชาวเหนือและชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมง มาเป็นเนื้อหาในการแสดงออก

ชลุต นิมเสมอ ก็ยังคงสร้างงานด้วยรูปร่างและจังหวะเส้นแบบไทย เรื่องราวของผู้หญิงไทย ทำทางและอริยาบถที่มีลักษณะนุ่มนวล ความเป็นอยู่ของสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ถูกนำมาประกอบอยู่ในผลงาน

กลุ่มศิลปินที่สนใจสร้างสรรค์ผลงานที่บอกความหมายมากกว่าบอกเรื่องจากรูปทรงความเป็นจริง คือ พิชัย นิรันดร์, พจน์ สว่างศ์ ซึ่งนำแนวเรื่องจากความเชื่อในพุทธศาสนา แต่ศิลปินใช้รูปสัญลักษณ์และความเชื่อมาสร้างเป็นรูปสัญลักษณ์ขึ้น

สำหรับงานประติมากรรมก็เช่นเดียวกัน คือการนำเอาภาพชีวิต กิจกรรมของคนไทยในสังคมต่างๆ ไปมาเป็นเนื้อเรื่องในการสร้างสรรค์ ดังจะเห็นได้จากผลงานของเขียน ยิ้มศิริ และชิต เจริญประชา ที่ยังพัฒนาแนวทางดังกล่าวต่อไป

สำหรับรูปทรงและการประกอบกันของมวลวัตถุทางศิลปะนั้น มีการผสมแนวความคิดเรื่องแสงเงา บรรยากาศแบบตะวันตกอย่างกลมกลืนดังจะเห็นได้จากแบบร่างประติมากรรมพระพุทธรูป 25 พุทธศตวรรษ พระศรีศากยทสพลญาณ เป็นพระพุทธรูปที่ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้ออกแบบเพื่อขยายติดตั้งที่พุทธมณฑล ใช้วิธีทำแบบร่างด้วยวิธีการปั้นแนวสากล คือ

ขึ้นรูปจากหุ่นคนก่อน จากนั้นจึงค่อยใส่เสื้อผ้า รูปปั้นจึงมีลักษณะกล้ำเนื้อตามหลักกายวิภาค ผสมผสานกับแนวความคิดตามอุดมคติการสร้างพระพุทธรูปของไทย

การพัฒนาศิลปะแนวไทยประเพณี

ศิลปะแนวไทยประเพณียังคงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอยู่ด้วยคติความเชื่อ รูปแบบและเทคนิควิธีการหลากหลาย เนื้อหาที่น่าสนใจก็ยังเป็นแนวเดียวกับกลุ่มแนวประเพณีในช่วงก่อนๆ คือเรื่องราวจากพระพุทธศาสนา สังคม และวิถีชีวิตไทยผสมผสานกับแง่คิดต่างๆ ตามทัศนะคติของตัวศิลปินเอง

ศิลปินที่ยังพัฒนางานแนวเรื่องไทยอย่างต่อเนื่องก็คือ อังคาร กัลยาณพงศ์, พิชัย นิรันดร์, ถวัลย์ ดัชนี และช่วง มูลพินิจ ส่วนศิลปินรุ่นหนุ่มที่หันมาสนใจเรื่องราวจากวิถีชีวิตไทย แต่เป็นแง่มุมและทัศนะส่วนตัวของศิลปิน มีดังนี้ พิชัย นิรันดร์, จักรพันธ์ โปษยกฤต, ปรีชา เกาทอง, ผ่อง เช่งกิ่ง, วรฤทธิ์ ฤทธิธานี, สุรสิทธิ์ เสาวคง และเรณู ธรรมเจริญ

การเคลื่อนไหวที่สำคัญในวงการการศึกษาศิลปะ ในปี พ.ศ. 2519 มีการจัดตั้งภาควิชาศิลปะไทยขึ้นที่คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยข้อมูลจากแนวศิลปะไทยประเพณี ทั้งนี้เพื่อจะสร้างผู้ศึกษาศิลปะทางการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีรูปแบบไทยร่วมสมัยขึ้นหลายรูปแบบ

ผลจากการเรียนการสอนดังกล่าว มีศิลปินที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาดังกล่าว พัฒนางานศิลปะไทย ประเพณีให้มีวิวัฒนาการใหม่ๆ เกิดขึ้นต่อมาอีกหลายแนวทางด้วยกัน นับได้ว่าเป็นการกลับมาของงานศิลปะไทย ประเพณีในทัศนะใหม่ที่สร้างความเคลื่อนไหวให้กับวงการศิลปะร่วมสมัยใหม่ในช่วงนั้นมากพอสมควร คือ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, ปัญญา วิจินธนสาร, วิภาวี บริบูรณ์, ประกิตศิลป์ วรรณศรี ศิลปินในช่วงแรกที่เริ่มมีบทบาทในการสร้างสรรค์ผลงานและนำเสนอต่อสังคม

ศิลปะแนวประเพณีหลังก่อตั้งภาควิชาศิลปะไทย

ศิลปะสมัยใหม่ช่วงหลังปี พ.ศ. 2520 ยังคงมีการนำแนวทางของความบันดาลใจจากพระพุทธศาสนา และแนวคิดจากวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นเนื้อหาในการสร้างสรรค์ และที่เห็นปรากฏมากในช่วงนี้ก็คือ การนำเอารูปแบบจากผลงานตามศิลปะแนวประเพณีในอดีตมาจัดการพัฒนารูปแบบใหม่ นอกจากนั้นยังมีการนำเอาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ผสมผสานเข้าไปในการทำงาน

ปี พ.ศ. 2523 เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ได้ก่อตั้ง “กลุ่มไทย” ขึ้น มีศิลปินแนวศิลปะไทยแบบประเพณีเข้าร่วมหลายคน อาทิเช่น ปัญญา วิจินธนสาร, วิภาวี บริบูรณ์, ประวิติ ปริญาธรรมาศ และประกิตศิลป์ วรรณศรี และจากบทบาทดังกล่าว ศิลปินจากกลุ่มนี้ได้ร่วมกับมูลนิธิวัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดพุทธประทีป ณ กรุงลอนดอน

ประเทศอังกฤษ โดยผลงานมีแนวคิดจากพุทธปรัชญาและรูปแบบและเทคนิควิธีการ มีทั้งลักษณะแนวประเพณีและการผสมผสานแบบสมัยใหม่

ในขณะเดียวกันแกลเลอรีวัฒนธรรม ก็จัดการแสดงของศิลปินไทยขึ้นในปีพ.ศ. 2527 โดยใช้ชื่อว่า “Dhamma Vision” มีศิลปินร่วมแสดง 6 คน คือ พิชัย นิรันดร์, ถวัลย์ ดัชนี, ประเทือง เอมเจริญ, สุรสิทธิ์ เสาว์คง, เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และปัญญา วิจินธนสาร นับเป็นการแสดงผลงานแนวไทยครั้งสำคัญ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ในวงการศิลปะได้เกิดการรวมตัวของกลุ่มศิลปินที่มีลักษณะพื้นเพทางวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน เกิดเป็นกลุ่มศิลปินที่มีการแสดงออกถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของตนออกมามากมาย เช่น กลุ่มลานนา (พ.ศ. 2521) กลุ่มอีสาน (พ.ศ. 2530) กลุ่มศิลปินไทย 23 (พ.ศ. 2523) กลุ่มศิลปินชาวเหนือ (พ.ศ. 2524) กลุ่มสะเลเต (กลุ่มอาจารย์สอนศิลปะที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2529) กลุ่มอีสานเทิร์นกรุป (พ.ศ. 2535) กลุ่มเจ็ดยอด (กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปะของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตพายัพ พ.ศ. 2536) และกลุ่มทักษิณ (พ.ศ. 2537) ฯลฯ และนิทรรศการเดี่ยวของศิลปินอีกมากมายหลายครั้งที่มีความเด่นชัดในการเน้นความเป็นลักษณะท้องถิ่นของไทย

นอกจากนี้ยังมีศิลปินที่ยังคงสร้างสรรค์ผลงานในลักษณะนี้อีก คือ อังคาร กัลยาณพงศ์, วรฤทธิ์ ฤทธาณณิ, พยัค ชื่นเย็น, เรืองศักดิ์ บุญยวาณิชย์กุล, สมโภชน์ ทองแดง, ประสงค์ ลือเมือง และรุ่งวิทย์ ลัคนทิน เป็นต้น

ลักษณะไทยและความเปลี่ยนแปลง

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ หลังปี พ.ศ. 2530 ความปริวิตกต่อกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ที่ถาโถมเข้าสู่ประเทศในเอเชีย ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่อยู่ในกระแสดังกล่าว ความเข้มข้นของงานศิลปะแนวไทยมีมากขึ้นตามลำดับ มีความเคลื่อนไหวขึ้นอย่างคึกคัก ทั้งการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความเป็นไทย ลักษณะไทยและเอกลักษณ์ประจำชาติ

ศิลปินเป็นหนึ่งในแรงเหวี่ยงของกระแสโลกาภิวัตน์ ผลงานศิลปกรรมของศิลปินไทยในช่วงนี้มีการนำเสนอที่แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่าง อาทิ เช่น ผลงานของชวลิต นิมเสมอ, อินสนธิ์ วงศ์สาม, มณฑิธร บุญมา, ปัญญา วิจินธนสาร, วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร และคามิน เลิศชัยประเสริฐ เป็นต้น

วิกฤตเศรษฐกิจกับศิลปะร่วมสมัยในวิถีไทย

ในปี พ.ศ. 2539 เราได้ทราบว่า เศรษฐกิจที่เติบโตอยู่ในช่วงสววรรษนี้เป็นเศรษฐกิจฟองสบู่ความเป็นจริงเริ่มปรากฏโผล่ออกมา ประเทศไทยพบกับหายนะครั้งใหญ่ เพราะความไม่เข้าใจในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างถ่องแท้ ปัญหาทางเศรษฐกิจไม่ได้เกิดขึ้นในรัฐบาลและกลุ่มผู้กุมเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น เหตุการณ์ต่างๆ ลุกลามไปสู่บริษัทเล็ก ใหญ่ ธุรกิจของกลุ่มคนในขนาดกลางรวมไปถึง ประชาชน ชาวบ้าน ประเทศ ที่ต้องแบกรับกับปัญหาทางการเงินและเศรษฐกิจ

วงการศิลปะก็เช่นเดียวกับวงการอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาคเอเชีย ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาที่ต้องจำกัดงบประมาณในการลงทุนเพื่อการศึกษาศิลปะ หอศิลปะ และกิจกรรมทางด้านศิลปะ นอกจากการลดงบประมาณทางด้านนี้ของรัฐบาลแล้วในส่วนองค์กรเอกชนจำกัดการส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปะและกิจกรรมทางสังคมเช่นกัน มีบริษัทหลายแห่งที่ถูกยึดทรัพย์จากรัฐบาลและคณะกรรมการของ ป.ร.ส. ยังได้นำผลงานส่วนหนึ่งที่ได้สะสมไว้มาประมูลขายทอดตลาดเพื่อระดมทุนการจัดการสินทรัพย์ที่ดี เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ช่วงระยะเวลาดังกล่าว ระหว่างปี พ.ศ. 2539-2542 ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศยังคงดำเนินอยู่ และการเยียวยาแก้ไขก็ทำกัน และมีการดูแลรักษากันไป วงการศิลปะไทยก็เช่นเดียวกันกับวงการอื่น ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานมาแต่ไม่มีผู้สนใจหรือไม่มีนักสะสมกำลังทุนทรัพย์ที่จะซื้อเก็บรักษาได้ กิจกรรมจัดให้ศิลปินได้แสดงออกขององค์กรเอกชนหลายแห่งถูกยกเลิก และเลื่อนออกไปก่อน อาทิเช่น การแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยของธนาคารกสิกรไทย และการประกวดศิลปกรรมของ SVOA เป็นต้น งานสร้างสรรค์ของศิลปินรุ่นใหม่ๆ ในช่วงนี้จึงไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร แต่ในอีกทศวรรษหนึ่งของช่วงเวลานี้เศรษฐกิจซบเซา ความสงบนิ่งของศิลปินจะท่วมนเทแนวความคิด ใช้เวลาในการสร้างสรรค์ และพัฒนาผลงานศิลปกรรมของตนเองก็มีมากขึ้น งานสร้างสรรค์คงไม่หยุดนิ่ง และจะมีผลงานที่สะท้อนทัศนะและเนื้อหาต่างๆ ในช่วงเวลานี้มากมาย ความน่าจะเป็นก็คือมีงานศิลปะที่ดีๆ เกิดขึ้น แต่อยู่กับตัวศิลปินสร้างสรรค์

และกระแสที่เห็นมากขึ้นในช่วงเวลานี้ก็คือ การกลับเข้าสู่รากเหง้าของเนื้อหาในวัฒนธรรมและชีวิตไทย ทางหนึ่งอาจเป็นเพราะแนวคิดของสังคมเริ่มตระหนักถึงรากฐานของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของไทยที่ทำให้เราคงความเป็นชาติมาจนถึงทุกวันนี้กับอีกทางหนึ่งอาจเป็นกระแสของความนิยมที่จะนำความงาม ที่อยู่ในปรัชญาความเชื่อของไทยออกมานำเสนอกัน ในส่วนของพัฒนาการของวิถีการสร้างสรรค์นับเป็นยุคที่ยังก้าวหน้าต่อไปไม่หยุดยั้งรูปแบบของกระบวนการต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย มีการคิดค้นสิ่งใหม่และการขยายความคิดสร้างสรรค์ออกไปเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านและระดับนานาชาติมากขึ้นเรื่อยๆ

ศิลปกรรมของไทยนับเริ่มต้นสืบสานต่อเนื่องมาตามลำดับตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ที่เริ่มรับอารยธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่รอดจนถึงรัชกาลที่ 5 ซึ่งพัฒนาประเทศไปอย่างกว้างขวางต่อเนื่องมาถึงรัชกาลที่ 6 ซึ่งทรงตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะและวัฒนธรรมไทย หลังจากนั้นศิลปะสมัยใหม่ก็เริ่มมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับจนถึงปัจจุบัน และจากช่วงที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจะเห็นได้ว่าศิลปินไทยก็ไม่ได้หยุดยั้งในการค้นคว้าคิดค้นสิ่งใหม่ๆ วงการศิลปะของไทยได้ทำหน้าที่ชี้นำสังคมในบางครั้ง บางครั้งก็เป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนภาพที่เห็นไม่แตกแยกออกไปจากประชาชน และยังเป็นส่วนร่วมที่ร่วมตรวจสอบสังคมทุกคนที่มีการเปลี่ยนแปลง เห็นได้ชัดเจนว่าศิลปะนั้นที่แท้ก็เป็นโลกทัศน์อันกว้างใหญ่ ที่เปิดกว้างสำหรับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย โดยไม่แบ่งกลุ่มไม่แบ่งชนชั้น และสืบทอดเป็นของชาติใดประเทศใดเลย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักออกแบบจะสามารถประยุกต์ หรือสร้างแรงบันดาลใจเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเลขนศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้จักเอกลักษณ์ไทยมากขึ้น จึงมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ข้อมูลประเภทเอกสาร

1.2 ข้อมูลประเภทสิ่งพิมพ์และสื่ออื่นๆที่มีผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ไทย

1.3 ข้อมูลประเภทบุคคล

2. วิธีการเก็บข้อมูล

2.1 ข้อมูลประเภทเอกสาร

2.1.1 เก็บรวบรวมสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย ที่มีการรวบรวมไว้เรียบร้อยแล้วจากข้อมูลในหนังสือหลายแหล่ง มาไว้ในที่เดียว แบ่งแยกเป็นเรื่องของความหมายของเอกลักษณ์ไทย ความสำคัญของเอกลักษณ์ไทย ปัญหาของเอกลักษณ์ไทย การส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย การแบ่งและจัดหมวดหมู่เอกลักษณ์ไทย

2.1.2 เก็บรวบรวมสิ่งที่เป็นโทณสีของไทยจากการนำมาใช้ในศิลปะไทยหลายๆด้าน เช่น หัวโขน, จิตรกรรมไทย เป็นต้น มารวบรวมและวิเคราะห์หาข้อที่แท้จริงจากการเรียกที่แตกต่างกันของแต่ละแหล่ง ทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แล้วจัดทำแบบสอบถามฯ ผู้เชี่ยวชาญ, ผู้รู้ และนักวิชาการ เพื่อยืนยันความถูกต้อง และจัดทำตัวอย่างสีของแต่ละชื่อสีเป็นส่วนผสมในระบบการพิมพ์และจัดทำวงจรสีจากข้อมูลที่ได้รวบรวมเพื่อการใช้งานที่ง่ายขึ้น แล้วจึงจัดทำแบบทดสอบกับนักออกแบบเลขนศิลป์ในการใช้งานว่าจะมีประโยชน์ต่อการใช้งานในการออกแบบเลขนศิลป์ให้มีเอกลักษณ์ไทยได้หรือไม่

2.1.3 เก็บรวบรวมตัวอักษรของไทยตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน ทั้งประวัติการกำเนิดการนำไปใช้ และบุคลิกภาพของตัวหนังสือ และจัดหมวดหมู่ตัวหนังสือไทยที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน รวบรวมเป็นคู่มือการออกแบบตัวอักษรโดยเฉพาะ แล้วจึงจัดทำแบบทดสอบกับนักออกแบบเลขนศิลป์ในการใช้งานว่าจะมีประโยชน์ต่อการใช้งานในการออกแบบเลขนศิลป์ให้มีเอกลักษณ์ไทยได้หรือไม่

2.1.4 หาข้อมูลส่วนที่เป็นความรู้ด้านการออกแบบเลขนศิลป์

2.2 ข้อมูลประเภทสิ่งพิมพ์และสื่ออื่นๆที่มีผลงานการออกแบบเลขศิลป์ไทย

รวบรวมผลงานจาก Magazine, Brochure, Leaflet, หนังสือในการประกวด โฆษณาต่างๆ เช่น Tact Award, Bad Award, Adman ฯลฯ เพื่อหาตัวอย่างผลงานการออกแบบ เลขศิลป์รูปแบบไทยๆ เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์และศึกษา ความนิยมที่มีการนำเอกลักษณ์ ไทยไปใช้ในงานออกแบบเลขศิลป์ไทย

2.3 ข้อมูลประเภทบุคคล

โดยการสัมภาษณ์และจัดสัมมนา “ตื่นเถิดกราฟิกไทย” เพื่อหาเอกลักษณ์ใน งานเลขศิลป์ไทย เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2548 ที่เพลย์กราวด์ ทองหล่อ และจัดทำแบบสอบถาม เพื่อฟังทรรศนะของนักออกแบบและผู้เชี่ยวชาญของไทย ว่าเห็นด้วยกับผลการวิเคราะห์หรือไม่ และ ถ้าต้องออกแบบเลขศิลป์ให้มีเอกลักษณ์ไทย จะทำในรูปแบบใด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ภาพผลงานการออกแบบเลขศิลป์ไทยและการคัดสรรเอกลักษณ์ไทยจำนวน 1,386 ชิ้น ได้ภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยจำนวน 3,654 อย่าง

3.2 แบบสอบถามประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

1 จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขศิลป์โทนสีของไทย ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย พร้อมข้อเสนอแนะ

2 จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขศิลป์ตัวอักษรไทย ท่าน เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย พร้อมข้อเสนอแนะ

3 จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขศิลป์ภาพที่มี เอกลักษณ์ไทย ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย พร้อมข้อเสนอแนะ

4 จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขศิลป์ ท่านคิดเห็น ว่าการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบในรูปแบบใด

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ข้อมูลต่างกันมีวิธีวิเคราะห์คือ

1. การวิเคราะห์สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย โดยแบ่งเป็น ความนิยมใน การออกแบบเลขศิลป์ที่ใช้เอกลักษณ์ร่วมออกแบบกับการคัดสรรเอกลักษณ์ไทยจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

2. การวิเคราะห์สิ่งที่เป็นโทนสีของไทย จะมีความแตกต่างกันในการเรียกชื่อ จึง ต้องนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและหาชื่อที่ใช้เรียกร่วมกันได้ถูกต้องมากที่สุด และใช้ทฤษฎีการ ใช้สีแบบสากลมาใช้ในการจัดหมวดหมู่ของโทนสี เพื่อการนำไปใช้ได้ง่าย และเป็นสากลมากขึ้น

3. การรวบรวมวิเคราะห์ตัวอักษรของไทย แบ่งออกเป็น

ประวัติการออกแบบอักษรไทย

ชนิดของตัวอักษร

บุคคลิกของตัวอักษร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดองค์ประกอบเลขศิลป์ไทย

ภาพ (เอกลักษณ์ไทย)				ตัวอักษรไทย	โทนสีไทย
ชาติ	ศาสนา	พระมหากษัตริย์	ประชาชน	ประวัติ	ชาติ
ศิลปะ	ศิลปะ	ศิลปะ	ศิลปะ	ประเพณี	ศาสนา
สิ่งของ	สิ่งของ	สิ่งของ	สิ่งของ	บุคคลิก	พระมหากษัตริย์
นิสัย	นิสัย	นิสัย	นิสัย		ประชาชน

ผลการวิเคราะห์โทนสีไทย

โทนสีของไทย

เป็นเอกลักษณ์ไทยที่พบเห็นค่อนข้างน้อย ในการนำมาใช้ในการออกแบบเลขศิลป์ไทย ส่วนมากโทนสีของไทย และชื่อเรียกสีต่างๆ ของไทยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จะใช้กันในหมู่ของช่างหัตถศิลป์ไทย พวก หั้วโขน, จิตรกรรมไทย ประเพณี เป็นส่วนมาก ไม่มีการส่งเสริม เผยแพร่ หรือนำมาวิเคราะห์และปรับใช้หรือเปรียบเทียบให้เป็นแบบสากล ทำให้เลือนหายไปทุกที และจากผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบเปอร์เซ็นต์สีตามระบบการพิมพ์ และการจับคู่สีตามหลักสากล ก็จะทำให้การใช้งานในการออกแบบเลขศิลป์ง่ายขึ้น น่าจะทำให้แพร่หลายในการนำไปใช้ได้มากขึ้น อาจจะเป็นเอกลักษณ์ไทยในอีกแขนงหนึ่งที่ชัดเจนขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการส่งเสริมต่างๆ จากภาครัฐ เอกชน สถานการศึกษา ฯลฯ เป็นตัวส่งเสริมขับเคลื่อนด้วย แต่ก็มีข้อท้วงติงอยู่ว่า โทนสีไทยอาจจะดูใกล้เคียงกับโทนสีของต่างประเทศ หรือโทนสีอื่นๆ ที่มีใช้อยู่ทั่วไป เช่น โทนสีของบริษัท แพนโทน เป็นต้น หรือการจัดกลุ่มโทนสีและกำหนดชื่อเรียกเช่น กลุ่มโทนสี Earth Tone, Pastel เป็นต้น ผู้กำหนดก็ได้กำหนดจากโทนสีที่ใกล้เคียงในกลุ่มสีและอารมณ์ของสีนั้นๆ และนำมาวิเคราะห์ และจับคู่สีให้ง่ายต่อการใช้งาน ในการวิเคราะห์สีของไทยในครั้งนี้ก็เป็นการจับโทนสีเปรียบเทียบและจัดหมวดหมู่ตามหลักเดียวกัน ตั้งเป็นชื่อเรียกหรือเป็นกลุ่มสีใหม่ที่เป็นทางเลือกที่มีเอกลักษณ์อีกแบบหนึ่ง อาจจะได้ชัดเจนหรือแตกต่างมากขึ้น แต่ก็อาจจะกลายเป็นความภูมิใจของคนไทย และบ่งบอกเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าทางความคิด ภูมิปัญญา และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ให้กับงานออกแบบเลขศิลป์ไทยได้

การแบ่งโทนสีเป็นสีโทนร้อน โทนสีเย็น การใช้สี ว่าจะให้อารมณ์แบบไหน หรือหลัก การพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สีก็จะมีการใช้เหมือนหลักทางทฤษฎีการใช้สีเหมือนกัน ไปตามหลัก วิชาการ แตกต่างกันนิดเดียวว่า การใช้โทนสีของไทยในการวิเคราะห์นี้ ตามกลุ่มของเอกลักษณ์ไทย คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน อาจจะใช้ต่างกัน หรือใช้นอกเหนือจากโทนสี ของไทยออกไป เพราะเนื่องจากโทนสีของไทยโดยส่วนมากจะเป็นสีที่ผ่านการผสมเป็นแบบสีหม่น ไม่สดใสเหมือนกับสีสมัยใหม่ ให้อารมณ์ของความคลาสสิก ขลัง ย้อนยุค เก๋ หรูหรา ตระการตา เป็นต้น อาจจะไม่ถูกใจ หรือไม่ตรงกับบุคลิกภาพของการนำไปใช้ในกลุ่มหรือการใช้งานในงาน รื่นเริง สนุกสนาน ต้องการให้สะอาดตา โดยเฉพาะกลุ่มของประชาชนที่มีการใช้สีสดๆ สีสะท้อน แสงในงานออกแบบเลขนศิลป์อยู่มากมาย ซึ่งก็ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของโทนสีไทยในอีกกลุ่มหนึ่ง ที่อาจจะได้นำมารวบรวมไว้ในอนาคต ซึ่งก็จะสะท้อนบุคลิกภาพของคนไทยที่หลากหลาย รัก สนุกได้เป็นอย่างดี ถือเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ไม่สามารถมองข้ามได้ หรือในกลุ่มเอกลักษณ์ของชาติ เช่นสีของธงไตรรงค์ ที่เป็นสีแม่สีสดๆ 3 สี หรือในงานออกแบบเลขนศิลป์ที่ต้องการกระตุ้นให้ เกิดความรักชาติ สีสนจึงต้องกระตุ้นความเร้าใจ จึงต้องใช้สีสดๆ มาใช้ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็น วิจารณ์ของผู้ออกแบบเอง ที่จะเลือกใช้สีให้เหมาะกับเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสม หรือ กาลเทศะในการสื่อสารด้วย

3.วรรณะสีของไทย วรรณะของสี (TONES)

โทนของสีบ่งหมายถึง กลุ่มสีที่ปรากฏให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากวงล้อสีปรากฏเป็น 2 โทน คือ

-โทนสีร้อน (Warm Tone) ลักษณะของสีจะให้ความรู้สึกที่สดใส ร้อนแรง ชวนตา หรือรื่นเริง สีในกลุ่มนี้ได้แก่ สีเหลือง สีแดง แดง และสีที่ใกล้เคียง

-โทนสีเย็น (Cool Tone) ให้ความรู้สึกที่ปรากฏในภาพจะแสดงถึงความสงบ เยือกเย็นจนถึงเศร้า ได้แก่ สีน้ำเงิน สีม่วง สีเขียว และสีที่ใกล้เคียง

จิตวิทยาในการใช้สี

แม้ว่าจะมีทฤษฎีเกี่ยวกับสีอย่างหลากหลาย ผลต่างกันไปไปตามลักษณะ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วสีของเสื้อผ้าสีอะไรจะเป็นตัวแทนของอารมณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่ไม่มีปรากฏขึ้นในตัว เมื่อกล่าวคำได้สัมผัสจะเห็นความแตกต่างหลากหลายและสีในวัตถุ ปุ่มเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ได้แก่ ตื่นเต้น อ่อนหวาน อับเฉา ฯลฯ การมีความรู้ประสบการณ์ในการเลือกใช้สีของนักออกแบบจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดงานเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ไม่ยากนัก การเรียนรู้ถึงอิทธิพลสีที่มีต่อความรู้สึกของการมองเห็นแต่ละสีจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สีแดง เป็นสีของไฟ การปฏิบัติ ความรู้สึกทางอารมณ์ ความปรารถนา สีของความอ่อนเยาว์ จึงเป็นที่ชอบมากสำหรับเด็ก ๆ โดยเฉพาะที่จะใช้เป็นสีของฉลากหนังสือเพราะจะมีอิทธิพลบังคับสีอื่น

สีน้ำเงิน เป็นสีที่เก็บกด ซ้ำงอน เป้าเปลี่ยน ถึงแม้ว่าจะทำให้โล่งขึ้นโดยการผสมสีขาวลงไปก็ตาม สีน้ำเงินเป็นสีที่ให้ความประทับใจเกี่ยวกับความสะอาดบริสุทธิ์ จึงมักใช้ในที่ ๆ ต้องการแสดงสุชนามัย

สีเขียว เป็นสีทางชีววิทยา ซึ่งใกล้เคียงกับธรรมชาติ และช่วยให้เรามีสภาพคล่องแคล่วสดชื่น เป็นสีกลาง ๆ ไม่เย็นไม่ร้อน แต่ถ้าเอามาทำเป็นน้ำ สีเขียวอ่อน ผา สีฟ้าพุดผ่องเป็นสัญลักษณ์ของน้ำและอาการเคลื่อนไหว

สีม่วง แสดงถึงความรู้สึกในวิหิตวญ การพิศมยสี ความลึกสัน ความมกเมมโบราณ

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย

สีม่วงครามซึ่งใกล้เคียงกับสีน้ำเงินมากจะดูเกี่ยวข้องกับโลกมากกว่าสีม่วงแดง

สีทอง มีตำแหน่งใกล้เคียงกับสีส้ม นับว่าเป็นสีอุ่นอีกประเภทหนึ่ง ในขณะที่สีเย็นจัดให้อยู่ในสีเย็น และมีความคล้ายคลึงกับสีเทากลาง การใช้สีเย็นออกจะยากกว่า เนื่องจากต้องมีสีอุ่นเข้ามาใช้ด้วยหากว่าต้องการผลของความรู้สึกในทางบวก สีคำ

สีดำ ซึ่งเรียกว่า “อรงค์” คือถือว่าไม่ใช่สีดำ เป็นสัญลักษณ์ของความมืด ความว่าง ในการสีพิมพ์สีคำมีค่าทางบวกมาก เนื่องจากเมื่อเราใช้สีอื่น ๆ ไม่ว่าภาพหรือตัวอักษรลงไปก็จะทำให้สีเหล่านั้นเจิดจ้า สะดุดตา

หลักการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สี

การใช้สีในงานออกแบบกราฟิก มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้งานนั้นน่าดู ความสวยงาม ความตื่นตาส่งเสริมให้เนื้อหาสาระที่นำเสนอมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คนแต่ละวัยมีความสนใจในกลุ่มสีที่แตกต่างกัน เด็กเล็ก ๆ จะสนใจสีแดง เข้าสะดุดตา ไม่ชอบสีอ่อน จะสังเกตได้ว่าเมื่ออายุมาก ๆ ยิ่งไม่ชอบสีแดงใสมาก ๆ กลับนิยมสีอ่อนหวาน นุ่มนวล ดังนั้นการวางโครงสร้างของสีในงานออกแบบกราฟิกจึงต้องเน้นเรื่องวัยของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ

เด็ก เล็ก ๆ ควรใช้สีปฐมภูมิ(Primary)หรือสีทุติยภูมิ (Secondary) ส่วนผู้ใหญ่อาจจะใช้สีแท้(Hue)ผสมกับกลุ่มสีขาว หรือคำ หรือที่เรียกว่า Tint and shade การใช้สีขาวหรือสีคำมาผสมกับสีแท้ จะช่วยลดความสดใสรองสีได้ลงตามขนาดและสัดส่วนมากน้อยตามต้องการ ดังนั้นก่อนจะวางโครงสร้างในการทำงาน จึงควรพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สีทางจิตวิทยาด้วย ดังนี้

1. ใช้สีแดงสำหรับกระตุ้นให้เด่นชัดขึ้นเพื่อการมองเห็นในระยะเวลาลั้นๆ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการทำสื่อโฆษณา

2. พึงระลึกไว้เสมอว่าการใช้สีมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเน้นให้เด่นชัด มุ่งส่งเสริมเนื้อหาสาระให้มีความชัดเจนมากขึ้น บางครั้งการใช้สีของนักออกแบบ จะสามารถใช้สีได้อย่างอิสระเพื่อความสวยงาม บางครั้งจำเป็นต้องนึกถึงหลักความเป็นจริงและความเหมาะสมด้วย

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

3. การออกแบบเชิงพาณิชย์ศิลป์ งานกราฟิกต่าง ๆ อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้สีเสมอไป ผู้ออกแบบจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมด้วยว่าควรใช้อะไรเพียงไร

4. การใช้สีให้เหมาะกับวัยของผู้บริโภค

5. การใช้สีมากเกินไปไม่เกิดผลดีกับงานที่ออกแบบอย่างแท้จริง เพราะการใช้สีหลาย ๆ สี อาจจะทำให้ลดความเด่นชัดของงานและเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ

6. เมื่อใช้สีสด เข้มจัด คู่กับสีอ่อนมาก ๆ จะทำให้ดูชัดเจน น่าสนใจ

7. การใช้สีพื้นในงานออกแบบสิ่งพิมพ์ที่มีพื้นที่ว่างมาก ๆ ไม่ก่อให้เกิดผลในการเรียกตาที่ควร จึงควรหลีกเลี่ยง

8. ข้อพิจารณาสำหรับการใช้สีบนตัวอักษรข้อความ คือ จะต้องให้ชัดเจน อ่านง่าย ควรเว้นสีตรงข้ามในปริมาณเท่า ๆ กัน บนพื้นที่เดียวกันหรือใกล้เคียง เพราะจะทำให้ผู้ดูต้องเพ่งมองอย่างมาก ทำให้เกิดภาพซ้อนพรางมา

สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในงานออกแบบ เพื่อสร้างและดึงดูดผู้บริโภคให้รู้สึกหรือคล้อยตาม หลายๆ ครั้งนักออกแบบมักจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่นๆ ในงานออกแบบ เช่น ตัวอักษร โครงสร้างของตัวผลิตภัณฑ์ ภาพประกอบและอื่นๆ ออกแบบให้โดดเด่นและแตกต่าง เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคให้หันมาเลือกผลิตภัณฑ์นั้นๆ แต่หลายครั้งเช่นกันที่นักออกแบบมองข้ามความสำคัญของสี ซึ่งแท้จริงแล้วสีนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในงานออกแบบทีเดียว เนื่องจากมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับสีโดยธรรมชาติมาตั้งแต่กำเนิดแล้ว การแยกแยะ การจดจำ ความชื่นชอบนั้นถูกตัดสินโดยสีมาเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าบริโภค เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารต่างๆ นอกจากนั้นสียังสามารถสร้างภาพลักษณ์ต่างๆ ให้กับองค์กรผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ต้องการความโดดเด่น การใช้สีเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความแตกต่างจากผู้แข่งขันเพื่อสร้างความจดจำให้แก่ผู้บริโภคได้ รวมทั้งแยกตราสินค้าประเภทต่างๆ ของชนิดสินค้าเพื่อตอบสนองตรงกับวัตถุประสงค์ทางการตลาด

การเลือกใช้สี (Use of Color) สีสามารถดึงดูดความสนใจของคนได้และถือเป็น powerful design element ซึ่งนักออกแบบต้องเลือกใช้ด้วยความฉลาด สีควรถูกเลือกใช้ภายใต้เหตุผลเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมจุดประสงค์ของการ communicate

ภาพที่ 4 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

จากผู้ออกแบบไปสู่ผู้รับอย่างเป็นที่เข้าใจได้ชัดเจน ซึ่งขึ้นอยู่กับ 5 หลักการที่ควรคำนึงถึงการใช้สีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่

สีเป็นจุดเด่นที่สุดของทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นรอบตัวเราและประสบการณ์ของมนุษย์ สีมีผลกระทบไม่เพียงแค่การมองเห็นของมนุษย์ แต่กระทบการรับรู้ทั้งหมดของมนุษย์ สีก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตวิทยาของมนุษย์ และใช้เป็นสัญลักษณ์ของจิตใต้สำนึกและอายุ เพราะฉะนั้นสีจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการมองเห็นทุกๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ มนุษย์ทุกคนมีสภาพจิตใจที่ขึ้นอยู่กับปริมาณของแสงที่ได้รับและสิ่งที่มองเห็น

สีมีความสามารถที่จะเน้นคุณภาพของตัวพิมพ์และรูปภาพประกอบโดยการส่งเสริมคุณสมบัติของตัวพิมพ์และรูปภาพนั้นๆ สามารถถ่ายทอดความรู้สึกทางอารมณ์ ความคิดและสิ่งตอบโต้ของมนุษย์ และยังไปกว่านั้น สีสามารถแสดงถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม การใช้สีนั้นสมควรใช้อย่างระมัดระวัง อย่าให้รุนแรงเกินไป เพราะผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงผู้รับสื่อ และความรู้สึกที่สีนั้นจะแสดงออกมาต่อผู้รับสื่อด้วย

ภาพที่ 5 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 6 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 7 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 8 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

Graphic Design Elements Reflecting Thai Identity		โทนสีไทย
๒๘. ทองแดง	copper - coloured	
๒๙. สีมฤตยู คราม + เหลือง + ดำ + แดง + ขาว	dark brown, sepia, greenish, neutral tint	
๓๐. ม่วงแก่ ม่วงชาด (สีเมล็ดมะปราง หรือดอกตะแบก)	dark purple	
๓๑. มอคราม (สีฟ้า, สีดอกผักกาด)	indigo blue, indigo grey,	
๓๒. เมฆ (คู่ ๒๖ และ ๔๑) เป็นสีอยู่ในระหว่าง เพราะเมฆอ่อนก็มีเข้มก็มี	light - cobalt, brown	
๓๓. ครามอ่อน (คู่ ๓๑)	pale indigo blue	
๓๔. เขียวกำมุก (คู่กับ ๑๕) dark green ถ้าเป็น dark green ก็เป็นเขียวใบแค (เขียวสมอ, สีสมอ)		
๓๕. เขียว เขียวมรกต (ผลอยเขียว)	green	
๓๖. น้ำโหล	sea - green	

ภาพที่ 9 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 10 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

Graphic Design Elements Reflecting Thai Identity
โทนสีไทย

หมวดสี

สีเบญจรงค์ เป็นสีซึ่งหมายถึงการสอดคล้องสีเพียง ๕ สีทั้งนี้ผ่านหมายถึง สีขาว เหลือง แดง เขียว ดำ เมื่อทั้ง ๕ สีนี้สลับแสงทอกันจึงเรียกว่า สีเบญจรงค์

สีฉันทวรรณรังสี หมายถึงสีหกประการ มีสีขาว เหลือง แดง เขียว ดำ น้ำเงินแก่ หนึ่งบาท ทั้ง ๖ นี้ประสานให้สลับกลมกลืนกันทุกๆ สี จะเป็นสีรุ่ง ซึ่งนักดาราศาสตร์ หมายถึงเป็นสีในดวงอาทิตย์

สีเลื่อนประกำสรวร สีเป็นพาเหลืองเลื่อนพราว มีสีประสมปนกันดังนี้ คราม เหลือง แดง ขาว (นิคชน้อย)

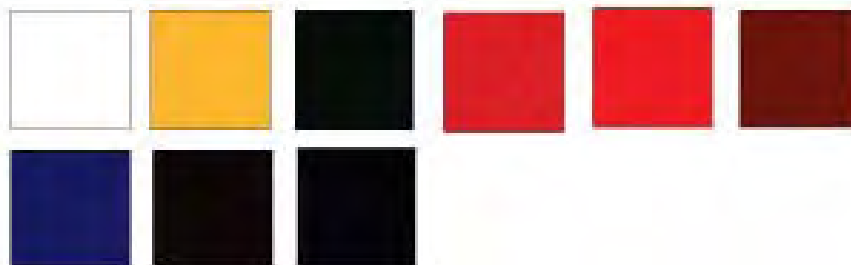
สีพเพกั ซึ่งหมายถึงสีแก้วเก้าประการ (นพรัตน์) นับตามลำดับดังนี้ คือ

๑. ขาวมือง ได้แก่ เพชร
๒. แดงสด ได้แก่ ทับทิม
๓. เขียวสด ได้แก่ มรกต
๔. เหลืองสด ได้แก่ ขุขระดัม
๕. แดงแก่ ได้แก่ โกเมน

ภาพที่ 11 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

- ๖. ครามหรือน้ำเงินแก่ ได้แก่ นิล
- ๗. ไข่มุกด์ ได้แก่ มุกดาหาร
- ๘. พงสบาท ได้แก่ เพทาย
- ๙. สีเหลือง ขาว และ ส้ม เชื่อมกัน ได้แก่ โขจรชัย

สีที่เป็นแม่สี ขาว ย่อลง เหลืองรงค์ เขียวใบแค แดงชาด แดงเสน คั้นแดง คราม (น้ำเงิน) ดำหมึก ดำน้ำรัก

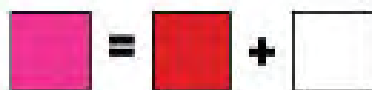

ประเภทสีประสม

- ๑. พงสบาท อ่อนแก่ ขาว แดงเสน เหลือง

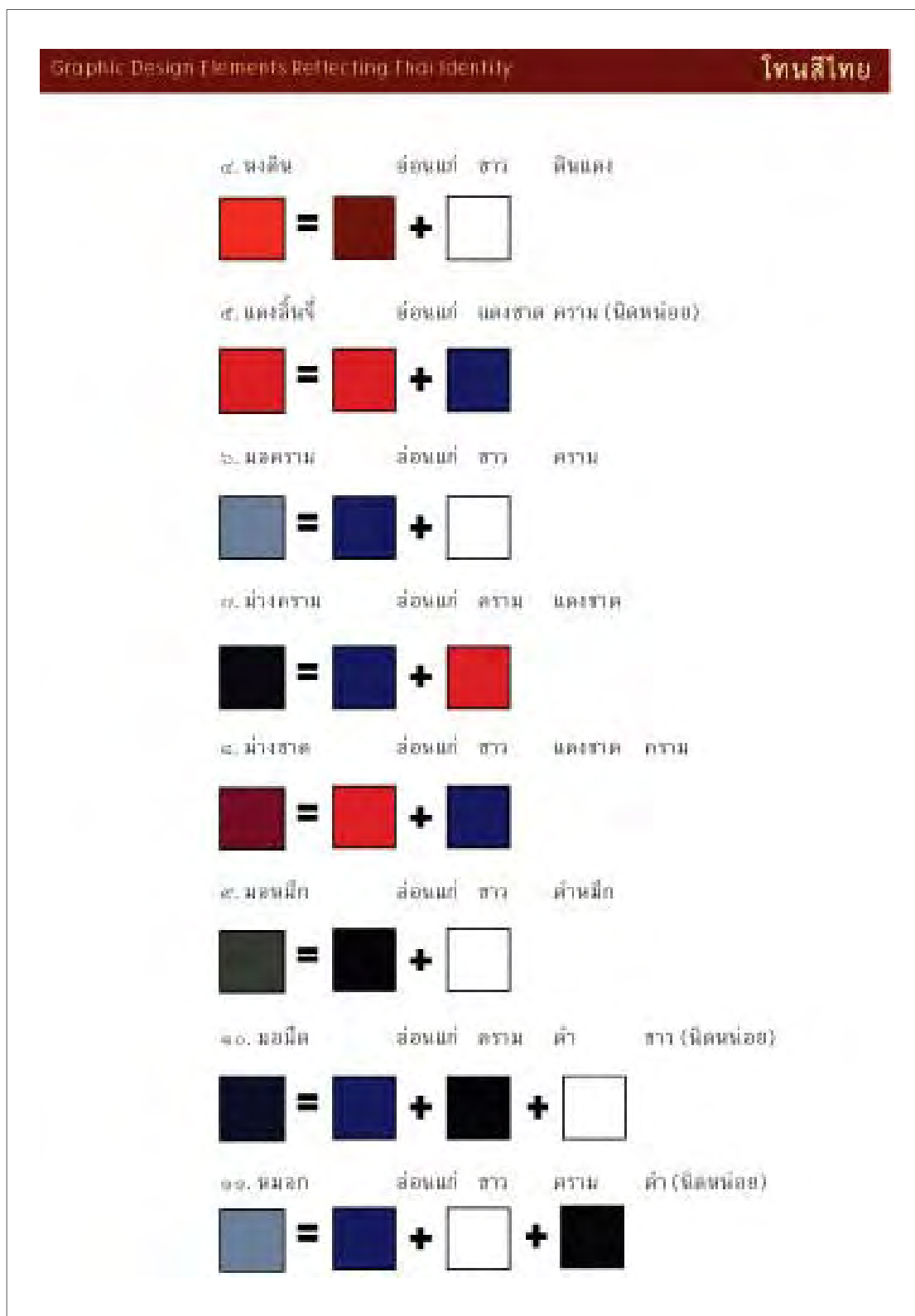
- ๒. พงชาด อ่อนแก่ ขาว แดงชาด

- ๓. พงเสน อ่อนแก่ ขาว แดงเสน

ภาพที่ 12 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 13 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

Graphic Design Elements Reflecting Thai Identity				โทนสีไทย
๑๒.เทา	สีอ่อนแก่	ขาว	ดำ	แดง (เล็กน้อย)
	=		+	
๑๓.พาสเทล	สีอ่อนแก่	ขาว	เหลือง	ดำ (เล็กน้อย)
	=		+	
๑๔.ฟ้า	สีอ่อนแก่	ขาว	เขียว	คราม
	=		+	
๑๕.กำมะลอสุรา	สีอ่อนแก่	แดงชาด	เหลือง	ขาว (เล็กน้อย)
	=		+	
๑๖.เหลืองนวล	สีอ่อนแก่	เหลือง	แดงเสน (เล็กน้อย)	
	=		+	
๑๗.นวลจันทร์	สีอ่อนแก่	ขาว	เหลือง	
	=		+	
๑๘.โศก	สีอ่อนแก่	เหลือง	คราม (เล็กน้อย)	
	=		+	
๑๙.เขียวชาบ	สีอ่อนแก่	เขียว	คราม	ขาว (เล็กน้อย)
	=		+	

ภาพที่ 14 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

Graphic Design Elements Reflecting Thai Identity
โทนสีไทย

๑๐.เขียวก้นหมี ส้มแก่ เขียว ขาว

 = +

๑๑.เขียวก้นดอง ส้มแก่ เขียว เหลือง ขาว (นิศนน้อย)

 = + +

๑๒.เขียวแก่ ส้มแก่ เขียว ดำ ดำ

 = + +

๑๓.น้ำเต้า ส้มแก่ เหลือง ดินแดง ดำ

 = + +

๑๔.อิฐ ส้มแก่ แดงเข้ม ดำ (นิศนน้อย)

 = +

๑๕.หม้อใหม่ ส้มแก่ แดงเข้ม เหลือง ขาว (นิศนน้อย)

 = + +

๑๖.เนื้อประกำสตร ส้มแก่ คราม เหลือง แดง ขาว (นิศนน้อย)

 = + + +

๑๗.สีมฤทธี ส้มแก่ คราม เหลือง ดำ แดง ขาว

 = + + + +

ภาพที่ 15 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 16 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 17 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 18 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 19 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 20 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 21 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 22 แสดงโทนสีไทยในวงล้อสี

ภาพที่ 23 แสดงโทนสีไทยในวรรณะของสี

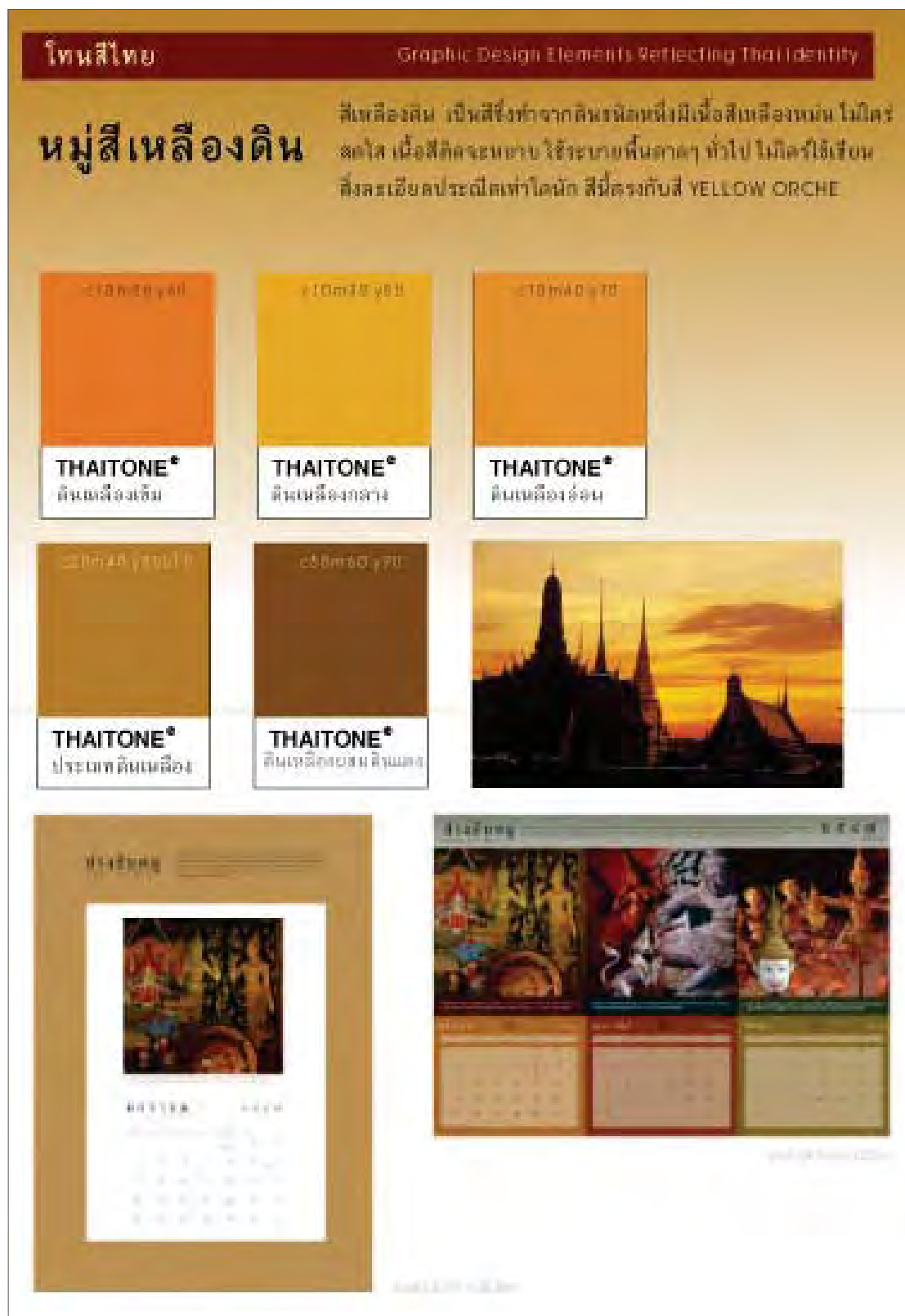
ภาพที่ 24 แสดงชื่อเรียกโทนสีไทยในวงล้อสี

ภาพที่ 25 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 26 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 28 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 29 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 32 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 33 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 34 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 36 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

โทนสีไทย
Graphic Design Elements Reflecting Thai Identity

หมู่สีคราม (น้ำเงิน)

สีครามเป็นสีซึ่งทำได้จากดินตาม สีครามมีชื่อเรียกต่างกันออกไปหลายนัย เช่นเรียกว่า สีรายนันเป็นสีครามอ่อนท่อนไปทาเสี้น้ำเล็กน้อย เป็นสีซึ่งพ้องกับสีปีกของนกกระจาบ จึงเรียกสั้นๆ ว่าสีจาบ ส่วนสีน้ำเงินเข้มเล็กน้อยเป็นสีครามต้องไปทางเขียว คล้ายกับสีเปลวไฟร้อนจากเนื้อแร่เงินหลอมละลายในน้ำ จึงเรียกสีน้ำเงินสำหรับสีกรมทานั้นเป็นสีครามมืด

c 100m50

THAITONE®
ครามกลาง

c 90m80y 20

THAITONE®
มอคราม (๑)

c 100m80y 10

THAITONE®
มอครามแก่

c 90m70y 420

THAITONE®
เมฆคราม

c 98m70y 40k10

THAITONE®
เพชครามเข้มดำ

c 100m70y 30

THAITONE®
มอครามดำ
(เมฆครามแก่)

c 100m80y 10

THAITONE®
สีคราม (ถมสี)

ภาพที่ 37 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 38 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 39 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 40 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 41 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

โทนสีไทย
Graphic Design Elements Reflecting Thai Identity

หมูสีขาว

สีขาวมีช่วงรุ่นเก่าเรียกว่า "ปูน" ที่เรียกสิ่งนี้ก็เนื่องด้วยเนื้อสีมีลักษณะและสีเหมือนปูนที่สตรีใช้ปิดหน้า สีขาว ที่มีช่วงไทยใช้มีดังนี้

- สีขาวปูน ได้จากตะกั่ว สีไม่พ่น นานไปจะเปลี่ยนเป็นสีคล้ำ ทำขึ้นโดยใช้ตะกั่วคั่วเป็นแผ่นเล็กๆ ใส่โหลแล้วเทน้ำส้มและไข่ ปิดฝา เจริญเติบดู ทั้งไว้ประมาณ ๖ เดือน จะได้ปูนขาวฟูเป็นมวงละเอียดขาวสดใส แต่เมื่อสีฟ้าม เรื่องการเติบดูสีนี้ พบว่าจีนเข้ามาแล้วตั้งแต่ คริสตวรรษที่ ๔
- สีขาวกระบัง ได้จากดินขาวเผาให้สุกแล้วบดละเอียดกรองเอากากออก จะได้เนื้อบริสุทธิ์ เรียกว่า "กระบัง" สีนี้ช่วงโบราณของไทยนิยมใช้กันมาก
- สีขาวปูน ได้จากปูนขาว บดและกรองได้เนื้อปูนละเอียดและละเอียด สีขาวที่ได้จากการเผาหินปูนหรือเปลือกหอย จะเป็นสีขาวที่มีคุณภาพคงทนถาวร

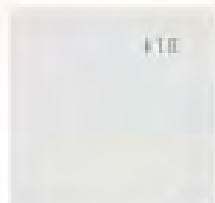
#F0E68C

THAITONE®
สีขาว(ขาวปูน)

#D3D3D3

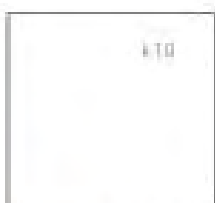
THAITONE®
ขาวนวล

#F0F0F0

THAITONE®
ขาวกระบัง(ขาวนวล)

#F0F0F0

THAITONE®
ขาวกระบัง(ขาวนวล)

ภาพที่ 43 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

โทนสีไทย
Graphic Design Elements Reflecting Thai Identity

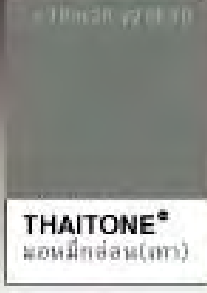
หมู้สีดำ

สีดำเป็นสีที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เขม่า" ซึ่งก็คือฝุ่นที่เอาเขม่าซึ่งเกิดควันไฟ อันลอยขึ้นไปจับรวมตัวกันมากเข้าตามปล่องไฟ หรือกันกระตะนั้นมาบดเป็นสีดำ ซึ่งทำมาจากเขม่านี้มีคุณลักษณะต่างกันเป็นสองชนิด คือ เขม่าซึ่งได้จากไฟฟืน มักจะมีเนื้อหยาบกว่า เขม่าได้จากควันน้ำมันเตา เขม่าชนิดนี้เนื้อละเอียดและสีดำสนิท สีเขม่าชนิดนี้เขม่ามักซื้อขายเป็นแพ้นบเล็กๆ สีดำอีกชนิดเรียกว่า "หมึก" ลักษณะเป็นสีดำขมขมยามี่ไม่ป็นเป็นแพ้ง เมื่อจะใช้จึงขย่นออกละลายกับน้ำ ใช้ติดเส้นดำที่เป็นส่วนละเอียด

ภาพที่ 45 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 46 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

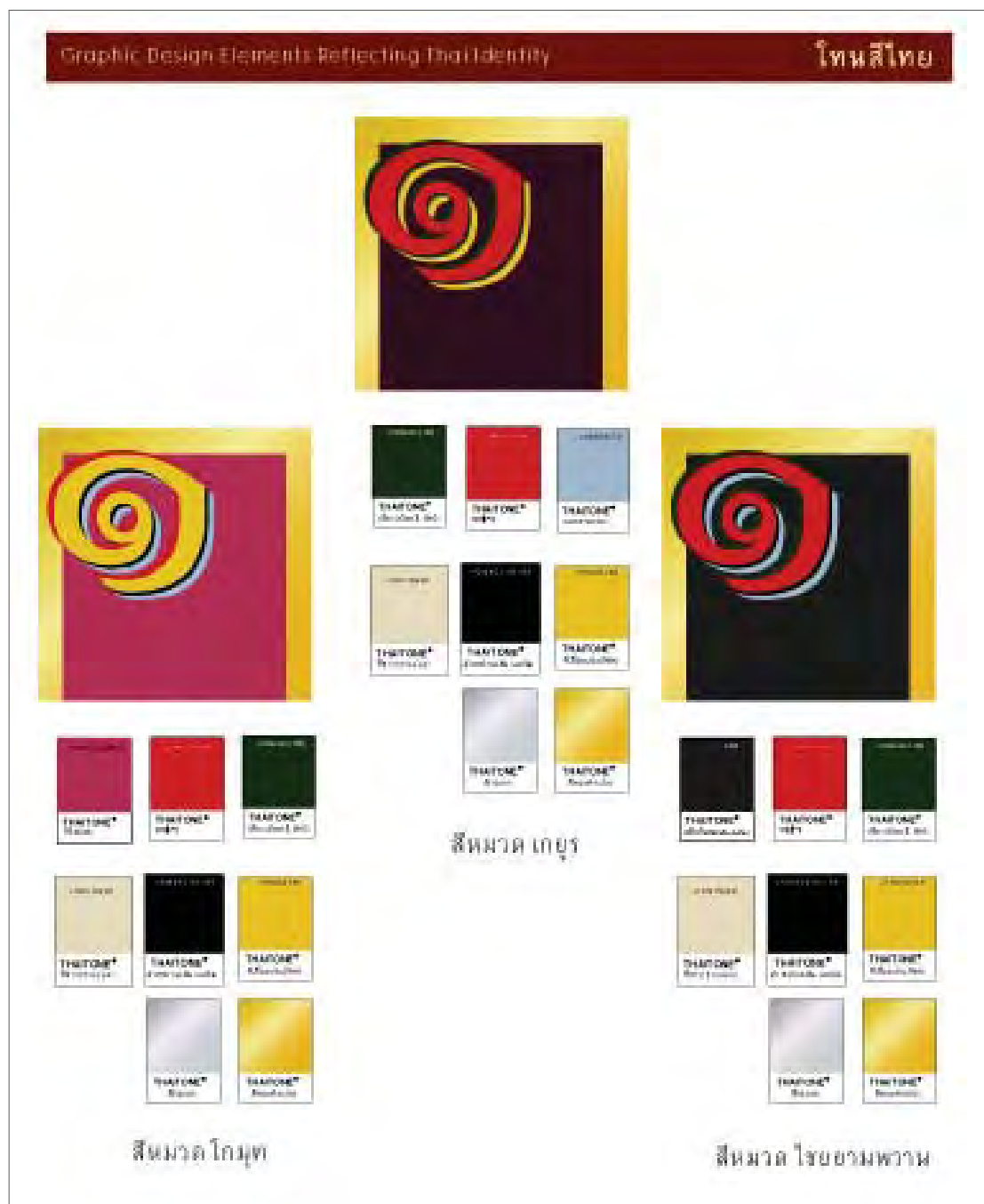
ภาพที่ 48 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทณสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 49 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 50 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 51 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 53 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 54 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 55 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 56 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 57 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

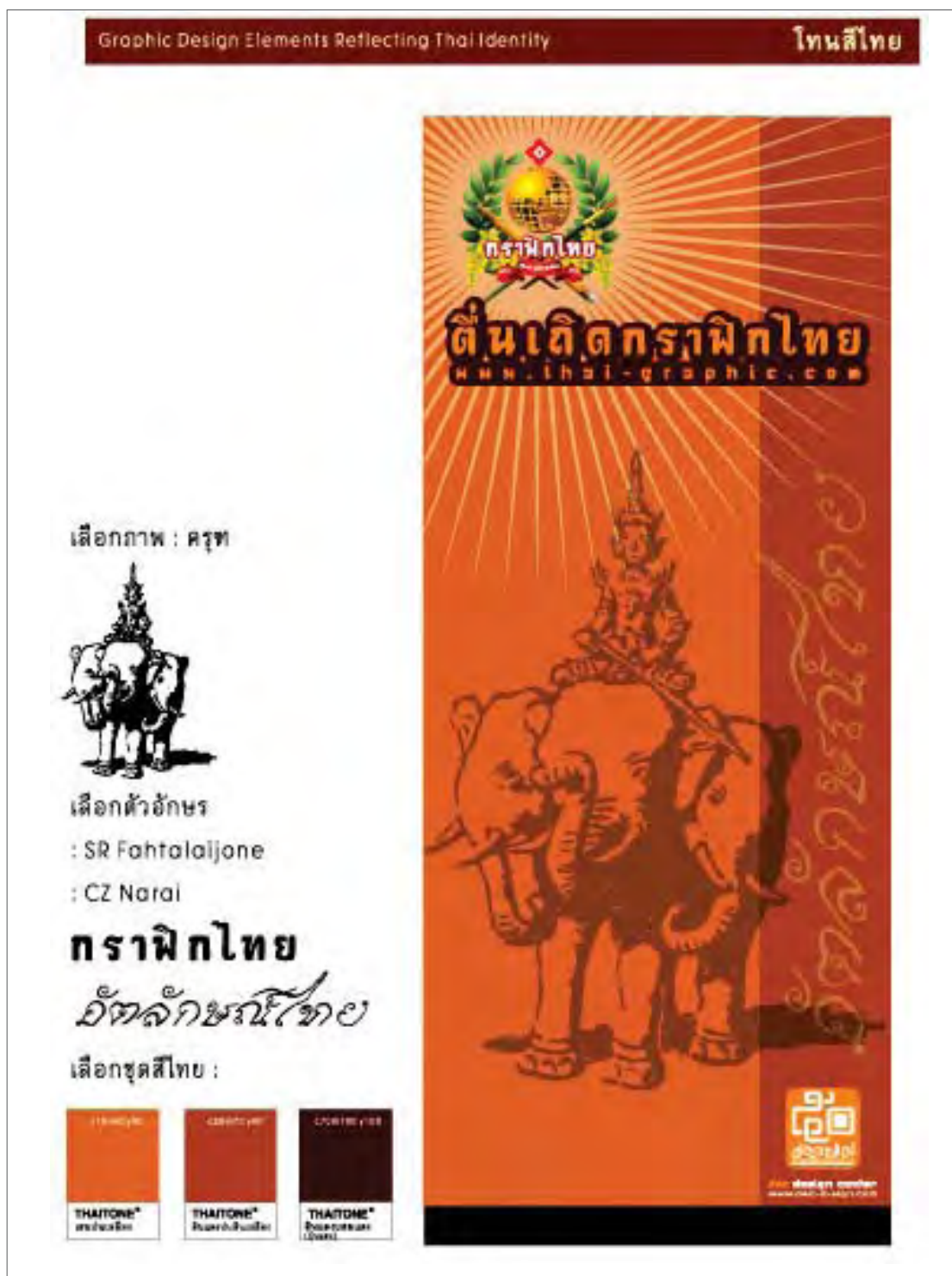
ภาพที่ 58 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 60 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 61 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 62 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 63 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

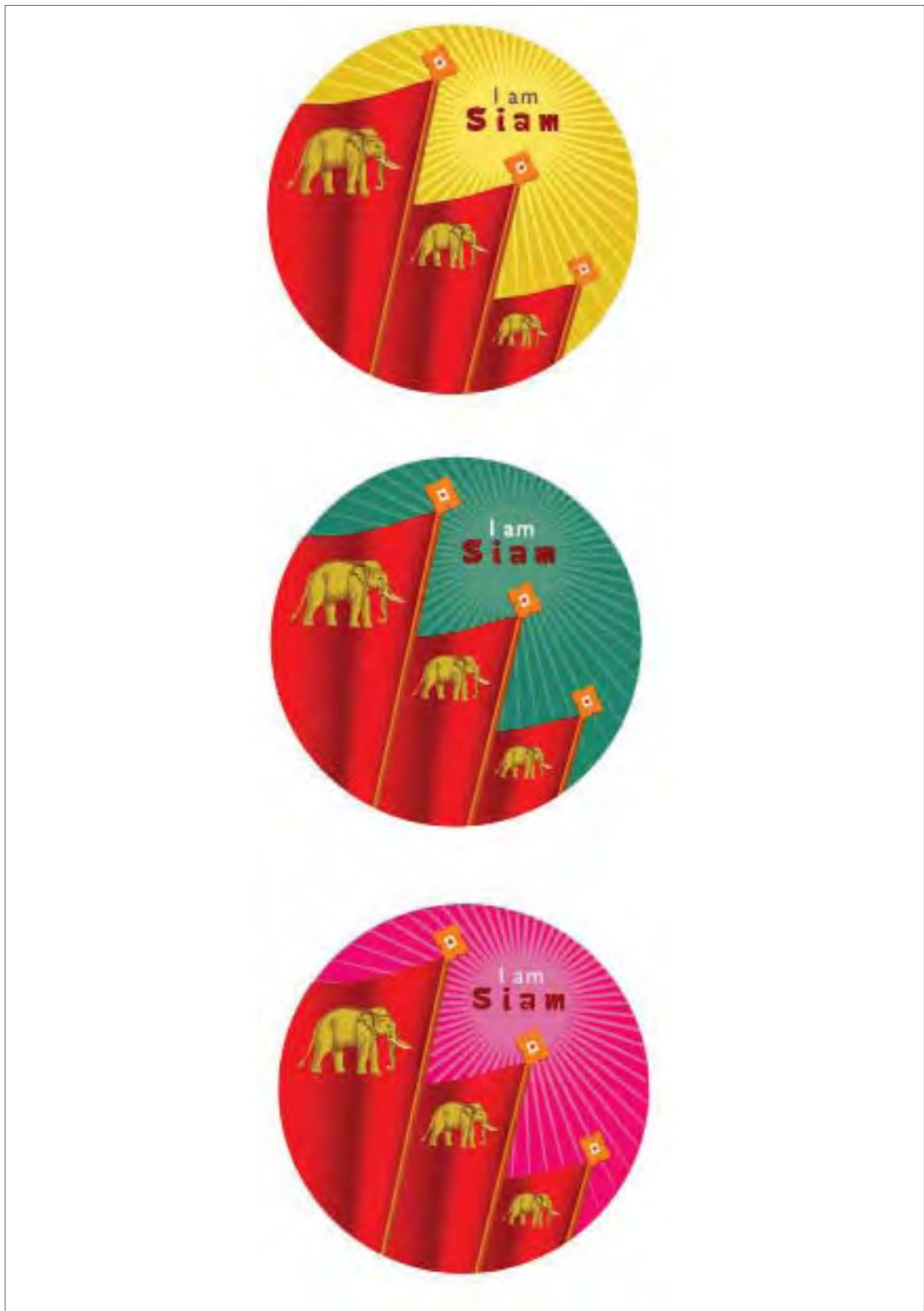
ภาพที่ 64 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

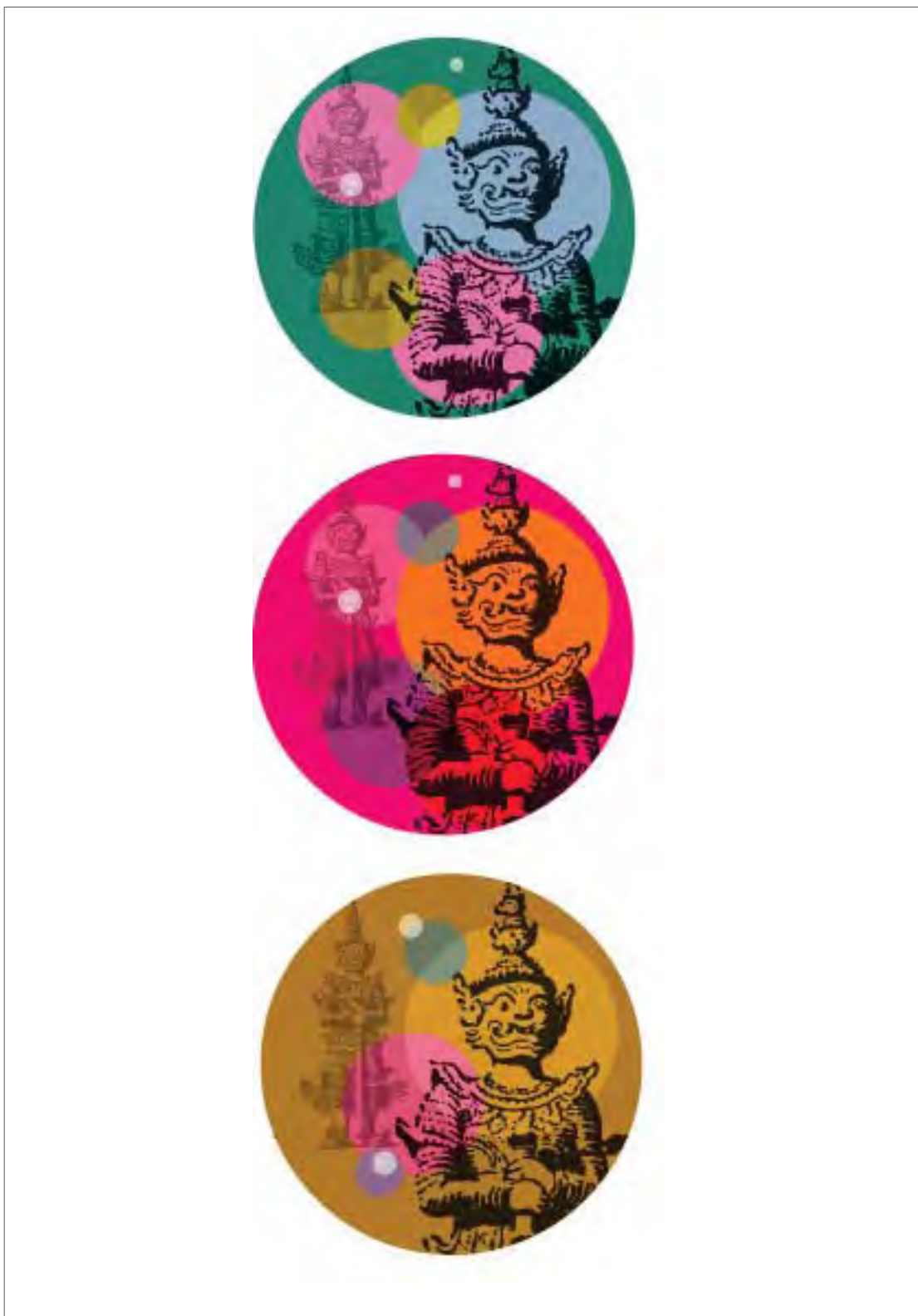
ภาพที่ 65 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

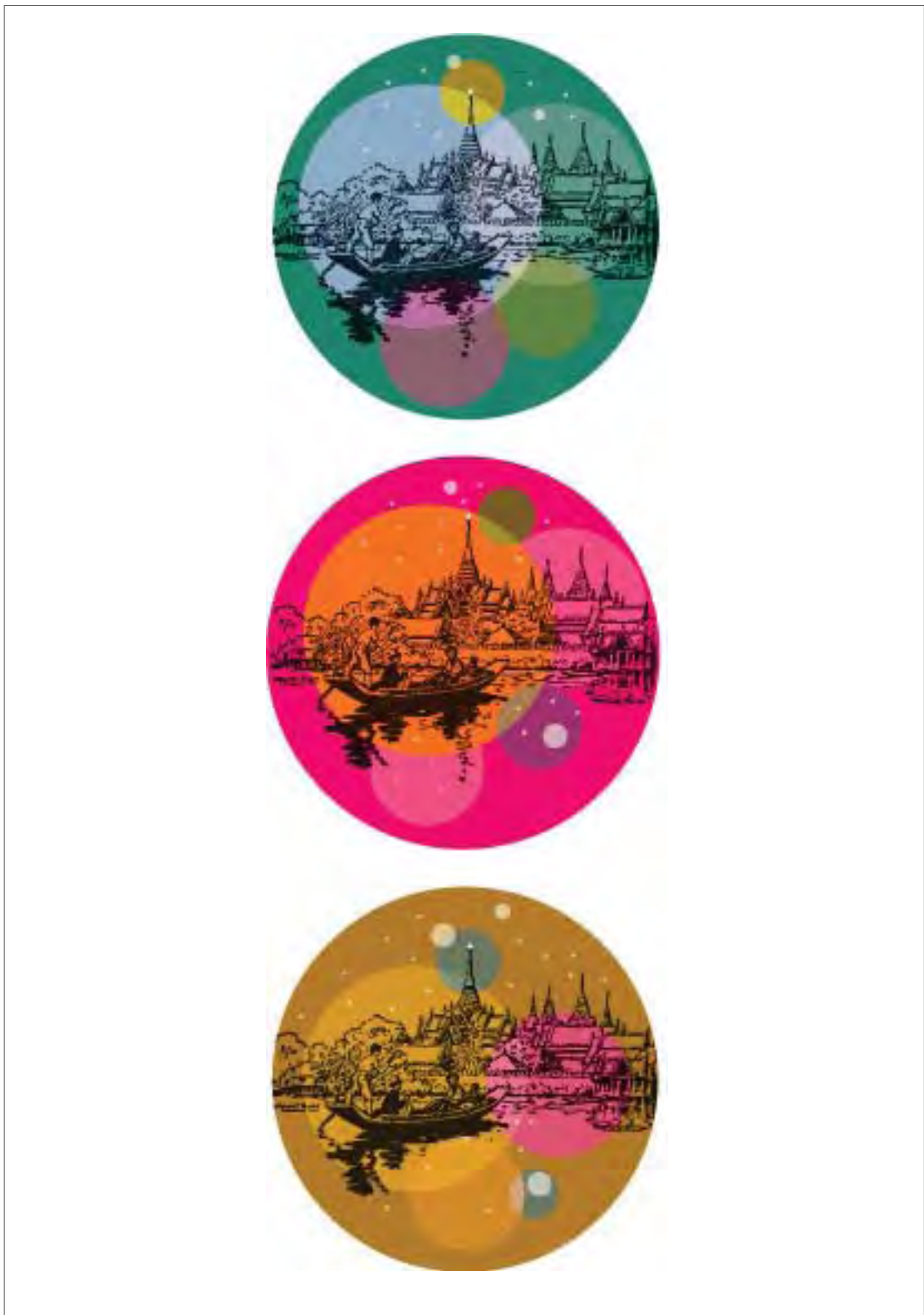
ภาพที่ 66 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 67 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 68 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ภาพที่ 69 ผลการวิเคราะห์เรื่องโทนสีไทย (ต่อ)

ผลการวิเคราะห์ตัวอักษรไทย

ตัวอักษรไทย

เป็นเอกลักษณ์ที่ค่อนข้างเด่นชัดที่สุด ในบรรดาของเอกลักษณ์ไทยแบบต่างๆ จากการวิเคราะห์ความนิยม หรือการนำมาใช้ในการออกแบบเลขศิลป์ไทย อันเนื่องมาจากเป็นภาษาประจำชาติที่สืบทอดกันมาช้านาน ใช้กันแพร่หลายในหมู่คนไทย สื่อสารได้เข้าใจมากที่สุด ตัวอักษรไทยจึงเป็นตัวแทนของเอกลักษณ์ไทยได้อย่างชัดเจนที่สุด และโดยลักษณะของตัวอักษรที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากภาษาและอักษรของชนชาติอื่นทำให้เมื่อใดที่นำตัวอักษรไทยไปออกแบบเลขศิลป์ต่างๆ ก็จะดูเป็นเอกลักษณ์ไทยขึ้นมาทันที ถึงแม้ว่าส่วนประกอบอื่นอาจจะดูไม่ใช่เอกลักษณ์ไทยก็ตาม

และจากการที่ตัวอักษรไทยมีประวัติอันยาวนาน จึงมีเรื่องของยุคสมัยของตัวอักษรมาเกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละแบบตัวอักษรต่างยุคสมัย ก็สามารถบ่งบอกบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกัน ตามประวัติศาสตร์ของตัวอักษรนั้นๆ และจากลักษณะรูปแบบของตัวอักษรไทยที่แตกต่างกันจึงจะต้องมีการศึกษาบุคลิกลักษณะการนำไปใช้ให้ตรงกับลักษณะของงานต่อไป

ชนิดของตัวอักษรไทย Thai Letter

ตัวอักษรที่เป็นภาษาไทย อาจจะจัดวางยากกว่าตัวอักษรภาษาอังกฤษอยู่บ้าง เนื่องจากมีสระและวรรณยุกต์ ซึ่งบางครั้งก็ยุ่งยากในการจัดวางให้ลงตัว หรือดูสวย ตัวอักษรภาษาไทยแบ่งออกเป็นหลายชนิด ดังนี้

1. แบบดั้งเดิม

หรือแบบมีหัว เป็นแบบที่เราคุ้นเคยกันมากที่สุด ซึ่งหัวอักษรนี้แหละที่เป็นเอกลักษณ์ของภาษาไทยเรา

ตัวอักษรไทย

Font DBSurawongBold

ตัวอักษรไทย

Font Saved By Zero

ตัวอักษรไทย

Font DB SansSquare Thin

ตัวอักษรไทย

Font PSL SciSiam

ตัวอักษรแบบนี้ แสดงความเป็นทางการคล้ายๆ กับ Serif ของภาษาอังกฤษ (คือมีหัว) นอกจากนี้ยังเป็นตัวที่เราคุ้นเคยและอ่านออกได้ง่าย ตัวอักษรแบบนี้จึงนำมาจัดวางเป็นเนื้อหาในงานสิ่งพิมพ์

2. แบบหัวตัด

หรือแบบไม่มีหัว เป็นตัวอักษรที่ดัดแปลงมาจากแบบมีหัวโดยตัดหัวออก เหมือนเขียนด้วยปากกาออแรง

ตัวอักษรไทย

Font THPrivate

ตัวอักษรไทย

Font Sansan

ตัวอักษรไทย

Font NP Freedom

ตัวอักษรไทย

Font PSL Display

ตัวอักษรแบบนี้ให้อารมณ์ความรู้สึกถึงความทันสมัยมากกว่า แบบแรกจะเปรียบได้ก็เหมือนแบบ San Serif ของภาษาอังกฤษ จึงมักจะใช้ตัวอักษรแบบนี้กับงานที่ดูร่วมสมัยและเป็นสากลมากกว่า

3. แบบลายมือ

ให้ความรู้สึกอิสระเป็นธรรมชาติ

ตัวอักษรไทย

Font SR_Sujee

ตัวอักษรไทย

Font SR_Jickoh Aritdi

ตัวอักษรไทย

Font PSL Isara

ตัวอักษรแบบนี้เหมาะที่จะใช้กับงานที่ไม่เป็นทางการ อิสระ ดูสนุกสนาน และไร้กฎเกณฑ์ เปรียบได้กับตัวอักษรแบบ Script ของภาษาอังกฤษนั่นเอง

4. แบบคัดลายมือ

หรือเรียกกันว่าแบบอาลักษณ์ เป็นแบบที่เกิดจากการคัดลายมือ ด้วยปลายปากกาแบบโบราณที่มีหัวแหลม เช่น ปากกาขนนก เป็นต้น

ตัวอักษรไทย

Font BSK Panpilas

ตัวอักษรไทย

Font TH Charnonuan

ตัวอักษรไทย

Font TB Srisakdi

ตัวอักษรแบบนี้แสดงความเป็นทางการ และให้ความรู้สึกถึงพิธีรีตรองแบบไทยๆ นอกจากนี้ตัวอักษรยังให้ความรู้สึกถึงความเคารพและให้เกียรติกัน จึงไม่แปลกถ้าเราจะเห็นตัวอักษรแบบนี้ปรากฏอยู่ในการ์ดเชิญในงานมงคลต่างๆ

5. แบบประดิษฐ์

เป็นตัวอักษรที่ดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับงานต่างๆ ที่จะออกแบบ ทั้งนี้ยังต้องคงความสะกดตามาสนใจ

ตัวอักษรที่เป็นแบบประดิษฐ์ให้ความรู้สึกที่หลากหลาย สุดแล้วแต่เราจะเลือกแบบไหนมาจัดวาง เพื่อให้กลมกลืนและสื่อความหมายในงานออกแบบของเรา ตัวอักษรแบบนี้ก็เหมือน Display Type ของตัวอักษรภาษาอังกฤษ

ตัวอักษรภาษาไทยที่เราใช้งานกันอยู่ทุกวันนี้ จะอยู่ในรูปแบบของตระกูลต่างๆ เท่าที่เห็นในตอนนี้นี้ก็ได้แก่ PSL, JS, DB, DS, SV, UPC ซึ่งจะสังเกตได้จากชื่อที่นำหน้าหรือลงท้ายในชื่อฟอนต์

ตัวอักษรที่เป็นภาษาไทยยังมีปัญหากับโปรแกรมหลายโปรแกรมเวลาใช้วรรณยุกต์ต่างๆ จะลอยสูงขึ้นไปข้างบน บางครั้งก็ต้องใช้วิธีแก้ โดยการซื้อโปรแกรมตัดคำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาสระวรรณยุกต์ลอยโดยเฉพาะ เช่น KoKai 2000, PageMaster หรือในโปรแกรม Vector อย่าง Illustrator หรือ Mecromedia Flash จะมีการแปลงตัวอักษรเป็นภาพ และเมื่อถึงตอนนั้น เราก็ขยับสระ วรรณยุกต์ต่างๆ ลงมาได้

บุคลิกของตัวอักษร Type Character

บุคลิกของตัวอักษร พูดยให้เข้าใจง่ายๆ ก็คือลักษณะของตัวอักษรที่เป็นอยู่ในขณะนั้น โดยมีบุคลิกต่างๆ ที่เราพบเห็นกันบ่อยๆ ได้แก่

Typographic	Normal / Regular
Typographic	Italic
Typographic	Bold
Typographic	Bold Italic

กลุ่มแรก

กลุ่มที่พบเห็นโดยทั่วไป

- Normal / Regular คือตัวอักษรแบบตัวปกติ
- Italic คือตัวอักษรแบบตัวเอียง
- Bold คือตัวอักษรแบบตัวหนา
- Bold Italic คือตัวอักษรแบบตัวหนาและเอียงปกติ

การใช้ Character ของตัวอักษรนั้นก็แล้วแต่สถานการณ์ของงาน เช่นเมื่อเราต้องการเน้นข้อความที่สำคัญ เราอาจจะใช้ตัวที่เป็น Bold หรือ Italic เพื่อให้สะดุดตาในกลุ่มตัวอักษรที่เราคุ้นตากันอยู่แล้ว

กลุ่มที่ 2

กลุ่มพิเศษ ซึ่งจะพบได้กับฟอนต์บางชนิดเท่านั้น

Extra / Black คือตัวอักษรแบบตัวหนาพิเศษ

Light คือตัวอักษรที่มีลักษณะบางเป็นพิเศษ

Extended คือตัวอักษรที่มีลักษณะกว้างเป็นพิเศษ

Narrow / Condensed คือตัวอักษรที่มีลักษณะแคบเป็นพิเศษ

Outline คือตัวอักษรที่มีลักษณะเป็นกรอบเส้นรอบนอก

Allcaps คือตัวอักษรที่เป็นตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด (สังเกตได้ว่าถ้าเรากดคีย์ Shift เพื่อพิมพ์เป็นตัวใหญ่ อักษรที่ได้จะขยายขนาดใหญ่แทน เพราะเป็นตัวใหญ่อยู่แล้วทุกตัว)

การใช้บุคลิกของตัวอักษรในกลุ่มนี้จะใช้ในการออกแบบหัวเรื่องหรือใจความสำคัญต่างๆ เป็นหลัก ตัวอักษรแต่ละบุคลิกก็ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป ในการเลือกใช้ก็แล้วแต่นักออกแบบจะเห็นว่านำไปจัดวางแล้วแต่เหมาะสม

ภาพที่ 70 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย

ตัวพิมพ์ไทย

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

บันทึกเลข

ยุคเก่าเนื้
ไทย แทน ปีช แปรกถึย

ตัวพิมพ์ในไทย พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๑๑

๑หนังสือจากหมอบเทฑา
BANGKOK RECORDER

ก

ตัวพิมพ์ของ เจมส์ ไอร์
พ.ศ. ๒๓๙๑

ก

ตัวพิมพ์ในหนังสือกรรกรัณหา
พ.ศ. ๒๓๘๕

ก

ตัวพิมพ์ร็คเลย์ ในบางกอกกริคริเตอร์
พ.ศ. ๒๓๘๕

แนนซี ยัดตัน
มิชชันนารีชาวอเมริกันภรรยา
ผู้ออกแบบตัวพิมพ์ของ
เจมส์ ไอร์ พลอตันที่ ย่างกุ้ง

คำพิริ์ กรรกรัณหา
ของนายแพทย บัณณเฑ
ใช้ตัวพิมพ์ที่พลอตันที่
สิงคโปร์

ชื่อฟ้อนต์อื่นที่มีการนำมาพัฒนาให้ใกล้เคียง

● ศาสร

ภาพที่ 72 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ทิวพิมพ์ไทย

๒

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ธงสยาม ยุคตัวพิมพ์
สถาปนาชาติ

โดยเจ้าพระยาภาณุวงศ์
พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓

ธงสยาม

กษัตริย์ของจกษชณญฏฐทมนดตถ
ระ'า'า'า'a'แไไฤาภาา'
ทณบปณฟภมยรฤตภาวศษหฬืออ
๑๖๗ + ๕ ๐๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙

ตัวอักษรแบบ "นริศ"

ภาพที่ 73 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ชื่อเพื่อนคนอื่นที่มีการนำมาพัฒนาให้ใกล้เคียง

● **อีเอช อีเอชที**

กษัตริย์แห่งอาณาจักรอยุธยา จักรพรรดิอัครราชูปถัมภ์
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
และให้ทราบโดยทั่วกัน

๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

● คืบ นาคะยาณ

กษัตริย์แห่งอาณาจักรอยุธยา
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้...
๑๐๒๓๔๕๖๗๘

● กิณรี(เพื่อนต์แห่งชาติ)

กษัตริย์แห่งอาณาจักรอยุธยา
พจนานุกรมศัพท์พจนานุกรม
และอื่นๆ ๑๑๒๓๔๕๖๗๘

ตัวพิมพ์ไทย

๕

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

๒๕
โบงแซ
โดย นายแซ

พ.ศ. ๒๔๖๐ - ๒๔๘๒
ยุคตัวพิมพ์กับระบอบ
การปกครองใหม่ ๒๔๗๕

โป่งไม้
โดย พงษ์เชิษ

๒๕ โบงแซ

โป่งไม้ โป่งใหม่

นาย แซ ช่าง แกะ
จำหน่ายตัวพิมพ์ อักษรไทยและลาว
ลายสำหรับกรอบเช่นตัวโป่งชนิดตัว
พิมพ์นี้กับมีตัวธรรมดาเส้นหนาเส้น
บางและจะมีตัวใหม่อย่างใด ๆ เช่นตัว
โตกมัวตัวโป่ง
ตัวโต ขนาด ๓๒ ป้อยศ
ตัวใหญ่ ขนาด ๔๐ ป้อยศ
ตัว เบื่อเรอ ขนาด ๔๘ ป้อยศ
รับหล่อ ตัวพิมพ์ เทบดัดทุกชนิด
รับทำตัวแม่ทองแดงทุกขนาด ที่มา
หาไทยและฝรั่งกับลวดลายต่าง ๆ -
ร้านตั้งอยู่ตรงปากคลองโอเรียนเต็ล
ข้าม เลขที่ ๒๕๕ ตำบลบางรัก
จังหวัด พระนคร

กษชค๖ฃงจณชชฃณญฐฐฐทฃณตตถทธนบปฃฝพ
ฟฃมยรลภาวคชสหพอฮะ ำ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
แ โ ไ ฤ ฎ ฃ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

ภาพที่ 77 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ภาพที่ 79 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ภาพที่ 81 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

[illegible]

ภาพที่ 82 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ภาพที่ 83 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

มาพบตัวกำ

**ยุคตัวพิมพ์
กับอักษรลอก**

ชื่อเพื่อนคนอื่นที่มีการนำมาพัฒนาให้ใกล้เคียง

- พี่เอสแอล เอ็มโพร์เอกซ์ตราโบลด์
 กขชคฅงจดซชนญฎฐทฒณดตถกรนบป
 ฬฝฟฟภมยรลวาศษสฬอฮะ ~ ำ ั ึ ื ๗
 เ ๓ ใ ใ ฤา ๆา ๆิ ี ุ ู ุ ุ
 ๐๐๒๓๔๕๖๗๘๙
- ดีบีพัฒพงษ์เมื่อกษ์เกบซ์
 กขชค6บงจวชชฌญฎฐฏทฒณดตถกรนบป
 ฬฝฟฟภมยรลวาศษสฬอฮะ ~ ำ ั ึ ื ๗
 เ ๓ ใ ใ ฤา ๆา ๆิ ี ุ ู ุ ุ
 0123456789
- ดีบีสีลมโบลด์
 กขชค ฅงจดซชนญฎฐฏทฒณดตถกรนบป
 ฬฝฟฟภมยรลวาศษสฬอฮะ ~ ำ ั ึ ื ๗
 เ ๓ ใ ใ ฤา ๆา ๆิ ี ุ ู ุ ุ
- ดีบีเฮอร์วัน
 กขชค๑ฅงจวชชฌญฎฐฏทฒณดตถกรนบป
 ฬฝฟฟภมยรลวาศษสฬอฮะ ~ ำ ั ึ ื ๗
 เ ๓ ใ ใ ฤา ๆา ๆิ ี ุ ู ุ ุ
 ๐123456789
- ดีบีสารรมิเดียม
 กขชค6บงจวชชฌญฎฐฏทฒณดตถกรนบป
 ฬฝฟฟภมยรลวาศษสฬอฮะ ~ ำ ั ึ ื ๗
 เ ๓ ใ ใ ฤา ๆา ๆิ ี ุ ู ุ ุ
 0123456789

ภาพที่ 84 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

[illegible]

ภาพที่ 86 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ทิวพิมพ์ไทย

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ดีบี เอรಾವัน ยุคทิวพิมพ์ เศรษฐกิจพอเพียง

โดย เติมรวิชัย

พ.ศ. 2530 - 2540

ดีบี / สหวิริยา / อีเอซี / ไวตร้า / ฟิเอสแอล / ยูพีซี

สุวพล เวสารัชชเวศย์

ดีบี เอรಾವัน Futura Extra Bold

กขชคขงจขชขณญฎฐทณณดถทธนบป
 ฬฬฬฬภมยรลภวศษสทฬอฮะ ำ ำ
 ใ แ โ ไ ฤ ฎ ฏ ำ ำ ำ ำ 0123456789

กขชคขงจขชขณญฎฐทณณดถทธนบป
 ฬฬฬฬภมยรลภวศษสทฬอฮะ ำ ำ
 ใ แ โ ไ ฤ ฎ ฏ ำ ำ ำ ำ 0123456789

ดีบี เอรಾವัน โมเดิร์น

ภาพที่ 87 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ตัวพิมพ์ไทย ๑๐

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ฟอนต์แห่งชาติ ยุคตัวพิมพ์ดิจิทัล กับปัญหาลิขสิทธิ์ โดย เนกเทค พ.ศ. ๒๕๔๐ - ปัจจุบัน

ฟอนต์แห่งชาติ

ฟอนต์นรสีห์ Norasi

ฟอนต์กิ้งรี Kinnari

ฟอนต์ครุฑ Garuda

กษชคฃฅฌจฉชซฌญฎฏฑฒณดตถทนบปผฝพฟภมยรฤลฦวศษส฽฾฿๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

ชื่อฟอนต์อื่นที่มีการนำมาพัฒนาให้ใกล้เคียง

• อีเอชอี อีเอชที • ดีบี นารายณ์

ภาพที่ 89 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

[illegible]

ภาพที่ 90 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

[illegible]

ภาพที่ 94 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ควมพิมพ์ไทย

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ฟอนต์ PSL

บุคคลชอบการชื้อนบายฟอนต์
ก็งสิบลสิทรี เพราะเริ่มมีกฎหมาย
เข้ามาคุ้มครอง

โดย พัลลพ ทองสุข
พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

PSL Display

กขชคณงจจชชณณญญฐฐทฒณคตถกรณบป
พพพพภมยรลภวศษสทพือฮะ ำ ำ
เ แ โ ใ ไ ฤ ฎ ฏ ฑ ฒ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Imperial

กขชคขจจจชชณณญญฐฐทฒณคตถกรณบป
พพพพภมยรลภวศษสทพือฮะ ำ ำ
เ แ โ ใ ไ ฤ ฎ ฏ ฑ ฒ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Irene

กขชคฆงจจชชณณญญฐฐทฒณคตถทธณบป
พพพพภมยรลภวศษสทพือฮะ ำ ำ
เ แ โ ใ ไ ฤ ฎ ฏ ฑ ฒ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL ThaiCommon

กขชคฆงจจชชณณญญฐฐทฒณคตถทธณบป
พพพพภมยรลภวศษสทพือฮะ ำ ำ
เ แ โ ใ ไ ฤ ฎ ฏ ฑ ฒ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Jarin

กขชคฆงจจชชณณญญฐฐทฒณคตถกรณบป
พพพพภมยรลภวศษสทพือฮะ ำ ำ
เ แ โ ใ ไ ฤ ฎ ฏ ฑ ฒ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

ภาพที่ 97 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ตัวพิมพ์ไทย

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ฟอนต์ PSL

ชุดฟอนต์การเขียนฟอนต์
 ศิวลิลลิตี เพราะเริ่มมีกฎหมาย
 เป็นมาคุ้มครอง

โดย พัลลพ ทองสุข
 พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

PSL Paksin

กขชคฆงจฉชฌณญฐฑฒณดตถทธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสฬหฬอฮะ ำ ำ
 แ ไ ใ ใ ฤ ฎ ฏ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Panpilas

กขชคฆงจฉชฌณญฐฑฒณดตถทธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสฬหฬอฮะ ำ ำ
 แ ไ ใ ใ ฤ ฎ ฏ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Pattriya

กขชคฆงจฉชฌณญฐฑฒณดตถทธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสฬหฬอฮะ ำ ำ
 แ ไ ใ ใ ฤ ฎ ฏ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Prathom

กขชคฆงจฉชฌณญฐฑฒณดตถทธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสฬหฬอฮะ ำ ำ
 แ ไ ใ ใ ฤ ฎ ฏ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL ThaiAntique

กขชคฆงจฉชฌณญฐฑฒณดตถทธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสฬหฬอฮะ ำ ำ
 แ ไ ใ ใ ฤ ฎ ฏ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

ภาพที่ 99 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ทวิพิมพ์ไทย
๑๒

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ฟอนต์ PSL

ขอบเขตการใช้งานฟอนต์
 ศิวิไลซ์สิทธิ์ เพราะเริ่มมีกฎหมาย
 เข้ามาคุ้มครอง

โดย พัลลพ ทองสุข
 พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

PSL Advert
 กบขคตมจจขบขณญฏฐทตมณตตททธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสทฬ่อฮะ ำ ำ
 แ ไอ ไอ ฤา ฤา ำ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Akkhanee
 กบขคตมจจขบขณญฏฐทตมณตตททธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสทฬ่อฮะ ำ ำ
 แ ไอ ไอ ฤา ฤา ำ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Asadong
 กบขคตมจจขบขณญฏฐทตมณตตททธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสทฬ่อฮะ ำ ำ
 แ ไอ ไอ ฤา ฤา ำ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Chalalai
 กบขคตมจจขบขณญฏฐทตมณตตททธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสทฬ่อฮะ ำ ำ
 แ ไอ ไอ ฤา ฤา ำ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Chalinda
 กบขคตมจจขบขณญฏฐทตมณตตททธนบป
 ผฝพฟภมยรลภาวศษสทฬ่อฮะ ำ ำ
 แ ไอ ไอ ฤา ฤา ำ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

ภาพที่ 100 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ตัวพิมพ์ไทย

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ฟอนต์ PSL

ชุดฟอนต์การเขียนภาษาไทย
 ศิวิไลซ์ เพราะเริ่มมีกฎหมาย
 เข้ามาคุ้มครอง

โดย พัลลพ ทองสุข
 พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

PSL Display
 กษชคณจจชชณญญฐฐทตณตถกรณบป
 พพพพภมยรลภวศษสฬฬอฮะ ำ ำ
 แ โ ไ ฤ ฤ ฤ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Imperial
 กษชคณจจชชณญญฐฐทตณตถกรณบป
 พพพพภมยรลภวศษสฬฬอฮะ ำ ำ
 แ โ ไ ฤ ฤ ฤ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Irene
 กษชคณจจชชณญญฐฐทตณตถททณบป
 พพพพภมยรลภวศษสฬฬอฮะ ำ ำ
 แ โ ไ ฤ ฤ ฤ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL ThaiCommon
 กษชคณจจชชณญญฐฐทตณตถททณบป
 พพพพภมยรลภวศษสฬฬอฮะ ำ ำ
 แ โ ไ ฤ ฤ ฤ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Jarin
 กษชคณจจชชณญญฐฐทตณตถกรณบป
 พพพพภมยรลภวศษสฬฬอฮะ ำ ำ
 แ โ ไ ฤ ฤ ฤ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

ภาพที่ 101 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ตัวพิมพ์ไทย

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ฟอนต์ PSL

ชุดฟอนต์การเขียนฟอนต์
 ที่มีลิขสิทธิ์ เพราะเริ่มมีกฎหมาย
 เกี่ยวกับเรื่องนี้

โดย พัลลพ ทองสุข
 พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

PSL Kittithada
 กษยคณจจจชฌณญญฐฐฒฒณณตตถถททธนบป
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Majestic
 กษยคณจจจชฌณญญฐฐฒฒณณตตถถททธนบป
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Malinee
 กษยคณจจจชฌณญญฐฐฒฒณณตตถถททธนบป
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Yaowaraj
 กษยคณจจจชฌณญญฐฐฒฒณณตตถถททธนบป
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

PSL Omyim
 กษยคณจจจชฌณญญฐฐฒฒณณตตถถททธนบป
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

ภาพที่ 102 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ตัวพิมพ์ไทย 15

2390 2400 2410 2420 2430 2440 2450 2460 2470 2480 2490 2500 2510 2520 2530 2540 2550

ฟอนต์ อีเบิ้ล ฟอนต์เก่ามาเพื่อแจกให้ฟรี จากกลุ่มคนทำฟอนต์รุ่นใหม่ ผ่านทาง www.f0nt.com โดยกลุ่มนักออกแบบ พ.ศ. 2549-ปัจจุบัน

NP Naipol All in One
กบคงจจชชฌญญฎฐทฒณดตถทธนบป
พพฟฟภบยรลลวศศฬสศหฬอฮะ ำำ
เเไใใฎฏก๊ ก๊ 0123456789

lannnnn Font

Sipa Font
ชุดฟอนต์เพื่อการประกวด
ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ภาพที่ 104 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ภาพที่ 105 ผลการวิเคราะห์ประวัติตัวอักษรไทย (ต่อ)

ตารางที่ 2 แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย

พ.ศ.	รัชสมัย	พ.ศ.	เหตุการณ์	ลักษณะสำคัญ	สถานที่	สิ่งพิมพ์สำคัญ	ความสำคัญ
๒๒๐๕	สมเด็จพระนารายณ์มหาราช	๑๖๖๒	ตั้งธนาคาร (Louis Laneau) ตั้งโรงพิมพ์ที่ตำบลเกาะมหาพราหมณ์ กรุงเทพมหานคร สมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้ตั้งโรงพิมพ์ขึ้นที่เมืองลพบุรี	ใช้อักษรโรมันเขียนภาษาไทย ยังไม่มีแบบตัวพิมพ์ไทย และตัวหนังสือเป็นบล็อก	กรุงศรีอยุธยา	ไม่ปรากฏสิ่งพิมพ์ในยุคนี้นี้เป็นหลักฐาน	จุดเริ่มต้นประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย
๒๒๑๕	พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช	๑๗๕๖	บาทหลวงการโนล (Garnault) พิมพ์หนังสือ “คำสอนคริสต์” ที่โรงพิมพ์ในวัดชั้น ดากระฐา ตำบลกุฎีจีนในจังหวัดธนบุรี	ใช้อักษรโรมันเขียนภาษาไทย พิมพ์ด้วยบล็อกไม้ แม่พิมพ์ทำโดยแกะตัวหนังสือบนเนื้อไม้ที่เหนียวและแข็งแรง เอามาทาลงบนพื้นบล็อกไม้ทั้งแผ่น แล้วเอากะดาษทาบอัดลงบนแผ่นบล็อกไม้ ลอกออกมาจะได้สิ่งพิมพ์หนึ่งแผ่นมีการหล่อตัวพิมพ์จากแม่พิมพ์ที่ขึ้นด้วยดินเหนียวเผาไฟ	จังหวัดธนบุรี	หนังสือคำสอนคริสต์	หนังสือเล่มแรกที่พิมพ์ในประเทศไทย

ตารางที่ 3 แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ)

พ.ศ.	รัชสมัย	พ.ศ.	เหตุการณ์	ลักษณะสำคัญ	สถานที่	สิ่งพิมพ์สำคัญ	ความสำคัญ
๒๓๕๕- ๒๓๖๒	พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย	๑๘๑๖- ๑๘๑๙	Mrs. Ann Hazeltine Judson (“หม่อมจัตสัน”) ออกแบบตัวพิมพ์ไทย Mr.George H. Hough หล่อแบบตัวพิมพ์โลหะ Mr. George H.Hough พิมพ์หนังสือภาษาไทยที่เขียนเนื้อหาและออกแบบตัวพิมพ์โดย “หม่อมจัตสัน”	แบบตัวพิมพ์ไทยหล่อด้วยโลหะเป็นต้นๆ	เมืองร่างกุ้ง พม่า	คำแปลพระคัมภีร์เป็นภาษาไทย แต่ไม่มีหนังสือเป็นหลักฐาน	ต้นกำเนิดแบบตัวพิมพ์ไทย หนังสือเล่มแรกที่พิมพ์ด้วยแบบตัวพิมพ์ไทยชนิดตัวเรียง
๒๓๖๒	พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย	๑๘๑๙	แทนพิมพ์และตัวพิมพ์ไทยถูกย้ายจากเมืองร่างกุ้ง พม่า ไปไว้ที่กลักตาด ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ของคณะแบบดิสต์ในเอเชีย		เมืองเซรัมโปร์ นครกลักตาด		การเดินทางของแบบตัวพิมพ์ไทย ชุด “หม่อมจัตสัน” จากพม่าสู่กลักตาด
๒๓๖๒	พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย	๑๘๑๙	Robert Bum และ Thomson มิชชันนารีคณะ London Missionary Society ตั้งซื้อตัวพิมพ์ภาษาไทย จากโรงพิมพ์แบบดิสต์ นครกลักตาด เพื่อก่อตั้งโรงพิมพ์ซึ่งพิมพ์ภาษาต่างๆ ที่เมืองสิงคโปร์ มีการหล่อแบบตัวพิมพ์ไทยที่สิงคโปร์ด้วย		สิงคโปร์	คำสอนศาสนาคริสต์ แต่ไม่ปรากฏหลักฐาน	แบบตัวพิมพ์ไทย ชุด “หม่อมจัตสัน” เดินทางจากกลักตาดสู่สิงคโปร์

ตารางที่ 4 แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ)

พ.ศ.	รัชสมัย	พ.ศ.	เหตุการณ์	ลักษณะสำคัญ	สถานที่	สิ่งพิมพ์สำคัญ	ความสำคัญ
๒๓๖๑	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๒๘	หนังสือ A Grammar of Thai or Siamese Language เขียนโดย Capt. James Low พิมพ์ที่โรงพิมพ์ของคณะแบปติสต์กัลกัตตา (The Baptist Mission Press)	หนังสือหนา 102 หน้า ส่วนใหญ่พิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ บางหน้าพิมพ์ด้วยตัวเรียงอักษรไทย บางหน้าเป็นลายมือเขียนอักษรไทยพิมพ์ด้วยบล็อก	เมืองเซรัมโปรี นครกัลกัตตา	A Grammar of Thai or Siamese Language	เชื่อกันว่าพิมพ์ด้วยแบบตัวพิมพ์ที่เหมือนกับที่ Mrs. Ann Hazeltine Judson ออกแบบไว้
๒๓๖๕	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๓๒	มิชชันนารี คณะ American Board of Commissioners for Foreign Mission ซื้อแท่นพิมพ์และตัวพิมพ์ไทยของ Robert Burn ซึ่งถึงแก่กรรมไปก่อนหน้านี้	แท่นพิมพ์แบบเก่าทำด้วยไม้และหิน	สิงคโปร์		
๒๓๖๘	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๓๕	มิชชันนารี คณะ American Board of Commissioners for Foreign Mission มอบแท่นพิมพ์และตัวพิมพ์ภาษาไทยให้แก่ Dan Beach Bradley (หมอบลัดเดิล) เพื่อนำมาใช้ที่กรุงเทพฯ		สิงคโปร์		แบบตัวพิมพ์ไทยชุด “หมอบลัดเดิล” เดินทางจากสิงคโปร์สู่ประเทศไทย

ตารางที่ 5 แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ)

พ.ศ.	รัชสมัย	พ.ศ.	เหตุการณ์	ลักษณะสำคัญ	สถานที่	สิ่งพิมพ์สำคัญ	ความสำคัญ
๒๓๗๕	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๓๖	Dan Beach Bradley ตั้งโรงพิมพ์ที่ตรอกกัปตันบุช พิมพ์คำสอนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมิชชันนารี Robinson เป็นช่างเรียงพิมพ์	แบบตัวพิมพ์และแท่นพิมพ์ นำมาจากสิงคโปร์	กรุงเทพฯ	คำสอนเกี่ยวกับพระบัญญัติ	การพิมพ์หนังสือไทยด้วยตัวเรียงในประเทศไทย เพิ่มสำเร็จเป็นครั้งแรก เพิ่มศักยภาพในการพิมพ์ในประเทศไทย
๒๓๘๐	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๓๗	คณะมิชชันนารีซื้อแท่นพิมพ์โลหะที่ชื่อ Otis และ Standing อย่างละ 1 แท่น พร้อมด้วยกระดาษ 100 รีม มาใช้กิจการพิมพ์	เป็นแท่นพิมพ์ที่ทำด้วยโลหะ สามารถพิมพ์ได้ดีกว่าแท่นพิมพ์เก่า			
๒๓๘๑	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๓๘	Dan Beach Bradley ตั้งโรงพิมพ์ที่ข้างวัดประยูรวงศ์	มีการทดลองใช้กระดาษที่สั่งมาจากจีนซึ่งมีราคาถูกกว่ากระดาษฝรั่ง แต่คุณภาพไม่ดีเท่า	กรุงเทพฯ		แสวงหาวัตถุดิบในการผลิตงานพิมพ์จากแหล่งใหม่ๆ
๒๓๘๒	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๓๙	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้จ้างโรงพิมพ์ของมิชชันนารี ABFCM พิมพ์ประกาศห้ามสูบบุหรี่ 9,000 ฉบับ	ใช้ตัวพิมพ์ที่สั่งซื้อมาจากสิงคโปร์และใช้กระดาษผลิตจากเอเชีย	กรุงเทพฯ	ประกาศห้ามสูบบุหรี่	เอกสารราชการฉบับแรกที่จัดพิมพ์ขึ้น

ตารางที่ 6 แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ)

พ.ศ.	รัชสมัย	พ.ศ.	เหตุการณ์	ลักษณะสำคัญ	สถานที่	สิ่งพิมพ์สำคัญ	ความสำคัญ
๒๓๘๔	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๔๑	Dan Beach Bradley และช่างพิมพ์ชื่อ William Davenport หล่อแบบตัวพิมพ์ภาษาไทยชุดใหม่ เพื่อใช้แทนแบบตัวพิมพ์ที่ซื้อมาจากสิงคโปร์ที่สึกหรอไป แต่แบบตัวพิมพ์โรมันและเครื่องหมายต่างๆ สืบมาจากต่างประเทศ	ตัวพิมพ์สวยงามกว่าที่หล่อนอกจากสิงคโปร์ มีขนาดเล็กลงสำหรับการพิมพ์ภาพ มีการจัดทำบล็อกไม้ซึ่งแกะโดยช่างไม้ชาวไทยและชาวจีน	กรุงเทพฯ		แบบตัวพิมพ์ภาษาไทยชุดแรกที่หล่อขึ้นในประเทศไทย นับเป็นแบบตัวพิมพ์ประวัติการพิมพ์ของไทย
๒๓๘๕	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๔๒	Dan Beach Bradley นำแบบตัวพิมพ์ภาษาไทยที่หล่อขึ้นและภาษาอังกฤษขึ้นถวายเจ้าฟ้ามงกุฎที่วัดบวรนิเวศ 1 ชุด	ต้นแบบของแบบตัวพิมพ์ตัวเหลี่ยมนำหน้ากันเส้นเท่ากันตลอด	กรุงเทพฯ	คำภีร์ ครรภัทรักษา (ตัวหนังสือเท่ากันตลอดทั้งเล่ม มีภาพประกอบ)	หนังสือเก่าที่สุดเท่าที่ค้นพบที่พิมพ์โรงพิมพ์ของ Dan Beach Bradley โดยใช้แบบตัวพิมพ์ของชุด “หมอบริดเล”
๒๓๘๕	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๔๒	Dan Beach Bradley ได้จัดพิมพ์ปฏิทินสุริยคติขึ้นเป็นภาษาไทยครั้งแรก		กรุงเทพฯ		การพิมพ์ปฏิทินไทยครั้งแรก
๒๓๘๖	พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๔๔	Dan Beach Bradley และคณะมิชชันนารีออกหนังสือบางกอกรีคอร์ด (Bangkok Recorder)	Bangkok Recorder ออกเดือนละ 2 ครั้ง		หนังสือพิมพ์บางกอกรีคอร์ดเตอร์ ยุคแรก	หนังสือพิมพ์ฉบับแรก

ตารางที่ 7 แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ)

พ.ศ.	รัชสมัย	พ.ศ.	เหตุการณ์	ลักษณะสำคัญ	สถานที่	สิ่งพิมพ์สำคัญ	ความสำคัญ
๒๔๐๑	พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๕๘	พิมพ์ราชกิจจานุเบกษาเล่มแรก ที่โรงพิมพ์หลวงในสำนักพระราชวัง	แบบตัวพิมพ์สวยงามและมีขนาดเล็กกว่าแบบตัวพิมพ์ของ Dan Beach Bradley แต่ยังเป็นแบบตัวเหลี่ยมอยู่	กรุงเทพฯ		วารสารราชกิจฉบับแรกในประเทศไทย แบบตัวพิมพ์เป็น Book face ตัวแรก
๒๔๐๔	พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๖๑	Dan Beach Bradley ซื้อลิขสิทธิ์หนังสือนิราศลอนดอนของหม่อมราโชทัย จัดพิมพ์จำหน่ายเป็นครั้งแรก		กรุงเทพฯ		การซื้อขายลิขสิทธิ์วรรณกรรมครั้งแรกในประเทศไทย
๒๔๐๕	พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๖๖	The American Missionary Association Press พิมพ์หนังสือของหม่อมราโชทัย	ตัวอย่างหนังสือที่มีการใช้แบบตัวอักษรหลายขนาด (ตัวเล็ก-ตัวใหญ่)	กรุงเทพฯ		
๒๔๑๐	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๖๗	การพิมพ์ด้วยแท่นพิมพ์หิน		กรุงเทพฯ	หนังสือกิจจานุกิจ	เทคโนโลยีใหม่ทางการพิมพ์จากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย
๒๔๑๓	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๗๐	Samuel John Smith ตั้งโรงพิมพ์ที่บางคอแหลม ที่เรียกกันว่า โรงพิมพ์ หมอสมิท	พิมพ์นิทานเรื่องต่างๆ ขาย	กรุงเทพฯ	นิทานคำกลอน พระอภัยมณี	ผลงานเขียนแพร่หลายอย่างรวดเร็ว
๒๔๑๘	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๗๕	ออกหนังสือพิมพ์ Court		กรุงเทพฯ	หนังสือพิมพ์ Court	หนังสือพิมพ์ฉบับแรก

ตารางที่ 8 แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ)

พ.ศ.	รัชสมัย	พ.ศ.	เหตุการณ์	ลักษณะสำคัญ	สถานที่	สิ่งพิมพ์สำคัญ	ความสำคัญ
๒๔๒๖	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๘๓	George Bradley McFarland (พระอาจารย์พยอม) ตั้งโรงพิมพ์แมกฟาแลนด์		กรุงเทพฯ		กิจการพิมพ์ในประเทศไทยด้วยตัว
๒๔๓๔	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๘๙๑	นายเอ็ดวิน ฮันเตอร์ (Edwin Hunter) คิดตัวอักษรไทย บรรจุลงในพิมพ์ดีด	ตัวพิมพ์ดีดทุกตัวต้องมียางติด กว้างเท่ากัน	กรุงเทพฯ		การสร้างแบบตัวพิมพ์เพื่อใช้กับเครื่องมือเครื่องใช้สมัยใหม่
๒๔๕๗	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๙๑๔	หนังสืออุโฆษสมัย พิมพ์ที่โรงพิมพ์อัสสัมชัญ มีการสร้างตัวพิมพ์ที่เรียกว่า ตัวฝรั่งเศษ	มีเส้นหนา เส้นบาง ซึ่งเป็นการเลียนแบบการเขียน ด้วยปากกาเครื่องเขียน ทำให้ตัวพิมพ์สวยงามกว่าเดิม	กรุงเทพฯ	หนังสืออุโฆษสมัย	ต้นแบบตัวพิมพ์ พ.ศ.
๒๔๕๗	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๙๑๔	มีการสร้างตัวพิมพ์แบบตัวจิ๋ว		กรุงเทพฯ		
๒๔๖๘	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๙๒๕	พบเอกสารที่มีการใช้ตัวเอนร่วมกับตัวปกติ		กรุงเทพฯ	บทละครในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	มีแบบตัวพิมพ์หลายแบบใช้ในการพิมพ์

ตารางที่ 9 แสดงเส้นเวลาการพิมพ์ไทย (ต่อ)

พ.ศ.	รัชสมัย	พ.ศ.	เหตุการณ์	ลักษณะสำคัญ	สถานที่	สิ่งพิมพ์สำคัญ	ความสำคัญ
๒๔๗๖	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๙๓๔	พบเอกสารที่มีการใช้ตัวหนาขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวนำ	ตัวหนาเป็นอักษรพิมพ์ มีใช้ตัวเล็ก	กรุงเทพฯ		ตัวหนาเป็นแบบตัวพิมพ์ มีใช้ตัวเล็ก
ปัจจุบัน	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช		การพิมพ์ด้วยระบบ Desktop Publishing	ใช้คอมพิวเตอร์เข้าไปทำงานในขั้นตอนต่างๆ			
๒๕๔๓	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช	๒๐๐๐	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ จัดพิมพ์หนังสือ “แบบตัวพิมพ์ไทย” เพื่อรวบรวมวิทยาการเกี่ยวกับตัวพิมพ์	มีการรวบรวมและเผยแพร่ตัวอย่างแบบตัวพิมพ์ไทย จำนวน 146 แบบ	กรุงเทพฯ	หนังสือ “แบบตัวพิมพ์ไทย”	เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ

ผลการวิเคราะห์ภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย

ภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย

ความหมายของภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย

ภาพ, สิ่งของ หรืออุดมคติ ที่ทำให้รู้ตัวตนว่าอยู่ในเชื้อชาติใด เป็นชาติใด และรู้จักคนที่มีเชื้อชาติเดียวกันว่าเป็นคนเชื้อชาติเดียวกัน แบบอย่างวัฒนธรรมและบรรทัดฐานความนึกคิดค่านิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะ ลักษณะพิเศษลักษณะโดดเด่นไม่เหมือนชนชาติอื่น มีความหมายในทางคุณภาพมากกว่าปริมาณ เอกลักษณ์ของชาติจะสูงเด่นเป็นสง่าเพียงใด ก็เกิดจากการหล่อหลอมจากคนไทยทุกคนที่มีวินัยและวัฒนธรรมที่ดี และต้องมองให้ลึกซึ้ง อย่ามองแต่เพียงยังอยู่ในสถานะที่เป็นวัตถุ ความมั่งคั่ง อุดมคติ ความเชื่อ ภูมิปัญญา นิสัยใจคอ ค่านิยม และคุณภาพจิตใจ อาจจะเป็นลักษณะที่ซ้ำกับคนอื่นหรือสังคมอื่น แต่เป็นลักษณะที่โดดเด่นหรือแพร่หลายมาก จนสามารถจะแยกแยะหรือชี้เฉพาะได้ว่าเป็นของบุคคลนั้น หรือของสังคมนั้นที่มีวิวัฒนาการสร้างสรรค์ติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน โดยมีสภาพแวดล้อม เหตุการณ์และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมเป็นเครื่องกำหนดลักษณะเฉพาะเหล่านั้น

ความสำคัญของการนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบโฆษณาศิลป์

เพราะการเอกลักษณ์ไทยมีความสำคัญ เปรียบเสมือนเป็นดวงวิญญาณหรือ ดวงใจของชาติถ้าขาดไปเสีย ชาติก็คงล้มสลายไป ถ้าเปรียบเทียบระหว่างเอกลักษณ์กับเอกราชของชาติเอกราชเมื่อพลาตพลังสูญเสียไปแล้ว ก็อาจกู้ให้กลับฟื้นคืนได้อีก แต่สำหรับเอกลักษณ์ของชาตินั้น ถ้าสูญเสียไปแล้วนั้น ก็ยากนักที่จะแก้ไขให้กลับฟื้นคืนได้อีก เพราะการสูญสิ้นเอกลักษณ์เป็นการสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายในและภายนอก ทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งโดยพลตินัยและนิตินัย แต่การสูญเสียเอกราชนั้นเป็นการเสียไปเฉพาะสถานภาพของสิทธิและหน้าที่เพียงภายนอกเท่านั้น ส่วนจิตใจอาจจะยังคงเป็นอิสระอยู่ มิได้สูญเสียไปด้วย จึงมีความสำคัญต่อการอยู่รอด ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของชาติไทยด้วย โดยความเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา เพราะคงเป็นไปไม่ได้ที่จะหยุดกระแสนการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงจำเป็นต้องช่วยกันอนุรักษ์เอกลักษณ์ที่มีความสำคัญและดำรงอยู่เดิมนั้นให้คงอยู่ต่อไปโดยการเผยแพร่ นำมาออกแบบให้อยู่ในงานโฆษณาศิลป์ เพื่อการบันทึกประวัติศาสตร์ เพื่อการเรียนรู้ และเป็นการประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ของชาติไปในตัวเอง และจัดและสกัดกั้นสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ทั้งที่มีอยู่เดิม และจากแหล่งภายนอกให้หมดไป หรือไม่ให้มีความสำคัญกับสิ่งเหล่านั้นโดยไม่นำมาเผยแพร่ออกแบบ และกลับมาทบทวนรากเหง้าของตน และหาทางสืบทอด “เจตนารมย์” “จิตวิญญาณ” และคุณค่าแห่งอดีตนั้นด้วยรูปแบบวิธีการออกแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

ปัญหาและเงื่อนไขของการนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ

เอกลักษณ์ไทยมีทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี ถ้าไม่พิจารณาอย่างถ่องแท้ คัดสรรให้ถี่ถ้วนแล้ว แล้วนำไปส่งเสริมก็จะเป็นการทำลายภาพลักษณ์ชื่อเสียงของชาติได้ และการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนนั้นก็ ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจริงๆ ซึ่งก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่งว่าหาผู้เชี่ยวชาญน้อยคนนักที่จะสามารถชี้ชัด ว่าอะไรคือเอกลักษณ์ไทย เนื่องจากต้องอาศัยประสบการณ์ และศาสตร์ต่างๆ อีกหลายแขนงมา ประกอบกัน และจากความซับซ้อนทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ก็มีความผสมผสานกลมกลืนกันอยู่ จึงเป็นเรื่องยากในการชี้ชัดลงไป และความกลัวว่าการชี้ชัดลงไป อาจจะไม่ใช่ที่ยอมรับกันทั่วไป

และปัญหาของการเปลี่ยนจากสังคมเดิมอันเป็นรากเหง้า เป็นภูมิภาคแห่งปัญญาและที่มาของเอกลักษณ์ไทยนั้นเป็นสังคมเกษตร สังคมที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก วิถีชีวิตเรียบง่าย พออยู่พอกิน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจารีตประเพณี เปลี่ยนเป็นสังคมใหม่ เกิดการค้าขาย สะสมส่วนเกิน เริ่มยุคของการ “ทำมาหากิน” ต้องเริ่มทำงานหนักขึ้นเพื่อให้ได้ปัจจัยสี่และสะสม ทำให้ต้องเร่งชีวิตตัวเองเพื่อควมมีหน้ามีตาในสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง รวดเร็ว จนไม่มีใครหยุดที่จะคิด หันมาทบทวนตัวตน หรือหาสิ่งที่ลงตัวให้กับชีวิต จนหลงลืมเอกลักษณ์ไทยไป คิดว่าวิถีชีวิตและ สิ่งของเดิมๆ ของไทยไม่ทันสมัยจึงไม่กล้าที่จะนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยเหล่านั้นมาใช้ในการออกแบบ เพราะกลัวว่าจะไม่ได้รับความสนใจจากคนไทยเอง ที่หลงกระแสของการพัฒนาจนไม่ลืมหูลืมตา ขอบแต่ในแบบของสากลเท่านั้น

และเนื่องด้วยปัญหาที่นักวิชาการและผู้รู้ไม่กล้าที่จะตัดสินใจว่า สิ่งใดคือเอกลักษณ์ไทยที่แท้จริง เพราะไม่มีหลักฐานที่ชี้ชัด แน่นอนตายตัว เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเปิดที่ต้อนรับทุกวัฒนธรรม ชนชาติ ประเพณี มาไว้ในตัวเอง จนผสมผสานเป็นประเทศไทยจนทุกวันนี้ จนยากที่จะแยกแยะออกได้ว่าสิ่งใดเป็นเอกลักษณ์ไทย จากการวิเคราะห์จากเลขศิลป์ไทยในช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2339 หรือกว่า 200 ปีจนปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงเวลาแรกๆ ของการออกแบบเลขศิลป์ไทย ได้มีการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยอยู่เป็นจำนวนมาก อาจจะเนื่องจากประเทศไทยยังได้รับอิทธิพลการเผยแพร่วัฒนธรรมจากต่างประเทศน้อยกว่าทุกวันนี้ จึงส่งผลให้มีการออกแบบมีเอกลักษณ์ไทยชัดเจน และน่าจะเป็นหลักฐานชี้ชัดทางประวัติศาสตร์ของชาติได้ว่าอะไรคือเอกลักษณ์ไทย จากการวิเคราะห์ความนิยมการนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยมาออกแบบผลงานเลขศิลป์นั่นเอง และยังสามารถเรียงลำดับความนิยมการนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยของกลุ่มเอกลักษณ์ทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อการนำเอาเอกลักษณ์ในแต่ละกลุ่มไปใช้ได้อย่างสะดวกขึ้น เหตุผล และข้อดีในการคัดสรรด้วยวิธีนี้ มีดังนี้

1. การจัดลำดับจากการคัดสรรของแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่ผ่านมา ได้คัดสรรและวิเคราะห์จากสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ไทย โดยมีได้คำนึงถึงเพื่อการนำไปออกแบบ บางอย่างอาจจะนำไปออกแบบได้ยาก จึงไม่ได้รับความนิยม จึงอยู่ในลำดับท้ายๆ หรืออาจไม่มีในการจัดลำดับความนิยมนำไปใช้ในการออกแบบเลขศิลป์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่สามารถนำไปออกแบบได้

2. ตัวอย่างผลงานจริงที่ได้มีการออกแบบเลนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทยมาใช้ ทำให้เห็นภาพและตัวอย่างการนำไปใช้งานได้ชัดเจน และเห็นตัวอย่างได้หลากหลายกว่า

3. เอกลักษณ์ไทยจากการคัดสรรและจัดอันดับนี้ส่วนใหญ่จะมาจากการนำเสนอส่วนที่ดีของเอกลักษณ์ไทย เป็นเอกลักษณ์ที่เชิดหน้าชูตา มีประวัติที่มาอันยาวนาน ไม่ใช่เอกลักษณ์ในเชิงแพะรับฉวย ที่เน้นความชอบใจเป็นเหตุอย่างเดียว

4. และจากการที่ประเทศไทยมีเรื่องของกาลเทศะ ของสูงของต่ำ สิ่งที่เป็นความเชื่อของการเคารพกราบไหว้ เทิดทูน ต่างจากวัฒนธรรมตะวันตก จึงมีข้อห้ามการนำเอกลักษณ์ไทยใน 4 กลุ่ม ไปใช้ในการออกแบบ เช่น ไม่สมควรนำเอกลักษณ์ไทยในกลุ่มของศาสนา และพระมหากษัตริย์ไปใช้ออกแบบในสิ่งของที่เป็นของต่ำ หรือไม่เหมาะสม เช่น รองเท้า ห้องน้ำ พรหมเช็ดเท้า สถานบันเทิง เป็นต้น เพราะเป็นสิ่งที่คนไทยสักการะ เทิดทูน

ภาพที่ 106 ภาพตัวอย่างความไม่เหมาะสมที่นำลายไทยมาใส่ไว้ในรองเท้า

การส่งเสริมการนำภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ

ด้วยหัวใจของเอกลักษณ์คือ ต้องรู้จักส่งเสริมและถ่ายทอดเอกลักษณ์ในสิ่งที่เห็นว่าดี เป็นความเจริญของวัฒนธรรม สังคม การเมือง และรู้จักคัดหรือกำจัดสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ไม่ดีออกไป หรือให้ความสำคัญน้อยลงไป วิธีการที่จะเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาตินั้นทำได้ 3 วิธี

1. เรียนรู้ ความหมาย ทั้งทางด้านรูปธรรม และจิตวิญญาณ
2. ต้องรักษาเฟ้นเอาสิ่งที่ดีไว้
3. ต้องเผยแพร่สิ่งที่ดีนั้นออกไปในวงกว้าง

ซึ่งสื่อมวลชนและสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์นั้นมีความสำคัญที่สุดในการที่จะเผยแพร่เอกลักษณ์ของชาติออกไป และการสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมของรัฐและเอกชนต่างๆ ให้มากที่สุด เพื่อให้เอกลักษณ์เหล่านั้นหล่อหลอมกลายเป็นจิตใต้สำนึกของคนในชาติ

การแบ่งภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย

แบ่งออกเป็น

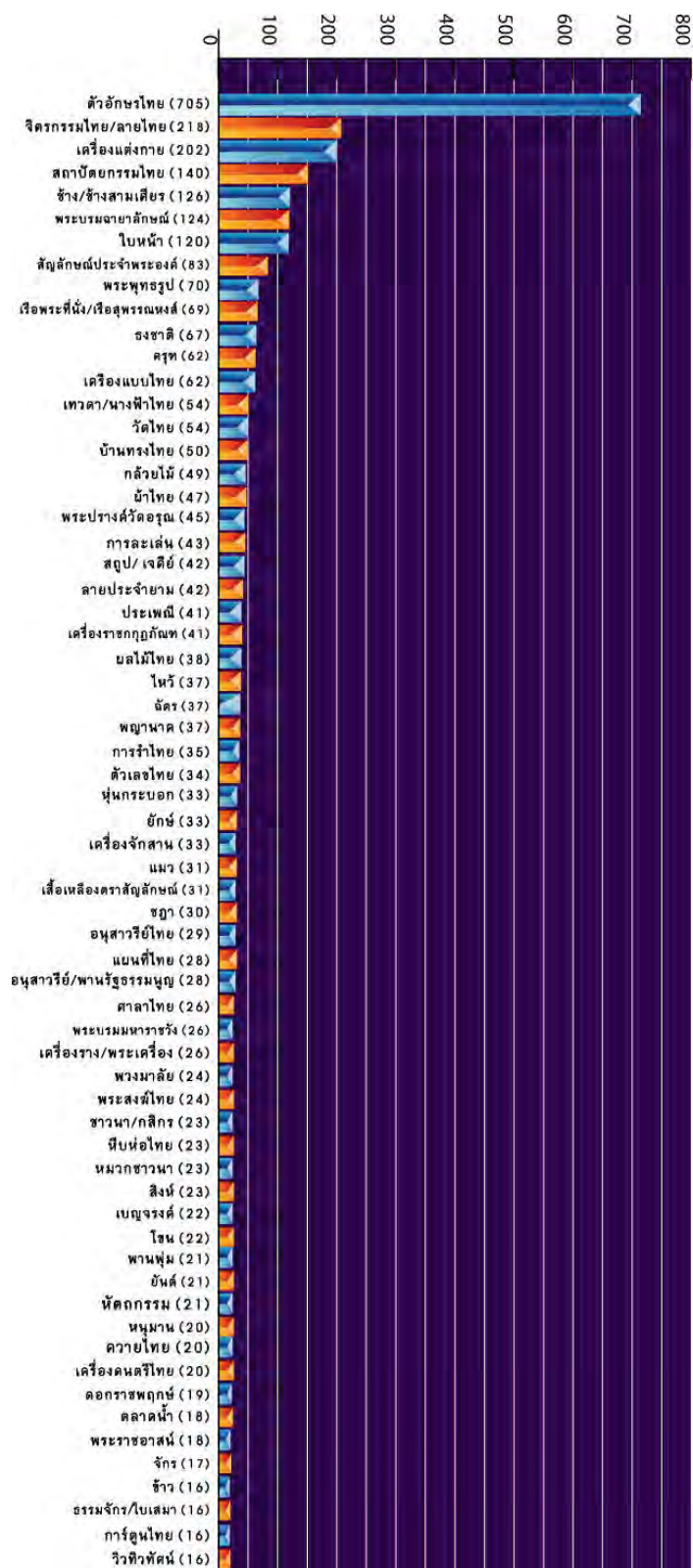
1. ชาติ
2. ศาสนา
3. พระมหากษัตริย์
4. ประชาชน

การจัดแบ่งเอกลักษณ์ไทยออกเป็น 4 กลุ่มที่ชัดเจน ครอบคลุมความเป็นตัวตนหรือเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้อย่างครบถ้วนที่สุด ที่มีได้มุ่งแต่กำหนดหรือแสวงหาเฉพาะเอกลักษณ์ไทยเพื่อไปใช้อวดอย่างเดียว จากผลการวิเคราะห์วิจัยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน เพราะโดยทั่วไปจะมีการแบ่งเอกลักษณ์ไทยแตกต่างกันออกไป และบางข้อมูลก็จะมีแค่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แต่ก็มีกล่าวถึงจากนักวิชาการหลายท่านได้ยกย่องหัตถศิลป์พื้นบ้าน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ภูมิปัญญา ฯลฯ ว่าเป็นเอกลักษณ์ไทย จึงได้มีการสรุปแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม ข้างต้น เพื่อให้ครอบคลุมและตรงกับการใช้งานในการออกแบบเลขนศิลป์มากที่สุด

การวิเคราะห์ความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย

และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย จากความนิยมในการออกแบบเลขนศิลป์ที่ใช้เอกลักษณ์ไทยร่วมออกแบบ กับผลงานการออกแบบจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ จำนวนทั้งหมด 1,386 ชิ้น นับจำนวนเอกลักษณ์ไทยได้ 3,654 อย่าง ได้ผลออกมาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทยในทุกหมวดของ
เอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบ

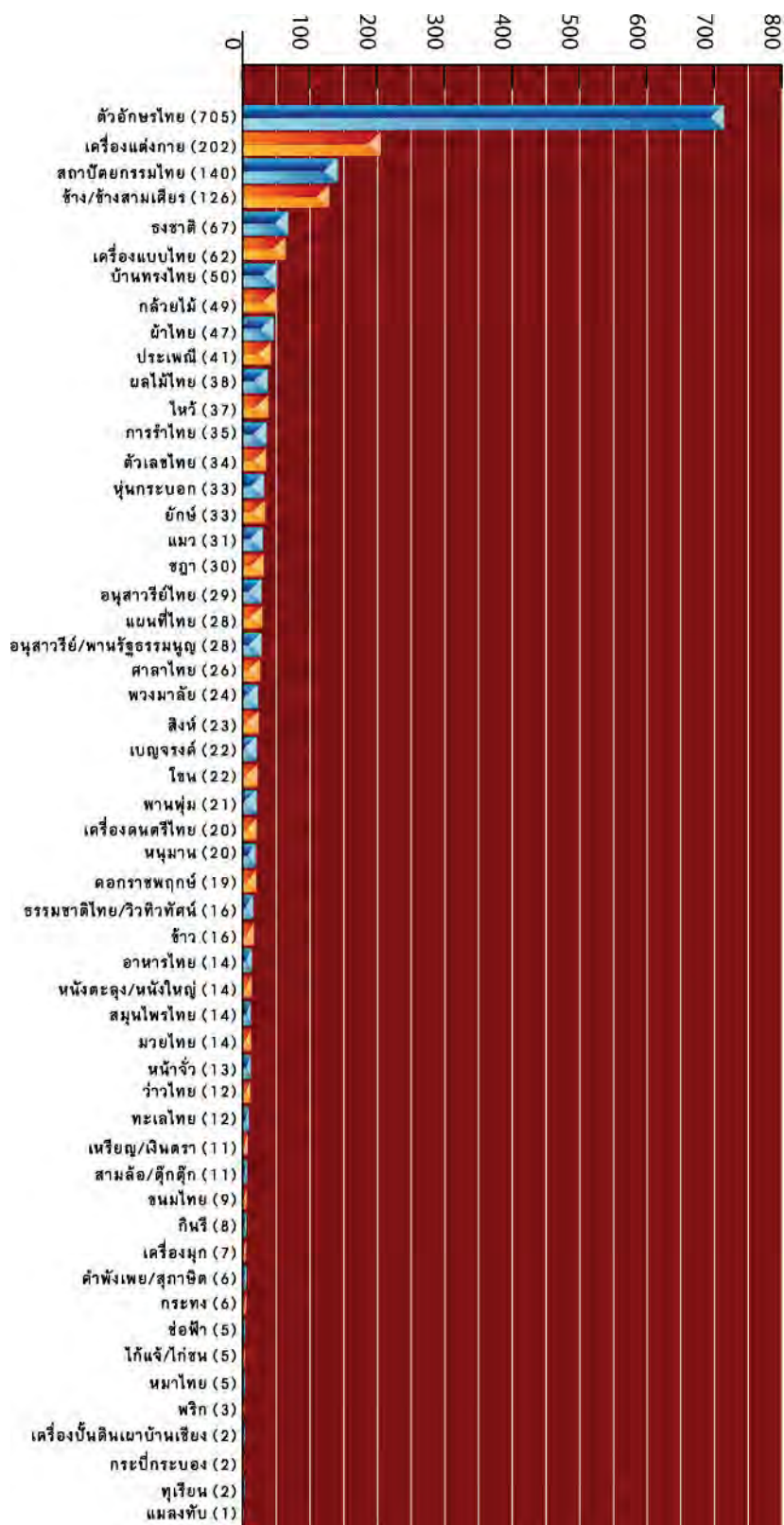
ภาพที่ 107 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในทุกหมวดของเอกลักษณ์ไทยมาใช้ออกแบบ

ภาพที่ 108 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในทุกหมวดของ
เอกลักษณ์ไทยมาใช้ออกแบบ

หมวดของชาติ

ตารางที่ 11 กราฟแสดงความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของชาติมาใช้
ออกแบบ

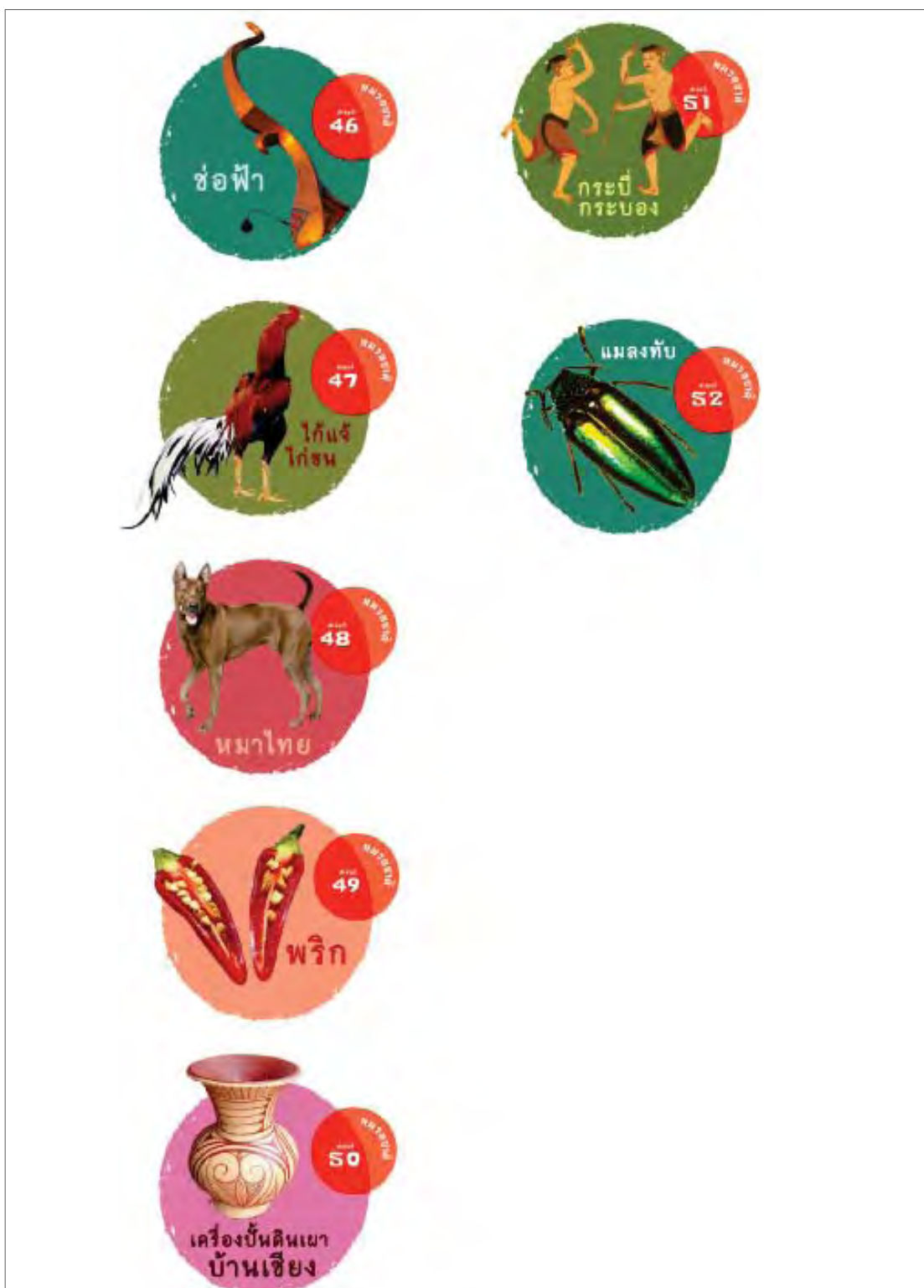
ภาพที่ 109 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของชาติมาใช้
ออกแบบ

ภาพที่ 110 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของชาติมาใช้
ออกแบบ (ต่อ)

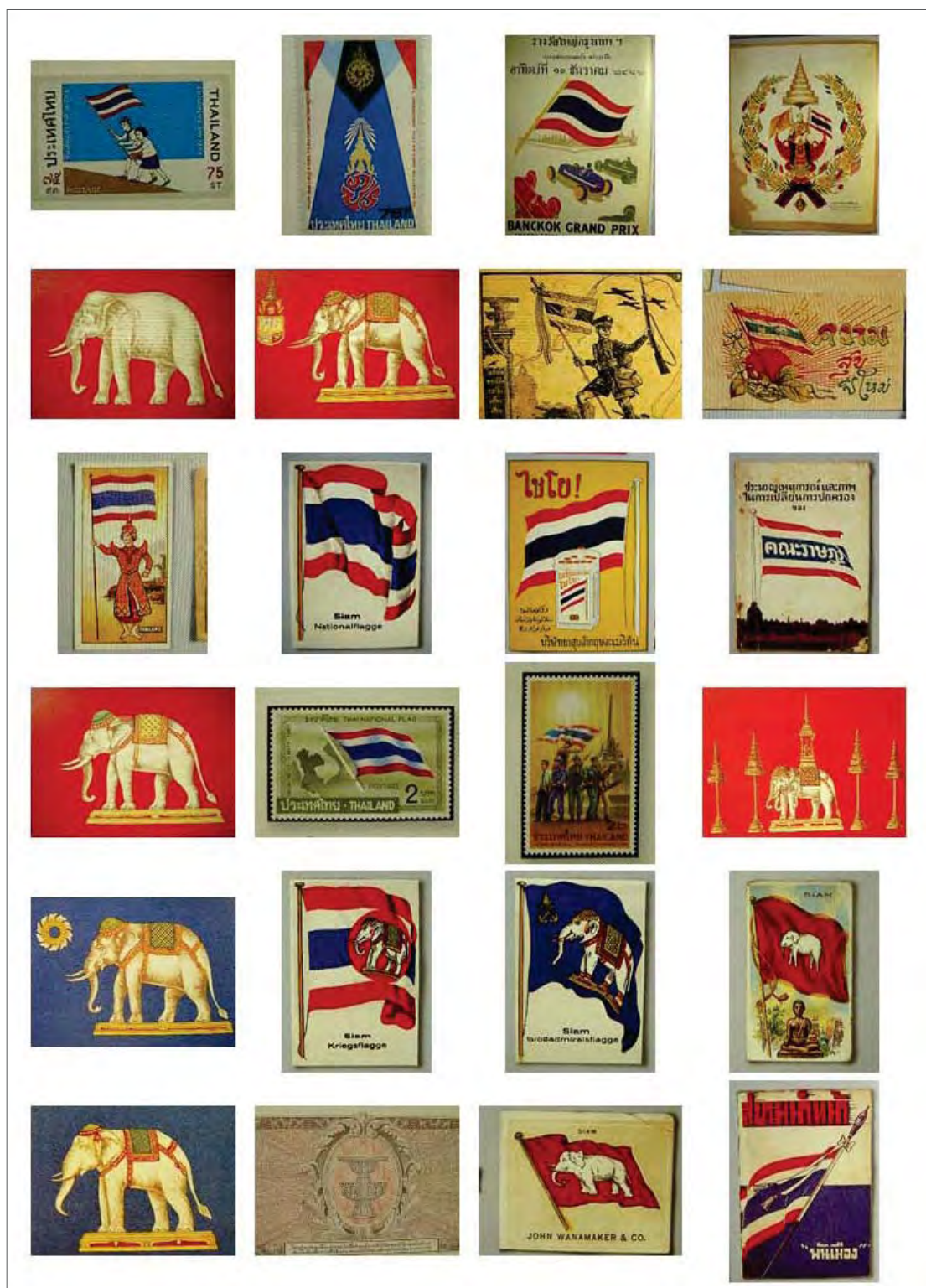
ภาพที่ 111 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของชาติมาใช้
ออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 112 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของชาติมาใช้
ออกแบบ (ต่อ)

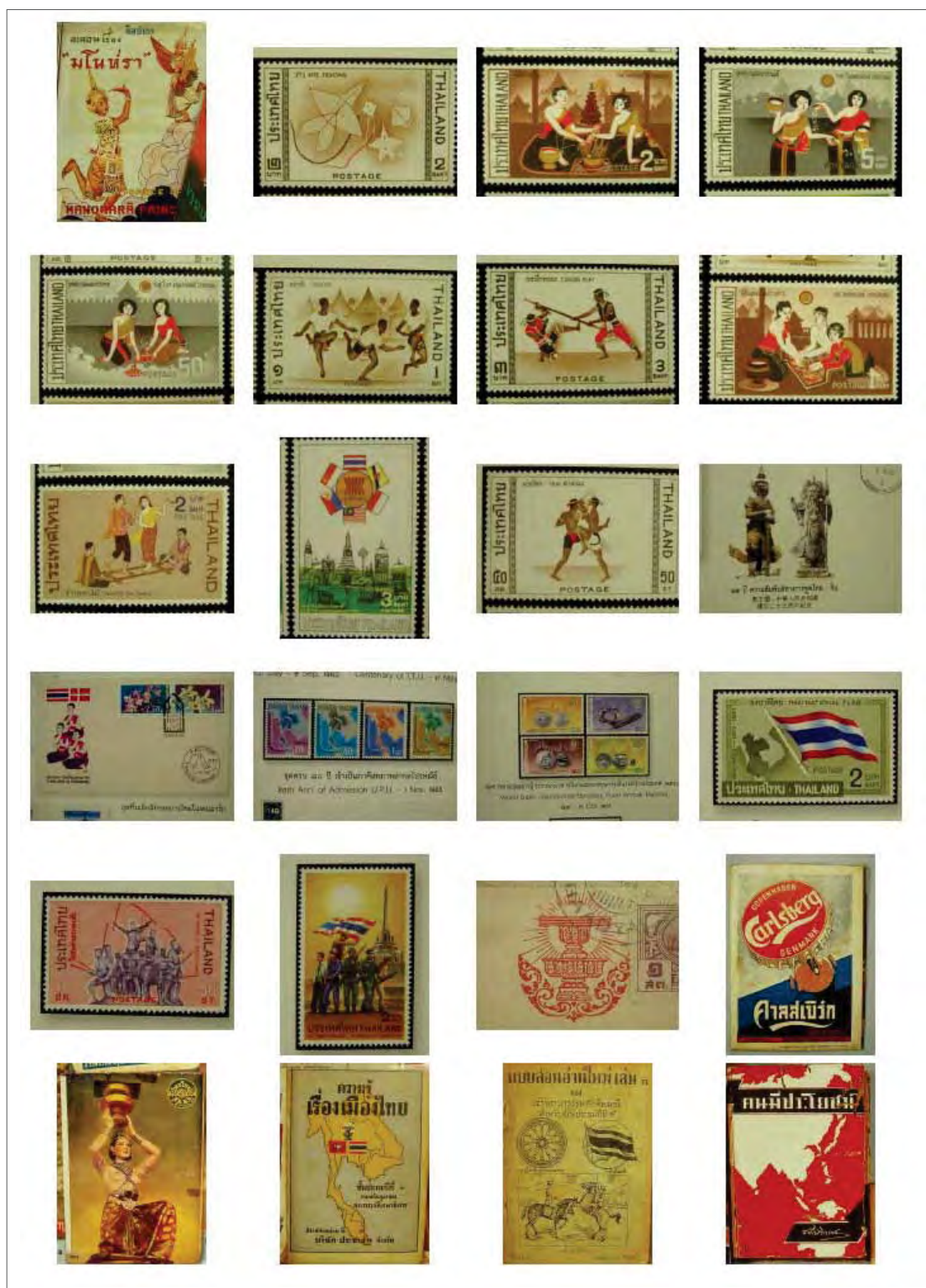
ภาพที่ 113 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ

ภาพที่ 114 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมาของชาติ (ต่อ)

ภาพที่ 115 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

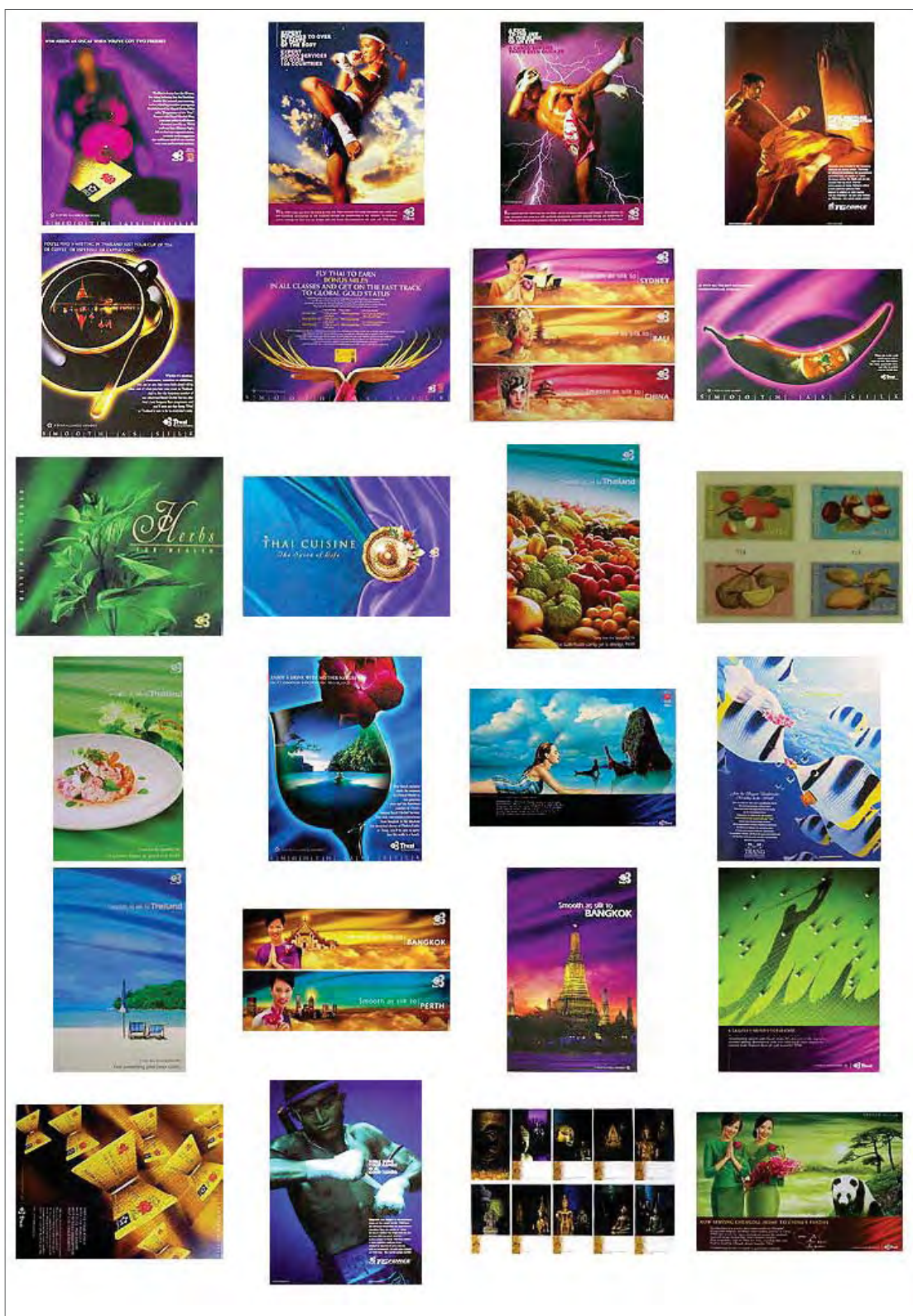
ภาพที่ 116 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

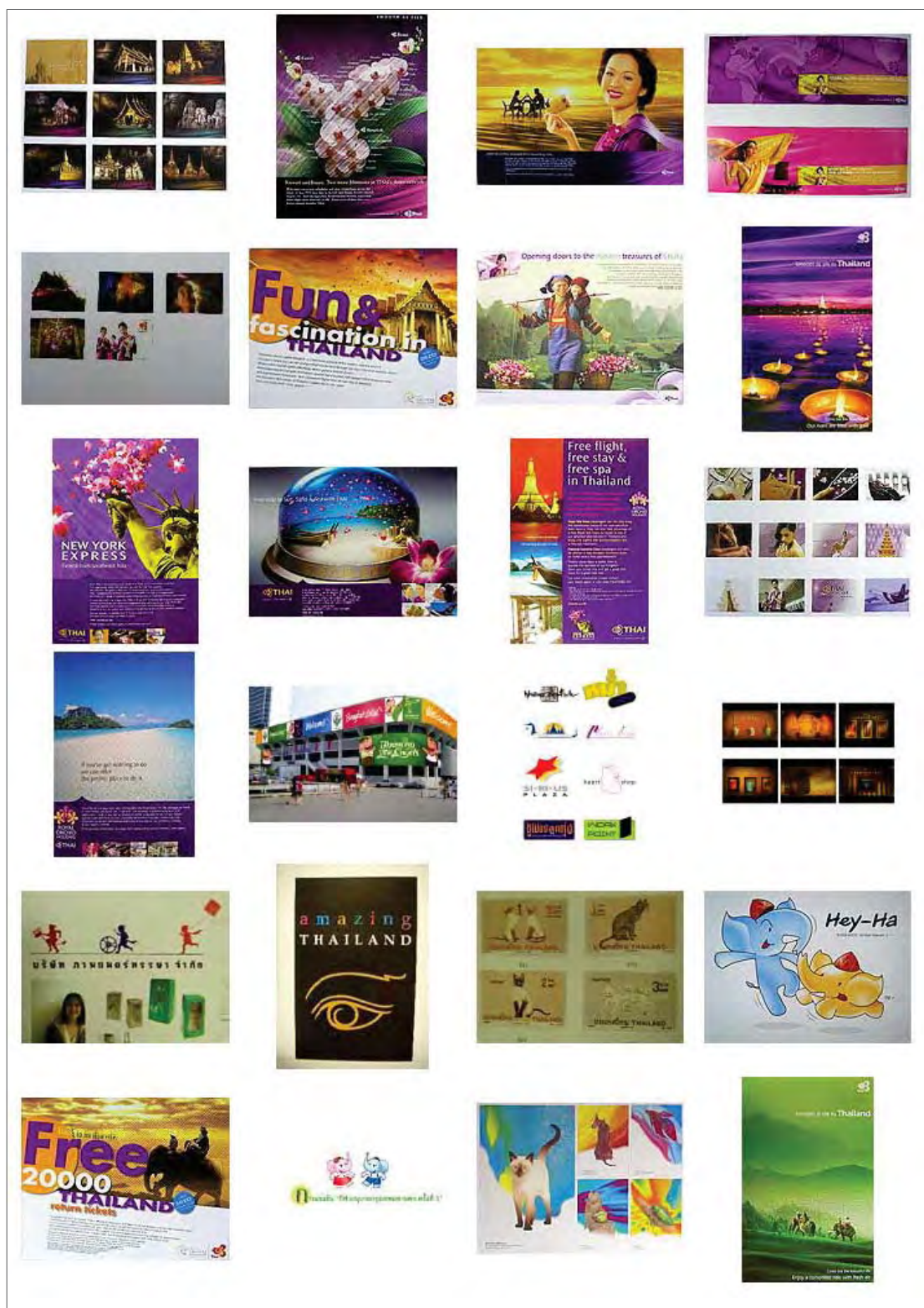
ภาพที่ 117 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

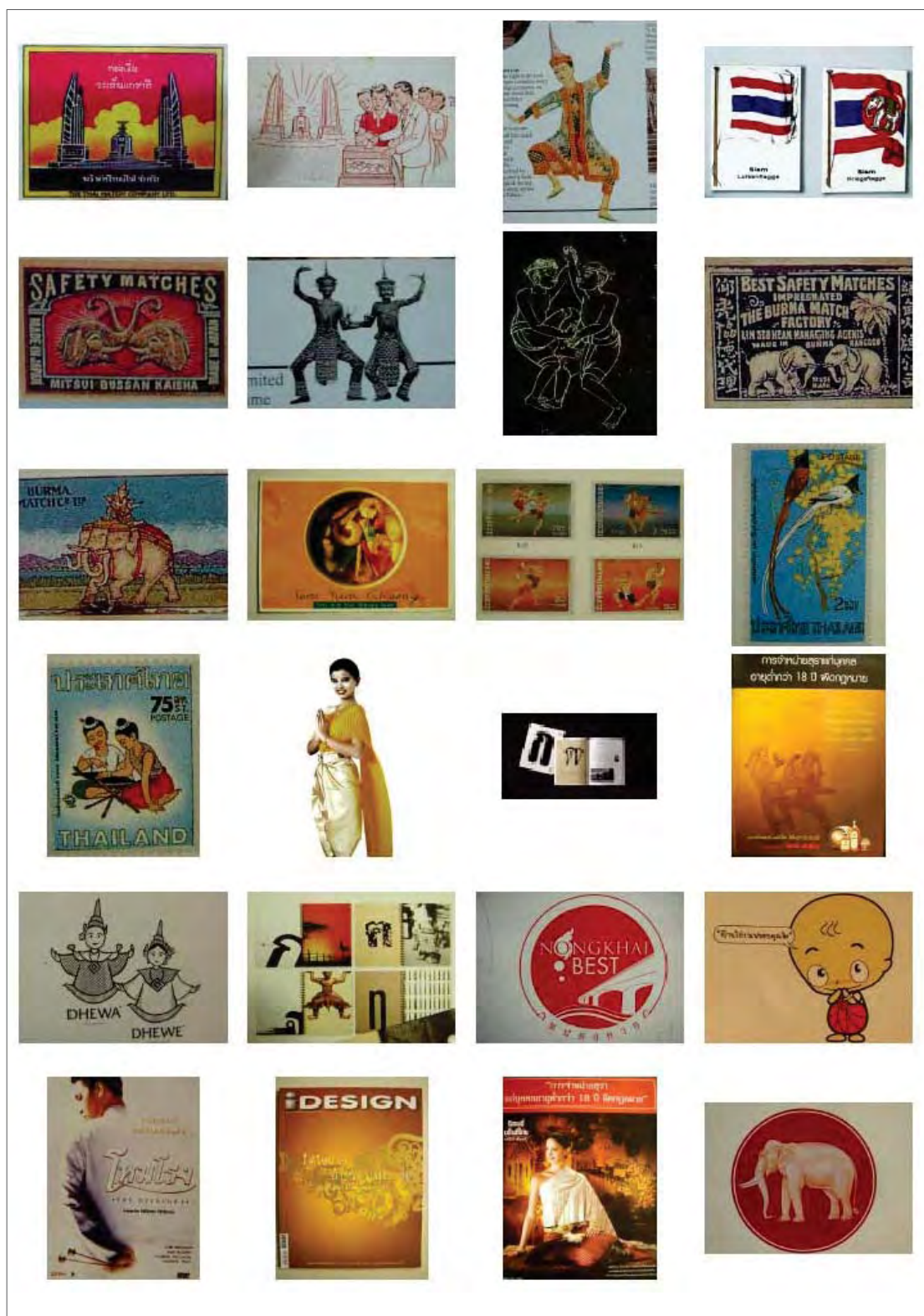
ภาพที่ 118 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

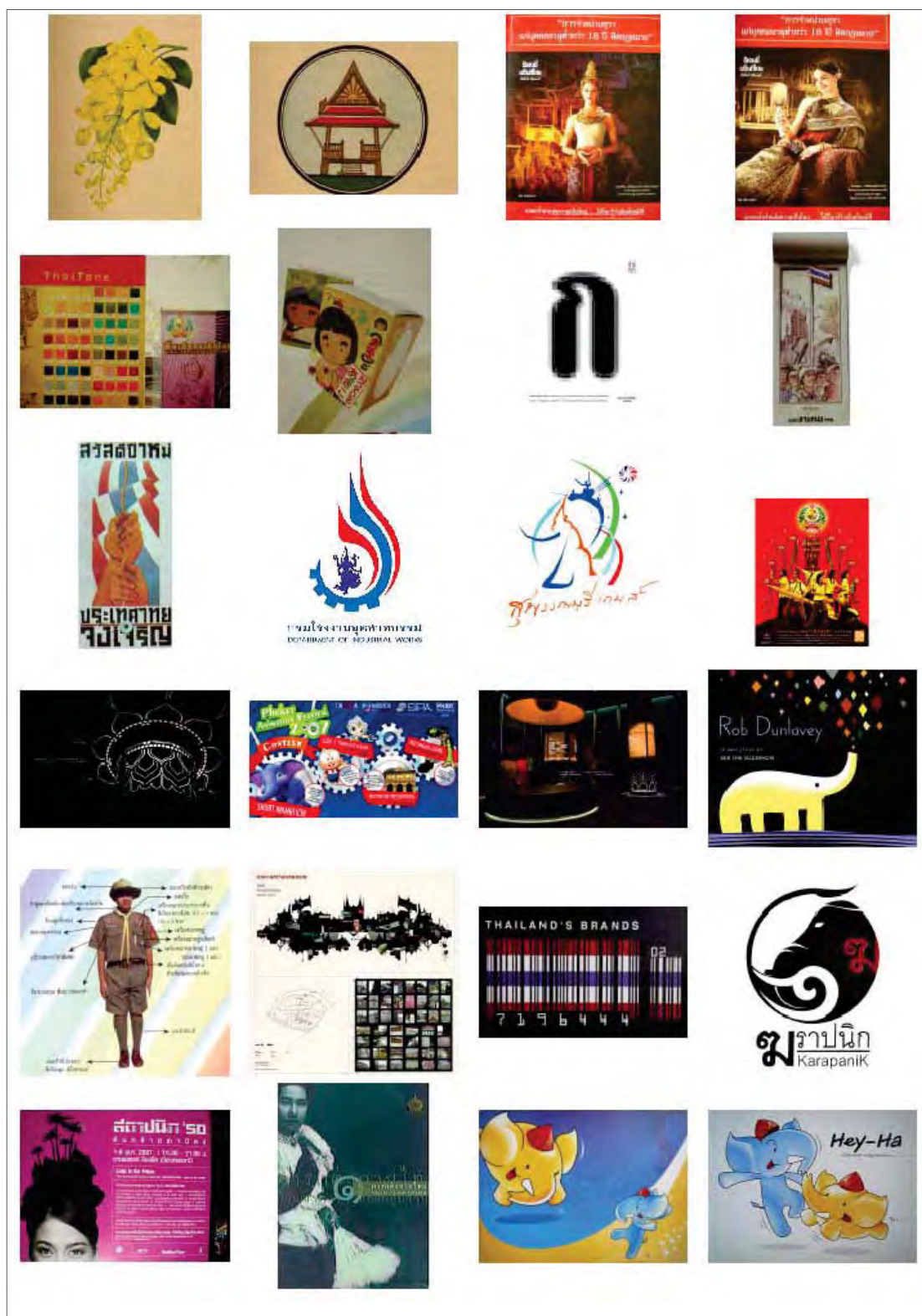
ภาพที่ 119 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดยของชาติ (ต่อ)

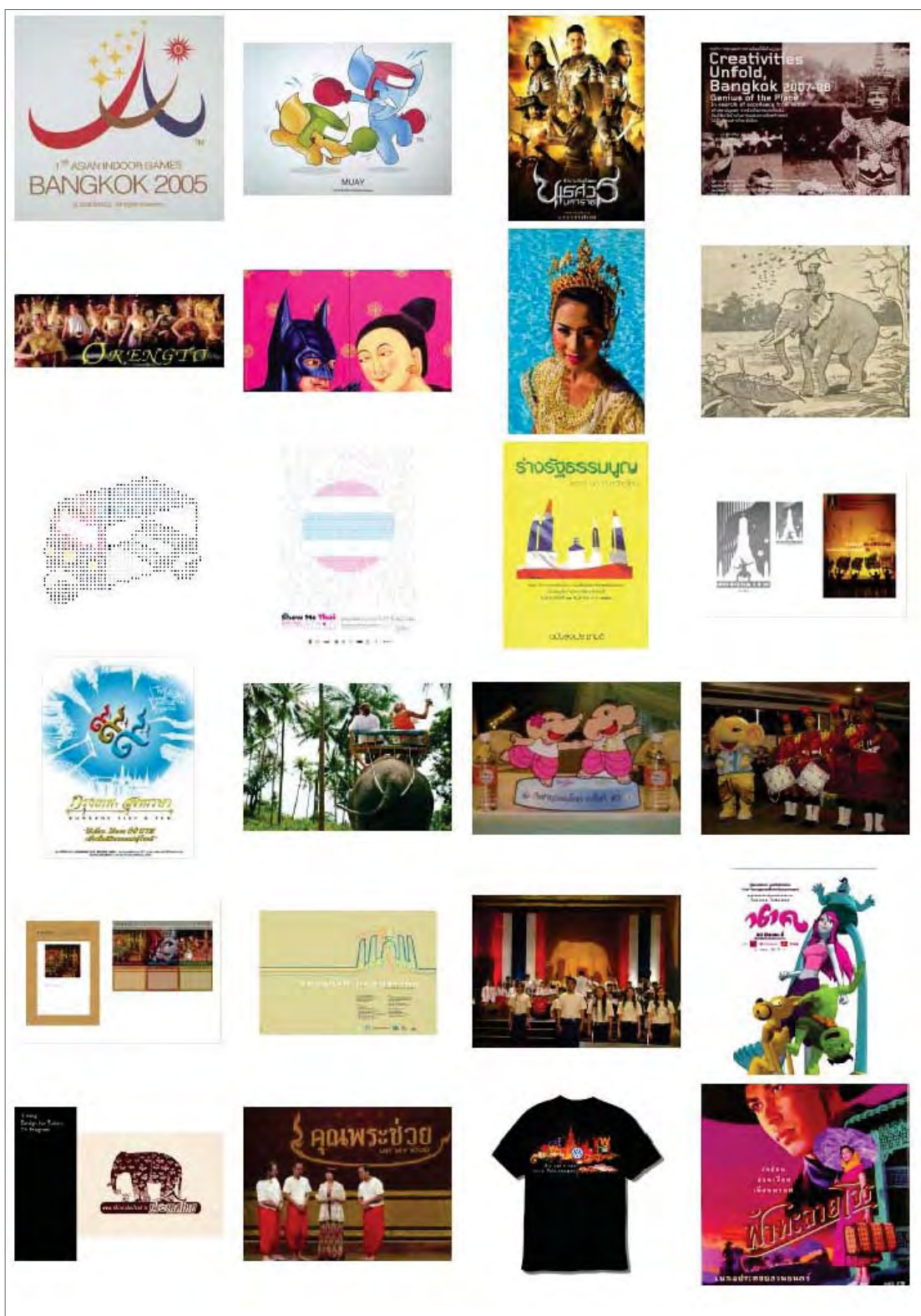
ภาพที่ 120 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

ภาพที่ 122 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

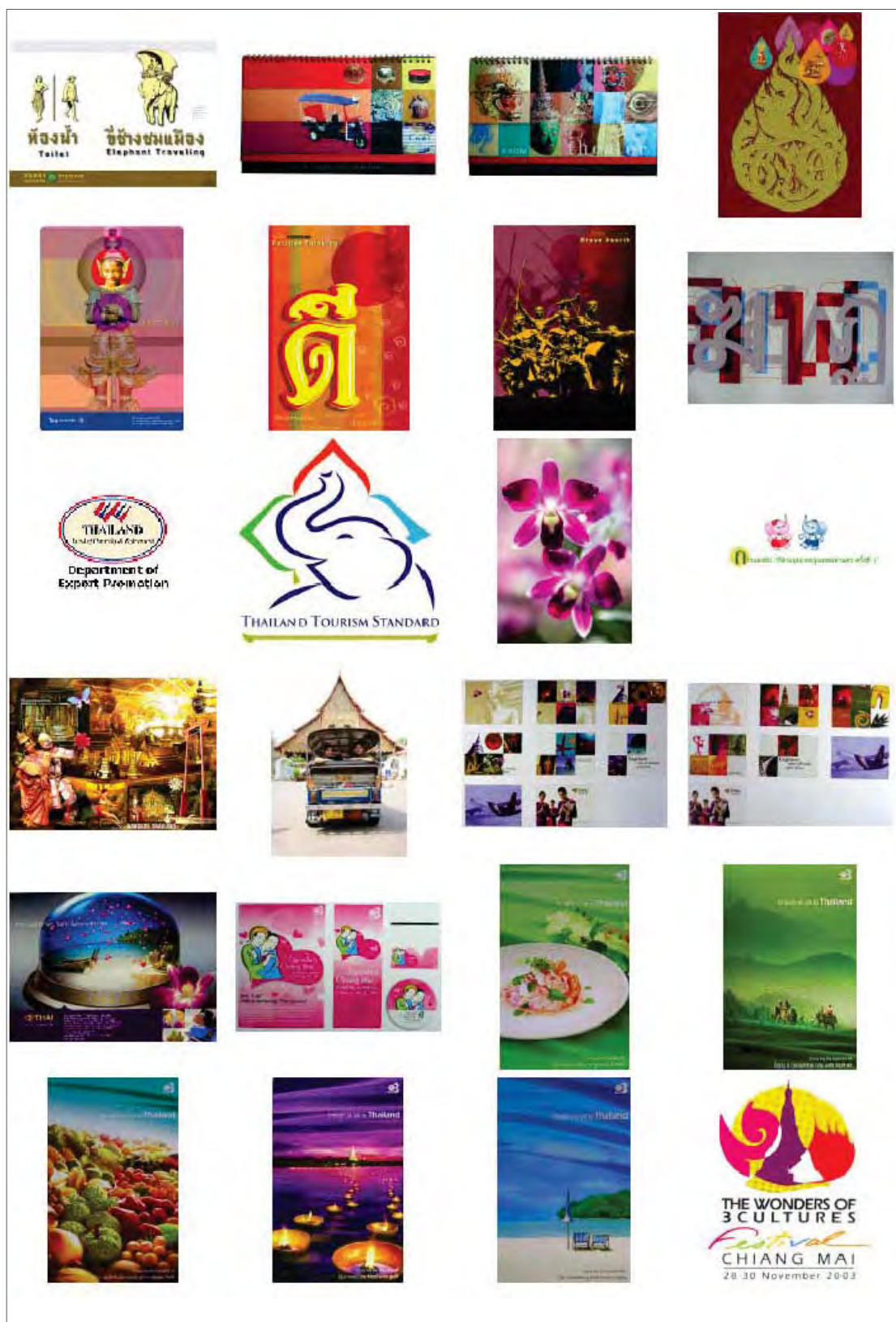
ภาพที่ 123 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมาดของชาติ (ต่อ)

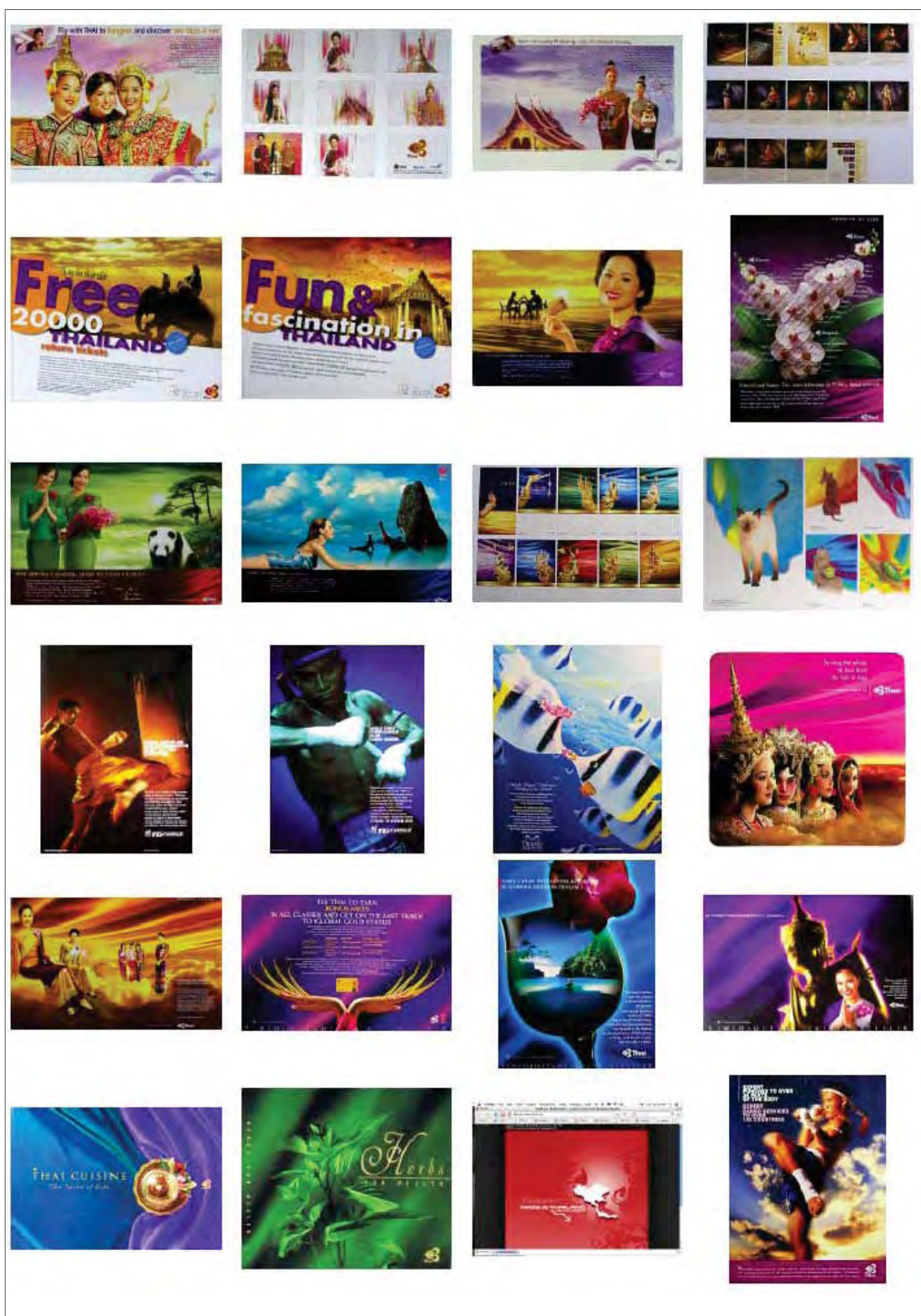
ภาพที่ 124 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

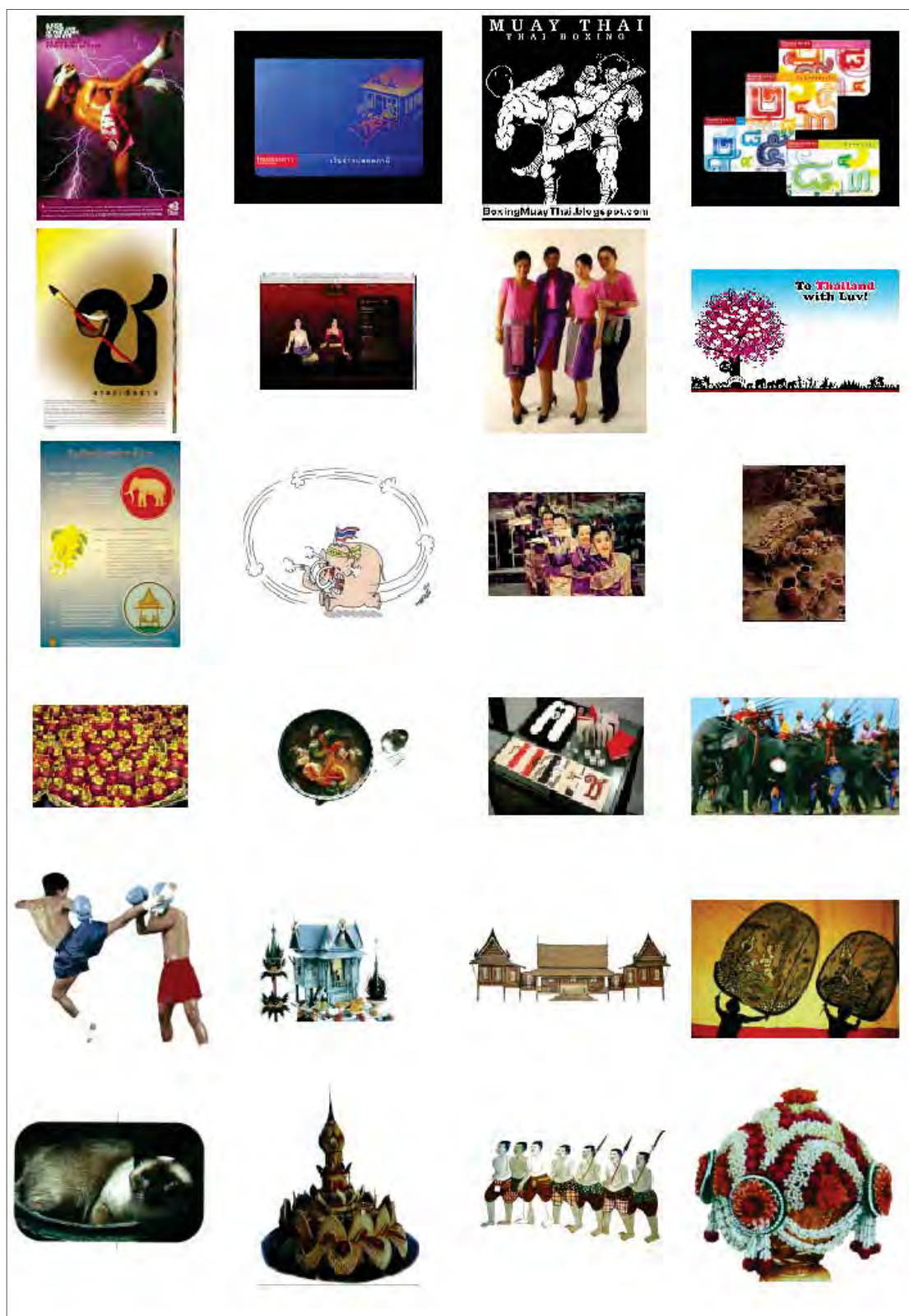
ภาพที่ 125 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเล่นสีที่นำเอกลักษณ์ไทย หมาดของชาติ (ต่อ)

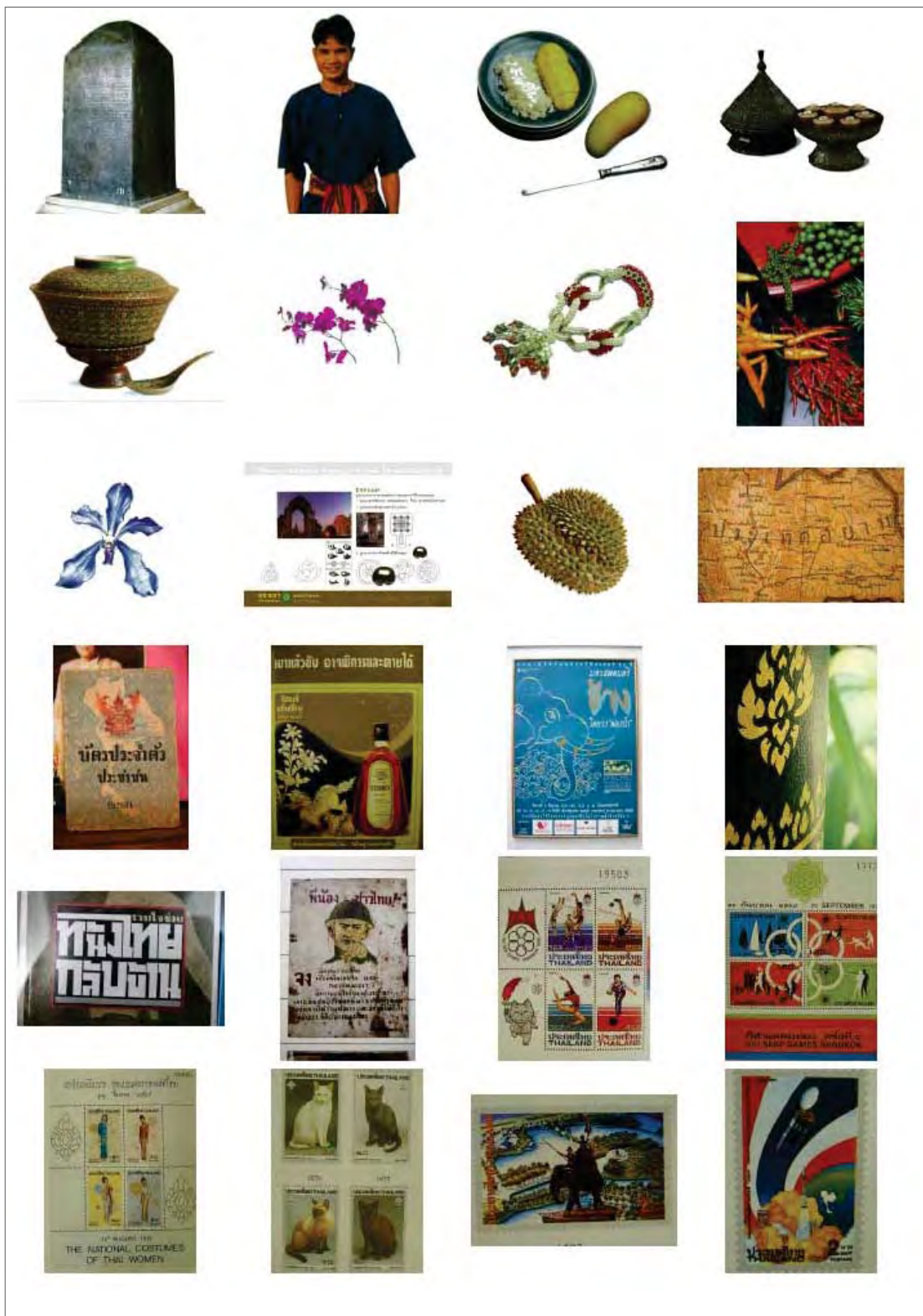
ภาพที่ 126 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

ภาพที่ 127 ตัวอย่างผลงานการออกแบบแขนงศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หอมของชาติ (ต่อ)

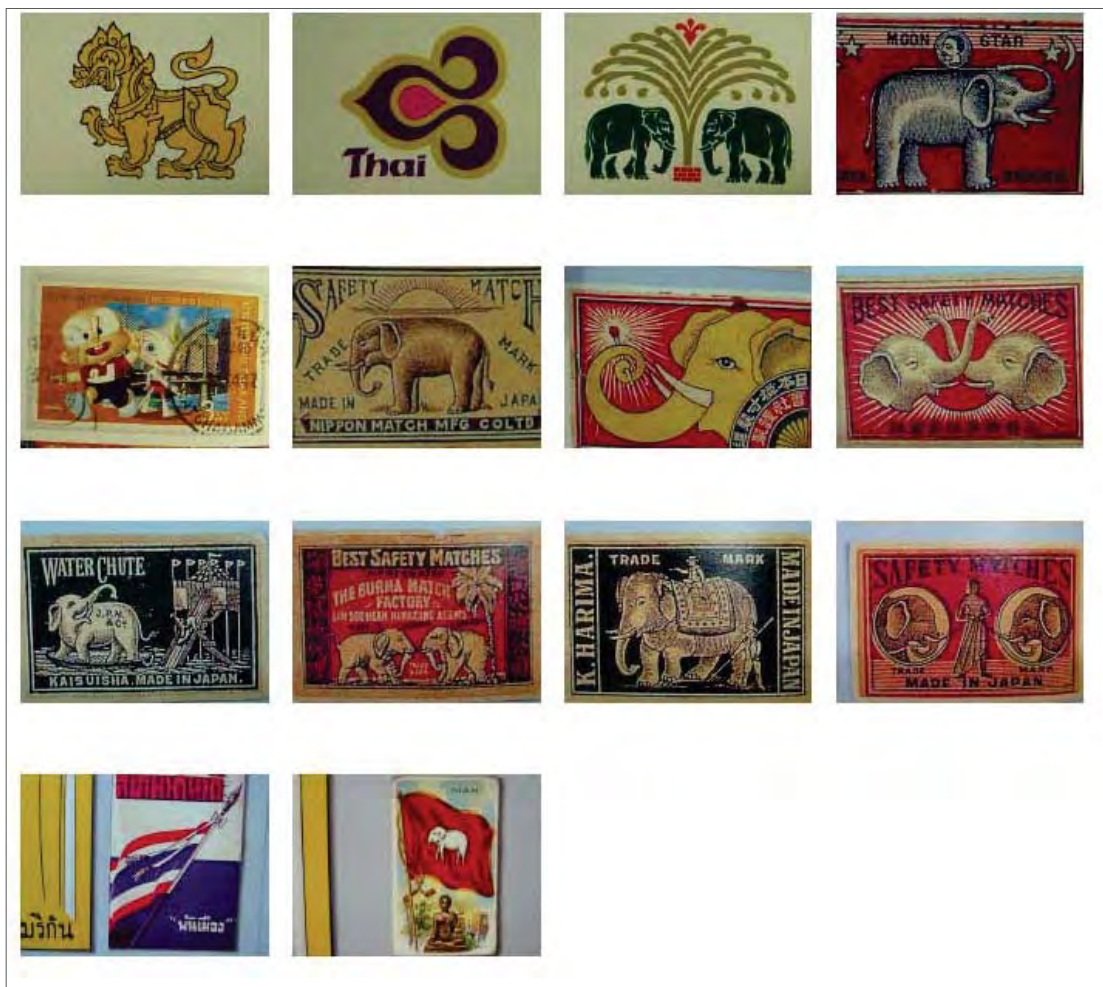
ภาพที่ 128 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

ภาพที่ 129 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

ภาพที่ 131 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมาดของชาติ (ต่อ)

ภาพที่ 132 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของชาติ (ต่อ)

ภาพที่ 133 ภาพสัญลักษณ์ประจำชาติไทย

สัญลักษณ์ประจำชาติ

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2548 รัฐบาลได้มีการกำหนดภาพสัญลักษณ์ประจำชาติไทย ขึ้นมาเป็นรูปร่างหลังจากที่มีการเสนอแนวคิดและศึกษาข้อมูลกันมาเป็นเวลานาน ภาพสัญลักษณ์ประจำชาติไทยที่ประกาศออกมามี 3 อย่าง คือ 1 ช้างไทย เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติ

2 ดอกราชพฤกษ์(ดอกกุน)เป็นดอกไม้ประจำชาติ และ 3 ศาลาไทยเป็นสถาปัตยกรรมประจำชาติ ทางราชบัณฑิตยสถานได้พิจารณากำหนดคำศัพท์ชื่อภาษาอังกฤษโดยเขียนทับศัพท์ว่า 1 Chang (ต่อมามีมติ เปลี่ยนเป็น Thai Elephant 2)Thai Ratchaphrux หรือ Cassia fistula Linn. และ 3) Sala Thai

ทำไมต้องมีสัญลักษณ์ประจำชาติ

กระทรวงต่างประเทศ ได้ให้เหตุผลถึงการกำหนดสัญลักษณ์ประเทศไทย (nation identity)ว่าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์ประเทศไทยให้มีผลระยะยาว และมอบหมายให้สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติเป็นผู้รับผิดชอบงานนี้ ในที่สุดก็ได้ สัญลักษณ์ประจำชาติ ออกมา 3 แบบได้แก่

ช้าง เป็นสัตว์ประจำชาติ และช้างเผือกเป็นสัตว์ที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และประเพณีของไทย รู้จักกันแพร่หลาย และมีอายุยืนนาน

(ออกแบบโดย : สถาบันศิลปกรรมกรรมศิลปากร)

ดอกราชพฤกษ์ เป็นดอกไม้ประจำชาติ เป็นไม้พื้นเมืองที่รู้จักกันแพร่หลาย ขึ้นได้ทุกภาคในประเทศ ใช้ประโยชน์ได้มาก มีประวัติเกี่ยวข้องกับประเพณีไทย เพราะเป็นไม้ที่มีชื่อมงคลและอาถรรพ์ แก่นไม้ราชพฤกษ์เคยใช้ในพิธีสำคัญมาก่อน เช่น พิธีลงหลักเมือง ใช้เป็นเสาเอกในการก่อสร้างพระราชตำหนัก ทำชาจอมพล และยอดธงชัยเฉลิมพลของกองทหาร

(ออกแบบโดย : สวัสดิ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ)

ศาลาไทย เป็นสถาปัตยกรรมประจำชาติสะท้อนเห็นภูมิปัญญาช่างไทย มีความสวยงามที่โดดเด่นจากสถาปัตยกรรมชาติอื่น เป็นการส่งเสริมให้ชาวต่างชาติได้มีโอกาสชื่นชมศาลาไทย

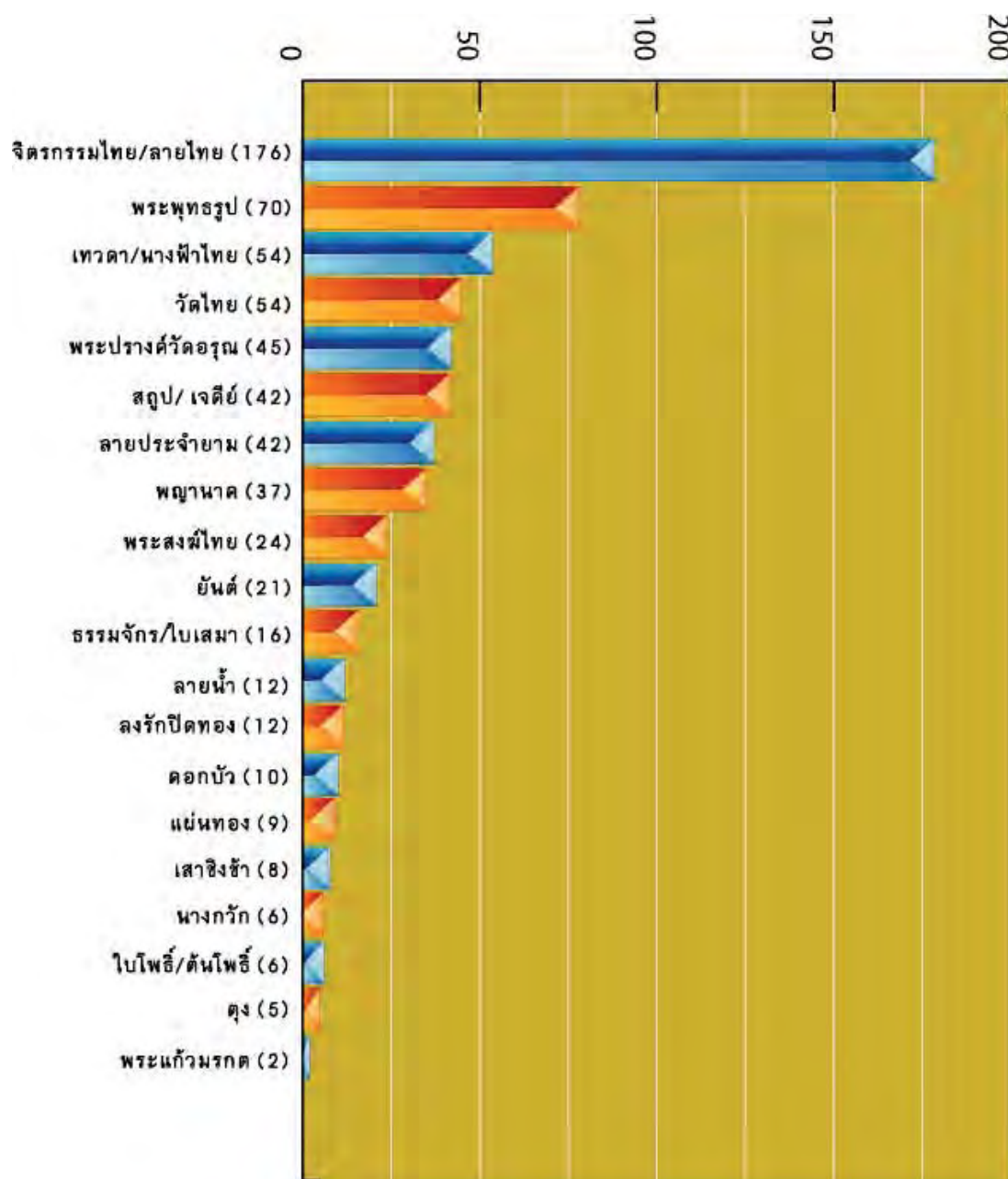
(ออกแบบโดย : พงศกร ยิ้มสวัสดิ์ และคณะ)

ภาพที่ 134 ภาพตัวอย่างลายเส้นเลขนศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ไทยหมวดชาติ

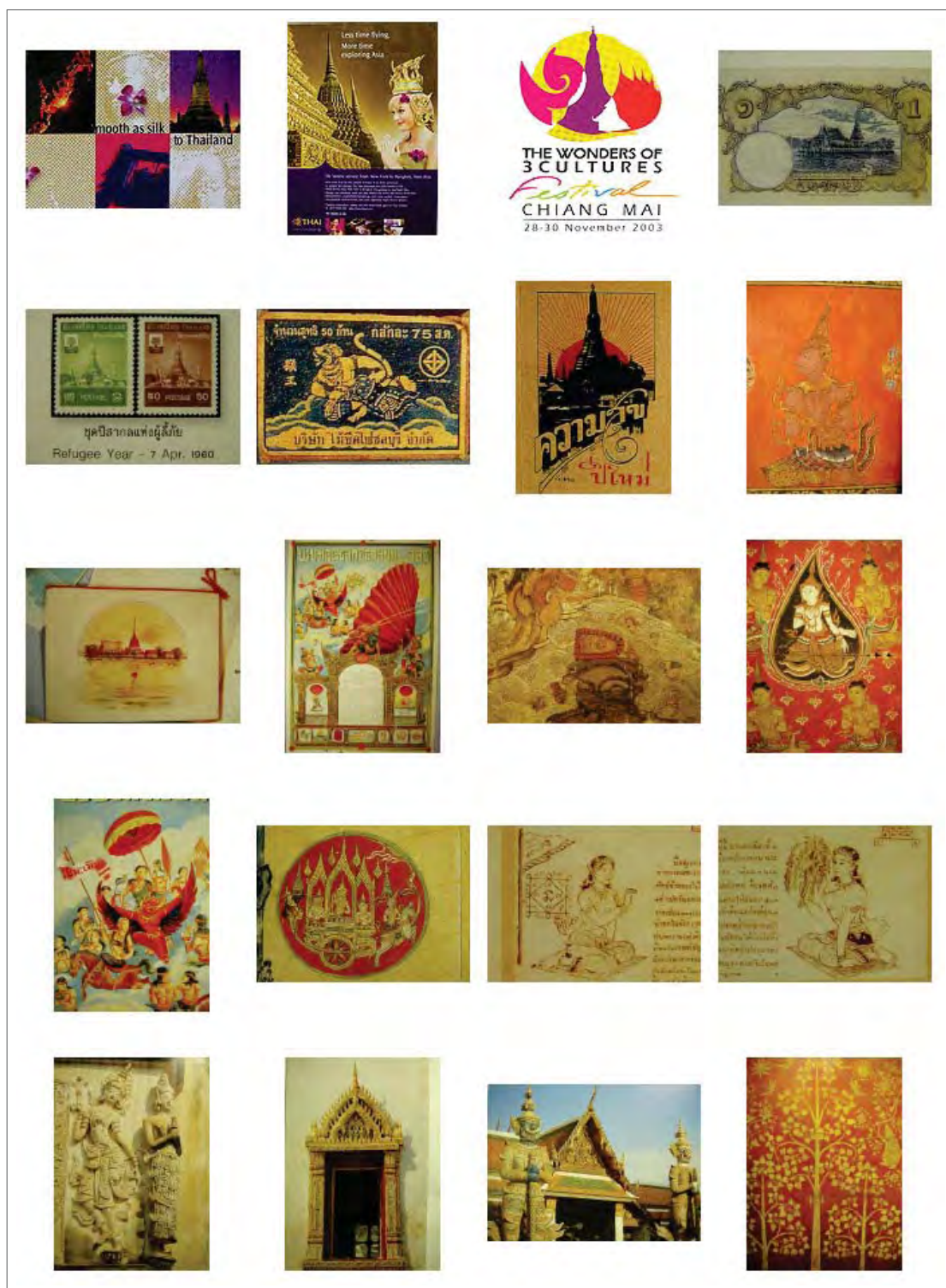
หมวดของศาสนา

ตารางที่ 12 กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของ ศาสนา มาใช้ออกแบบ

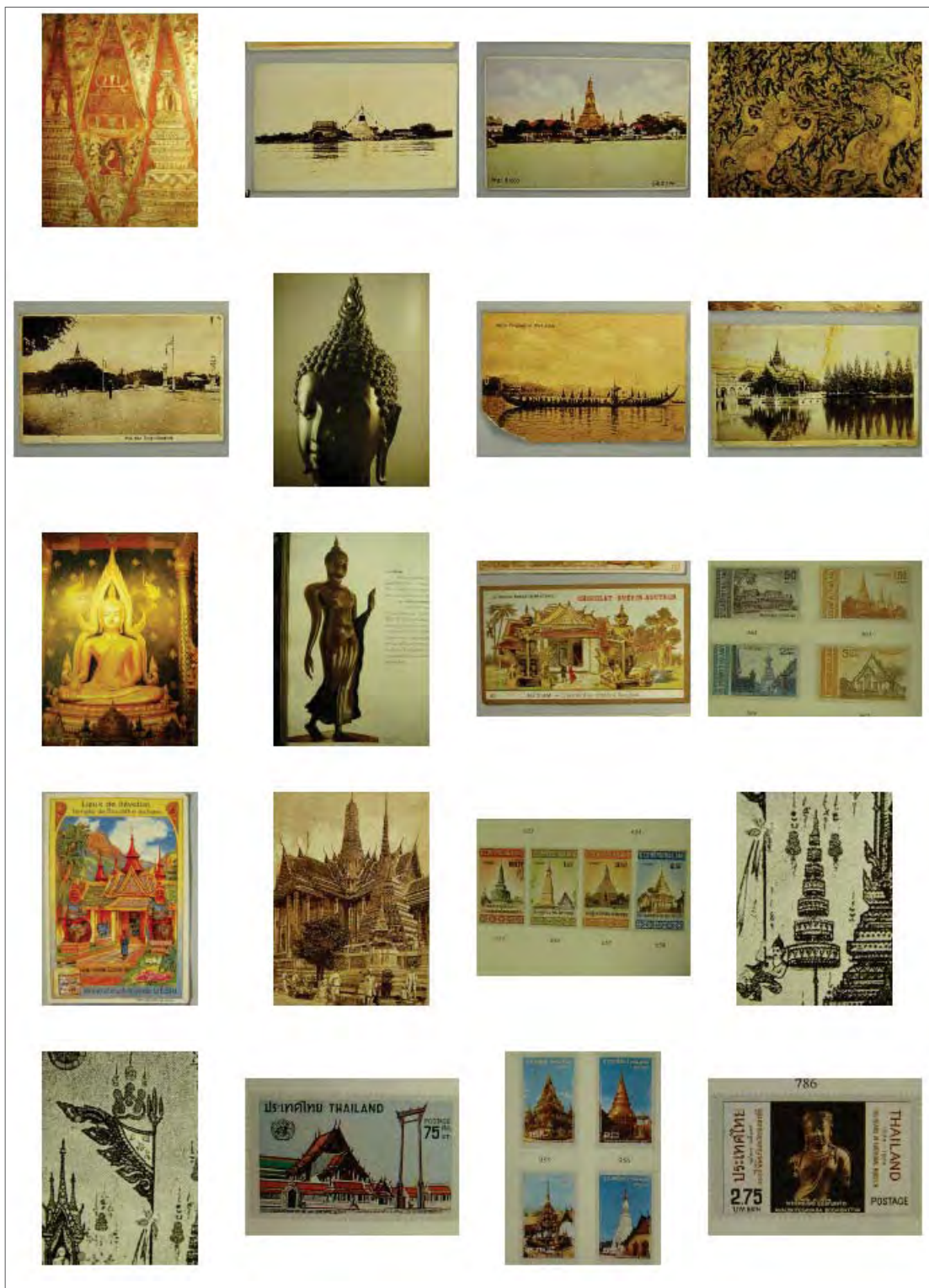

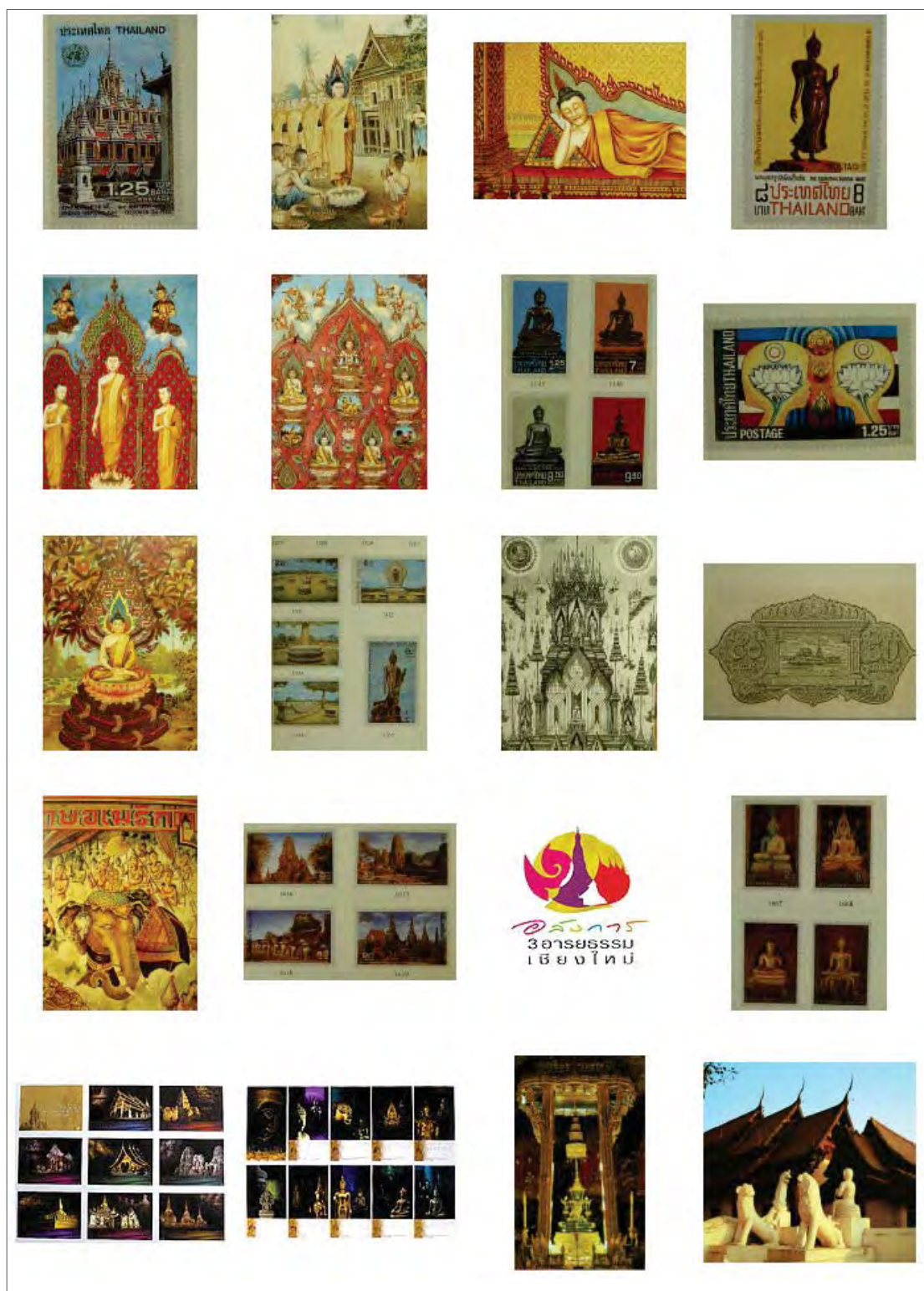
ภาพที่ 135 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวด ศาสนามาใช้ในการออกแบบ

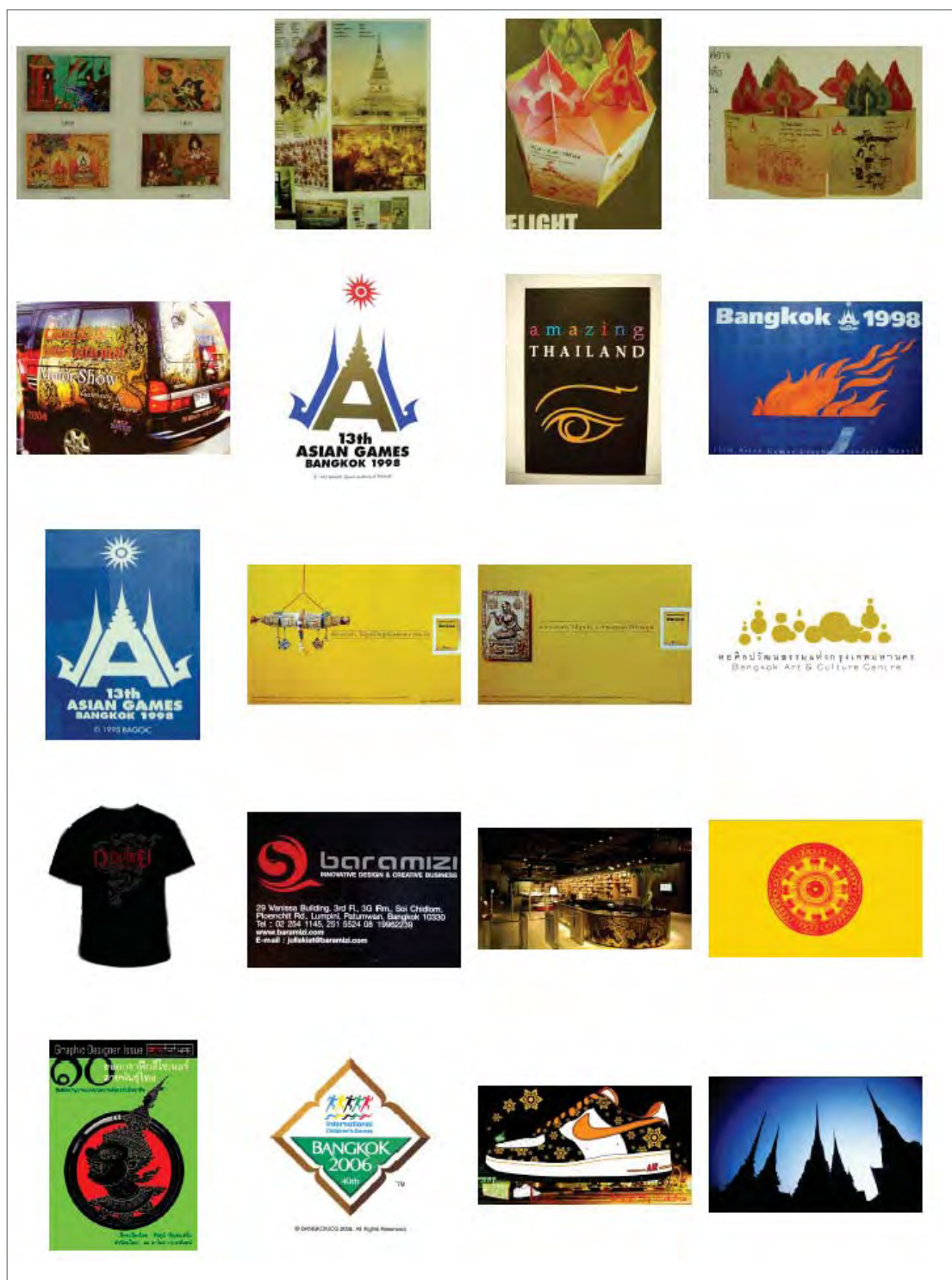
ภาพที่ 136 ผลงานการออกแบบแขนงศิลปที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

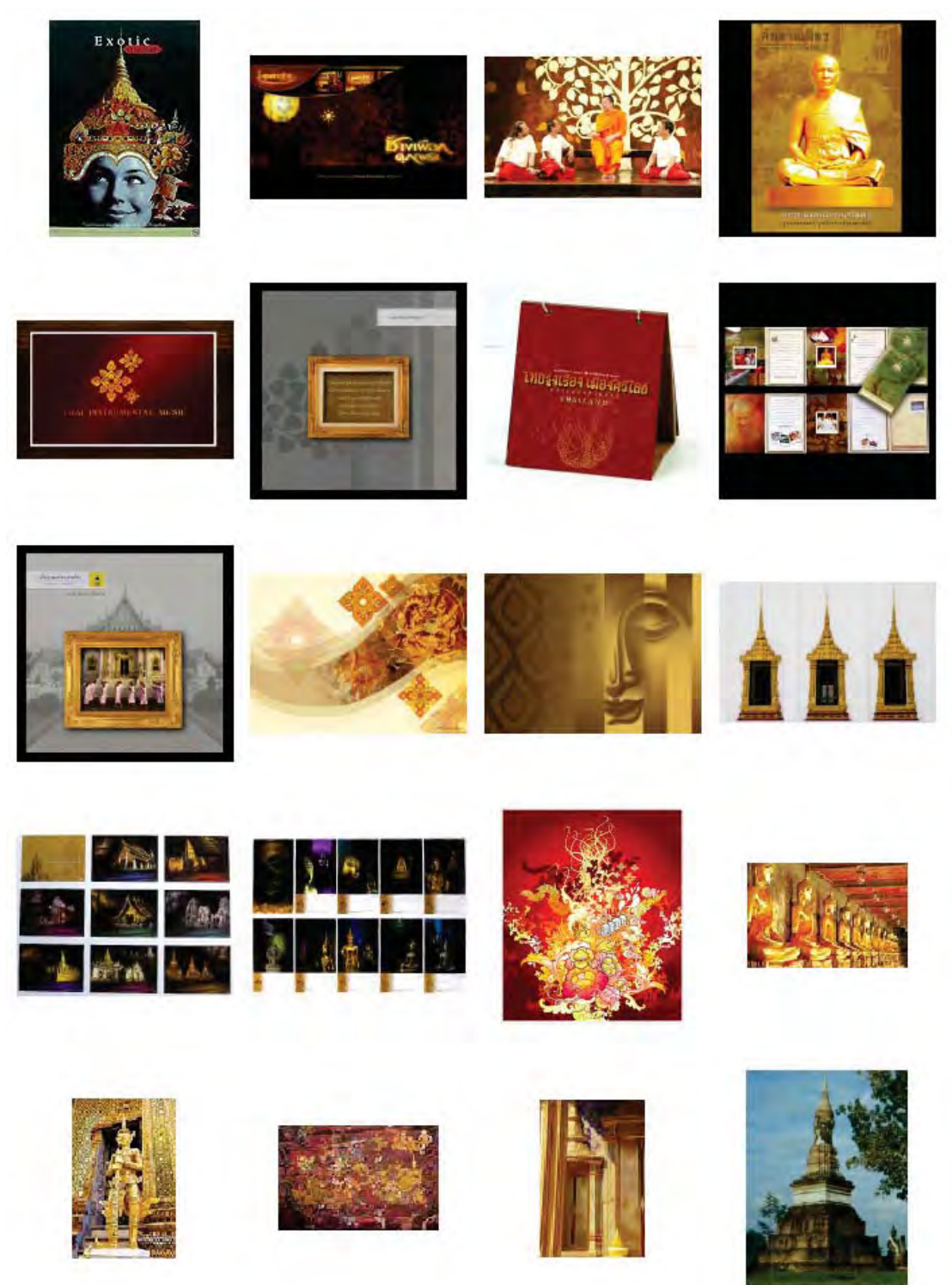
ภาพที่ 137 ผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

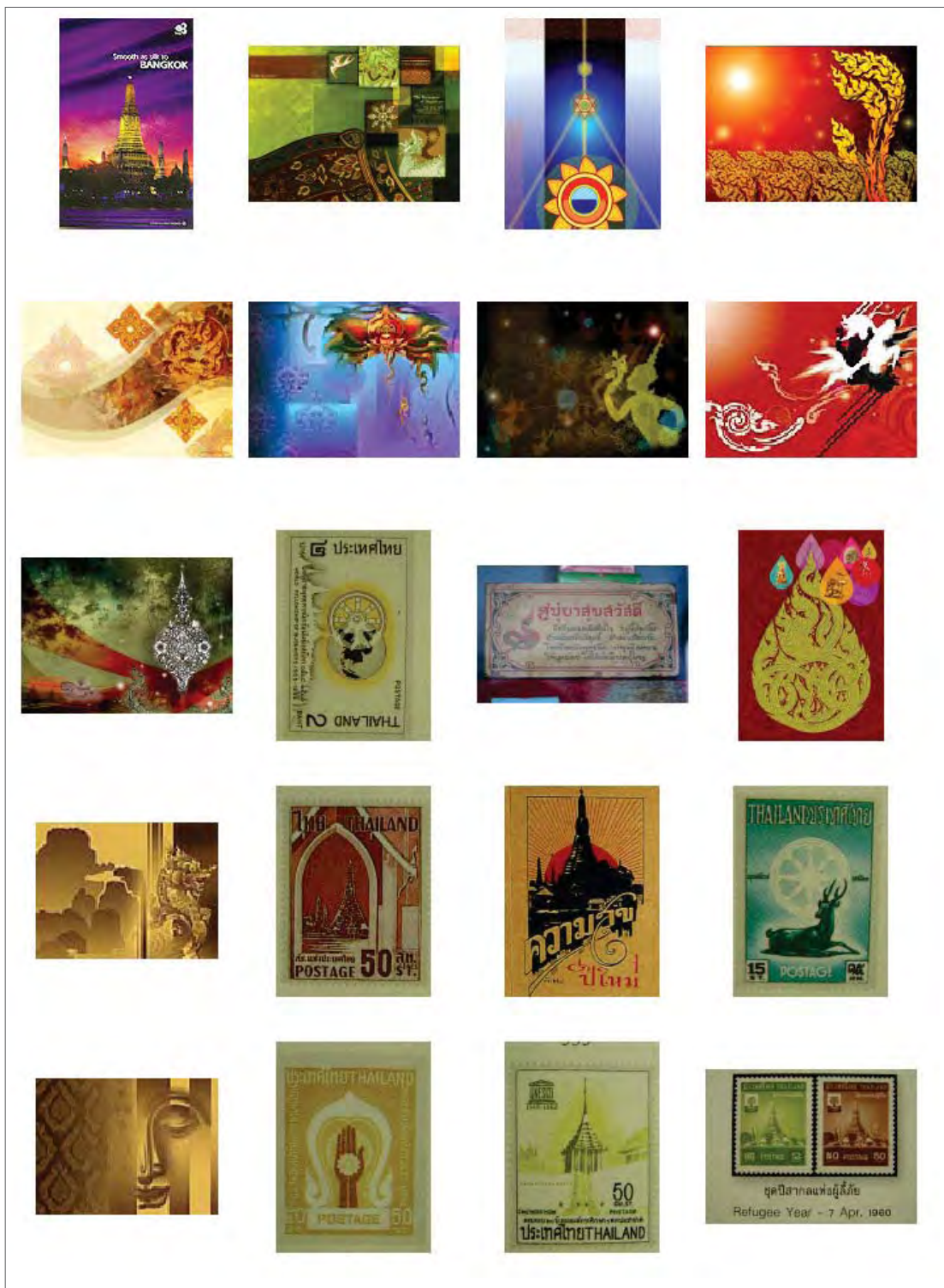
ภาพที่ 138 ผลงานการออกแบบเลขณศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 139 ผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

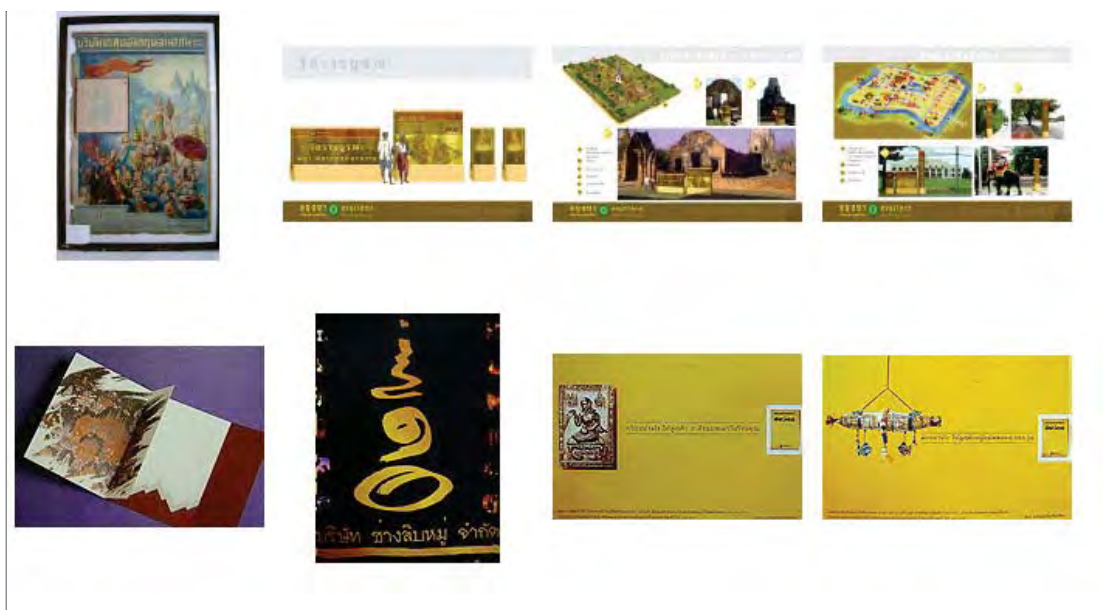
ภาพที่ 140 ผลงานการออกแบบแขนงศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

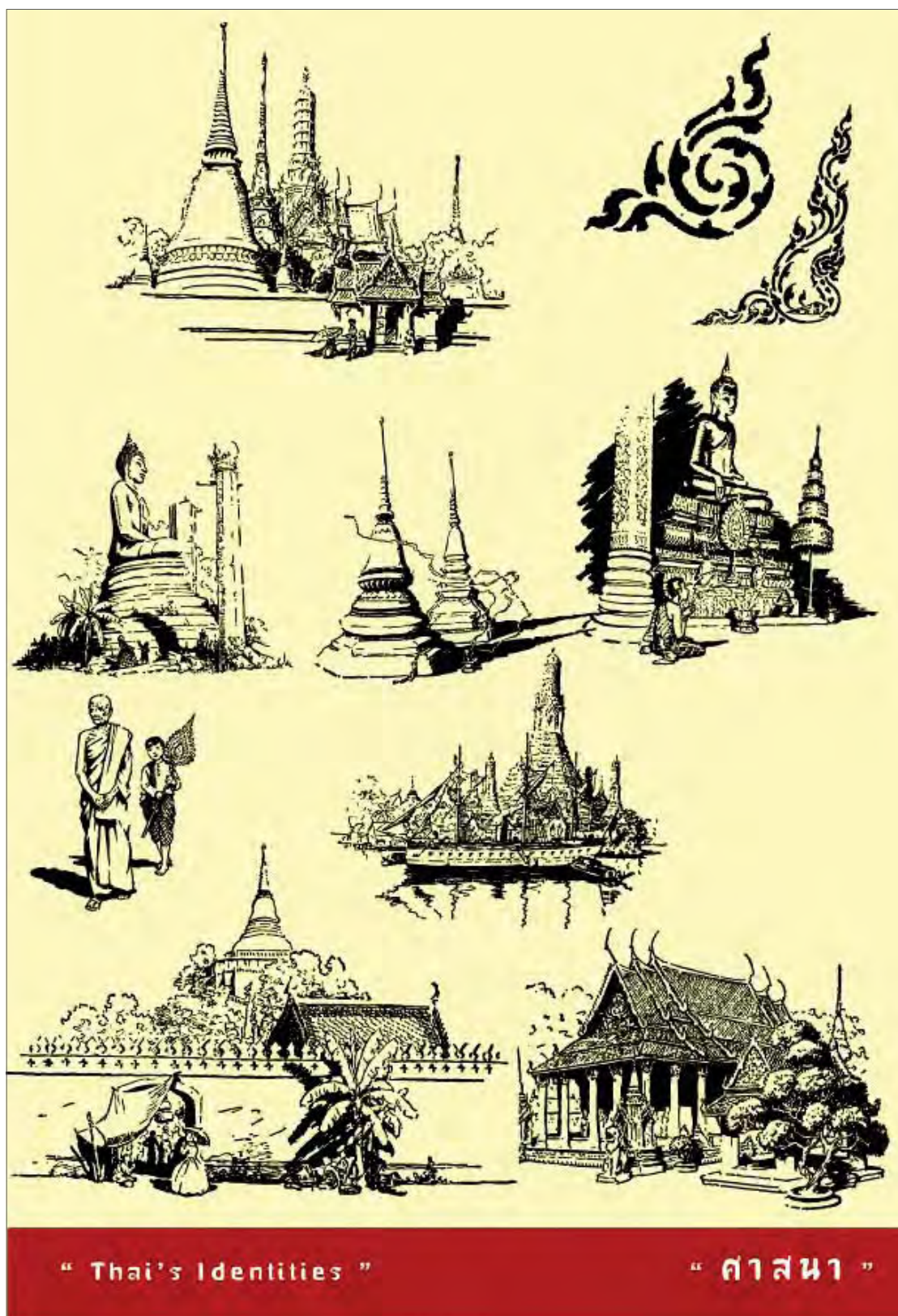
ภาพที่ 141 ผลงานการออกแบบเล่นศิลปะที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 142 ผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

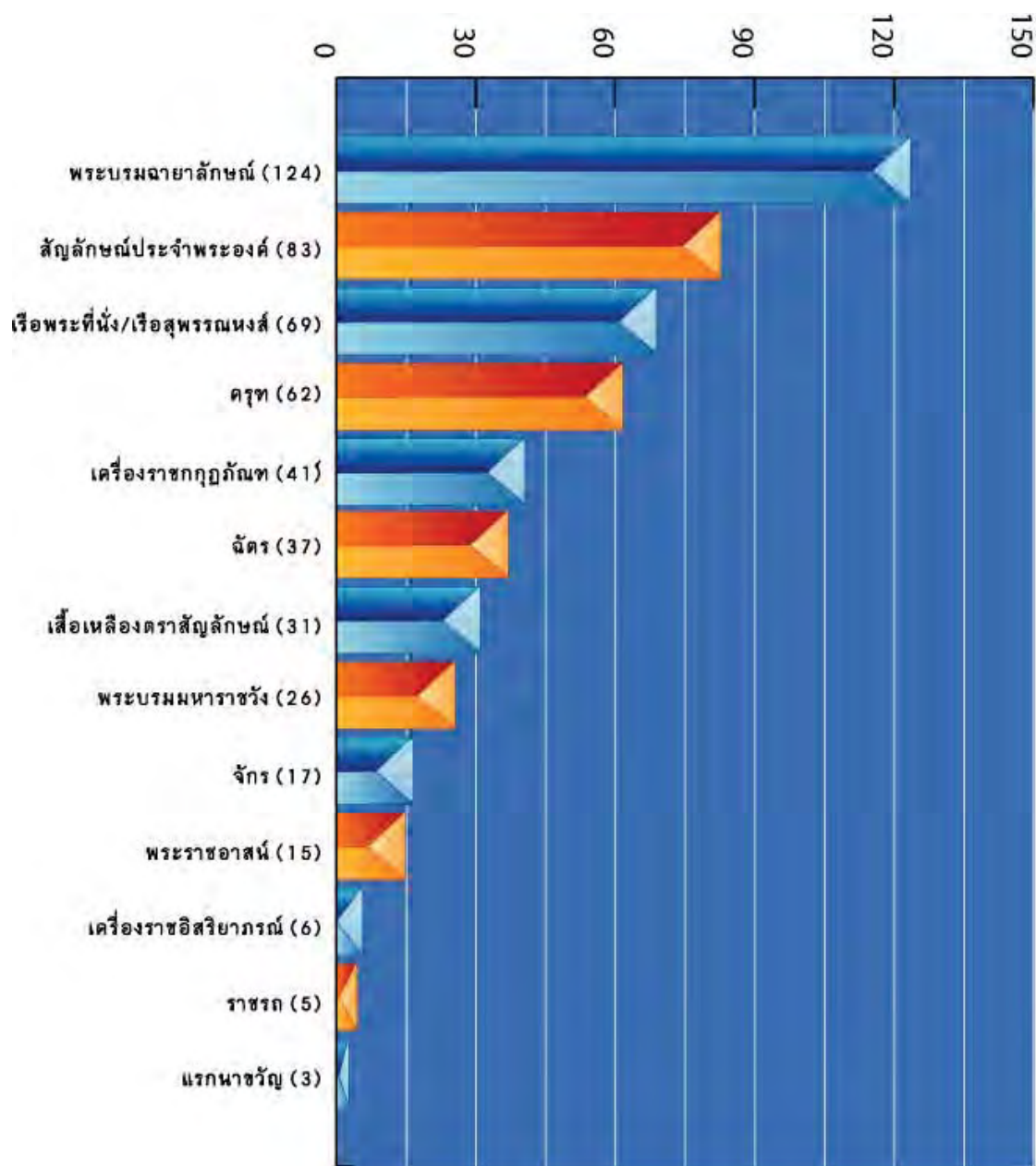
ภาพที่ 143 ผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 144 ตัวอย่างลายเส้นเลขนศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ไทย หมวดของศาสนา

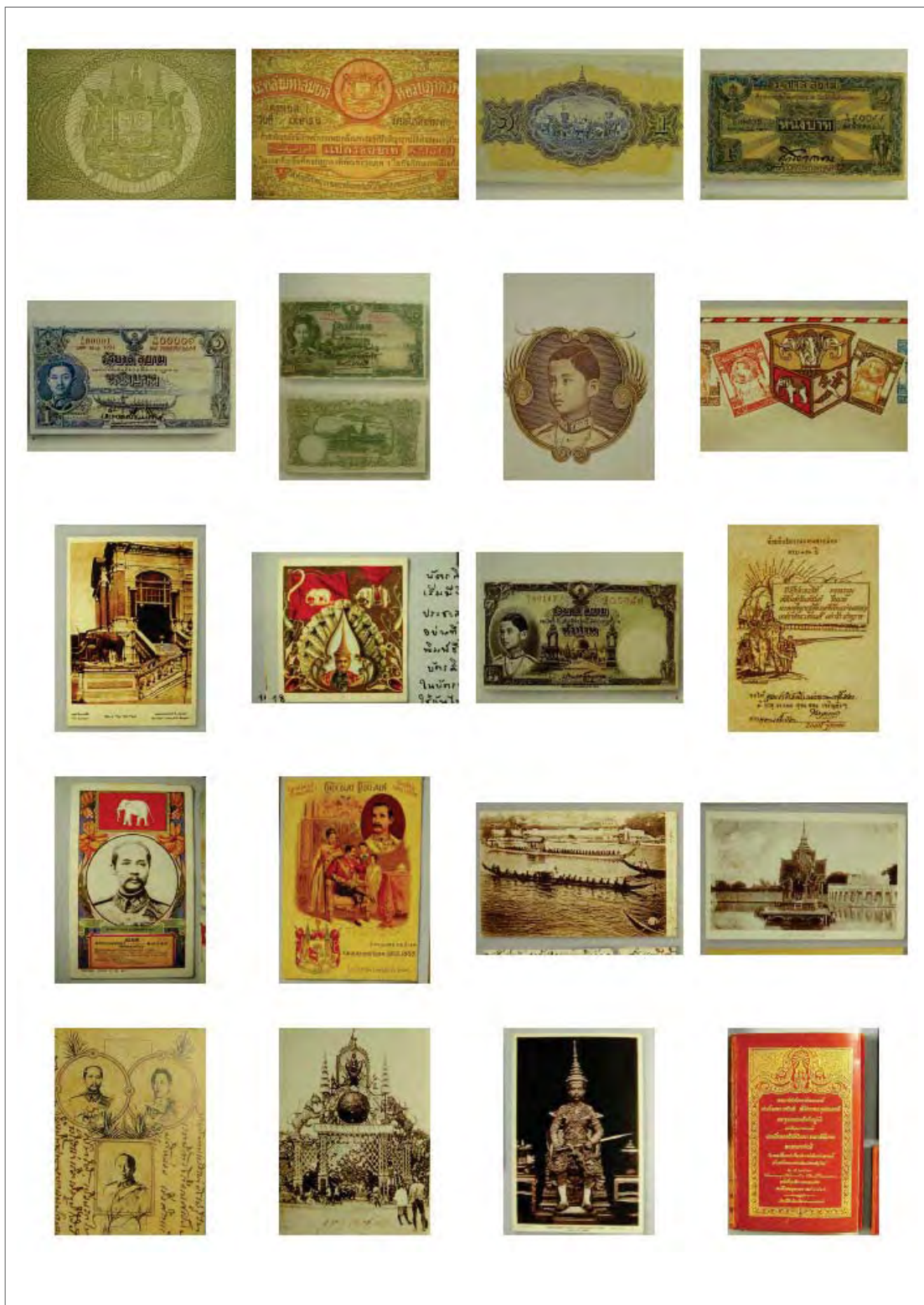
หมวดของพระมหากษัตริย์

ตารางที่ 13 กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของพระมหากษัตริย์มาใช้ออกแบบ

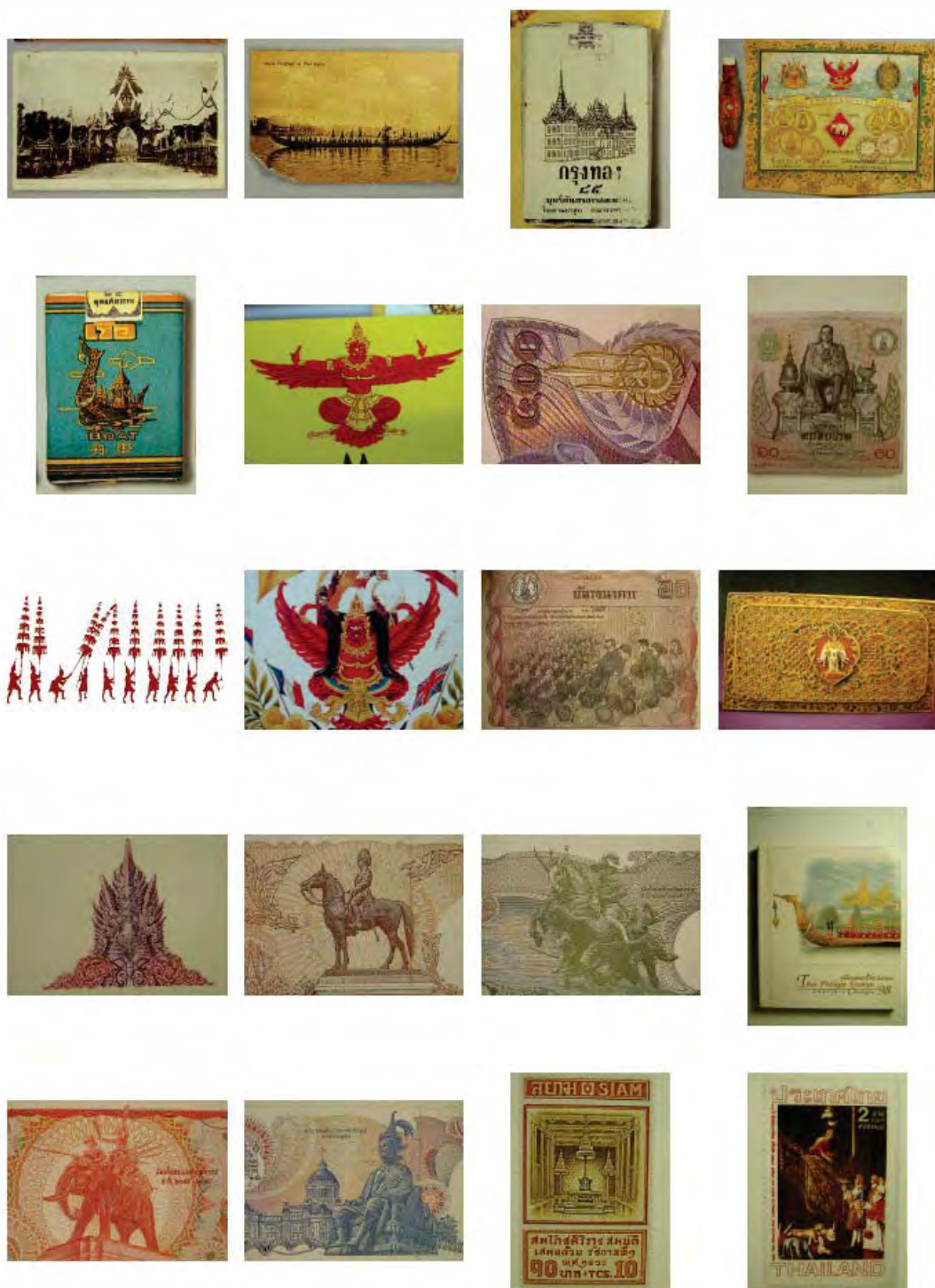

ภาพที่ 145 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของพระมหากษัตริย์มาใช้ออกแบบ

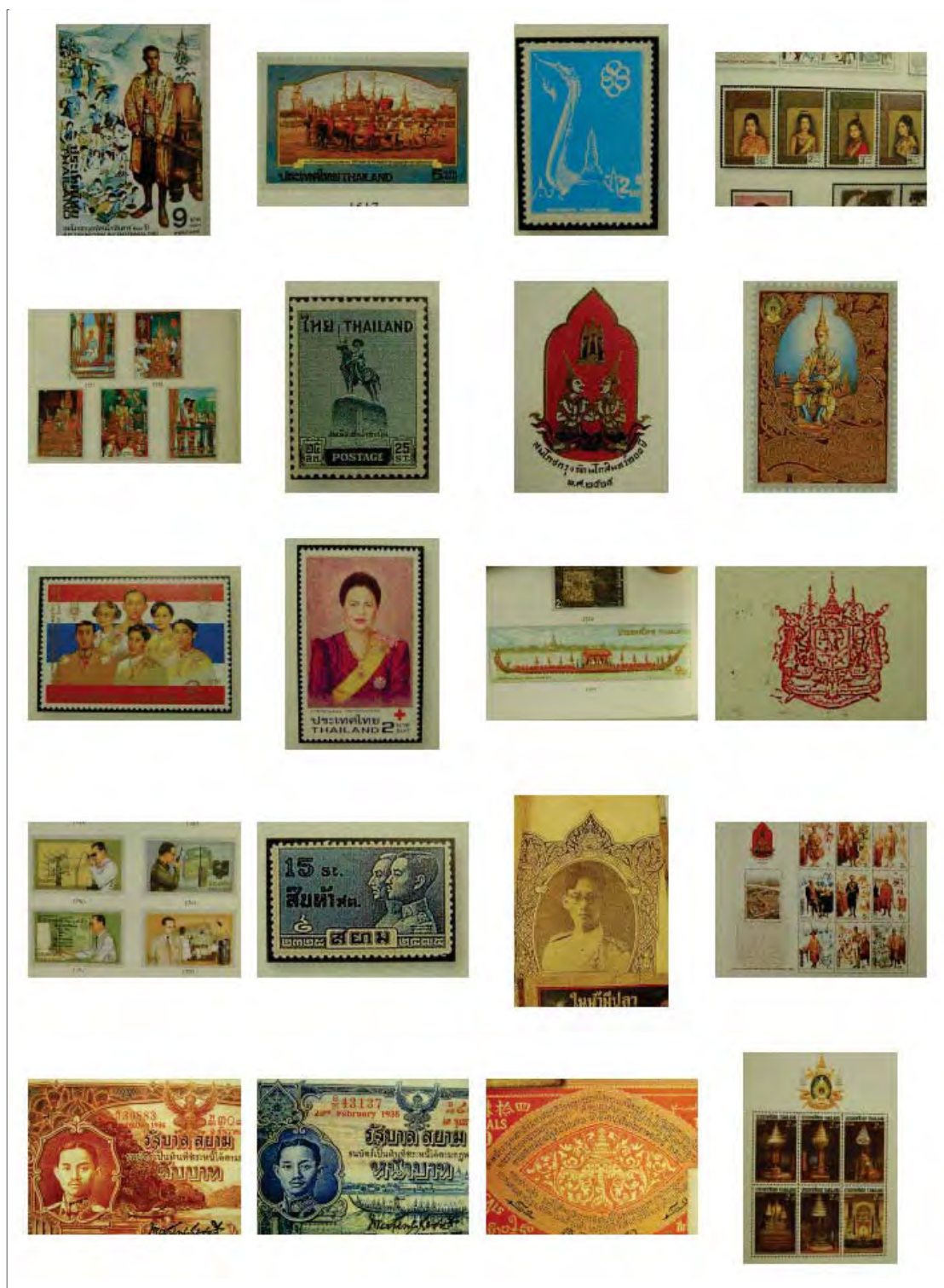
ภาพที่ 146 ผลงานการออกแบบเลขเงินศิลปะที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดยกของพระมหากษัตริย์ มาใช้ในการออกแบบ

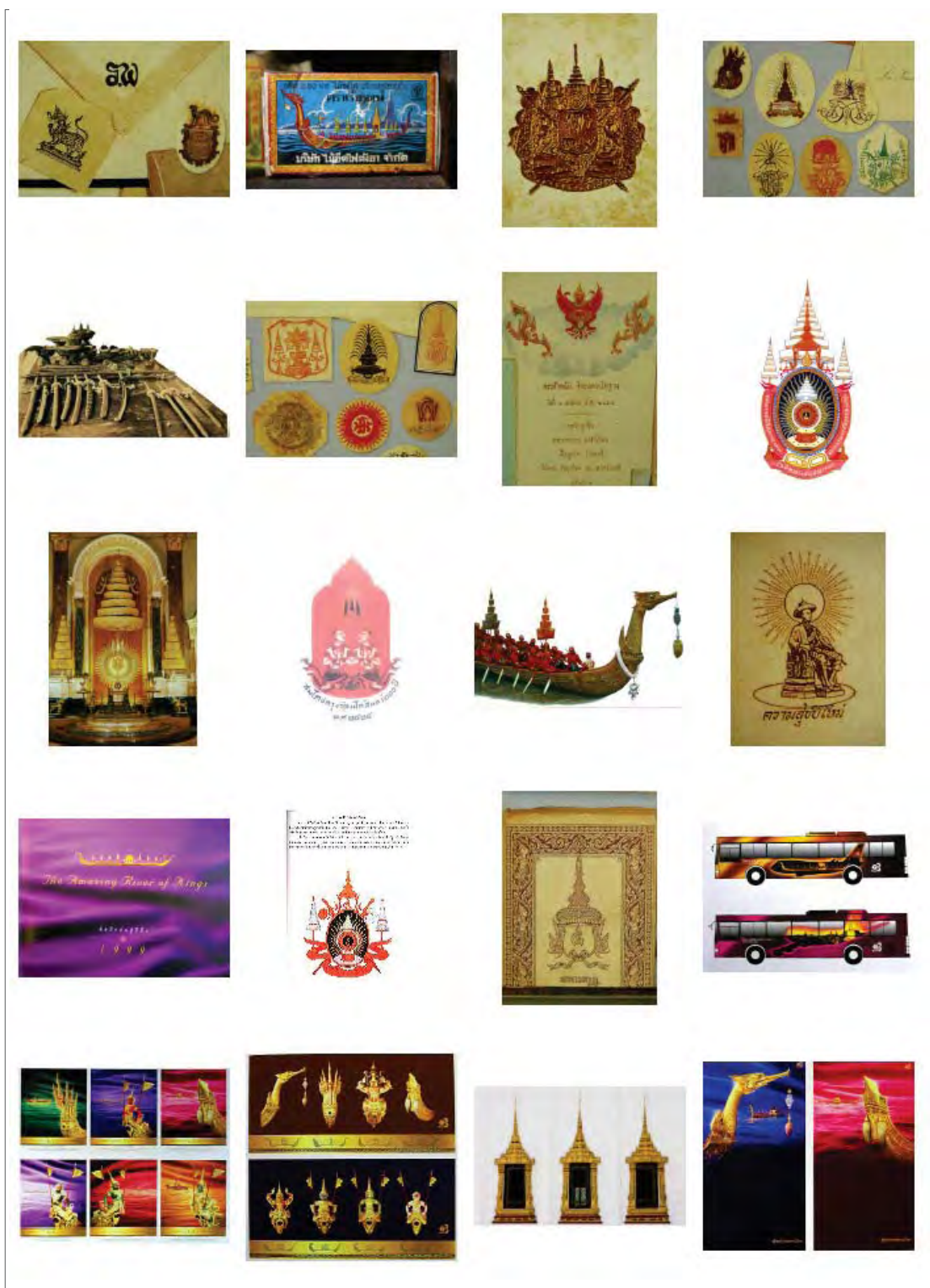
ภาพที่ 147 ผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่น่าสนใจเอกลักษณ์ไทย หมวดของพระมหากษัตริย์ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

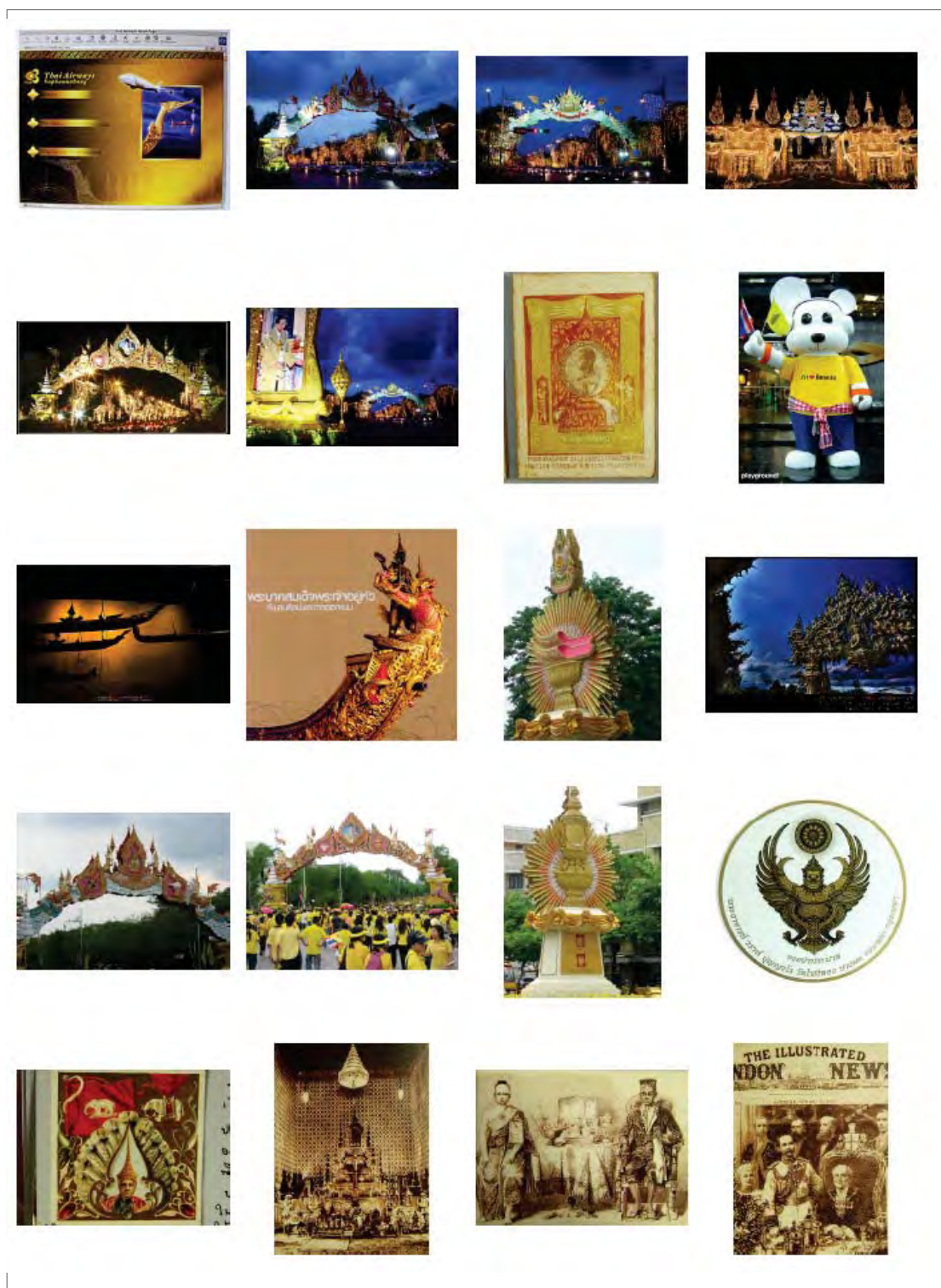
ภาพที่ 148 ผลงานการออกแบบเลขณศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดยของพระมหากษัตริย์ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 149 ผลงานการออกแบบเลขณศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของพระมหากษัตริย์ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

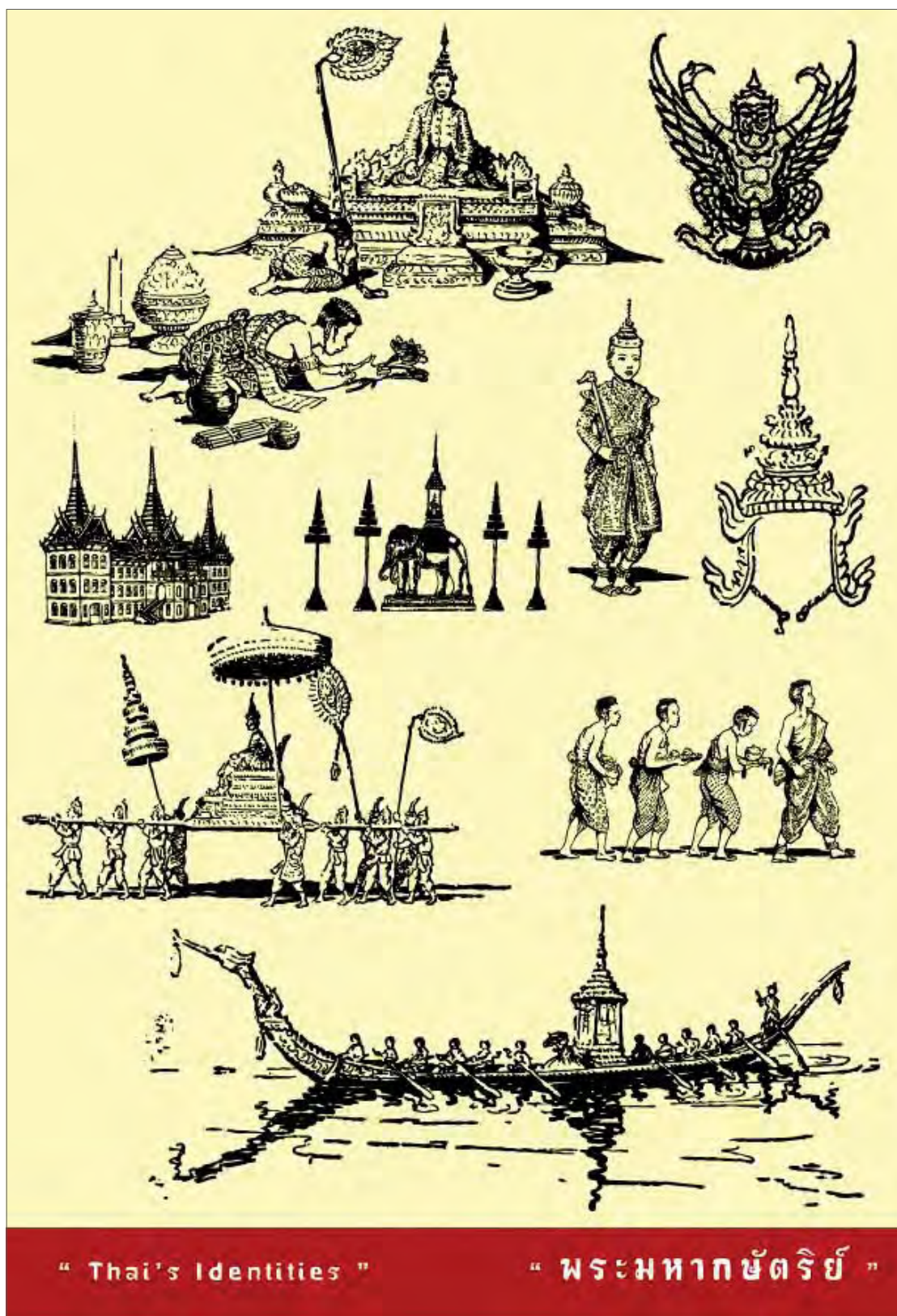
ภาพที่ 150 ผลงานการออกแบบเล่นศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมาดของพระมหากษัตริย์ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 151 ผลงานการออกแบบเล่นศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดยของพระมหากษัตริย์ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

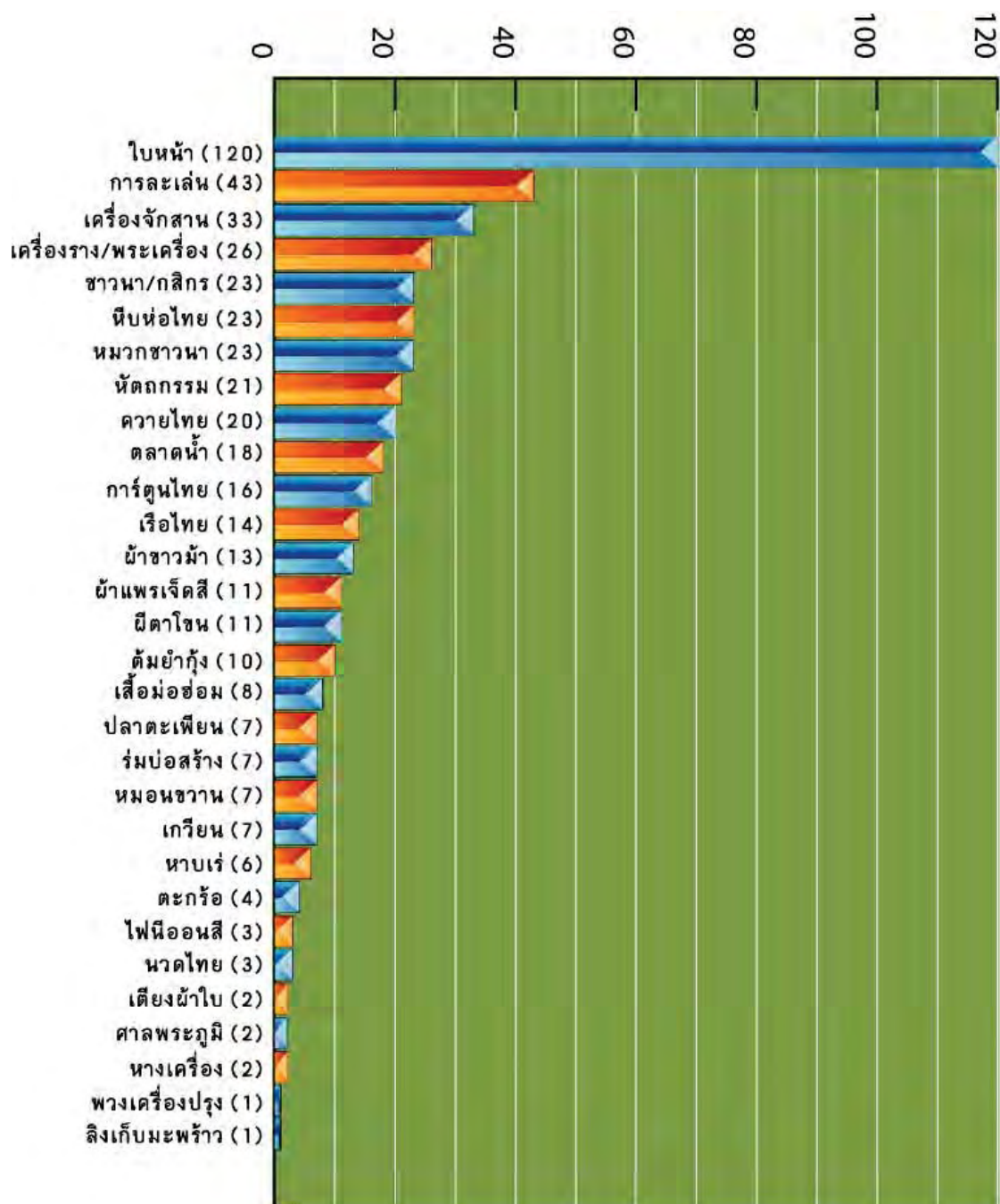
ภาพที่ 152 ผลงานการออกแบบโฆษณาศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดยของพระมหากษัตริย์ มาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 153 ตัวอย่างลายเส้นเล่นศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ไทย หมวดของพระมหากษัตริย์

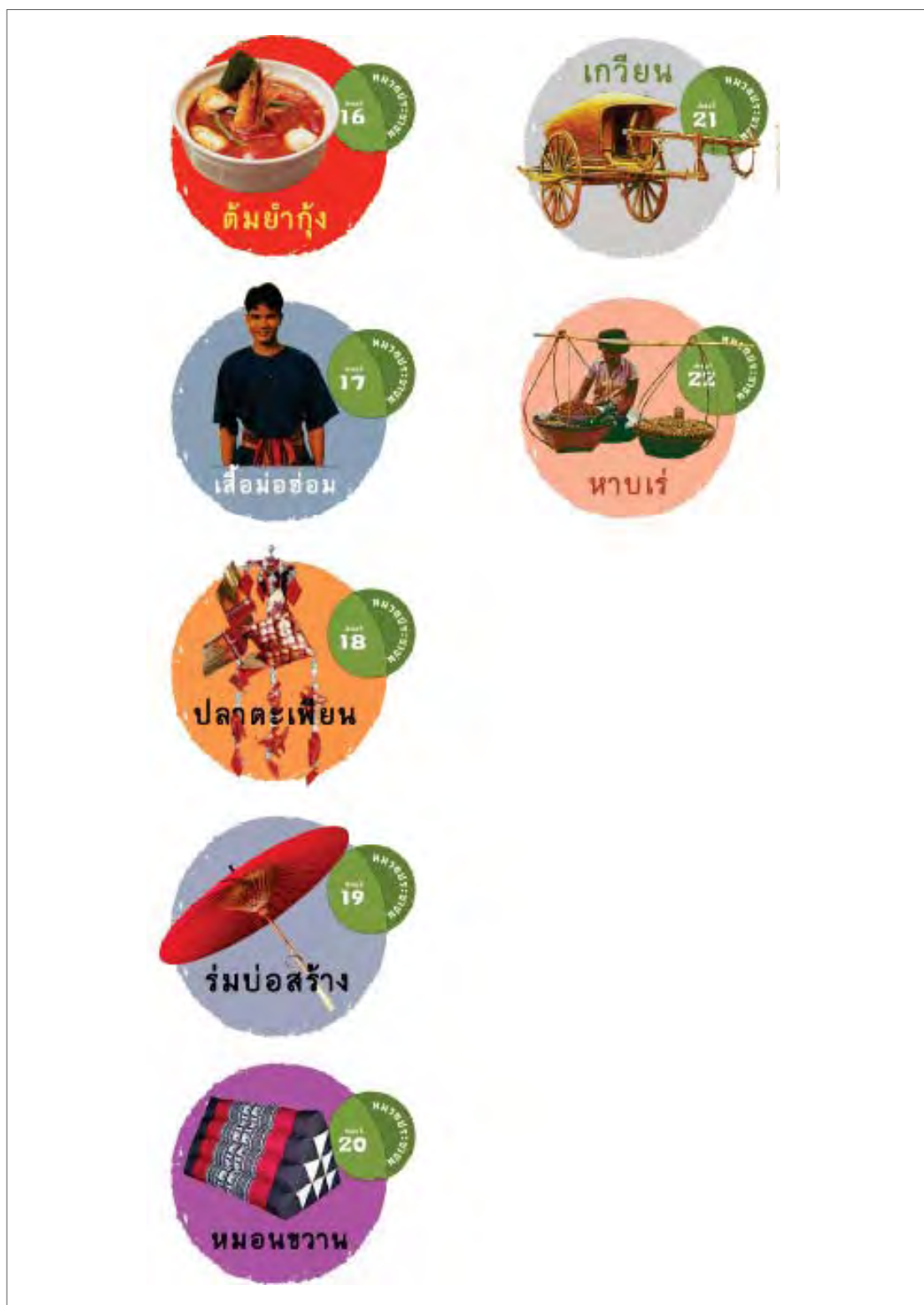
หมวดของประชาชน

ตารางที่ 14 กราฟแสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของประชาชนมาใช้ในการออกแบบ

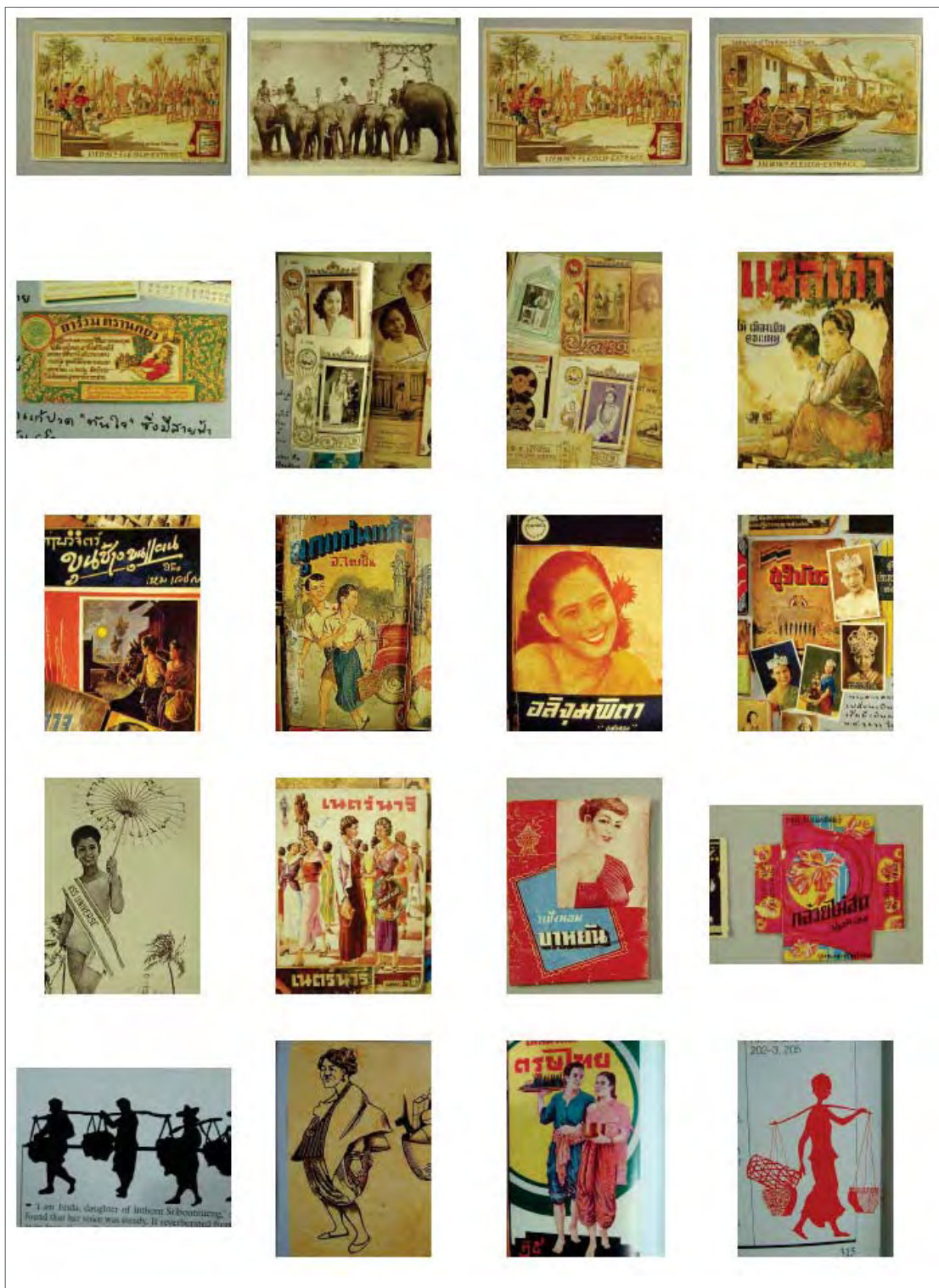

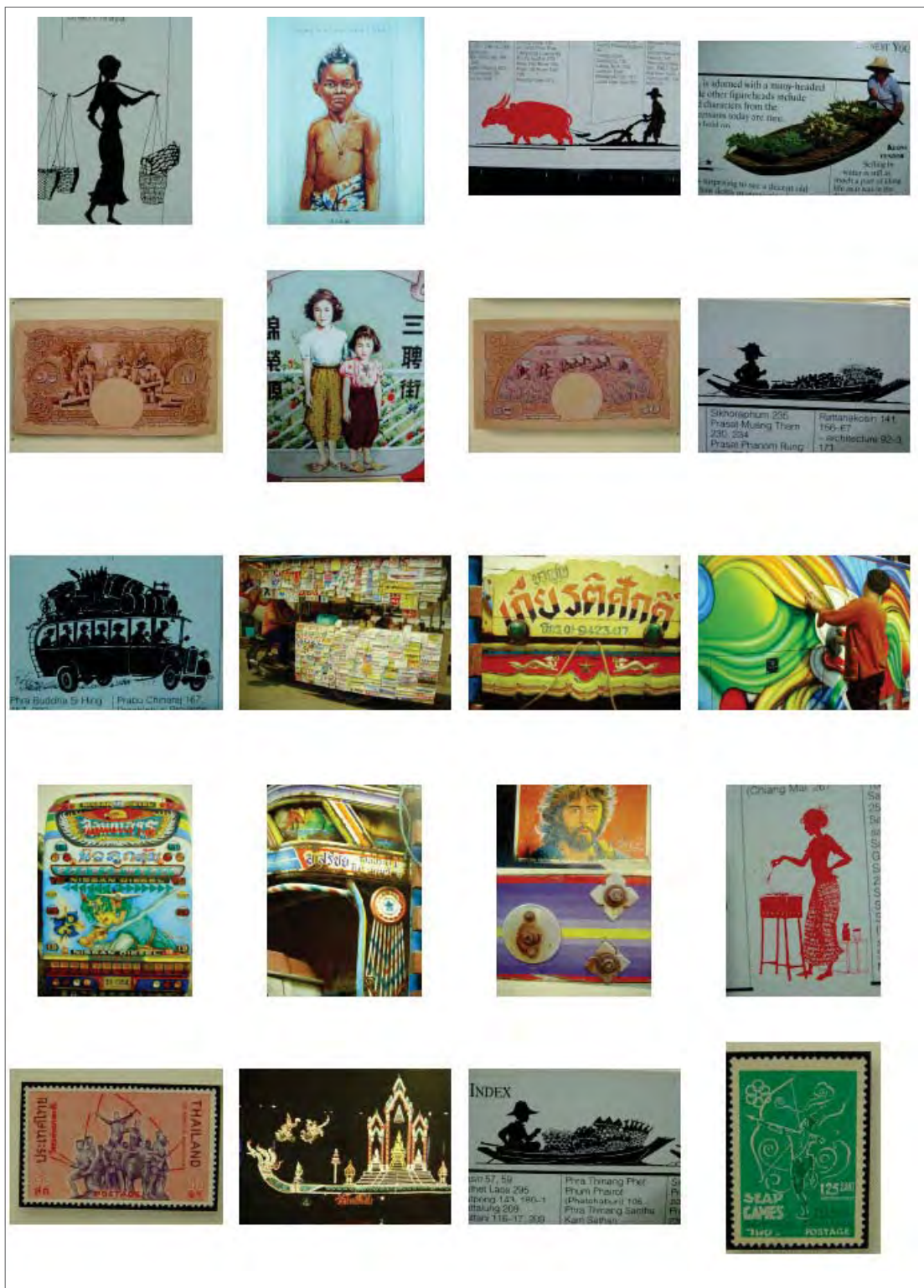
ภาพที่ 154 แสดงลำดับความนิยมและการคัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ

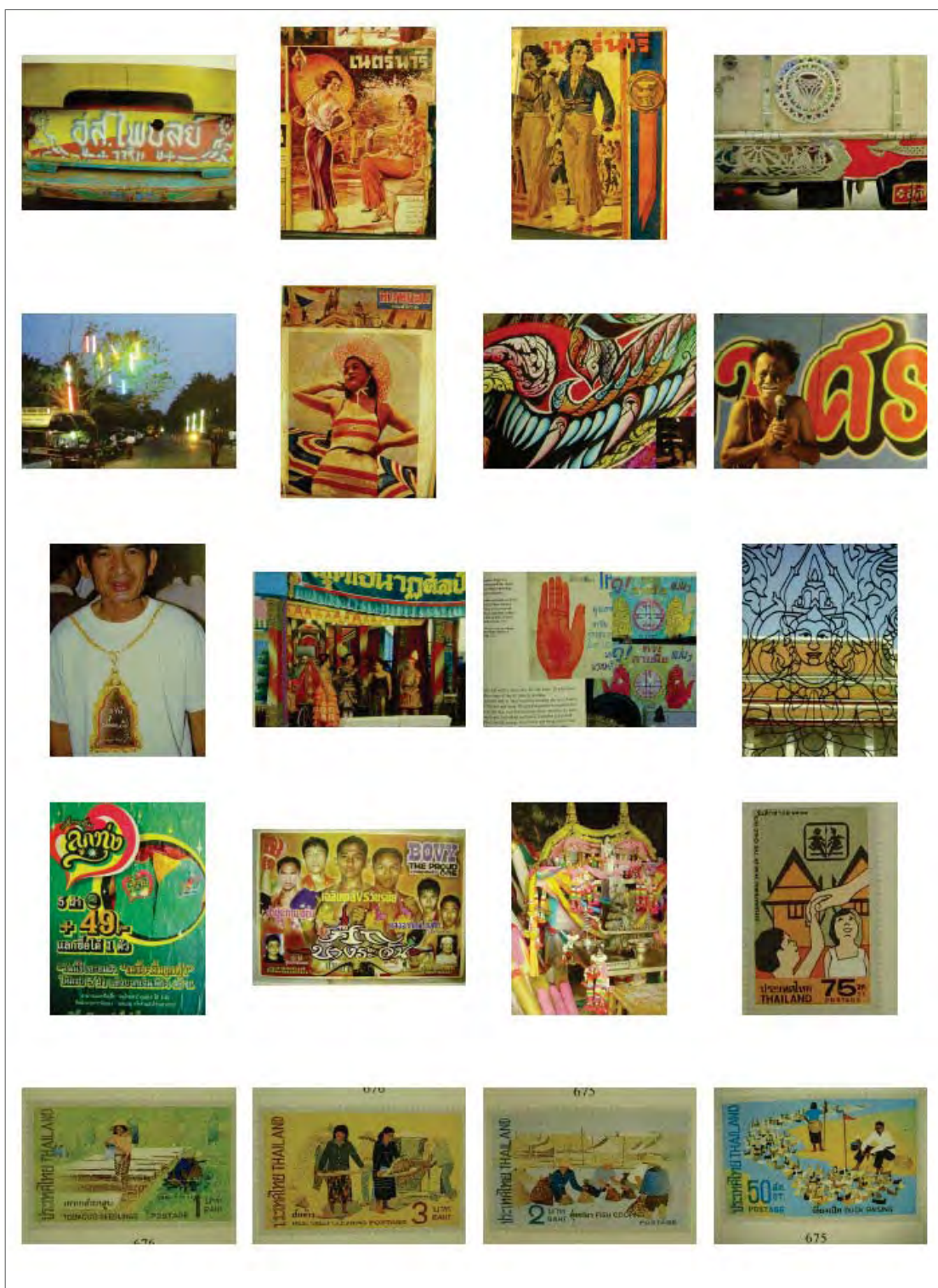
ภาพที่ 155 แสดงลำดับความนิยมและการจัดสรรภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในหมวดของประชาชน มาใช้ในการออกแบบ

ภาพที่ 156 ผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวคของประชาชนมาใช้ในการออกแบบ

ภาพที่ 157 ผลงานการออกแบบแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวคของประชาชนมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 158 ผลงานการออกแบบแบบเล่นศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของประชาชนมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 159 ผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของประชาชนมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ)

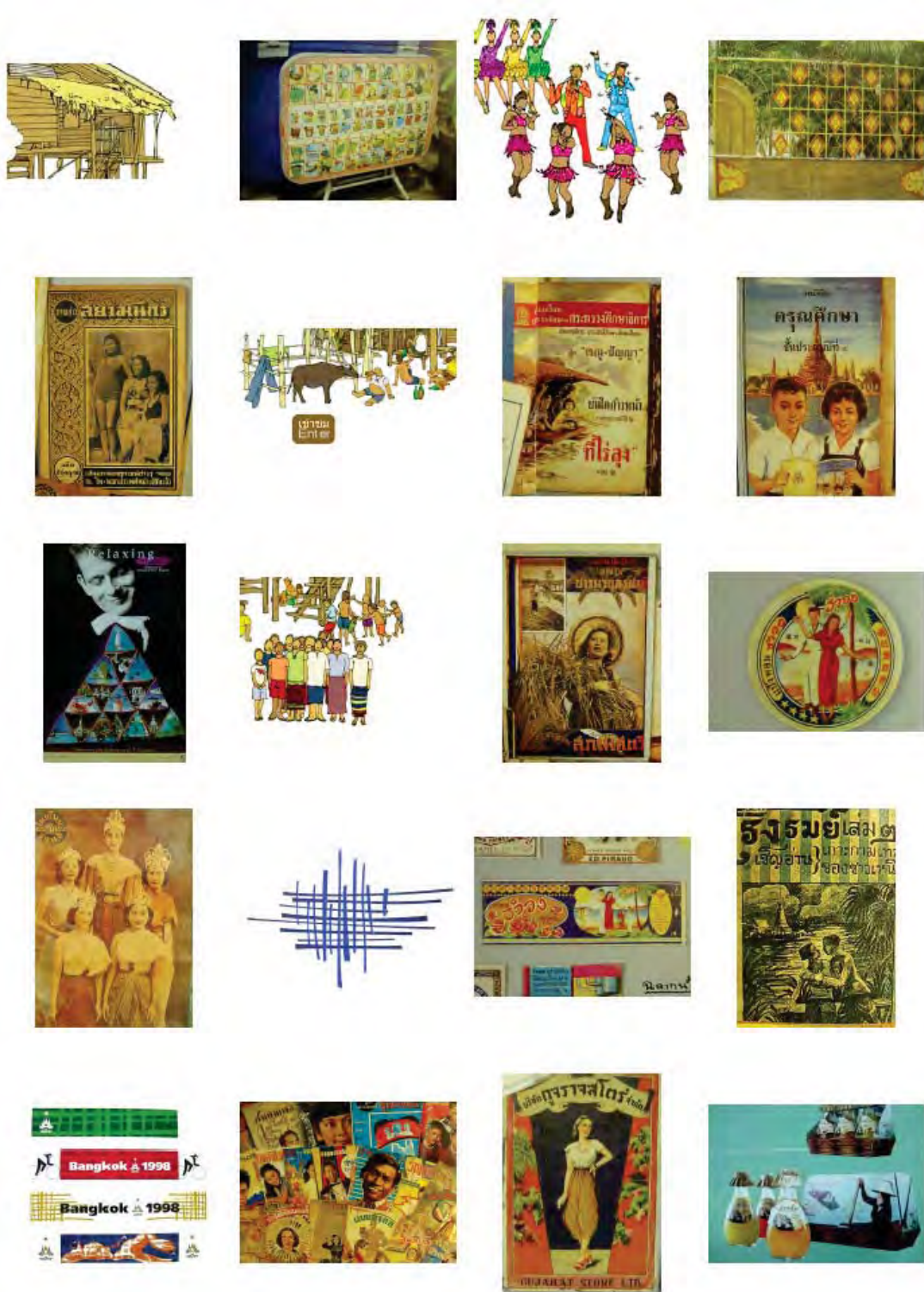
ภาพที่ 160 ผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของประชาชนมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 161 ผลงานการออกแบบเลขศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวดของประชาชนมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 162 ผลงานการออกแบบแขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวคของประชาชนมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 163 ผลงานการออกแบบแขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หอมคของประชาชนมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 164 ผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่นำเอกลักษณ์ไทย หมวคของประชาชนมาใช้ ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 165 ตัวอย่างลายเส้นเล่นศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ไทย หมวดประชาชน

ตัวอย่างขั้นตอนการออกแบบเลขนศิลป์ไทย

1. เลือกสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ไทย หรือ เรื่องและจุดประสงค์การออกแบบสิ่งที่ต้องคำนึงเป็นพิเศษในการเลือก เช่น

- 1.1 สามารถ คิด และคลี่คลายไปเป็นองค์ประกอบทางศิลปะการออกแบบได้ ดีที่สุด
- 1.2 สามารถสื่อความหมายตามโจทย์ได้ดีที่สุด
- 1.3 สามารถนำไปใช้กับทุกสื่อได้ดี

2. การนำสิ่งที่เลือกมาผ่านการออกแบบ ตัดทอน หรือเพิ่มองค์ประกอบให้เป็นงานออกแบบสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ

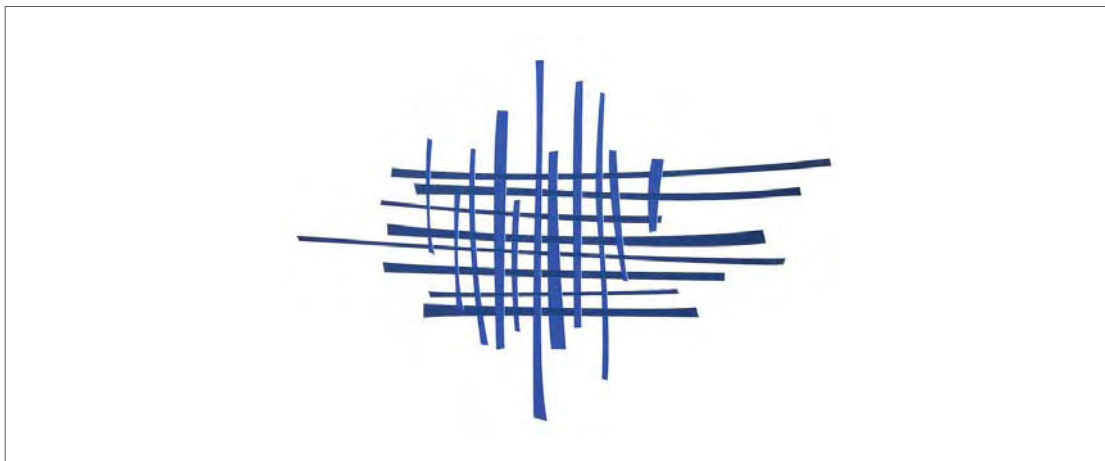

ภาพที่ 166 ภาพตัวอย่างเอกลักษณ์ไทยที่เลือกมาใช้ในการออกแบบ

2.1 จะลดหรือตัดทอน หรือ เพิ่ม แต่ให้ได้ความรู้สึกถึงสิ่งที่เลือกอยู่

2.2 การออกแบบควรคำนึงถึง องค์ประกอบอื่นๆ ข้างเคียง เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและเป็นหนึ่งเดียวกัน เช่น เส้น สี แสงเงา จังหวะ ความกลมกลืน เป็นต้น

2.3 การออกแบบจะมีความลงตัว จะเกิดจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในตัวของผู้ออกแบบเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะฉะนั้นขั้นตอนนี้ จะสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์การออกแบบกราฟิก จึงควรศึกษาองค์ประกอบของการออกแบบเสียก่อน ให้เข้าใจอย่างท่องแท้

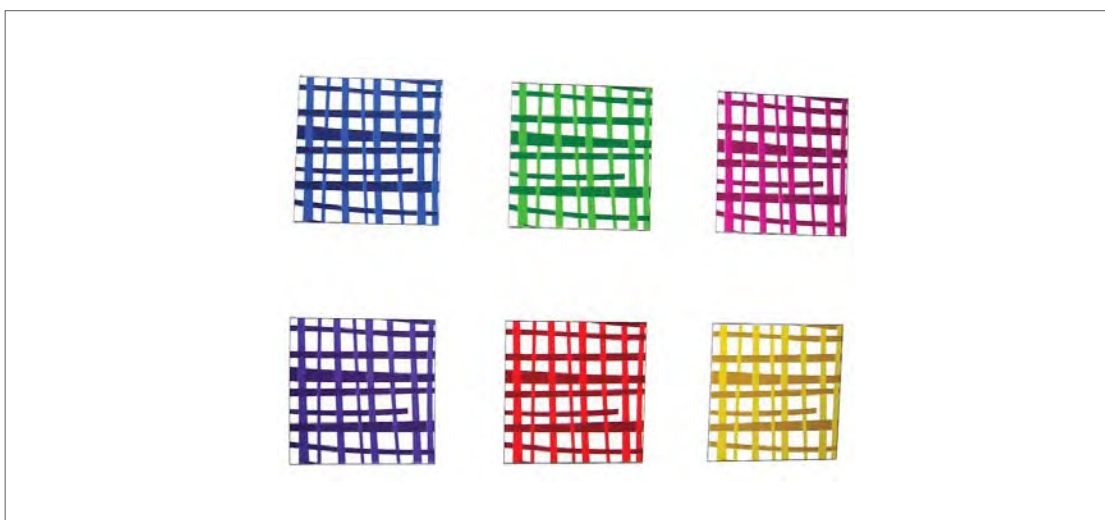
ภาพที่ 167 ลายเส้นที่ผ่านการออกแบบและคลี่คลายเพื่อใช้ในการออกแบบต่อไป

3. นำสิ่งที่ออกแบบ มาทดลองใช้สีตามหมวดหมู่ เพื่อดูความแตกต่าง และเข้ากับโจทย์ที่ได้ตั้งไว้ให้มากที่สุด โดยแทนคำโทนสีของไทย ตามเปอร์เซ็นต์ที่ได้ทดลองเอาไว้ หลากๆ โทนแล้วนำมาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สิ่งที่เราควรคำนึงถึงคือ

3.1 โทนสีที่มีการทดลอง จะแบ่งเปอร์เซ็นต์ สัดส่วนการใช้สีแต่ละสี และมีความกลมกลืนเข้ากัน จึงควรใช้โทนสีในกลุ่มเดียวกัน

3.2 การใช้สี ที่มีองค์ประกอบซับซ้อน อาจจะต้องมีการใช้สี ที่มากกว่าหมวดหมู่ที่ให้มาเพราะฉะนั้น จึงควร ทดสอบ และดัดแปลงการใช้งาน เพิ่มหมวดหมู่สีให้มากขึ้นได้ ตามความเชี่ยวชาญของผู้ออกแบบ

3.3 โทนสี แต่ละโทนให้อารมณ์ความรู้สึกที่ต่างกันไป และก็ไม่มีข้อจำกัดหรือความหมายในโทนสีนั้นๆ ที่เป็นเกณฑ์ตายตัว แล้วแต่การสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของผู้ใช้

ภาพที่ 168 นำลายเส้นที่ผ่านการออกแบบมาใส่สี

3.4 การคัดเลือกโทนสี ที่แตกต่างกันควรเลือกจากองค์ประกอบเดียวเท่านั้นเพื่อ
กันการสับสน จากการใช้อีกองค์ประกอบหลายๆ แบบ เพราะการจัดองค์ประกอบส่งผลต่อโทนสีได้
เหมือนกัน

4. เลือกแบบตัวหนังสือที่จะมาประกอบในการออกแบบเลขคณิต เป็นส่วน
ประกอบที่มีความสำคัญไม่แพ้กับการออกแบบส่วนอื่น การเลือกลักษณะตัวอักษรของไทยให้เข้า
กับบุคลิกภาพของการออกแบบนั้นๆ จึงต้องเป็นไปด้วยความพิถีพิถัน ละเอียดย่อยในการเลือก และ
การนำตัวอักษรมาดัดแปลง ออกแบบต้องคำนึงถึง

4.1 ตัวอักษร แต่ละลักษณะ และละแบบ มีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกัน โดย
ปัจจัยจากลักษณะของตัวอักษรเอง หรือจากประวัติของตัวอักษร และจากค่านิยมเฉพาะการใช้
ตัวอักษรในงานประเภทต่างๆ ก็เป็นตัวบ่งบอก บุคลิกลักษณะของตัวอักษรได้ จึงจำเป็นต้องใช้
ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และการหมั่นสังเกตการนำไปใช้ของแบบตัวหนังสือต่างๆ หรือการ
ฝึก และทดลองก็จะได้รับความลงตัวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4.2 ประเภทของตัวอักษร มีหลายประเภท เช่น ตัวหนังสือมีหัว, ตัวหนังสือไม่มีหัว,
ตัวอักษรแบบสี, ตัวอักษรทางการ, ตัวอักษรแฟนซี เป็นต้น ลักษณะการใช้แตกต่างกัน ควรศึกษา
การใช้ แบบตัวหนังสือให้ถ่องแท้

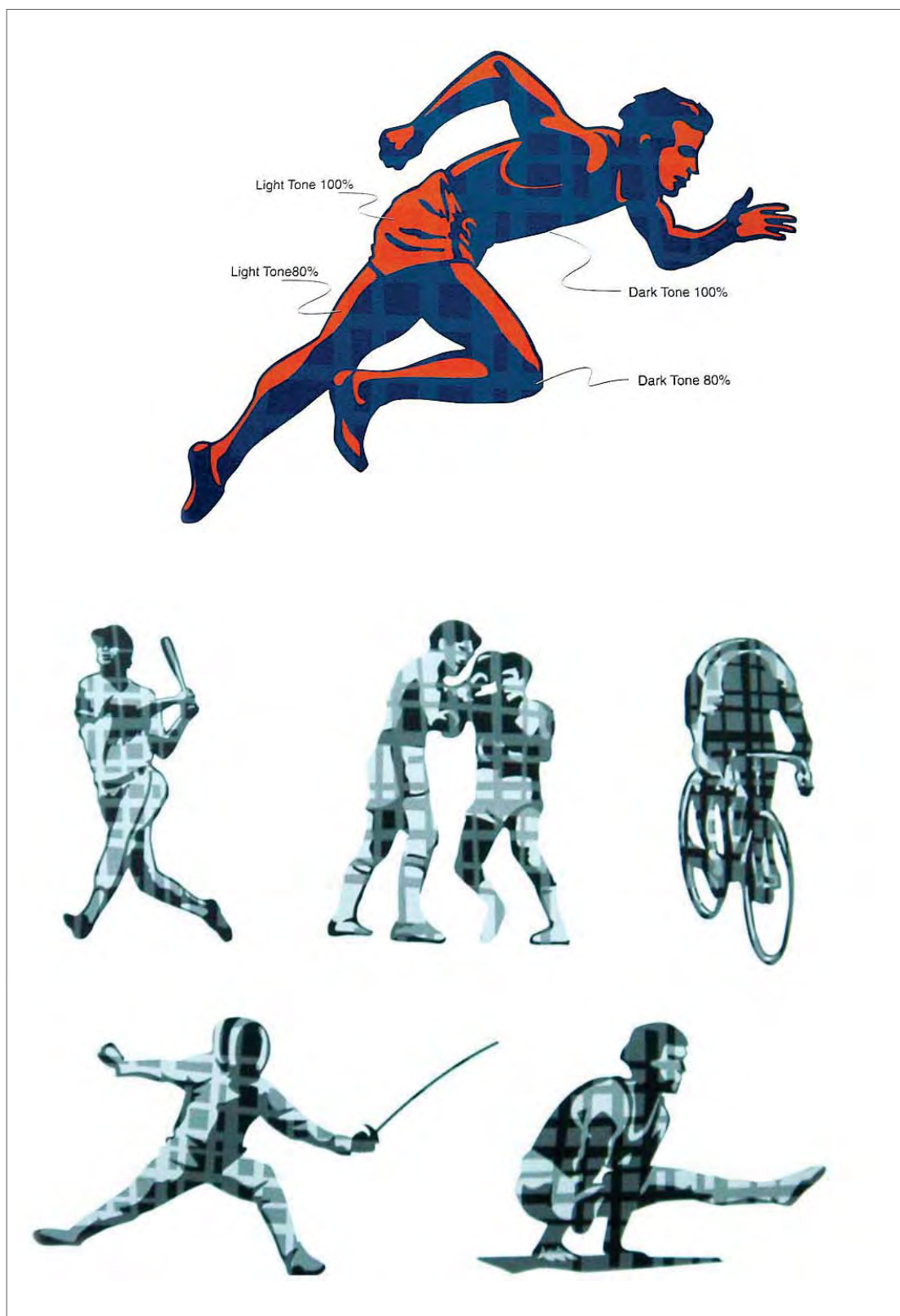
4.3 ขนาดของตัวอักษร เป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบ เพื่อสื่อความหมายให้
ชัดเจนในแต่ละสื่อที่มีการออกแบบ เพราะฉะนั้น จึงควรมีการพิมพ์ออกแบบเพื่อทดสอบว่าอ่านได้
ง่าย ชัดเจน และไม่ผิดเพี้ยน

4.4 ตัวอักษรไทย ที่มีภาษาอังกฤษ สอดแทรกควรเลือกลักษณะที่ใกล้เคียงกับตัว
อักษรภาษาไทย เพื่อความกลมกลืนในการออกแบบ บุคลิกลักษณะของตัวอักษรภาษาอังกฤษก็มี
หลายแบบ เพราะฉะนั้นจึงควรศึกษา บุคลิกลักษณะตัวอักษรภาษาอังกฤษให้ถ่องแท้เสียก่อนที่จะ
เลือกนำมาใช้ โดยการศึกษาจาก สิ่งพิมพ์การออกแบบกราฟิกที่เคยออกแบบมาแล้วว่า ตัวอักษร
แต่ละแบบมีการใช้แตกต่างกันอย่างไร

เมื่อผ่านกระบวนการออกแบบ และการนำองค์ประกอบหลักทั้ง 3 มาใช้แล้ว การ
ออกแบบเลขคณิตจะง่ายขึ้น แต่ความสวยงาม ความลงตัว กลมกลืน ต้องอาศัยประสบการณ์ จาก
การใช้เป็นตัวแปรในการสร้างสรรค์ เพราะการรวบรวมวิจัยองค์ประกอบให้ได้ ลักษณะเลขคณิต
ไทยเป็นเพียงแค่เครื่องมือช่วยสำหรับนักออกแบบ ให้ทำงานง่ายขึ้น แต่ลักษณะความงามที่แต่ละ
คนมองย่อมแตกต่างกัน น่าจะส่งผลดีให้การออกแบบมีความหลากหลายไม่ซ้ำกัน แต่จะมีลักษณะ
การออกแบบไทยๆ ได้ชัดเจนขึ้น และเป็นไปในทางเดียวกัน

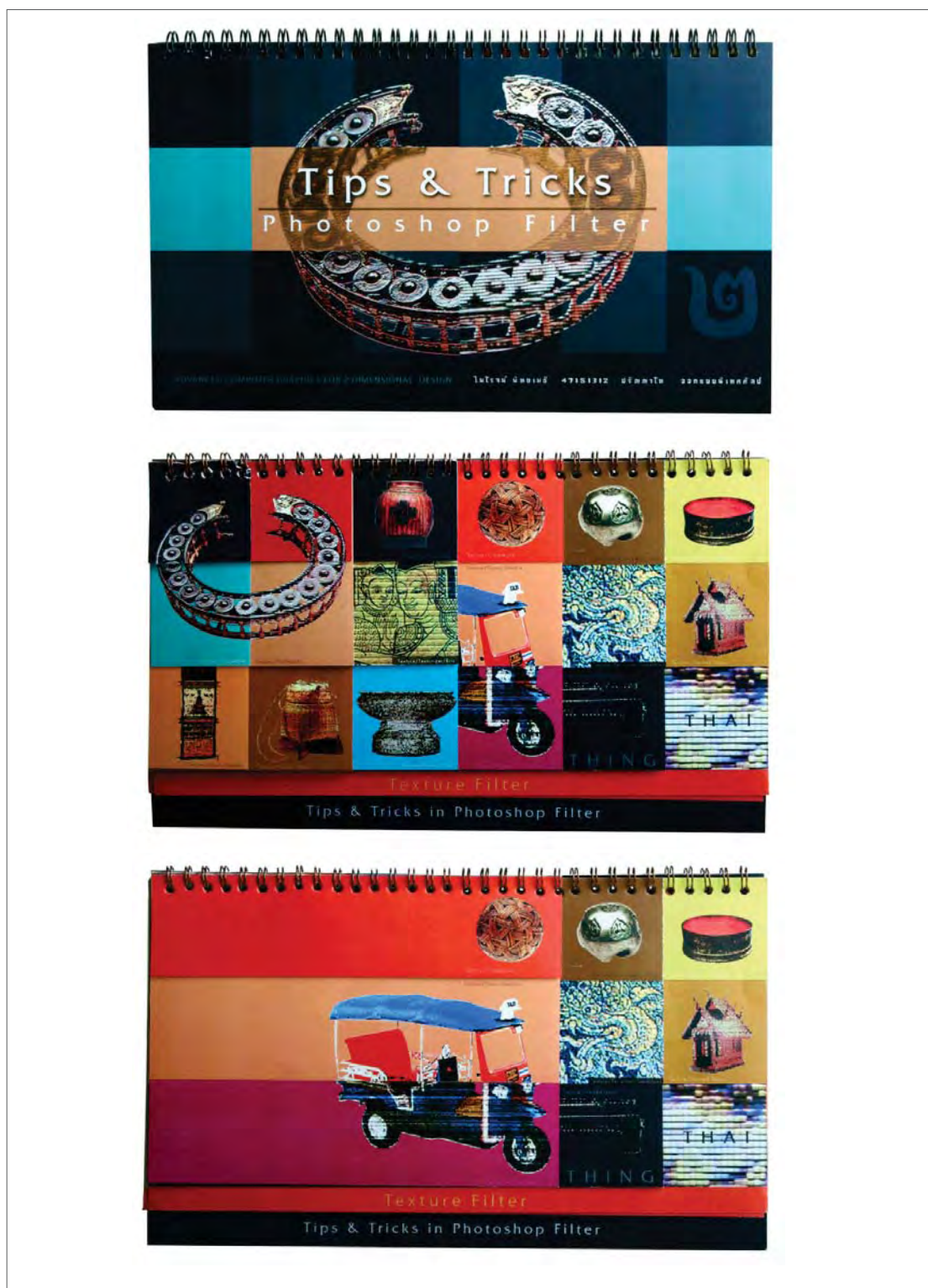
ภาพที่ 169 ภาพการนำลายเส้นที่ผ่านการออกแบบแล้วไปออกแบบในสื่ออื่นๆ ต่อไป

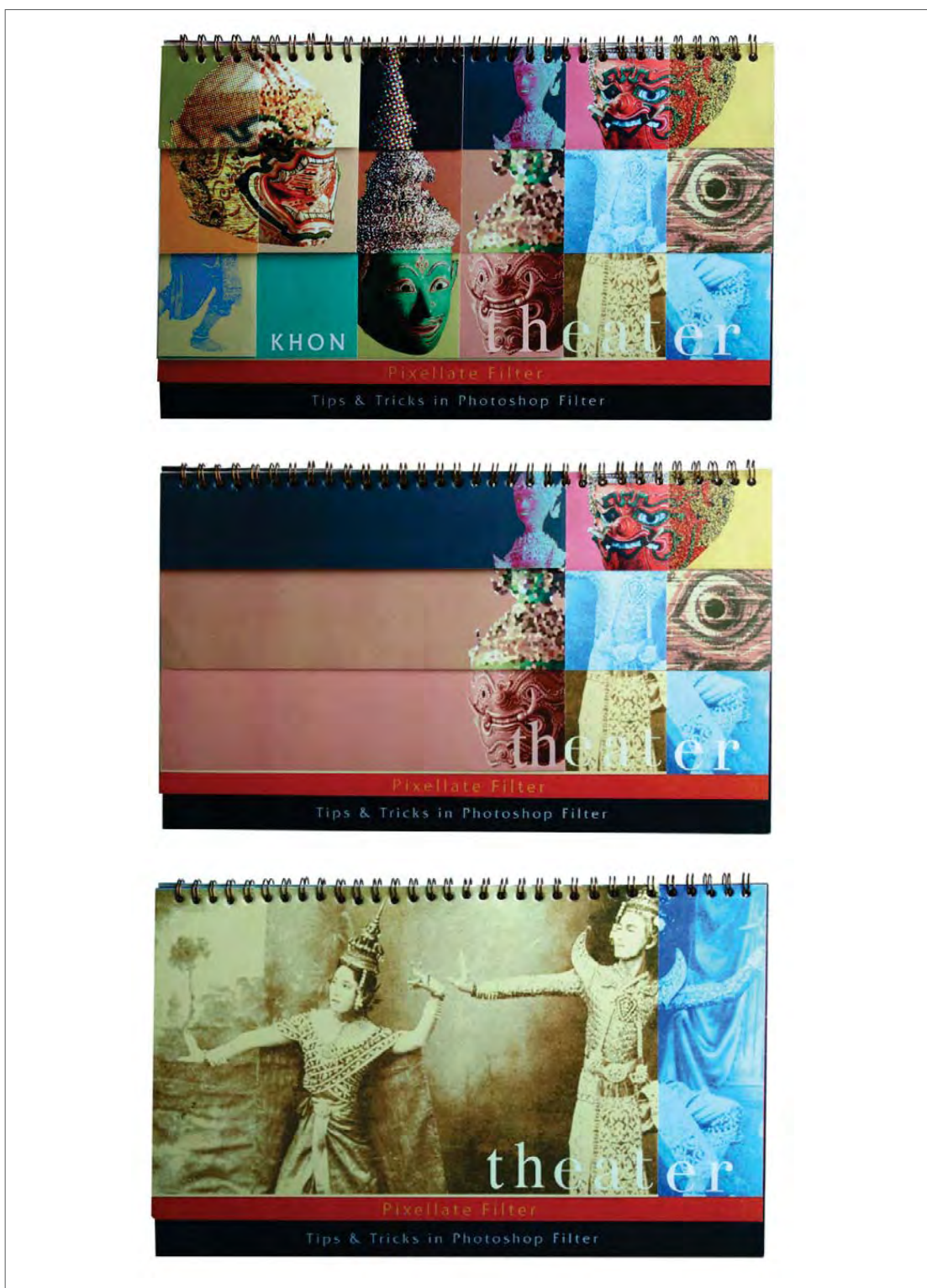
ภาพที่ 170 ภาพการนำลายเส้นที่ผ่านการออกแบบแล้วไปออกแบบในสื่ออื่นๆ ต่อไป

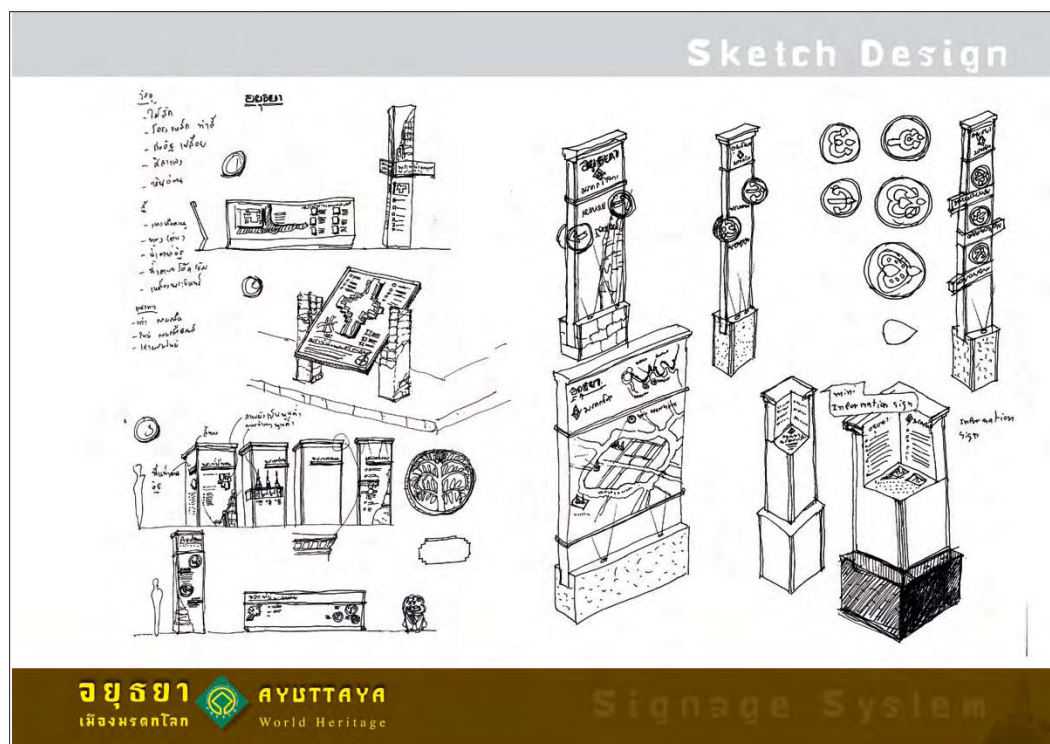
ภาพที่ 171 ภาพการนำลายเส้นที่ผ่านการออกแบบแล้วไปออกแบบในสื่ออื่นๆ ต่อไป

ภาพที่ 172 ตัวอย่างผลงานทดลอง ที่นำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบ

ภาพที่ 173 ตัวอย่างผลงานทดลอง ที่นำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 174 ตัวอย่างผลงานทดลอง ที่นำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 175 ตัวอย่างผลงานทดลอง ที่นำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย จากรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในประเด็นของโทนสีไทย ตัวอักษรไทย และภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย ในเชิงความหมาย, ความสำคัญ, ปัญหา, การส่งเสริม, การแบ่งและการคัดสรรเอกลักษณ์ไทย แต่ก็ต้องใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ในประเด็นที่ไม่สามารถหาคำตอบจากการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องของเอกลักษณ์ไทย ที่ผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบเลขศิลป์ไม่อาจชี้ชัดว่ามีอะไรที่เป็นเอกลักษณ์ไทยบ้าง หรือการคัดสรรเอกลักษณ์ไทยจากหลายๆ ข้อมูลก็แตกต่างกัน จึงสรุปไม่ได้ว่าสิ่งใดเป็นเอกลักษณ์ไทย จึงใช้ข้อสรุปเชิงปริมาณความนิยมจากผลงานในการนำมาใช้ในการออกแบบจากหลักฐานที่มี และผลจากการคัดสรรจากหลายๆ แหล่ง มาหาลำดับเอกลักษณ์ไทย และวิเคราะห์ข้อมูลจัดลำดับในแต่ละหมวดหมู่อีกครั้ง ทำให้ได้ผลวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์คือ เพื่อช่วยนักออกแบบสามารถประยุกต์หรือสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเลขศิลป์ที่ต้องสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวกขึ้น และง่ายต่อการสร้างผลงานออกแบบเลขศิลป์ เพื่อทำให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติอีกแขนงอย่างชัดเจนเร็วยิ่งขึ้น และในการช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติให้กับชาวโลกได้รับรู้ เพื่อผลทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองที่ยั่งยืนของชาติไทยต่อไป

ผลสรุปการวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยได้สอดคล้องตามสมมติฐานของการศึกษาเริ่มแรกคือ การถ่ายทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิต บุคลิกไทย ลงในงานออกแบบเลขศิลป์ จะทำให้การออกแบบสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ไทยได้ แต่ได้จัดกลุ่มหมวดหมู่ใหม่ตามองค์ประกอบการออกแบบเลขศิลป์ คือ ตัวอักษรของไทย โทนสีของไทย และเอกลักษณ์ไทย

และจากการวิเคราะห์จากผลงานการออกแบบทั้งหมด 1,386 ชิ้น และจากการสรุปผลจากผู้เชี่ยวชาญพอจะสรุปรูปแบบในภาพรวมได้ดังนี้

1. หลากอารมณ์
2. รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์หลากหลาย

1. หลากอารมณ์

ซึ่งเกิดจากผลการวิเคราะห์ที่มีการแบ่งกลุ่มของการใช้เอกลักษณ์ไทยที่แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มชาติ กลุ่มศาสนา กลุ่มพระมหากษัตริย์ และกลุ่มประชาชน ซึ่งแต่ละกลุ่มก็ให้ความรู้สึก และรูปแบบของเอกลักษณ์ไทยได้อย่างแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทำให้เอกลักษณ์ไทยของเลขนศิลป์ ไทยมีความหลากหลายรูปแบบไม่เหมือนกับเอกลักษณ์เลขนศิลป์อีกหลายประเทศที่มีรูปแบบ เฉพาะตัวแบบใดแบบหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น เอกลักษณ์เลขนศิลป์ของประเทศญี่ปุ่น จะมีลักษณะที่ เรียบง่าย น้อยๆ เว้นพื้นที่ว่าง ซึ่งก็สะท้อนความเชื่อ และวิถีชีวิตแบบลัทธิเซนนั่นเอง เมื่อเห็นรูปแบบของการออกแบบเลขนศิลป์ในรูปแบบลักษณะนี้ก็ตั้งฐานได้ว่า เป็นเอกลักษณ์การออกแบบ เลขนศิลป์ของญี่ปุ่น ซึ่งมีลักษณะที่เป็นอย่างนั้นอย่างเดียว ไม่เหมือนกับของไทย ที่ได้แบ่งอารมณ์ ของการออกแบบผลงานเลขนศิลป์ไทยตามการแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

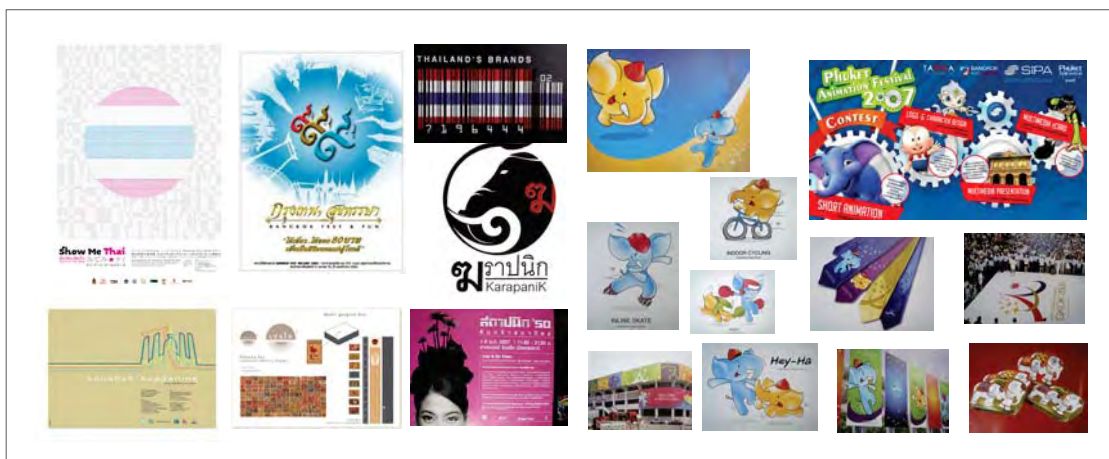
กลุ่มชาติ

1. រើរใจ ปลูกกระดุม

สะท้อนเหตุการณ์ในการสร้างชาติในยุคต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะไทยได้ผ่านประวัติศาสตร์มายาวนาน เช่นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีการออกแบบเลขนศิลป์เพื่อการโฆษณาปลุกระดมเพื่อการรักษาชาติออกมามากมาย เป็นต้น

2. ผสมผสาน มั่วแบบไม่มั่ว

มาจากอุปนิสัยของคนไทย ที่มักจะปรับตัวโอนอ่อนผ่อนตาม หรือปรับสภาพตัวเองได้ทุกสถานการณ์ ทำให้เกิดการผสมผสานกันในทุกเรื่อง เช่น ชนชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น จึงทำให้อารมณ์ของการนำเอกลักษณ์ของแต่ละอย่างกัน มาออกแบบเลขนศิลป์ ที่มีผสมกันได้อย่างลงตัว เช่น การหยิบจับลายจีน ลายฝรั่งมาผสมกับลายไทย หลายคนอาจเห็นว่ามั่ว แต่ไม่มั่วและสวยงามจนกลายเป็นเอกลักษณ์ในงานเลขนศิลป์ไทยไปด้วยเช่นกัน เป็นต้น

ภาพที่ 176 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนิตศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของชาติ

3. ภูมิใจในชาติ

จากศิลปวัฒนธรรมที่มีมนต์ขลัง มีเสน่ห์ งดงาม อ่อนช้อย ปราณีต และวิจิตร
ทัศน์อันน่าตื่นตะลึง สวยงาม บริสุทธิ์ และความมีเอกราชมายาวนาน ทำให้เกิดความภูมิใจในชาติ
ทำให้เกิดการสะท้อนในความเป็นชาติในการออกแบบเลขนศิลป์ของไทยในความอลังการ ตระการ
ตา ภูมิใจในตัวเองอย่างยิ่ง หรืออาจจะเป็นโดยกระแสของการท่องเที่ยวที่มีการส่งเสริมกันอย่างมาก
ที่มีผลทำให้เกิดการนำเสนอของดีของตน ของดีของชาติ ของดีของแต่ละภูมิภาคมานำเสนอกัน
อย่างมากมาย จนรู้สึกถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรที่มีมาอย่างอุดม

ภาพที่ 178 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของชาติ (ต่อ)

กลุ่มศาสนา

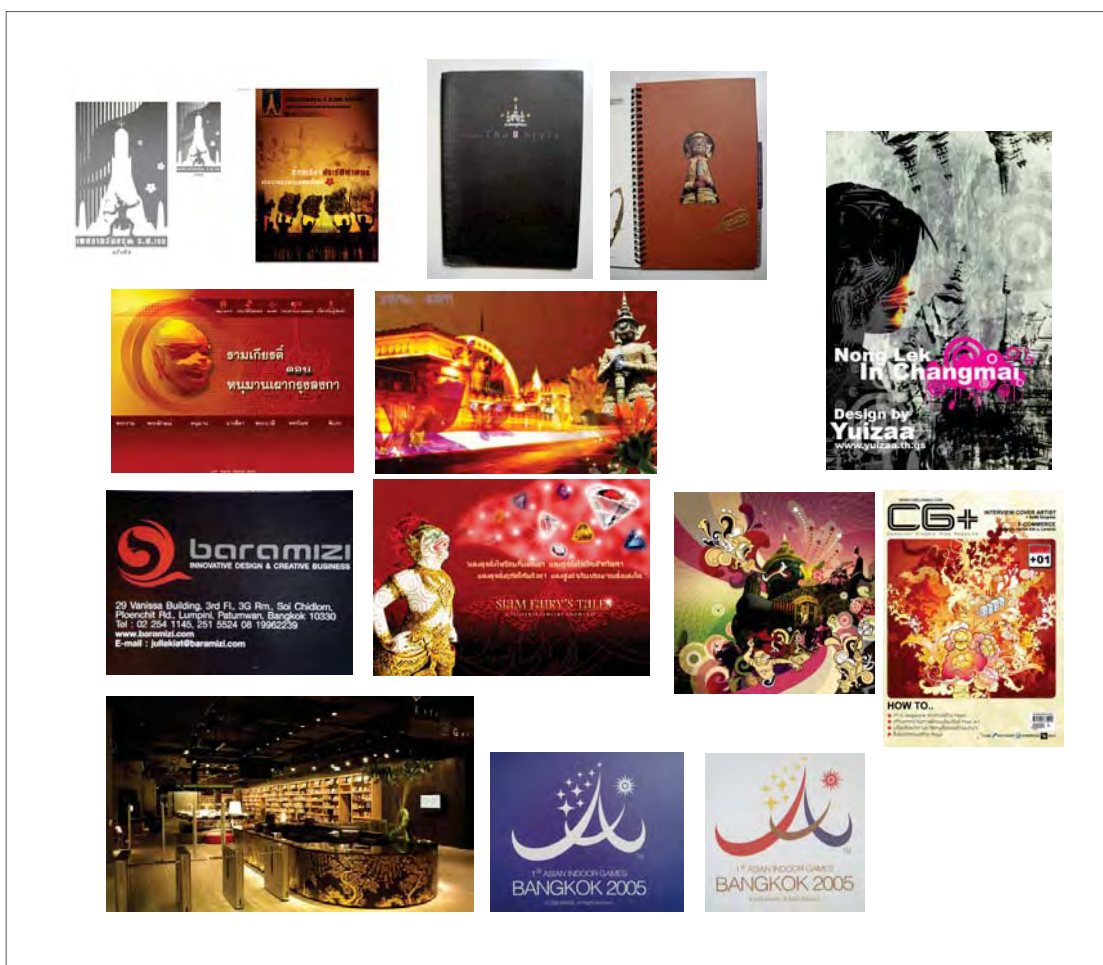
ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาเดียวกัน ยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา จึงมีความกลมเกลียวกันเป็นปึกแผ่น รวมถึงนิสัยใจคอ ที่เกิดมาจากพุทธศาสนาเป็นสำคัญ จึงให้รูปแบบในการออกแบบแขนงศิลปดังนี้

1. ขลัง ลึกลับ

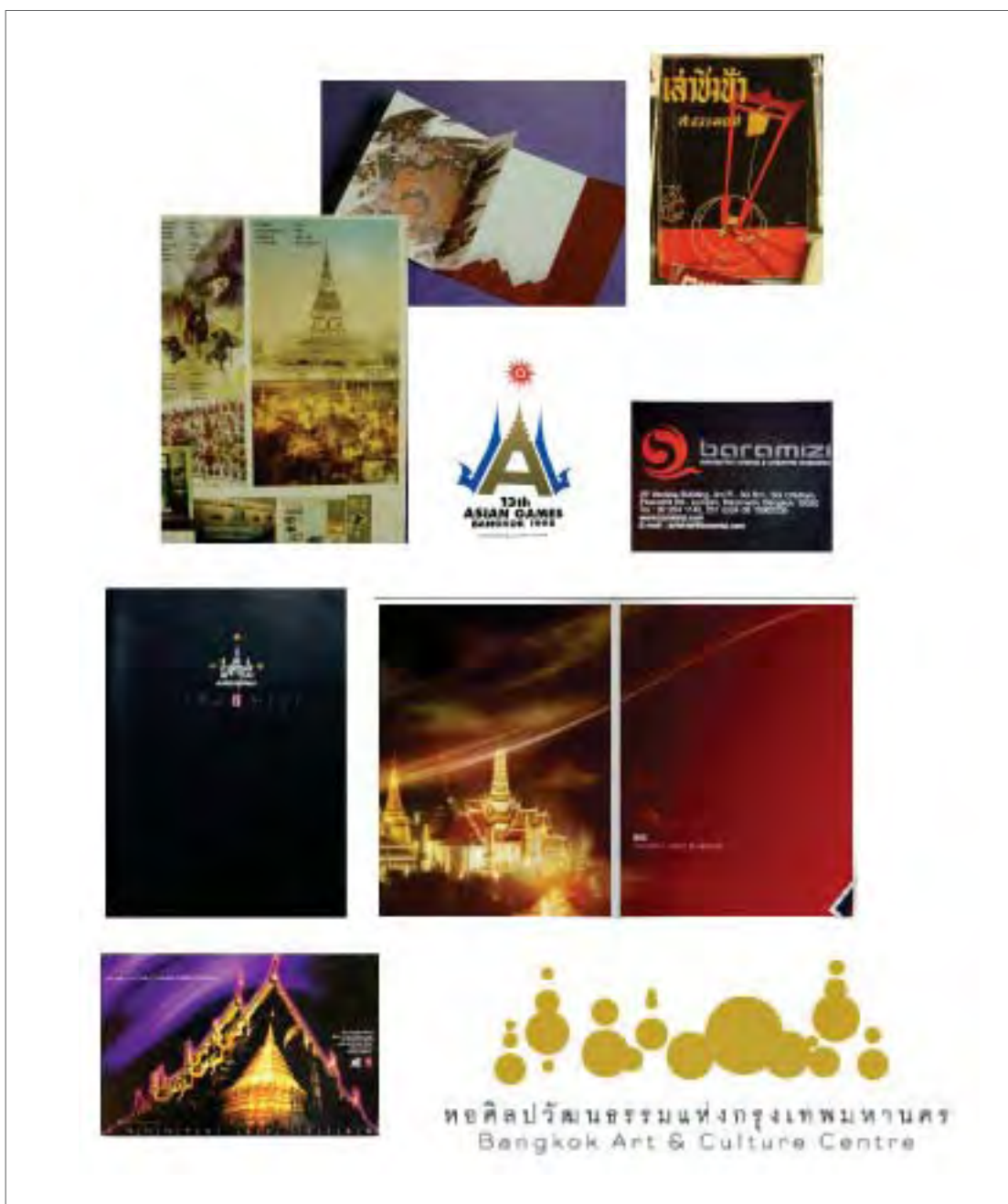
เพื่อสะท้อนความเชื่อและศาสนาของสังคมไทย ที่ชอบของที่ศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ จึงได้มีการออกแบบที่ตอบสนองความเชื่อเหล่านั้น ทั้งจากศาสนาพุทธ และความเชื่ออื่นๆ ด้วย

2. วิจิตร บรรจง ละเอียดประณีต (Maximumlist)

อันเนื่องมาจากความเชื่อว่าการทำสิ่งของเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาควรทำด้วยความละเอียดปราณีตที่สุด จึงมีผลสะท้อนในงานออกแบบแขนงศิลปไทยที่ผ่านศิลปะลายไทย ซึ่งมีที่มาจากพุทธศิลป์โดยตรง และกลายเป็นนิสัยของการปรับเปลี่ยนศิลปของไทยจากแหล่งต่างๆ ให้มีความปราณีตมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของไทยในที่สุด เช่นลายที่มีมาจากเขมร อินเดีย แต่ไทยได้มีการปรับเปลี่ยนจนมีลายปราณีตละเอียดมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นเอกลักษณ์ไทย เป็นต้น

ภาพที่ 179 ตัวอย่างผลงานออกแบบแขนงศิลปไทยที่แสดงอารมย์ในหมวดของศาสนา

ภาพที่ 180 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลนศิลป์ไทยที่แสดงอารมย์ในหมวดของศาสนา (ต่อ)

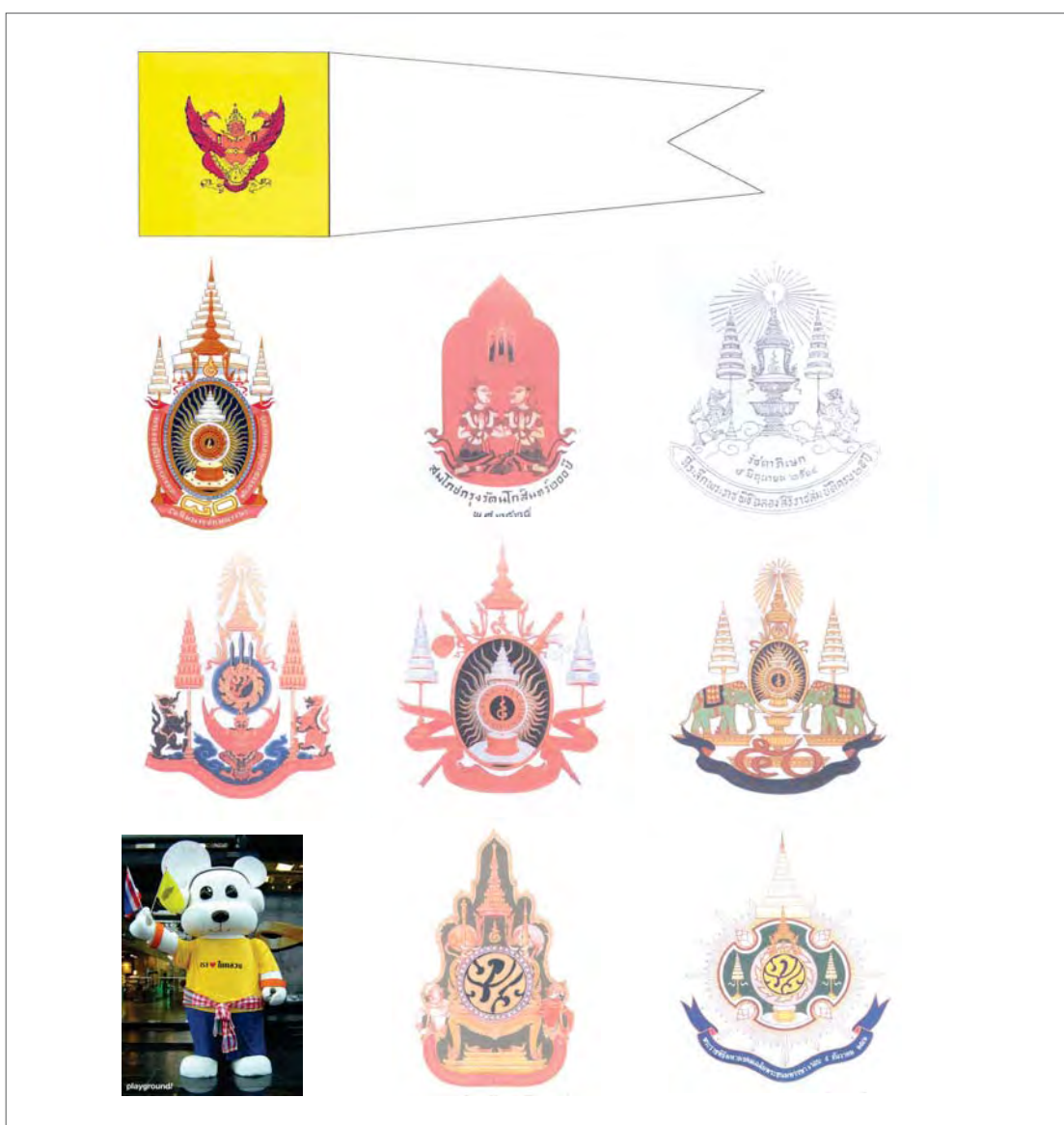
กลุ่มกษัตริย์

1. ความรัก ความเทิดทูน ความผูกพัน

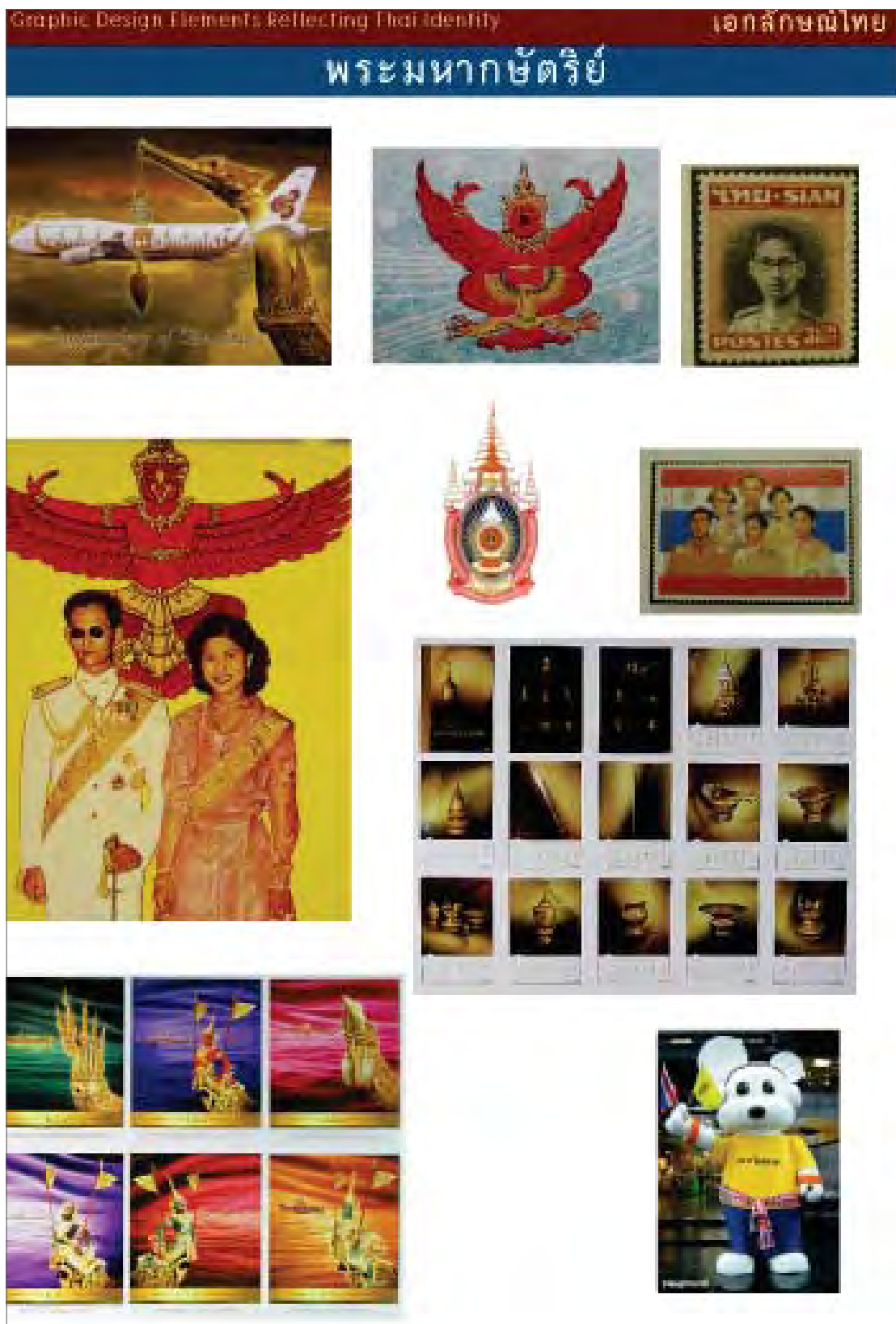
จากที่การปกครองระบบกษัตริย์ของไทยได้สืบทอดมายาวนาน จนสถาบันกษัตริย์ได้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทยที่เป็นความรักความผูกพัน เป็นสิ่งยึดเหนี่ยว แรงแบนดาลใจ และทุกๆ ส่วนของคนไทย จึงได้มีการนำมาออกแบบเลขนศิลป์ไทยด้วย เพื่อแสดงถึงความเทิดทูนดังกล่าว

2. ปราณีต บรรจง เป็นศิลปะชั้นสูง

จากแนวคิดของระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชที่ยกย่องกษัตริย์ว่าเป็นสมมุติเทพ เปรียบเสมือนว่าเป็นเทพเทวดา เป็นผู้ที่มีบุญมีบารมีมาเกิด สิ่งของที่ทำถวายกษัตริย์

ภาพที่ 181 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่แสดงอารมย์ในหมวดของพระมหากษัตริย์

ภาพที่ 18/ ตัวอย่างผลงานออกแบบแขนงศิลป์ไทยที่แสดงอารมย์ในหมวดของพระมหากษัตริย์ (ต่อ)

จะต้องมีความปราณีต งดงามที่สุด เพื่อจะได้ผลบุญมากนั่นเอง เหมือนแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาเช่นกัน ด้วยเหตุว่ากษัตริย์เปรียบเสมือนเทพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาด้วยนั่นเอง

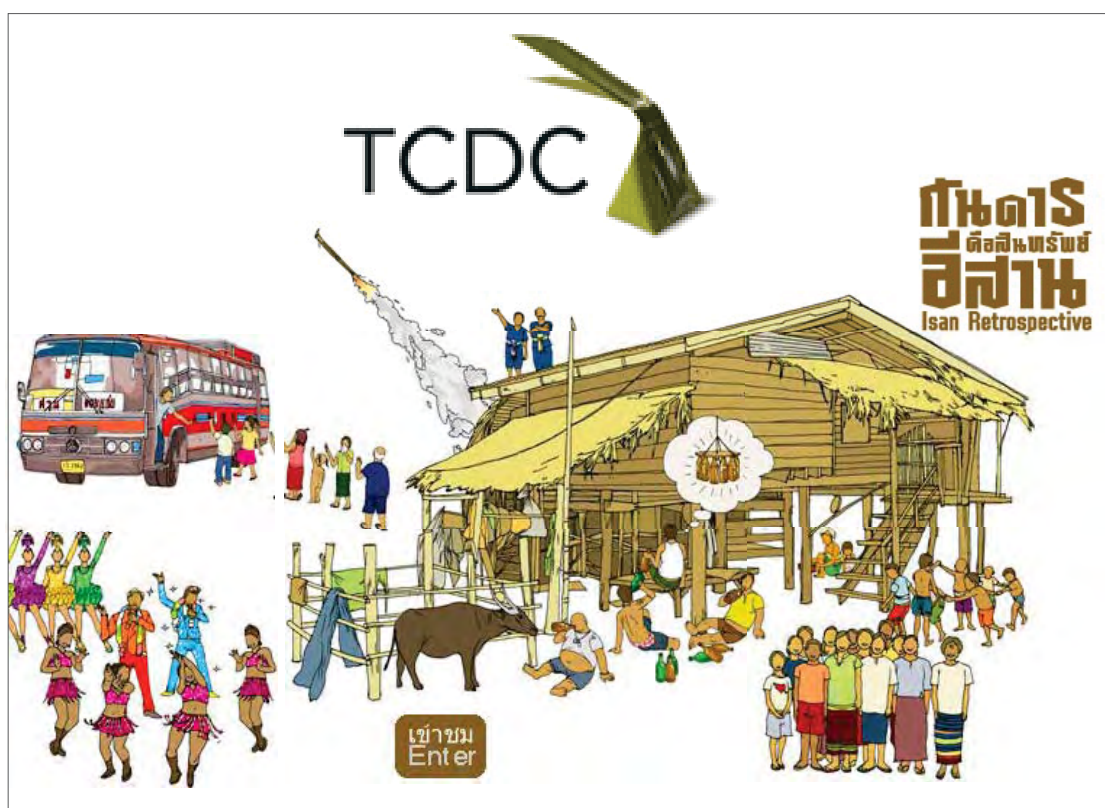
กลุ่มประชาชน

1. มีสีสันสดใส จัดจ้าน

จะพบได้ในเลนศิลป์ที่ใช้ในกลุ่มของประชาชนชาวไทย ที่มีบุคคลิกสนุกสนาน รักสนุก ไม่จริงจังกับชีวิต จึงมีการนำบุคคลิกเหล่านี้มาใช้ในการออกแบบเลนศิลป์ จึงเป็นภาพของเอกลักษณ์เลนศิลป์ไทยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ควรมองข้าม เพราะนับวันจะได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะถูกจริตกับคนไทย ซึ่งจะได้กลุ่มสีแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นอีกมากมาย นอกจากกลุ่มสีไทยในแนวประเพณีอย่างเดียว

2. มีอารมณ์ขัน อารมณ์ดี

จากบุคคลิกที่สนุกสนานของคนไทย จึงมีอารมณ์ขันอารมณ์ดีซึ่งเอกลักษณ์นี้ก็จะปรากฏบ่อยๆ ในงานโฆษณา ซึ่งได้รับจากทั่วโลกว่าเป็นเอกลักษณ์ในงานโฆษณาของไทย ซึ่งก็มาปรากฏในงานออกแบบเลนศิลป์ได้ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 183 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลนศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของประชาชน

ภาพที่ 184 ตัวอย่างผลงานออกแบบแขนงศิลปไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของประชาชน (ต่อ)

ภาพที่ 185 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่แสดงอารมณ์ในหมวดของประชาชน (ต่อ)

3. เชยๆ ย้อนยุค

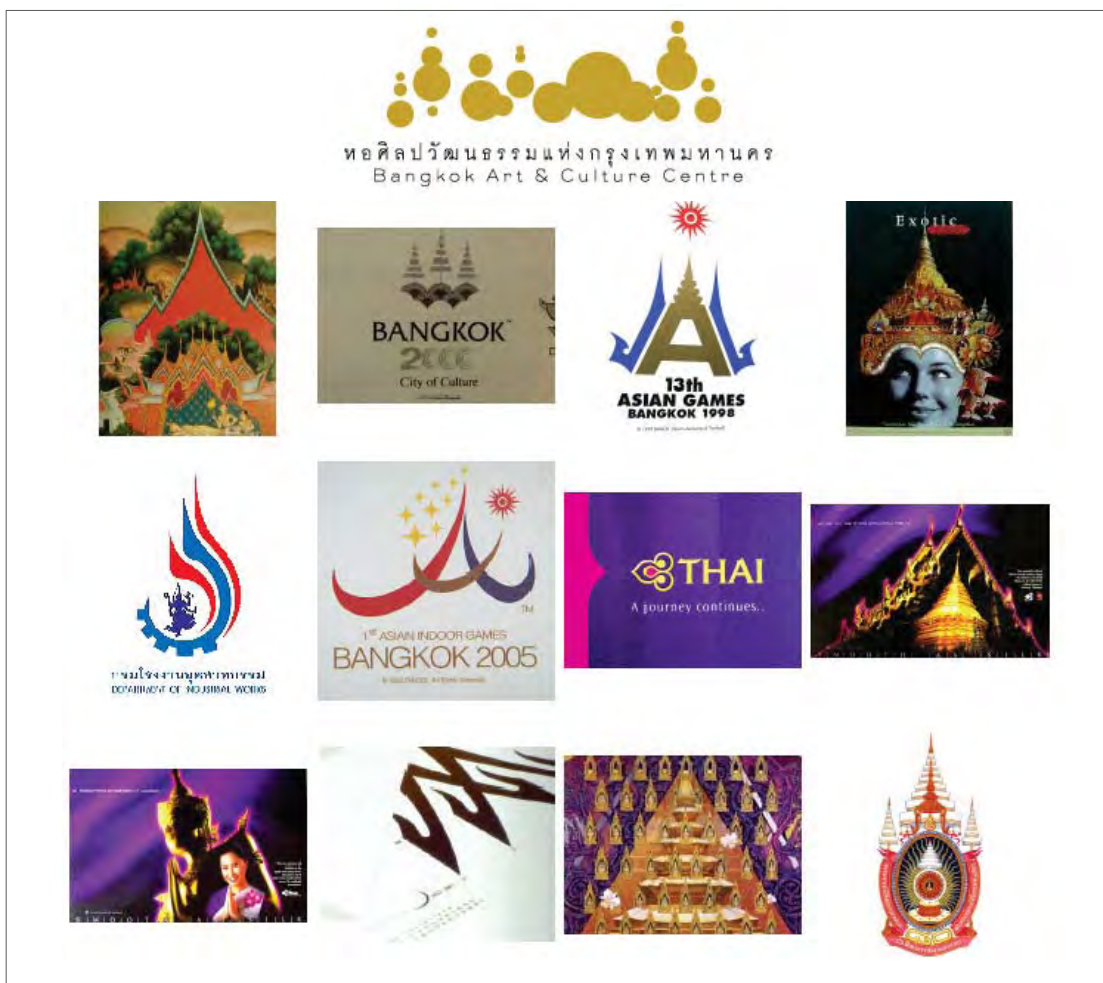
เพราะประเทศไทยได้ผ่านยุคสมัยการออกแบบเลขนศิลป์มายาวนาน และมีการออกแบบที่ดีและรุ่งเรืองในยุคก่อนๆ จึงมีการนำเอาผลงานการออกแบบก่อนหน้านี้มาออกแบบใหม่เพื่อให้มีรูปแบบที่ย้อนยุค เชยๆ สะท้อนเอกลักษณ์การออกแบบเลขนศิลป์ไทยได้เป็นอย่างดี

2. รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์การออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่หลากหลาย

จากผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย ได้ผลการวิเคราะห์ในเรื่องของรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจนดังนี้

2.1 ยอดแหลม

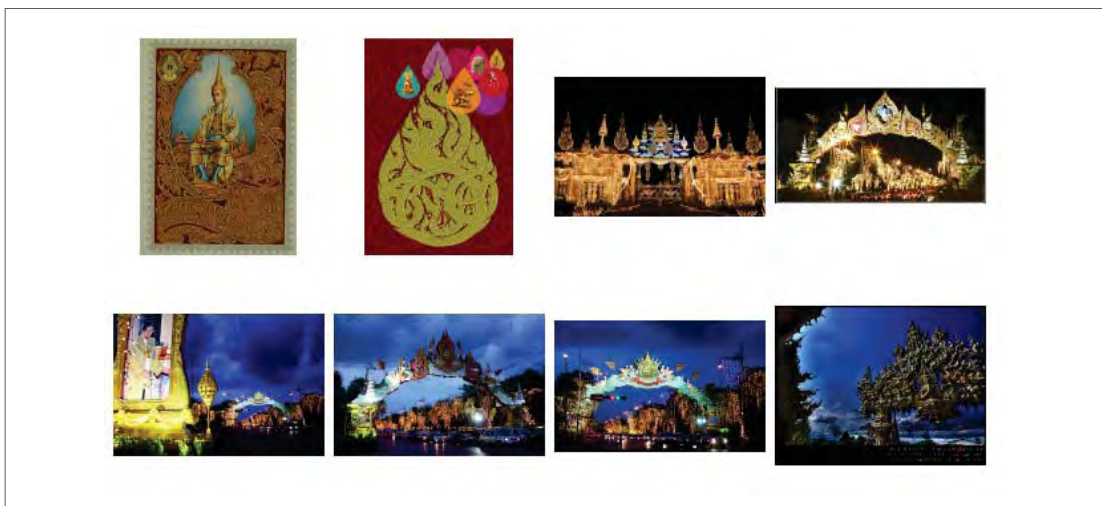
ซึ่งมีรูปทรงร่วมมาจากสิ่งของหลายอย่างของไทย เช่น ยอดเจดีย์ ยอดปราสาท มือที่ไหว้ ชฎา มงกุฎ ฯลฯ เมื่อนำมาออกแบบในงานออกแบบเลขนศิลป์ก็จะสามารถแสดงเอกลักษณ์ไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาพที่ 186 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่มียอดแหลม

2.2 ลวดลายอันปราณีต วิจิตร

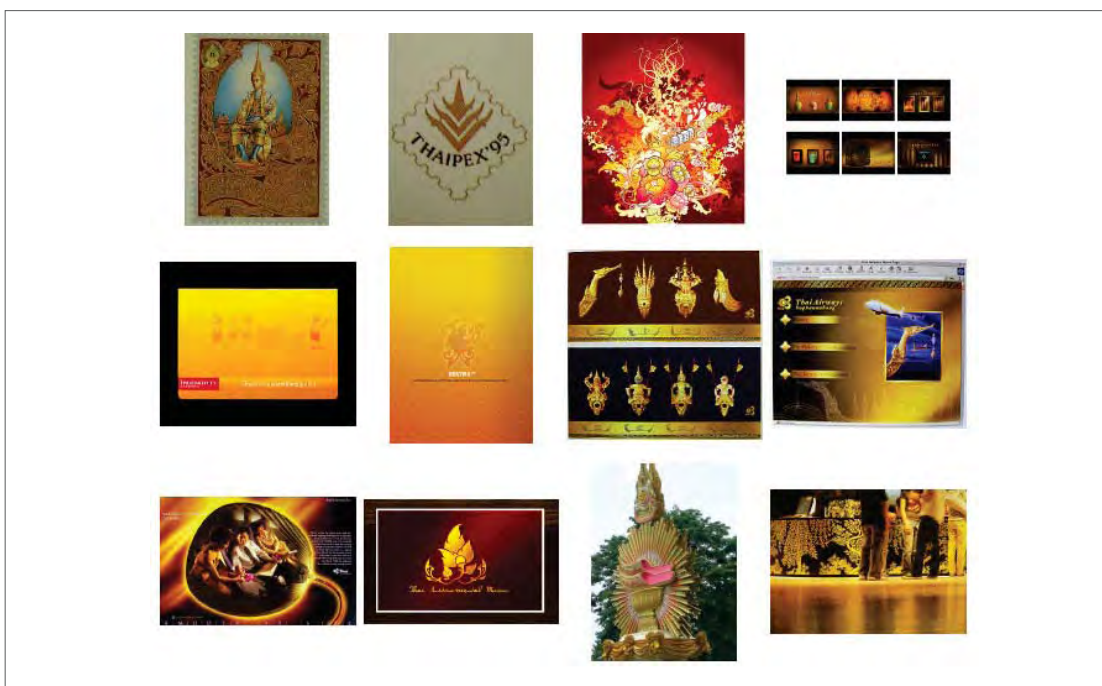
มักพบในการออกแบบเลขนศิลป์ที่เกี่ยวข้อง ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เนื่องจากความเชื่อ และนิสัยคนไทยที่ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องเทิดทูนไว้สูงสุด นั่นเอง

ภาพที่ 187 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่มีลวดลายอันปราณีต วิจิตร

2.3 ใช้สีพิเศษสีทอง ปุ่มพอยด์ทอง หรือผสมสีออฟเซตใกล้เคียงสีทอง

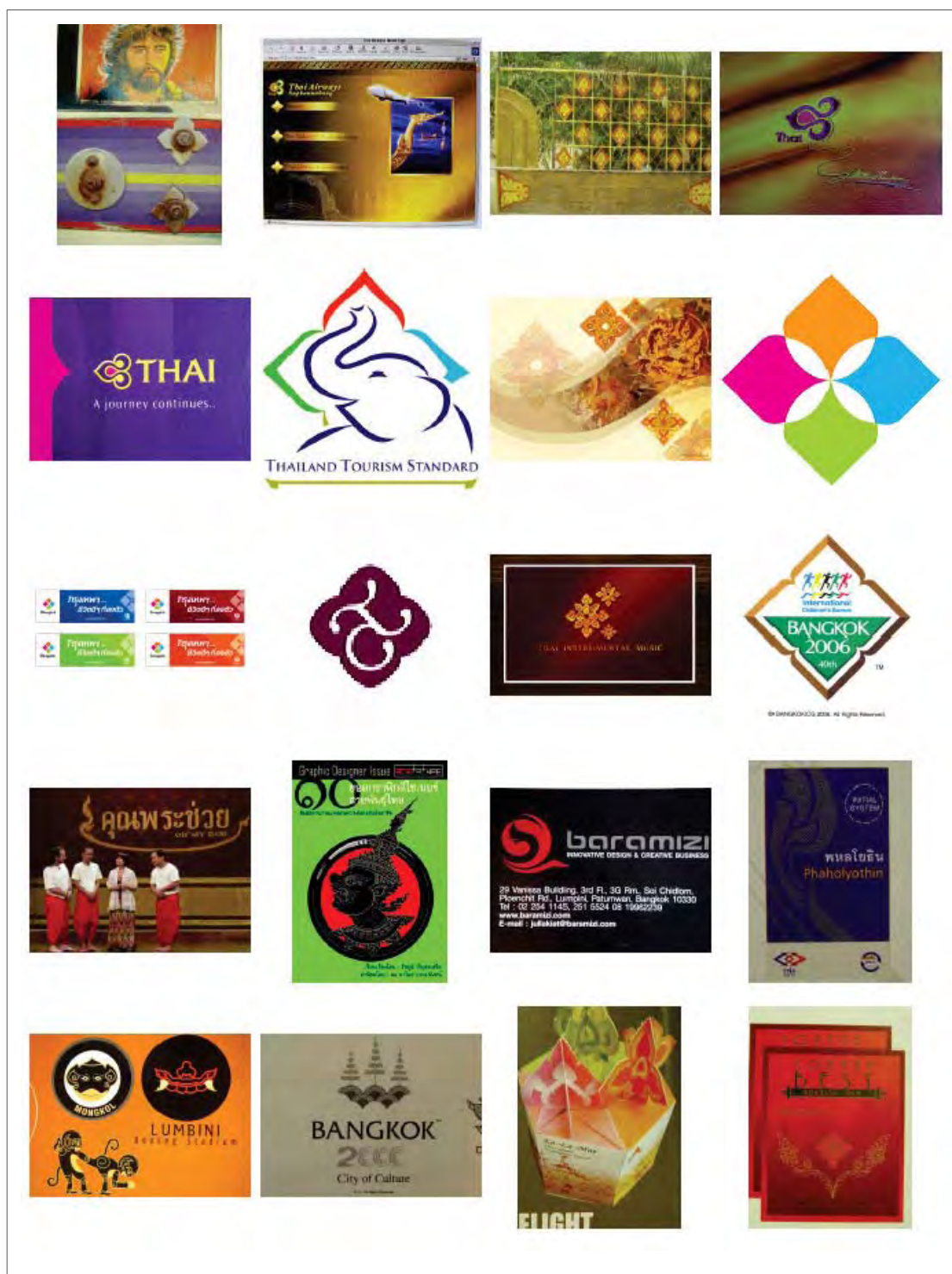
มาจากความคิดส่วนใหญ่ของคนไทย และคนเอเชียว่าเป็นสิ่งที่สูงค่า จึงมักจะใช้สีเหล่านี้ในงานออกแบบเลขนศิลป์ให้รู้สึกว่ามีพิเศษ มีระดับ มีคุณค่า

ภาพที่ 188 ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่ใช้สีทองในการออกแบบ

2.4 ลายไทย

ลายไทยเป็นสิ่งที่นิยมมากที่สุดในการนำมาออกแบบเป็นเลขนศิลป์ไทย จะหยิบนำบางส่วนของลายไทย เช่น กระหนก ประจักษ์ยาม ฯลฯ หรือนำทั้งภาพลายไทยมาออกแบบ ซึ่งอาจจะเป็นการง่ายที่สุดเมื่อต้องการออกแบบเลขนศิลป์ให้มีเอกลักษณ์ไทย

ภาพที่ 189 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่ใช้ลายไทยมาใช้ในการออกแบบ

2.5 ตัวอักษร และตัวเลขไทย

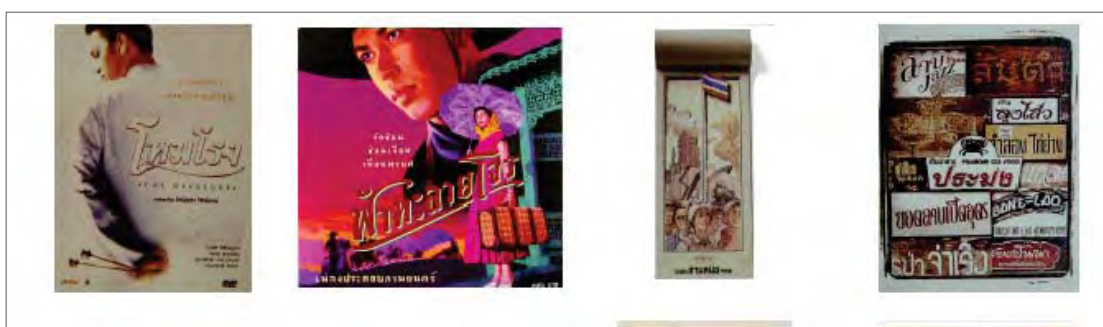
เพราะตัวอักษร และตัวเลขไทยเป็นตัวอักษรที่มีรูปทรงที่มีเอกลักษณ์สูง และแตกต่างชัดเจน ทำให้มีการนำมาออกแบบในงานเลขศิลป์ไทย เพื่อการสื่อสาร และเพื่อการจัดวางให้สวยงามเหมือนงานออกแบบ Typography ของต่างประเทศ นอกเหนือจากการนำมาใช้ในการสื่อสารเป็นเนื้อหาในงานออกแบบเท่านั้น

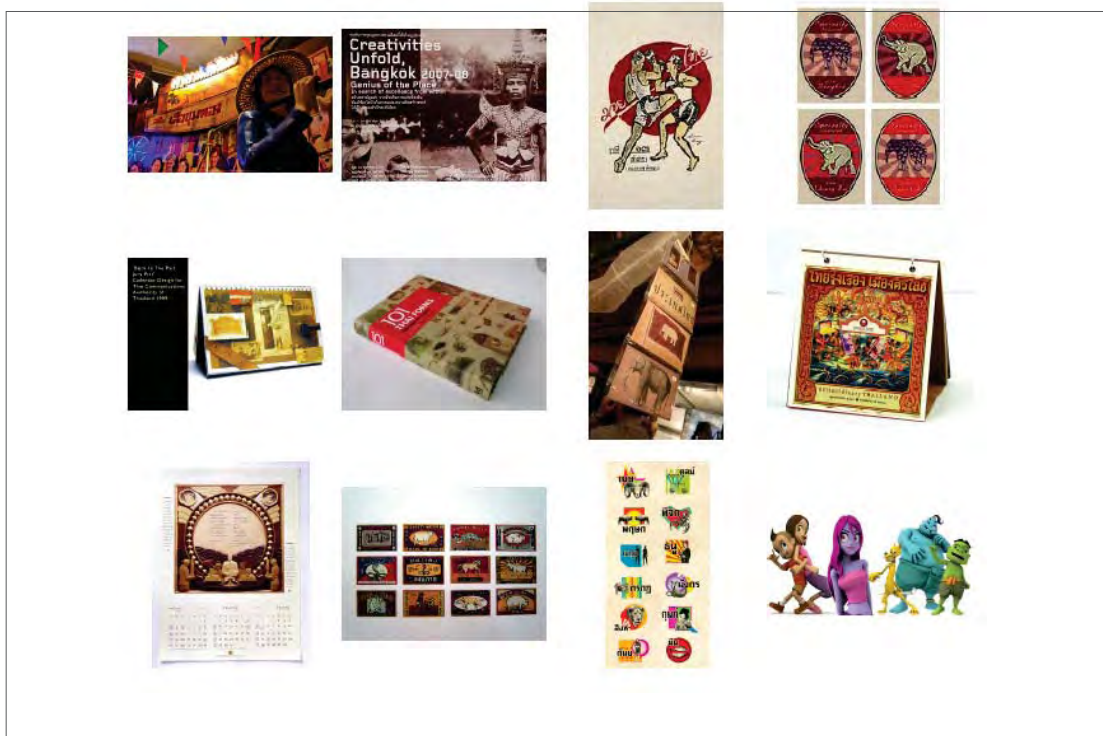
ภาพที่ 190 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้ตัวอักษรและตัวเลขไทยมาใช้ในการออกแบบ

2.6 ย้อนยุค เก๋ๆ ขลังๆ เซ็กซี่

การนำภาพเก่าๆ ตัวหนังสือรูปแบบเก่าๆ ของประกอบฉากเก่าๆ เช่นสิ่งของเก่า ทำให้เก่า หรือใช้สีแบบทึมๆ มืดๆ สีไม่สด สีจากธรรมชาติ เหล่านี้เป็นต้น ก็จะทำให้เป็นรูปแบบที่ดูเป็นเอกลักษณ์ไทยในงานออกแบบเลขศิลป์ที่นิยมใช้กันมากเช่นกัน

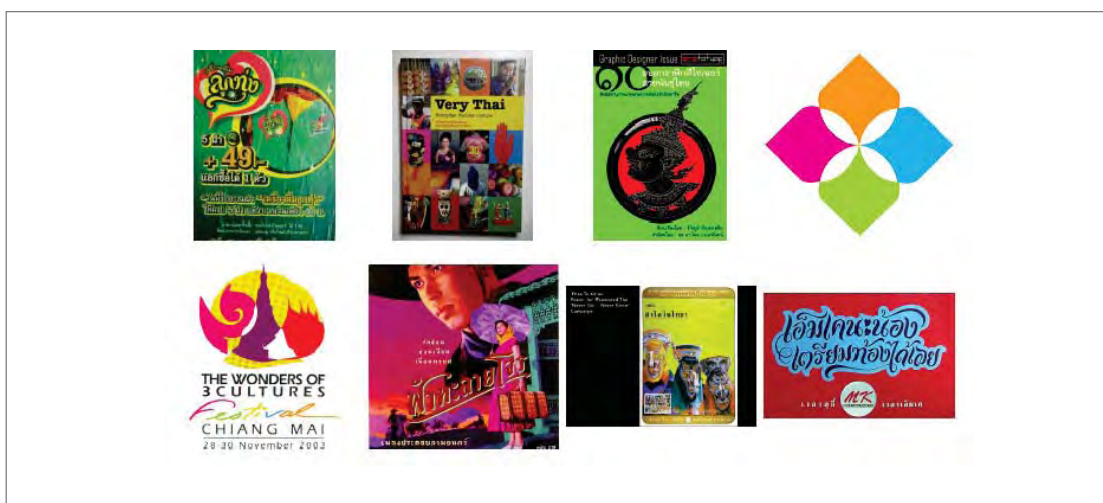
ภาพที่ 191 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ย้อนยุค เก๋ๆ ขลังๆ เซ็กซี่

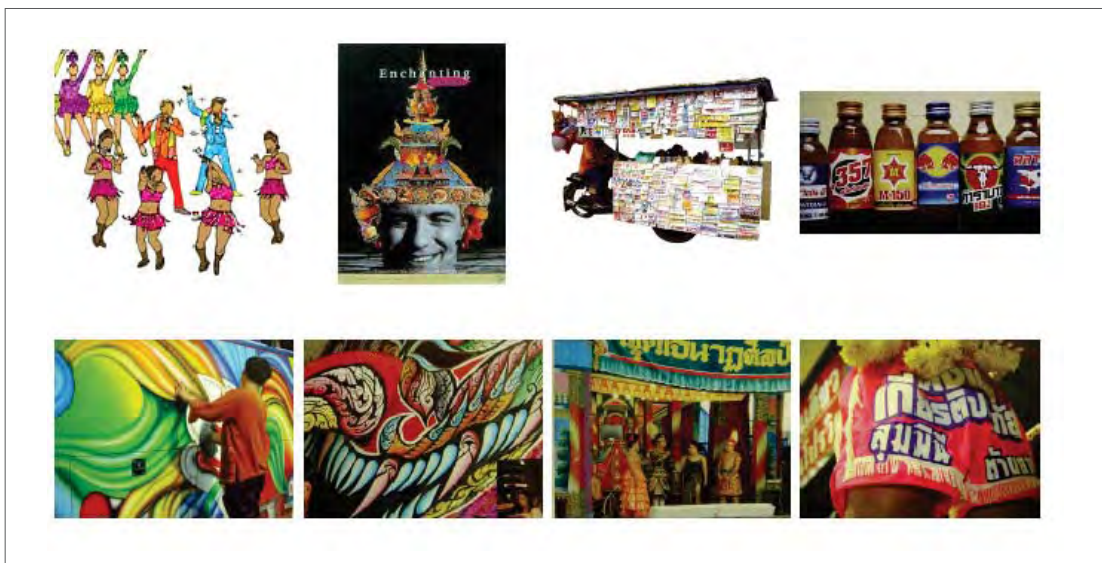
ภาพที่ 192 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่ย้อนยุค เก๋ๆ คลั่งๆ เซยๆ (ต่อ)

2.7 สีสะท้อนแสง สีสดๆ

การออกแบบเลขนศิลป์ในหมวดของประชาชน หรือหมวดอื่นที่ต้องการความสดใส รื่นเริงก็มักจะใช้สีที่สดมากๆ เช่นป้ายงานวัด โรงลิเก เป็นต้น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความรู้ทางด้านศิลปะ และการใช้สีในการออกแบบน้อย แต่ถ้าเทียบกับการใช้สีสดๆแบบนี้ในภูมิภาคอื่นๆ ประเทศอื่นๆ ก็มีความแตกต่างกัน เป็นเอกลักษณ์ของใครของมัน ถ้านักออกแบบได้นำเอกลักษณ์นี้มาพัฒนาเพิ่มอีกนิดหน่อย ก็จะได้เอกลักษณ์ในการใช้สีที่เป็นเอกลักษณ์อีกแบบของไทยก็ได้

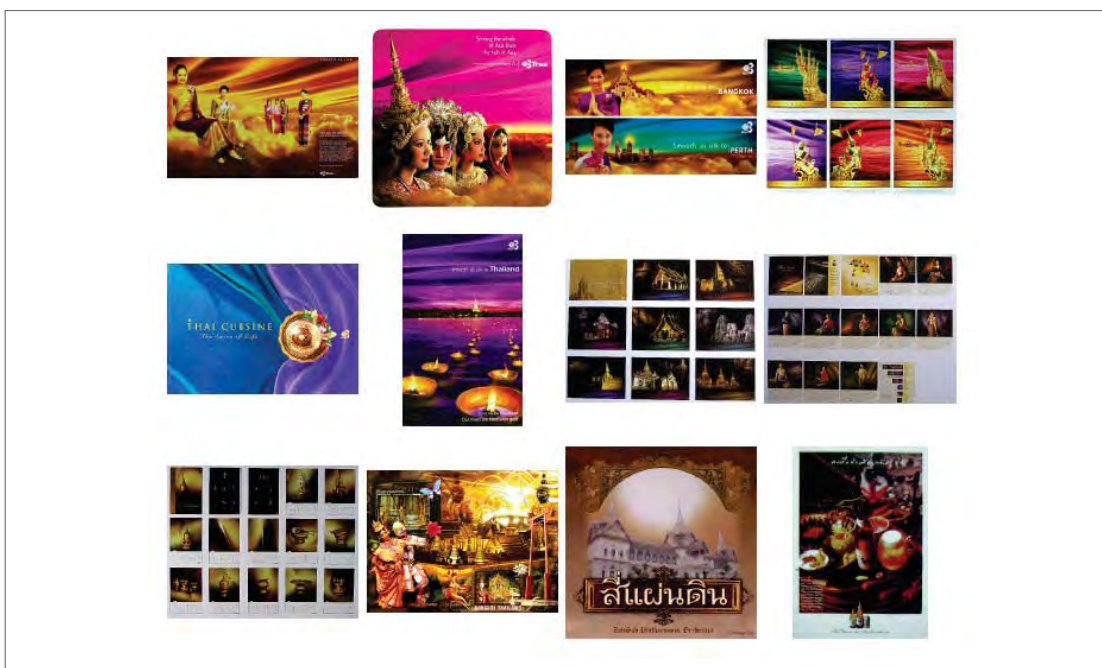
ภาพที่ 193 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่ใช้สีสะท้อนแสง สีสดๆ

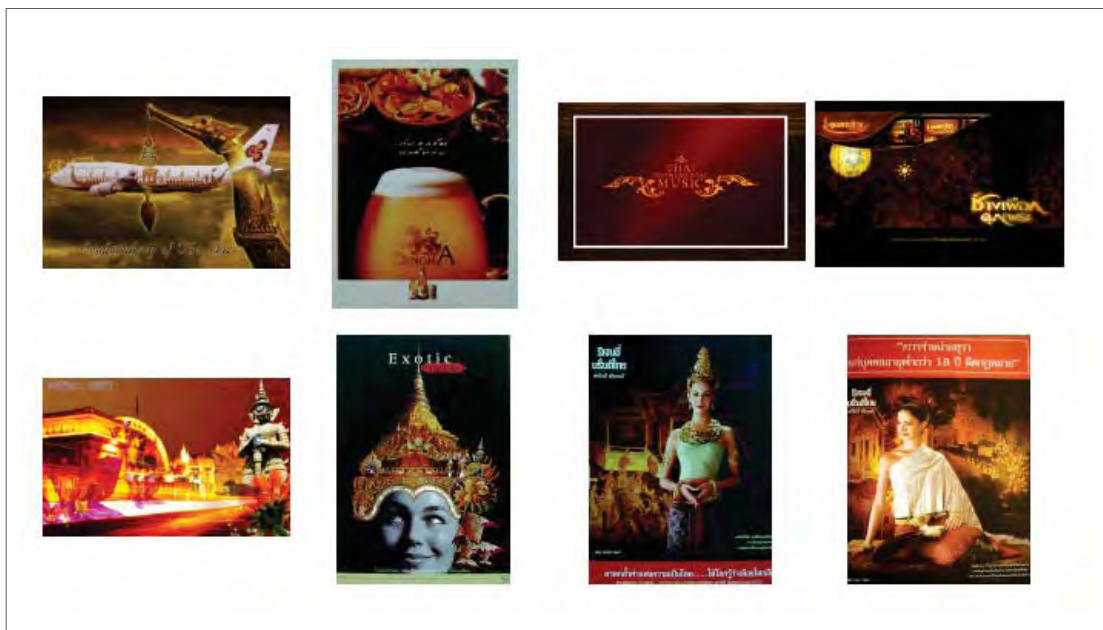
ภาพที่ 194 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้สีสะท้อนแสง สีสดๆ (ต่อ)

2.8 การออกแบบในรูปแบบๆตะวันออก, อลังการ, หรรษา

รูปแบบในลักษณะแบบนี้จะมีเอกลักษณ์การใช้สี ของประกอบฉาก ลวดลาย ที่โดดเด่นมาก สะท้อนรูปแบบๆตะวันออก คู่อลังการ หรรษา ศักดิ์สิทธิ์ ลึกลับน่าค้นหา และใช้ ภาพที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันงานที่มีลักษณะชัดเจนในการออกแบบลักษณะนี้คือ เลขศิลป์ของเบียร์สิงห์ เลขศิลป์ของการบินไทย เป็นต้น

ภาพที่ 195 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขศิลป์ไทยที่ใช้การออกแบบในรูปแบบตะวันออก,อลังการ, หรรษา

ภาพที่ 196 ตัวอย่างผลงานออกแบบเลขนศิลป์ไทยที่ใช้การออกแบบในรูปแบบตะวันออก,อลังการ, หรรษา (ต่อ)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย ได้ข้อสรุป สอดคล้องกับสมมติฐานว่าองค์ประกอบที่สำคัญทางการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงออกถึง เอกลักษณ์ไทยมีหลักๆ ด้วยกัน 3 องค์ประกอบคือ โทนสีไทย ตัวอักษรไทย และเอกลักษณ์ไทย ซึ่งเมื่อนำองค์ประกอบนี้ไปใช้งานออกแบบจะสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ไทยได้ และในแต่ละ องค์ประกอบก็สอดคล้องกับผลวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลการวิจัย ดังนี้

โทนสีไทย

จากผลการวิเคราะห์วิจัย โทนสีไทยจะมีการใช้น้อย แต่ก็สามารถพัฒนาให้เป็น เอกลักษณ์ไทยที่เด่นชัดได้เช่นกัน ถ้าได้รับการส่งเสริมหรือนำผลการวิเคราะห์ชุดนี้ไปขยายผล และ นำไปใช้ในการออกแบบกันมากๆ ยิ่งขึ้น เพราะชุดโทนสีไทย ก็มีความสวยงาม ใช้ง่าย มีคุณค่า มี ประวัติความเป็นมา ไม่แพ้กับชุดโทนสีของฝั่งตะวันตกเลย แต่ก็มีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญว่า อาจจะเพิ่มโทนสีไทยในวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคของไทย โทนสีไทยจากสวัสดธรรมชาติที่ แสดงความเป็นไทย เช่นเนื้อไม้กระดาน เป็นต้น หรือเพิ่มโทนสีไทยในรูปแบบไม้ประเพณีหรือ แบบดั้งเดิม เป็นโทนสีไทยในหมวดประชาชน เช่นป้ายปิดทองลูกนิมิต ผ้าขาวม้า ใบปิดภาพยนตร์ เป็นต้น เพื่อที่จะได้รูปแบบโทนสีไทยที่หลากหลายขึ้น และการใช้โทนสีไทยในงานออกแบบ เลขนศิลป์อย่างเดียวคงไม่ได้บ่งบอกเอกลักษณ์ไทยได้อย่างชัดเจนจะต้องพึงองค์ประกอบอย่างอื่นด้วย จึงจะชัดเจนมากขึ้น

ตัวอักษรไทย

ได้ถูกหยิบยกมาในลำดับแรกๆ ของข้อมูลการวิจัยหรือผลการวิจัยอาจเนื่องด้วยองค์ประกอบสำคัญในการสื่อความหมายในงานออกแบบเลขนศิลป์ ก็คือตัวอักษร จึงทำให้ตัวอักษรไทยเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ค่อนข้างเด่นชัดที่สุดในงานออกแบบเลขนศิลป์ไทย ไม่เฉพาะแค่เพื่อการสื่อความหมายแล้ว การนำตัวอักษรและตัวเลขไทยมาจัดองค์ประกอบจัดวางเพื่อความสวยงามด้วย และการใช้แบบตัวอักษรที่ต่างกัน ก็จะสามารถแสดงบุคลิกที่ต่างกันด้วย และก็มีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้วยว่า ตัวอักษรที่มีหัวจะสามารถแสดงเอกลักษณ์ไทยได้ชัดเจนที่สุด และเมื่อจะเลือกแบบตัวอักษรไทย นอกเหนือจากประวัติตัวอักษรแล้ว ต้องพิจารณาเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก ระดับกลุ่มเป้าหมาย และความเหมาะสมของตัวหนังสือตามหมวดหมู่ เช่น แบบตัวอักษรที่หัว ไม่มีหัว ตัวอักษรประดิษฐ์ ตัวลายมือเขียน เป็นต้น ว่าแต่ละประเภทให้อารมณ์และระดับกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างไร ประกอบการพิจารณาการเลือกตัวอักษรควบคู่ไปด้วย

ภาพที่มีเอกลักษณ์ไทย

องค์ประกอบพวกภาพประกอบเนื้อหา รูปร่าง รูปทรงที่มีลายเส้นเอกลักษณ์ไทย ซึ่งได้ผลการวิจัยมาอย่างยากลำบากมากที่สุด เพื่อจะกำหนดว่าสิ่งไหนเป็นเอกลักษณ์ไทย ทั้งจากการสัมภาษณ์ การค้นคว้าจากสิ่งที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว ทั้งจากผู้เชี่ยวชาญ และการค้นคว้าจากหนังสือ ตำราต่างๆ ซึ่งแต่ละข้อมูลก็ไม่กล้าที่จะกำหนดได้ชัดเจน อาจเนื่องจากขาดหลักฐานในการกำหนดให้ชัดเจน ทำให้เกิดการกำหนดเครื่องมือจากหลักฐานของผลงานการออกแบบเลขนศิลป์ที่ผ่านมาเป็นตัวตัดสินในการวิจัยครั้งนี้ และผลจากการคัดสรรสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์จากข้อมูลหลายๆ แหล่ง หรือการคัดสรรจากผู้เชี่ยวชาญ นำมาหาค่าความเหมือนที่สอดคล้องกัน จึงทำให้ภาพของเอกลักษณ์ไทยชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นเอกลักษณ์ไทยจากความนิยมและการคัดสรรของนักออกแบบและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำให้ง่ายต่อการเผยแพร่และนำไปออกแบบต่อไป แต่ในประเด็นนี้ก็มีผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นการบอกเอกลักษณ์ไทยในเชิงปริมาณ เจริญความนิยมเป็นการไม่เหมาะสม แต่ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีนี้เท่านั้นจึงจะสามารถได้คู่มือที่เป็นหลักฐานได้ชัดเจนที่สุด เนื่องจากปัญหาการหาข้อมูลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และสอดคล้องกับความหมายของเอกลักษณ์ไทยที่ว่า “คือแบบอย่างวัฒนธรรมและบรรทัดฐานความนึกคิด ค่านิยมที่เห็นว่าเป็นดีว่างามร่วมกัน” การนำผลงานการออกแบบที่ผ่านมาแล้วก็แสดงให้เห็นถึง ค่านิยมที่เห็นว่าดี ว่างามร่วมกัน แล้วจึงนำมาออกแบบนั่นเอง ถ้าจะรอผู้เชี่ยวชาญท่านใดมาบอกว่า สิ่งไหนไทย สิ่งไหนไม่ใช่ไทย คงจะไม่ได้คำตอบเป็นแน่ และจากข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวข้องก็ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ไทยไว้อย่างมากมาย ซึ่งจะมีผลต่อความมั่นคงของชาติเลยทีเดียว และมีผลต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ซึ่งสรุปคือเอกลักษณ์ไทยมีผลและมีความสำคัญกับทุกสิ่งรอบตัวทุกอย่าง และได้กล่าวถึงปัญหาความเปลี่ยนแปลงของเอกลักษณ์ไทย ไปทางเสื่อมถอยลง ซึ่งบางส่วนก็กล่าวถึงความสอดคล้องกันว่า เนื่องจากการไม่ส่งเสริมหรือประกาศให้ชัดเจนว่าสิ่งใดคือเอกลักษณ์ไทยให้ชัดเจนก็เป็นผลให้เกิดการเสื่อมถอยของเอกลักษณ์ไทยเช่นกัน ได้มีการกล่าวว่าเอกลักษณ์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ไม่คงตัว ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่ดีก็ต้องตัดออกไป ส่ง

เสริมหรือเพิ่มเติม ในส่วนที่ดิ่งงอลงไป และช่วยส่งเสริมโฆษณาให้สิ่งนั้นเป็นเอกลักษณ์ไทยต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับความคิดวิจัยครั้งนี้ว่า การนำเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบเลขณศิลป์เป็นการช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย ที่ดิ่งงอให้คงอยู่ตลอดไป และผู้เชี่ยวชาญหลายท่านบอกว่า การนำเสนอเอกลักษณ์ไทยในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบเดิมๆ ที่รู้กันอยู่แล้ว ทำกันอยู่แล้ว หรือเป็นเอกลักษณ์ไทยเดิมๆ น่าเบื่อและไม่ร่วมสมัยแต่ผู้วิจัยเห็นว่าการนำสิ่งที่อาจคุ้นตา หรือรู้แล้ว ว่าไทยมารวบรวมให้ชัดเจนอีกครั้ง เป็นการตอกย้ำ เป็นประวัติศาสตร์ เพื่อให้คงอยู่ต่อไปตามเหตุผลข้างต้น ว่าถ้าไม่ส่งเสริมหรือชี้ชัดลงไป สิ่งเหล่านี้ก็จะหายไปได้เช่นกัน และการหาเอกลักษณ์ไทยใหม่ๆ แปลกๆ ร่วมสมัย คงต้องใช้ระยะเวลา คงไม่มีใครกำหนดได้แน่นอน และหาจุดที่จะยอมรับก็ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เช่นกัน จึงขอให้ใช้เอกลักษณ์ที่มีอยู่แล้ว เป็นที่ยอมรับที่มีอยู่มากมายแล้วไปปรับใช้ ออกแบบให้ร่วมสมัยจะดีกว่า

ข้อเสนอแนะ

การนำผลการวิจัยไปใช้งาน ควรที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการออกแบบเลขณศิลป์อยู่ก่อนแล้ว จึงจะสามารถรู้และเข้าใจ และสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ตัวอักษรแบบต่างๆ ที่มีบุคลิกที่ต่างกัน และมีให้เลือกใช้มากมาย ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้ก็อธิบายไว้พอสังเขปเท่านั้น อาจจะต้องอาศัยประสบการณ์ในการทดลอง หรือความเชี่ยวชาญในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการออกแบบด้วย เรื่องของโทนสีที่มีผลการวิจัยได้แบ่งเป็นหมวดหมู่ แต่การจริงคงต้องใช้ประสบการณ์ของ ผู้เชี่ยวชาญมาใช้ด้วย และที่สำคัญเรื่องของภาพประกอบต่างๆ ที่เป็นเรื่องราวของเอกลักษณ์ไทยนั้น ยังต้องการการออกแบบเพื่อคลี่คลายรูปทรงให้ดูสวยงามร่วมสมัยตามกาลเวลา ของเอกลักษณ์ที่ได้เลือกเอาไว้ ซึ่งก็มีหลายวิธีในการนำเสนอเช่น การถ่ายภาพ การวาดขึ้นมาใหม่ในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

สรุปว่าผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องมือในการหาข้อมูลหรือแรงบันดาลใจในการออกแบบ เลขณศิลป์ให้มีเอกลักษณ์ไทยเท่านั้น เรื่องของความงาม สุนทรีย การจัดองค์ประกอบ และการออกแบบต้องเป็นเรื่องของความสามารถส่วนบุคคล

และจากการวิจัยในครั้งนี้ ก็พบอุปสรรคหลายประการในการวิจัย เช่น การจะถามเรื่องของเอกลักษณ์ไทยในการออกแบบเลขณศิลป์กับนักออกแบบเลขณศิลป์ก็จะได้คำตอบที่ชัดเจนนัก เพราะนักออกแบบก็ไม่ค่อยได้ศึกษาเรื่องของเอกลักษณ์ไทยอย่างจริงจังมากนัก จึงไม่กล้าตัดสินใจว่าจะถูกต้องหรือไม่ และที่ได้ออกแบบมาก็มาจากประสบการณ์ส่วนตัว ไม่ได้ลงลึกในรายละเอียดมากนัก ก็เลยสรุปไม่ได้ว่าเอกลักษณ์ของงานออกแบบเลขณศิลป์ไทยเป็นแบบไหน และเมื่อหาข้อมูลจากส่วนอื่นก็มีน้อยมากที่จะกำหนดได้ว่าอะไรคือเอกลักษณ์ไทย แต่ก็พอหาได้บ้างจากนักวิชาการ และหนังสือต่างๆ ที่บันทึกไว้ แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าสิ่งที่กำหนดมาสามารถนำไปใช้ในการออกแบบได้หรือไม่

สรุปก็คือปัญหาของการออกแบบเลขนศิลป์กับเรื่องขององค์ความรู้ด้านเอกลักษณ์ไทยที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ แต่เมื่อได้ข้อสรุปการวิจัยในครั้งนี้น่าจะมีประโยชน์ ให้สองส่วน ทั้งนักออกแบบและนักวิชาการสามารถผสมผสาน นำมาออกแบบเลขนศิลป์ ได้ง่ายขึ้น และเข้าใจลึกซึ้งกันมากขึ้น นักออกแบบเลขนศิลป์ก็กล้าที่จะออกแบบให้มีเอกลักษณ์ไทยมากขึ้น เพราะมีข้อมูลที่จะนำเสนอได้ถูกต้อง จะได้ไม่ถูกนักวิชาการด้านเอกลักษณ์ไทย หรือนักวิชาการด้านอื่นตำหนิอีกว่าไม่เข้าใจ ผู้ที่ต้องการให้นักออกแบบเลขนศิลป์ออกแบบให้มีเอกลักษณ์ไทย ก็พอจะมีตัวอย่างให้นัก ออกแบบดูรูปร่างและหน้าตาก่อนว่าจะออกมาอย่างไร ซึ่งจะช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน

และถ้าเห็นว่าเรื่องนี้ประโยชน์ จะมีการทำวิจัยต่อไป ก็เห็นว่าน่าจะมีการทำวิจัยมุ่งเน้นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคต่อไป หรือทำการวิจัยในเรื่ององค์ประกอบของการออกแบบทั้งหมด ไม่เฉพาะด้านเลขนศิลป์อย่างเดียวให้มีเอกลักษณ์ไทย ซึ่งก็มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับการวิจัยในครั้งนี้ อาจนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาการออกแบบในสายอื่นๆ ของชาติต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กำพล แก้วทนงค์. รายงานการสัมมนา เรื่อง เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2528
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. วิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยในกระแสความเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534
- บุญชัย เบญจรงค์กุล. หัวโชน : สมบัติศิลป์ แผ่นดินไทย. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มบริษัท ยูคอม จำกัด (มหาชน). 2543
- พงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์. เทคนิค การออกแบบงานกราฟิก. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), 2547
- พรรณี นัตรพลรักษ์. วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย แปลและเรียบเรียงจาก Thai Culture and Behavior. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2524
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ฝ่ายกลุ่มวิจัยและพัฒนาสาขาสารสนเทศ. แบบตัวพิมพ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2544
- วริยา ศิวะศรียานนท์ และทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทย ในวรรณคดีของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา-พ.ศ. 2475. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2523
- โสรัจช์ นันทวัชรบูลย์. Be Argphic สู่เส้นทางกราฟิกดีไซน์เนอร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ. อาร์ อินฟอร์เมชั่น แอนด์ พับลิเคชั่น จำกัด, 2545
- สุธี คุณาวิชยานนท์. จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่. กรุงเทพฯ : หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545
- สิริยากร พุกกะเวส. “ฝรั่งมองไทย ฟิลิป คอริเนเวลล์-สมิธ”. โอโอเอ็ม 25. very Thai, 3,25 (เมษายน 2008):25-30.
- เอนก นาวิกมูล. สิ่งพิมพ์สยาม กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์ ริเวอร์บุ๊คส์ จำกัด, 2542.

ภาษาต่างประเทศ

Beurdeley. Jean-Michel. Thai forms. New York : Weatherhill. 1980

Editions Didier Millet Pte Ltd. Thailand Traveller's Compgnin. Thailand : Editions Didier Millet Pte Ltd., 2000

Leenavat Teevamong gramkul. Making Thai. Singapore : Page One Publisbing Private Limited., 2006

Luca Invernizzi Tettoni and William Warren. Thai Style. Singapore :Time Editions Pte Ltd., 1996

Philip Cornwel - Smith. Very Thai. Thailand : River Book Co.,Ltd., 2005

Timothy Samara. Design Elements A Graphic Style Manual. Ching : Page One Publishing Private Limited., 2007

Tourism Authority of Thailand, The Nation and Bangkok PR. Thailand King Bhumibol Adulyadej The Golden Jubileel 1946-1996. Singapore : Asia Book Co.,Ltd., 1996

Worevipa Devhastin na Ayudhya with Jane Marsden Doushty. Contemporary Thai. Singapore: Asia Books Co.,Ltd., 2000

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย
(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REELECTING THAI IDENTITYO

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในงานออกแบบลายศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกได้รู้ว่าเราก็คือประเทศไทย เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล
2. อายุ
3. อาชีพ
4. สถานที่ทำงาน

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย
 - () เห็นด้วย
 - () ไม่เห็นด้วย
 - ข้อเสนอแนะ
 -
 -
 -
 -
 -
 - 1.2 ตัวอักษรของไทย
 - () เห็นด้วย
 - () ไม่เห็นด้วย
 - ข้อเสนอแนะ
 -

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

() เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ประวัติและแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบ

ประวัติผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบ

1

ชื่อ-สกุล นายจ่านงค์ ศรีนวล
 อายุ 59 ปี
 ตำแหน่ง นักออกแบบสิ่งพิมพ์ / ผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์
 สถานที่ทำงาน นิตยสาร “สารคดี” / วารสาร “เมืองโบราณ”

2

ชื่อ-สกุล นายเอนก นาวิกมูล
 อายุ 56 ปี
 ตำแหน่ง เขียนหนังสือ
 สถานที่ทำงาน 13/1 หมู่ 5 ถ.เพชรเกษม 48 แขวง 43 เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160

3

ชื่อ-สกุล นายประชา สุวิรานนท์
 อายุ 52 ปี
 ตำแหน่ง Graphic Designer
 สถานที่ทำงาน SC Matchbox

4

ชื่อ-สกุล นายไพโรจน์ ชีระประภา
 อายุ 44 ปี
 ตำแหน่ง ธุรกิจส่วนตัว และนักออกแบบอิสระ
 สถานที่ทำงาน SIAM RUAY DESIGN

5

ชื่อ-สกุล นายปริญญา ไรจน์อารยานนท์
 อายุ 52 ปี
 ตำแหน่ง Graphic Designer / Design Director
 สถานที่ทำงาน DB Designs Co., Ltd.

6

ชื่อ-สกุล ผศ. สุธี คุณาวิชยานนท์
 อายุ 43 ปี
 ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์, รองคณบดีฝ่ายกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์
 สถานที่ทำงาน คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์, มศก.

7

ชื่อ-สกุล นายวิเชียร โต้่ว
 อายุ 43 ปี
 ตำแหน่ง Design Director
 สถานที่ทำงาน Pink Blue Black & Orange Co., Ltd.

8

ชื่อ-สกุล นายสยาม อัดตะริยะ
 อายุ 36 ปี
 ตำแหน่ง Graphic Designer / Design Director
 สถานที่ทำงาน Pink Blue Black & Orange Co., Ltd.

9

ชื่อ-สกุล นายกิตติรัตน์ ปิติพานิช
 อายุ 40 ปี
 ตำแหน่ง ผอ. ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาการออกแบบ
 สถานที่ทำงาน TCDC

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบลายเส้นศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายเส้นศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศไทย เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายเส้นศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล กิตติรัตน์ ปิณฑานิช
2. อายุ 40 ปี
3. อาชีพ ผอ.ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาการออกแบบ
4. สถานที่ทำงาน TCDC

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายเส้นศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ มีความสนใจที่เอาโทนสีมาจาก object ที่เป็น icon ของไทยมาใช้ แต่ถ้ามีภาคต่อขยายไปสู่ “วัฒนธรรมย่อย” ที่ไม่ใช่กระแสหลักด้วยจะดีมาก รวมไปถึงงานในศาสตร์ต่างๆ ที่หลากหลายขึ้น เช่น สถาปัตยกรรม, สิ่งแวดล้อม, ดน ตัน ไม้, พืช, อาหารต่างๆ

- 1.2 ตัวอักษรของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ มีความหลากหลายสีดีแล้ว ความเห็นจะคล้ายๆ โดยมี Sub-Culture และวัฒนธรรมภาคประชาชนมากขึ้น

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ เช่นกับ 1.2, 1.1 คือมี Sub-Culture และภาคประชาชนมากขึ้น และหากมี interactive ให้เปลี่ยนสี, Pattern และตัวอักษรให้มีการผสมและเกิดสิ่งใหม่ๆ เพราะสุดท้ายแล้วความเป็นไทยก็จะผสมๆ หรือบางท่านเรียกว่า “มั่วๆ” แต่มั่วแบบมีทิศทางและมีเสน่ห์

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

เลขนศิลป์แบบไทยๆ หัวคิดความเป็น “ฝรั่ง” อยู่มาก พื้นฐานคงมาจากระบบการศึกษาที่อิงของต่างประเทศมาก และขาดการวิเคราะห์เพื่อนำความรู้ทางวัฒนธรรมมาใช้ รวมไปถึงการเน้นที่รูปแบบ (form) มากกว่าขั้นตอนได้มาซึ่ง form (thinking, design process) งานนี้จึงน่าจะเปิดมุมมองได้ส่วนหนึ่งให้เริ่มทำแบบมีสติและมีความคิด

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในงานออกแบบลายเส้นศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายเส้นศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายเส้นศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล จันทน์ ศรีนวล
2. อายุ 59 ปี
3. อาชีพ นักออกแบบสิ่งพิมพ์ / ผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์
4. สถานที่ทำงาน นิติสาร “สารคดี” / วารสาร “เมืองโบราณ”

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายเส้นศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....
 - 1.2 ตัวอักษรของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ตัวอักษรที่มี “หัว” น่าจะเป็น “ลักษณะไทย” ที่ชัดเจนมากๆ (หาไม่ค่อยได้ในชาติอื่นๆ นะครับ)

.....

.....

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

การที่มีภาพไทยประกอบอยู่ในเลขนศิลป์ ช่วยให้เข้าใจต่อ “เอกลักษณ์ไทย” ชัดเจนมาก หรือโดยทันที

แต่คนต่างชาติ จะเข้าใจในทันทีหรือไม่ น่าจะศึกษา / วิจัย / วิเคราะห์ ต่อไปอีก

“คนไทย” เข้าใจต่อ “เอกลักษณ์ไทย” จะไม่มีผลในวงกว้าง (เป็น NATIONALISM STYLE)

น่าจะเป็นคำ “คนในโลก” เข้าใจต่อ “เอกลักษณ์ไทย-ลักษณะไทย”

(เห็นคำว่า ORIENTAL มักจะหมายถึง จีน + ญี่ปุ่น)

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบลายเส้นศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายเส้นศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกได้รู้ว่าเราก็คือประเทศไทย เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายเส้นศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล ประชา สุวิธานนท์
2. อายุ 52
3. อาชีพ Graphic Designer
4. สถานที่ทำงาน Matchbox

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายเส้นศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

() เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ควรพูดถึงหลักในการแบ่งกลุ่มสี ว่าแบ่งแล้วเห็นอะไร เห็นภาพแตกต่างทางความคิด หรือจุดมุ่งหมายของไทยแต่ละแบบไหม?

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ตัวอักษรของไทย

- () เห็นด้วย
- () ไม่เห็นด้วย
- ข้อเสนอแนะ ออกความเห็นไม่ได้ เพราะไม่ได้เห็นการวิเคราะห์ เห็นแต่ประวัติตัวพิมพ์ ควรแบ่งกลุ่มตัวอักษร เช่น มีหัว-ไม่มีหัว แล้วศึกษาว่าใช้แบบไหน ในกรณีไหน
-
-

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

() เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ

เมื่อแบ่งกลุ่มตาม subject แล้ว ควรแบ่งตามสไลด์หรือคอนเซปต์ได้ด้วย

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

- เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจารณ์ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะใช้กับเรื่องนี้
- ดึงหัวข้อกว้างไป น่าจะจำกัดช่วงเวลาของงาน หรือมุมมอง
- ตั้งคำถามไว้กว้างไป น่าจะเห็นงานสไลด์หรือเงื่อนไขการใช้
- มีแต่วิธีทำสถิติ ไม่มี method ในการตั้งคำถาม
- ผลคือ เป็นเพียงการรวบรวมงานเกี่ยวกับไทยๆ ที่หลากหลายเกินไป
- แม้แต่จะเป็นการรวบรวมแบบทำบัญชี ก็จะมีประโยชน์น้อย เพราะแบ่งอย่างไม่มีคอนเซปต์ หรือกรอบของการวิเคราะห์ การแบ่งตามความนิยม ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เท่าไร การแบ่งเป็นหมวด ชาติ ศาสนา ภัยพิบัติ เป็นกำปั้นทุบดินมากไป
- งานวิจัยควรสร้างแรงบันดาลใจให้สร้างสรรค์ความเป็นไทยในมุมมองใหม่ๆ ผู้วิจารณ์เห็นว่างานวิจัยกลับไปตอกย้ำความเป็นไทยที่ทำกันมาแล้ว
- อย่างไรก็ตาม นับถือความวิริยะอุตสาหะในการทำงานระดับนี้ ขอให้ปรับปรุงในโอกาสต่อไป

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบลายเส้นศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายเส้นศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศไทย เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายเส้นศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล ปริญญา รัตนอารยานนท์
2. อายุ 52 ปี
3. อาชีพ Graphic Designer / Design Director
4. สถานที่ทำงาน DB Design Co.,Ltd.

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายเส้นศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มหมวดของ “พื้นหลัง” ที่เป็นสีธรรมชาติ ซึ่งแสดงความเป็นไทย เช่น พื้นไม้กระดาน เป็นต้น

.....

.....

.....

.....

.....

- 1.2 ตัวอักษรของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ตัวอักษรที่แสดงความเป็นไทยจริงๆ ควรระบุตัวมีหัวไปเลย เพราะตัวพาดหัวไทยเหมือนโรมันดูไม่ไทย

.....

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ควรเน้นภาพให้เด่นบนพื้นขาว

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

องค์ประกอบแบบสมมาตร

“ซ้ายขวาเท่า นันแหละไทย”

ควรจะหมายเหตุไว้ให้ชัดว่า ในแง่ของงานออกแบบที่พยายามจะสร้างอัตลักษณ์ไทยๆ แล้วการนำ “สิ่งที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ไทย” มาใช้โดยตรงอาจไม่ใช่คำตอบก็ได้ อาจต้องค้นหาสิ่งใหม่ๆ มาเล่น ซึ่งทำให้น่าสนใจกว่า หรืออย่างน้อยก็ควรปรับปรุงต่อยอดจากสิ่งที่วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ค้นหาให้

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในงานออกแบบลายเส้นศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายเส้นศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศไทยที่ศิวิไลซ์ เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายเส้นศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล ไพโรจน์ ธีระประภา (โรจ สยามรวร)
2. อายุ 44 ปี
3. อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว และนักออกแบบอิสระ
4. สถานที่ทำงาน SIAM RUAY DESIGN

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายเส้นศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ เนื่องจากโทนสีของไทยที่ได้ศึกษาและรวบรวมและจัดหมวดหมู่มาอย่างเป็นระบบนั้น พบว่า มีปริมาณของสีมากเกินไปจนทำให้ผู้ใช้ที่อาจจะเป็นักออกแบบรุ่นใหม่ เช่น ผู้ที่จบการศึกษาเกิดความลังเลในการเลือกนำมาใช้กับงาน ทำให้อาจใช้เวลาในการเลือกจับคู่สีนาน ส่งผลให้งานล่าช้าเนื่องจากความไม่แน่ใจ ซึ่งต้องทดลองปรับ-เปลี่ยนไปเรื่อยๆ จึงขอเสนอว่าควรกำหนดข้อเสนอแนะเบื้องต้นสำหรับการใช้งานที่มีการเลือกคู่สีให้แล้วในจำนวนไม่มาก เช่น 3-4 สี และหมายเหตุให้ผู้ใช้รู้ว่านี่คือตัวอย่างเบื้องต้นเท่านั้น ยังมีการขยายขยายการใช้งานได้ตามต้องการภายหลัง การกำหนดไว้เบื้องต้น เปรียบเสมือนการนำเสนอคู่สีที่เป็น C.I. ของชาติเรา

1.2 ตัวอักษรของไทย

- (✓) เห็นด้วย
- () ไม่เห็นด้วย
- ข้อเสนอแนะ ควรเน้นย้ำกับผู้ใช้ว่า “ตัวหนังสือมีไว้เพื่ออ่าน” การเป็นนักออกแบบที่ดี ต้องอ่านข้อความที่เราต้องออกแบบ และพิจารณาเรื่อง SPACE พิจารณาเรื่องตัวสะกด ความถูกต้องของคำหลักไวยากรณ์ เมื่อพิจารณาทุกๆ ด้านของความถูกต้องแล้ว จึงเริ่มพิจารณาเรื่องความเหมาะสมกับ

DESIGN โดยคำนึงเรื่องอารมณ์ความรู้สึก-ระดับของกลุ่มเป้าหมาย ตามที่ได้จัดรวบรวมไว้ ซึ่งนับว่าเป็นข้อมูลที่ดีที่ทำให้นักภาพออกและเลือกตัวอักษรมาใช้ได้ง่ายขึ้น

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ตามที่ได้เห็นข้อสรุปในวิทยานิพนธ์ พบว่าเป็นเรื่องของการพยายามนำเสนอ Element ทางด้าน Visual ในระดับต่างๆ และในวาระต่างๆ ซึ่งก็เป็นข้อมูลที่ที่น่าสนใจ ทำให้เห็นตัวอย่างและติดต่อ หรือประยุกต์ใช้ได้เร็วขึ้น หัวข้อเสนอแนะคือ ถ้าเป็นไปได้ การที่ได้ลองสรุปแนวทางด้านสุนทรียะ (Aesthetics) แบบกระชับๆ คิดว่าน่าจะเป็นประเด็นที่ต้องทำการวิจัย จึงต้องฝากไปยังนักวิจัยรุ่นใหม่ที่ได้อ่านพบข้อความ คำนะนำนี้ลองศึกษาค้นหาออกมาเพื่อประโยชน์ในงาน Design ครับ

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

การออกแบบตามแบบฉบับของ โจร สยามรวย ให้งานมีลักษณะไทย

1. เลือกอารมณ์ความรู้สึกให้ตรงกับงานนั้นๆ เช่น งานทางการ งานชาวบ้าน

2. เลือกโทนสีไว้ในใจ ให้ตรงกับอารมณ์ของงาน โดยวางสีหลัก 1 สี และสีรอง 1-2 สี ทั้งนี้ต้องเข้าใจเรื่องเทคนิคการพิมพ์ และวัสดุด้วย

3. เลือกเนื้อหาที่จะถ่ายทอดที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทย เช่น เนื้อหาที่คิดได้จะถ่ายทอดด้วยวิธีใด เป็นสำนวนภาษา คติ พงศพจน์ หรือเป็นรูปภาพ OBJECT ไทยๆ สถานที่ไทยๆ ที่คุ้นเคย และสะท้อนความเป็นไทยชัดเจน

4. การตัดสินใจในข้อ 3 ว่า จะให้น้ำหนักกับส่วนใดมากที่สุด เช่น ให้ข้อความเป็นส่วนเด่นมากที่สุด หรือจะให้ VISUAL เเด่นที่สุด

5. จัดวางองค์ประกอบ ตามเนื้อหา ตามโจทย์ ตามชนิดของงาน โดยกำหนดสีหลัก ตามข้อ 2 แนะนำว่าให้ใช้น้อยๆ แต่มีระดับของน้ำหนักมากได้

6. พิจารณาโดยรวมด้านองค์ประกอบศิลป์ ต้องมีจุดเด่น จุดรอง และส่วนประกอบย่อยๆ

7. พิจารณาว่า อ่านได้หรือไม่ สื่อสารชัดเจนหรือไม่ น่าสนใจหรือไม่ ดูรู้เรื่องหรือไม่ สดท้าย สวยงามหรือไม่

8. ถ้าพิจารณาแล้วพบข้อบกพร่อง ต้องทำการเริ่มชิ้นงานใหม่ เพื่อให้ได้งานที่ตรงกับโจทย์ และความต้องการมากที่สุด

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเอกลักษณ์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบเอกลักษณ์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเอกลักษณ์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบเอกลักษณ์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบเอกลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกได้รู้ว่าเราก็คือประเทศไทย เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบเอกลักษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล วิเชียร ไคว่
2. อายุ 43 ปี
3. อาชีพ Design Director
4. สถานที่ทำงาน Pink Blue Black & Orange Co.,Ltd

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเอกลักษณ์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

() เห็นด้วย

(✓) ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ โทนสีในงานออกแบบและงานศิลปกรรมแขนงต่างๆ ในเอเชีย หลายๆ ประเทศมีความใกล้เคียงกันมาก แม้กระทั่งในยุโรปเอง พวกงานจิตรกรรมในยุคคลาสสิกก็มีโทนสีใกล้เคียง ดังนั้นเพียงแค่ว่าโทนสีจึงไม่สามารถบันทึกเป็นบุคคลิกหรือตัวตนที่ชัดเจนว่า หมายถึงหรือสะท้อนความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน

.....

.....

.....
 - 1.2 ตัวอักษรของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ตัวอักษรไทยในทัศนะผมคือ เอกลักษณ์หรือตัวตนความเป็นไทยที่ชัดเจนที่สุด เหมือนกับการใช้ภาษาไทยในการพูด เป็นเอกลักษณ์ชาติอย่างแท้จริง การออกแบบ Font ในภาษาไทย จึงดูเป็นการออกแบบที่สอดคล้องกับสถานการณ์ = ความเป็นไปทางสังคม + เทคโนโลยีที่ดูชัดเจน และมี

เอกลักษณ์ที่สุด ในองค์ประกอบอย่างที่ยิบมาเป็นประเด็นในการวิจัยนี้

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ โดยรวมผมเห็นด้วย แต่มีงานภาพประกอบบางยุคที่อาจจะดูคลุมเครือเช่น งานยุค 50 ซึ่งผมว่าลายเส้นยุคนั้นเป็นยุคที่อิทธิพลของตะวันตกเริ่มเข้าผ่านระบบการตลาด + เทคโนโลยีทางการพิมพ์ ทำให้สิ่งพิมพ์ + ภาษา + ส่วนงานการเขียนมีอิทธิพลจากต่างประเทศสูงมากฯ ซึ่งส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน อาจมีข้อยกเว้นในงานของศิลปินบางท่านเช่น อาจารย์เหม เวชกรณ์ ที่ดูมีเอกลักษณ์ + ตัวตนของศิลปินสูง แต่สำนวน + จริตทางวัฒนธรรมแบบไทยๆ ก็ยังคงมีอยู่สูง พบว่าเป็นยุคที่ไทย + เทศดุลงตัวมากยุคหนึ่ง

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

ในทัศนะผม งานออกแบบเลขนศิลป์ในช่วงกว่า 10-20 ปี ที่ผ่านมานักออกแบบได้พยายามทดลองการออกแบบโดยใช้ ELEMENT ต่างๆ ที่จับต้องได้ของความเป็นไทย เช่น ลายไทย + ภาพประกอบสไตล์อดีต + การจัดวางองค์ประกอบ + การใช้อักษรไทยแบบย้อนยุค แม้กระทั่งปัจจุบันที่เราพัฒนาเป็นรูปแบบการเล่าเรื่องแบบตรงไปตรงมา หรือมุขตลกต่างๆ ที่เรากันเคย หรือการหยิบอุปนิสัย จิตใจ ของคนไทยที่เราคุ้นเคยมาใส่ในงานโฆษณาต่างๆ ทำให้เราต้องหันกลับมาทบทวนอะไรหลายๆ อย่างในงานออกแบบเลขนศิลป์ว่า เรายังมีไวยากรณ์ใหม่ๆ อะไรอีกไหมที่จะนำมาใช้ในงานออกแบบ

ผมจึงไม่สามารถสรุปหรือกำหนดอะไรได้อย่างชัดเจนว่า สิ่งทีวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์นั้นคือประกอบที่สำคัญ หรือเป็นหัวใจของความเป็นเอกลักษณ์ไทย แต่ยอมรับว่านี่คือสิ่งที่เรากำลังหาและเห็นได้ชัดเจนที่สุดเมื่อพูดถึงงานออกแบบไทยสไตล์

ดังนั้นรูปแบบที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร ใช้เวลาค้นหาเพิ่มเติมนึกต่อไปนะครับ

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในงานออกแบบลายเส้นศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายเส้นศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศไทย เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายเส้นศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล สยาม อัดตะริยะ
2. อายุ 36 ปี
3. อาชีพ Graphic Designer / Design Director
4. สถานที่ทำงาน Pink Blue Black & Orange Co.,Ltd

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายเส้นศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

(✓) เห็นด้วย ในการนำสีที่ใช้ในศิลปะไทยมาเป็นจุดเริ่มต้น

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ การยกตัวอย่างการใช้สีในศิลปะไทยแขนงต่างๆ เช่น จิตรกรรมในแต่ละยุค, ฝาผนังภาคต่างๆ, สถาปัตยกรรมไทย, งานหัตถกรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นแบบดั้งเดิม และการใช้สีของประชาชนที่ไม่ใช่ นักออกแบบในตัวของเครื่องใช้ร่วมสมัย เช่น ป้าย ปิดทองฝังลูกนิมิต, ภาพ PAINT ที่ข้างรถทัวร์, รถสิบล้อ, ลายผ้าขาวม้า ฯลฯ เพื่อหาลักษณะร่วมในการใช้สีในงานศิลปะและการออกแบบในเชิงปรัชญา/แนวคิดที่ข้ามพ้นในเรื่องรูปแบบไปแล้ว
 - 1.2 ตัวอักษรของไทย

() เห็นด้วย

(✓) ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ เนื่องจากการวิเคราะห์ที่ท่านทำนั้นแค่ลำดับเวลาและหน้าตาของแบบตัวอักษร หากว่าต้องการเน้นความเป็นเอกลักษณ์ไทยในตัวอักษรไทย ควรแยกหมวดหมู่และวิเคราะห์หาคุณลักษณะเฉพาะ เช่น ตัว Display, Text, Script, ทดลอง ฯลฯ เพื่อฉายภาพที่

ชัดเจนของคุณลักษณะ และการนำไปใช้ของนักออกแบบต่อแบบตัวอักษรในแต่ละประเภท รวมถึงแสดงอิทธิพลของแบบตัวอักษรต่างประเทศที่เข้ามาในแต่ละตัวอักษร เช่น ชุด MODERN การออกแบบตัวอักษรไทยแบบมีหัว/ไม่มีหัว เป็นต้น เพราะตัวอักษรไทยในงาน Font คือการเอาตัวภาษาอังกฤษมาใช้ทั้งตัว เช่น ตัว ท มาจากตัว n ตัว บ มาจากตัว U

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

(✓) เห็นด้วย ในแนวทางการรวบรวมและจัดหมวดหมู่

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ควรที่จะมีแนวทางในการสร้างสรรค์ภาพที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยที่นอกเหนือจากที่เคยผ่านตามาแล้วในบริบทของไทยที่ร่วมสมัย

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

ด้วยความง่ายและชัดเจนขององค์ประกอบต่างๆ ของความเป็นไทยที่ปรากฏในงานออกแบบที่ผ่านมา เป็นไปตามที่คุณไฟโรจน์ได้วิเคราะห์ หากนักออกแบบต้องการสร้างผลงานที่แสดงออกถึงความเป็นไทย มักจะใช้วิธีใส่ลายไทย, ใส่ช้าง, ใส่ตุ๊กตา ลงไปในงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่อย่างดาษดื่นอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นที่จะต้องประสาธน์พันรัดใดๆ อีก ทั้งในการรับรู้ของผู้ออกแบบเองหรือผู้ชมก็ตาม จึงอยากเชิญชวนให้สร้างเอกลักษณ์ไทยในมิติอื่นๆ ซึ่งอาจจะไม่ใช่การนำศิลปะไทยแบบประเพณีมาใช้เลยก็ได้ แต่ยังคงความเป็นไทยอยู่ในอารมณ์ ความรู้สึก เช่น การตกแต่งงานเกินพอดี, ความไม่ลงตัว-ลงรอยขององค์ประกอบ, อารมณ์ขันในแบบตรงไปตรงมา ใสซื่อ, การใช้สีแบบสุดขั้ว โดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่พอเหมาะ ฯลฯ การออกแบบโดยคนทั่วไปที่ไม่ใช่นักออกแบบ ความสามารถในการหยิบยืม, ปะติด และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแบบคนไทย น่าจะเป็นกลืนอายุที่พาเอกลักษณ์ไทยให้มีชีวิตไม่หยุดนิ่งอยู่กับศิลปะแบบโบราณราชประเพณี และสามารถสะท้อนวิถีคิด ตัวตน และลักษณะนิสัยของคนไทยได้เป็นอย่างดี

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเอกลักษณ์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REELECTING THAI IDENTITYO

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบเอกลักษณ์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในงานออกแบบเอกลักษณ์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบเอกลักษณ์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบเอกลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศไทย เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบเอกลักษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล สุธี คุณาวิชยานนท์
2. อายุ 43 ปี
3. อาชีพ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองคณบดีฝ่ายกิจกรรมพิเศษ และวิเทศสัมพันธ์
4. สถานที่ทำงาน คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มศก.

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเอกลักษณ์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ สีเดียว อาจไม่แสดงเอกลักษณ์ไทย ได้กลุ่มสีที่ประกอบด้วยสัดส่วนของสีต่างๆ ประกอบกับองค์ประกอบอื่น เช่น รูปทรง ลวดลาย และภาพลักษณ์ จะทำให้เกิดเอกลักษณ์ไทยได้

.....

.....

.....

.....

.....

- 1.2 ตัวอักษรของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ตัวอักษรของไทยเป็นเอกลักษณ์ไทยแน่นอน แม้ว่าจะออกแบบให้มีลักษณะเป็นฝรั่ง เป็นจีน แต่ก็ยังแฝงเอกลักษณ์ไทย เพราะเป็นตัวอักษรไทย ต่างจาก “ส” ที่เป็นสากลมากกว่ามาก

.....

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ ภาพเหล่านี้ประกอบด้วย โทนสี, ลวดลาย, เรื่องราวที่เป็นของไทยอยู่แล้ว จึงยังแสดงเอกลักษณ์ไทยชัดเจน

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

เอกลักษณ์อาจมีได้หลายแนว เช่น แนวคลาสสิก แบบศิลปะชั้นสูง แนวชาวบ้านที่โล่งแจ้ง สนุกสนาน แนวทันสมัยเรียบง่าย และแนวเรียบง่ายแบบธรรมชาติ คลาสสิก

ในแต่ละแนวก็มีกลุ่มสี, ลักษณะรูปทรง ลวดลาย และองค์ประกอบ (เช่น เรียบง่าย หรือตกแต่งกรู้งรัง) ที่เป็นแนวทางเฉพาะของแต่ละแนว

ในงานออกแบบชิ้นหนึ่ง อาจมีเอกลักษณ์ไทยเพียงอย่างเดียวก็อาจเพียงพอ เช่น โปสเตอร์ที่มีภาพตึกทันสมัย และมีตัวอักษรไทยที่แสดงข้อความก็อาจแสดงเอกลักษณ์ไทยได้แล้ว

การแสดงเอกลักษณ์ไทยควรเป็นไปตามความจำเป็นของตัวงาน หรือเนื้อหา หรือจุดมุ่งหมายของชิ้นงาน และเป็นไปอย่างธรรมชาติที่สุด ไม่ใช่การบังคับหรือยึดเย็ด

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในงานออกแบบลายเส้นศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายเส้นศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศไทยที่วิไล เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายเส้นศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล สักกัญญ์ ศิวะบวร
2. อายุ 46 ปี
3. อาชีพ MD.
4. สถานที่ทำงาน DESIGN PUBLISHING CO.,LTD

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายเส้นศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ตัวอักษรของไทย

- (✓) เห็นด้วย
- () ไม่เห็นด้วย
- ข้อเสนอแนะ
-
-

1.3 ภาพประกอบ (เอกลักษณ์ไทย)

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ

2. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเลขนศิลป์ ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทยต้องเป็นอย่างไร หรือต้องออกแบบอย่างไร

การออกแบบเลขนศิลป์ เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เป็นทั้ง MARKETING TOOL ที่ต้องเหมาะสมกับผู้ที่ต้องการ

ส่งสาร (SENDER)

เนื้อหาสาร (MESSAGE)

ช่องทาง (MEDIA)

ผู้รับสาร (RESIVER)

จึงเป็นการยากที่จะบอกได้ทันทีว่า ต้องออกแบบอย่างไร? แต่อาจบอกได้เพียงว่า ควรมียองค์ประกอบอย่างไร จึงทำให้ภาระกะนั้นประสบความสำเร็จได้

แบบสอบถาม ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

(THE ANALYSIS OF GRAPHIC DESIGN ELEMENTS REFLECTING THAI IDENTITY)

โดย นายไพโรจน์ พิทยเมธี ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย เพื่อที่นักออกแบบจะสามารถประยุกต์หรือเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปใช้ในงานออกแบบลายเส้นศิลป์ ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยได้สะดวก และรู้สึกซึ่งต่อเอกลักษณ์ไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นักออกแบบลายเส้นศิลป์ไทย หาตัวตนหรือรูปแบบการออกแบบลายเส้นศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเร็วขึ้น เพื่อจะประกาศให้ชาวโลกรู้ว่าเราก็คือประเทศไทยที่วิไล เป็นไท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร
3. เพื่อต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ ไปกับงานออกแบบลายเส้นศิลป์

1. ชื่อ-นามสกุล เอนก นาวิกมูล
2. อายุ 56 ปี
3. อาชีพ เขียนหนังสือ
4. สถานที่ทำงาน 13/1 หมู่ 5 ถ.เพชรเกษม 48 แขวง 43 เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160

คำถาม

1. จากการที่ท่านได้ดูผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลายเส้นศิลป์ ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อ
 - 1.1 โทนสีของไทย

(✓) เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ตัวอักษรของไทย

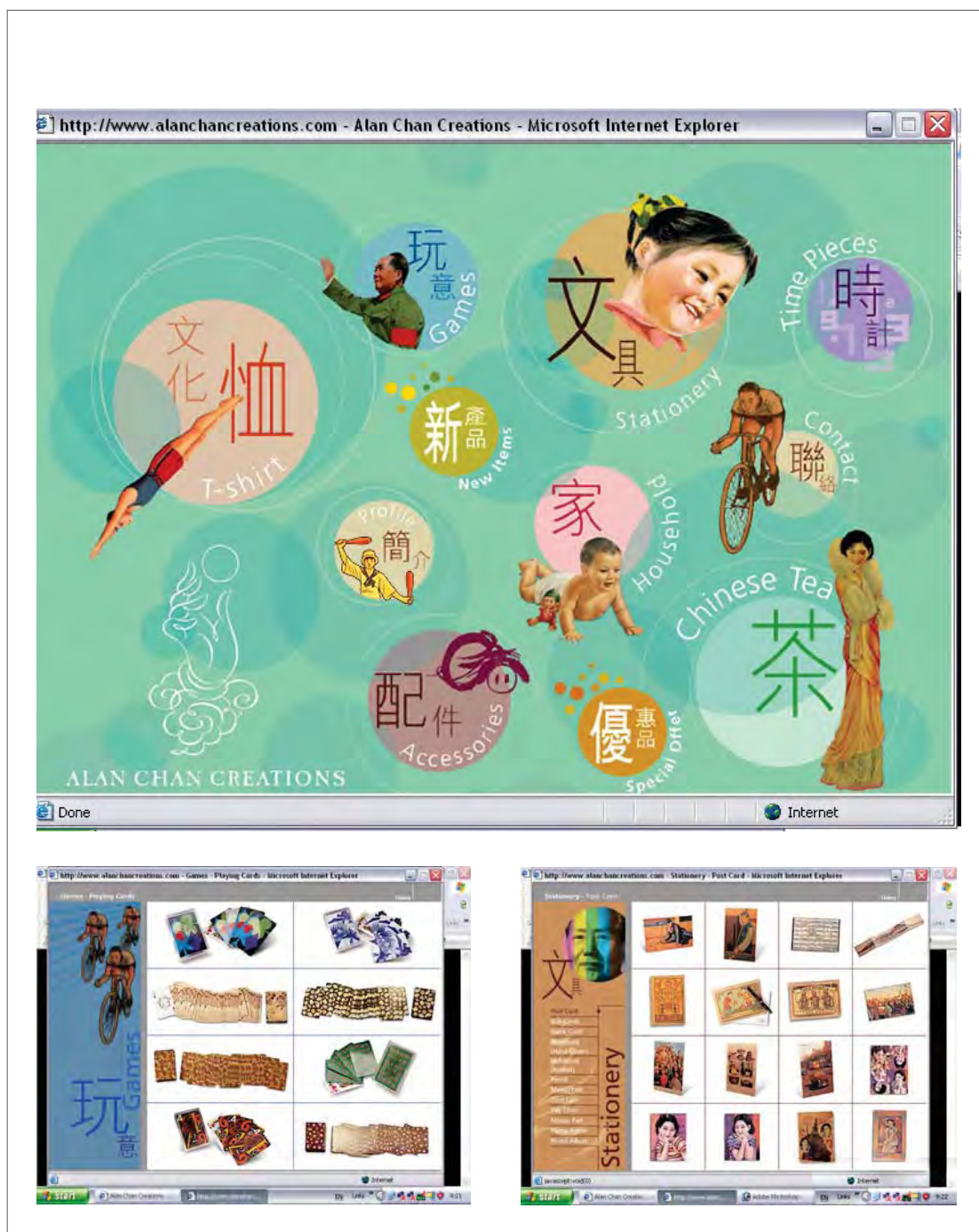
- (✓) เห็นด้วย
- () ไม่เห็นด้วย
- ข้อเสนอแนะ
-
-

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างการออกแบบเลขศิลป์ของ Alan Chan

ที่นำเอกลักษณ์ของจีนมาใช้ในการออกแบบ

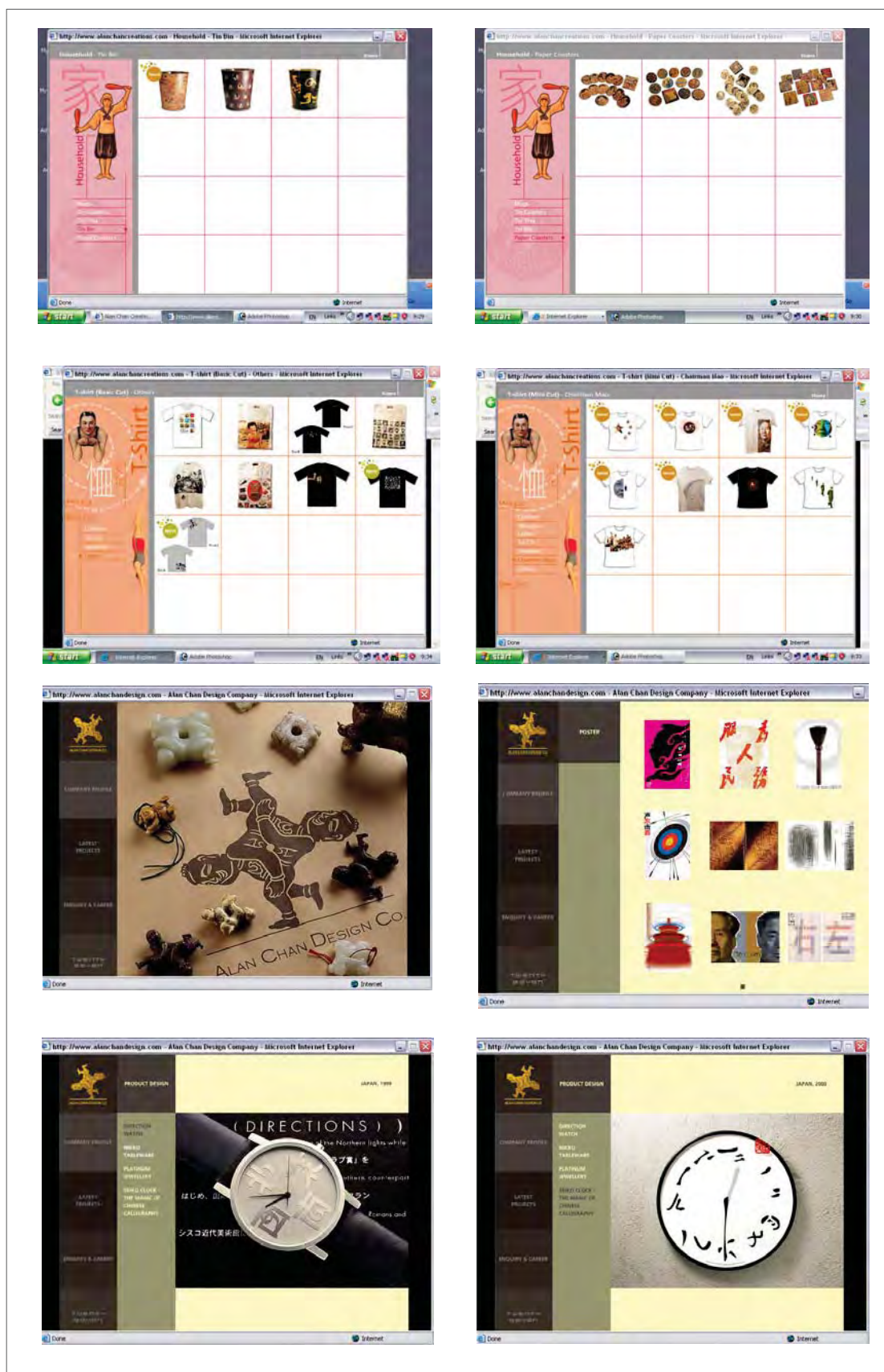
ตัวอย่างผลงานการออกแบบเลนศิลป์ของ Alan Chan นักออกแบบเลนศิลป์ ชาวจีนฮ่องกงที่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นจีนร่วมสมัยได้อย่างชัดเจน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่พัฒนาระหน้าเข้าสู่จากประเพณีและรูปแบบตะวันตก แต่ก็ยังยึดมั่นในรูปแบบของตัวเองไว้ได้อย่างสมภาคภูมิ จนได้รับการยอมรับจากนักออกแบบเลนศิลป์ทั่วโลกว่าเป็นนักออกแบบที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวสูง ที่กล้านำเอาเอกลักษณ์ของชาติมาออกแบบ สมควรที่ประเทศต่างๆควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง อย่างยิ่ง

ภาพที่ 197 ตัวอย่างการออกแบบเลนศิลป์ของ Alan Chan ที่นำเอกลักษณ์ของจีนมาใช้ในการออกแบบ

ภาพที่ 198 ตัวอย่างการออกแบบแบบเลขศิลป์ของ Alan Chan ที่นำเอกลักษณ์ของจีนมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาพที่ 199 ตัวอย่างการออกแบบเลขศิลป์ของ Alan Chan ที่นำเอกลักษณ์ของจีนมาใช้ในการออกแบบ (ต่อ)

ภาคผนวก ง

ภาพตัวอย่างเลขนศิปป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2378-ปัจจุบัน และเอกลักษณ์ไทย
ที่ได้รับการคัดสรรลั่วจากแหล่งต่างๆ

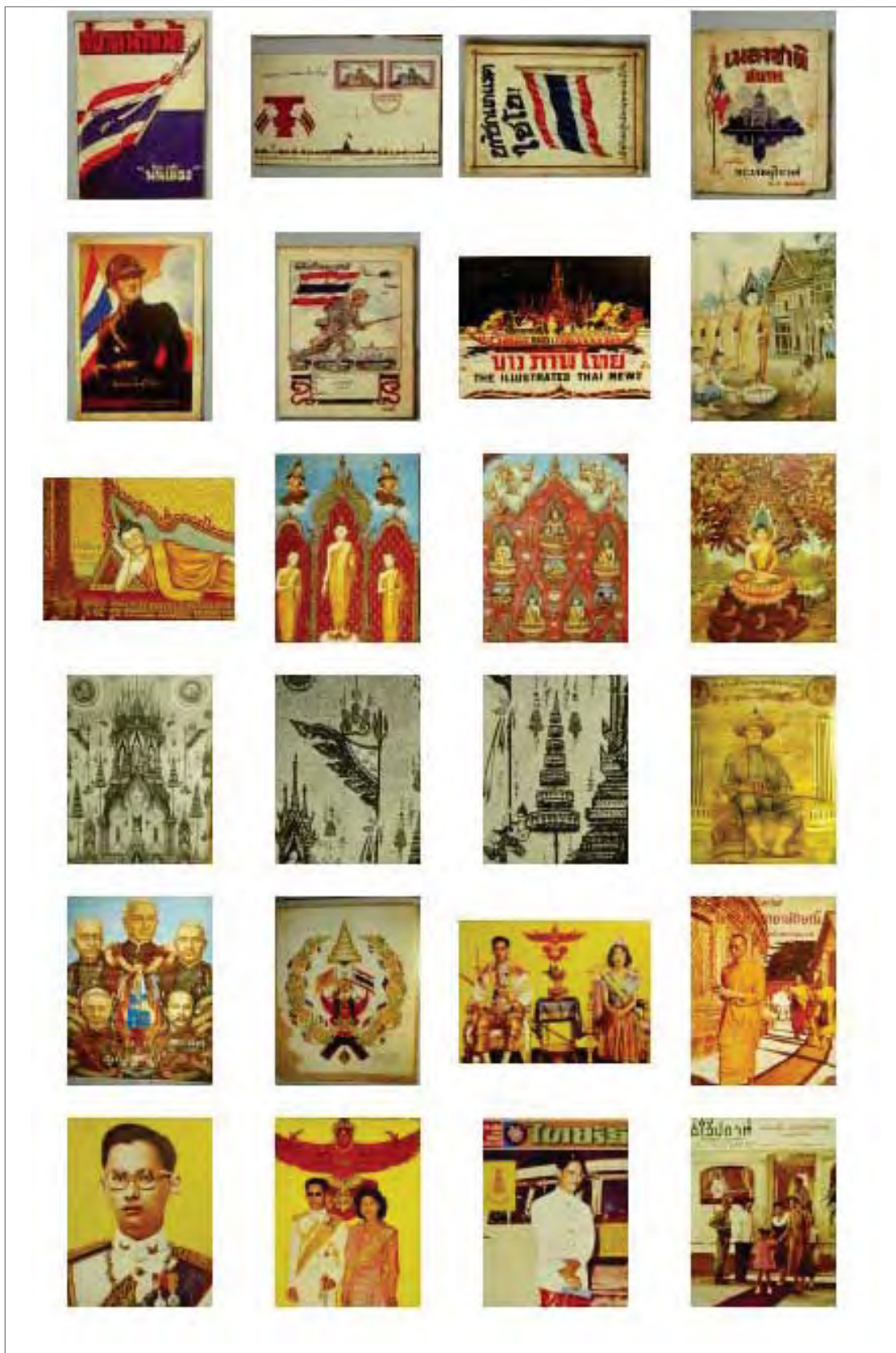
ภาพที่ 200 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ

ภาพที่ 201 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

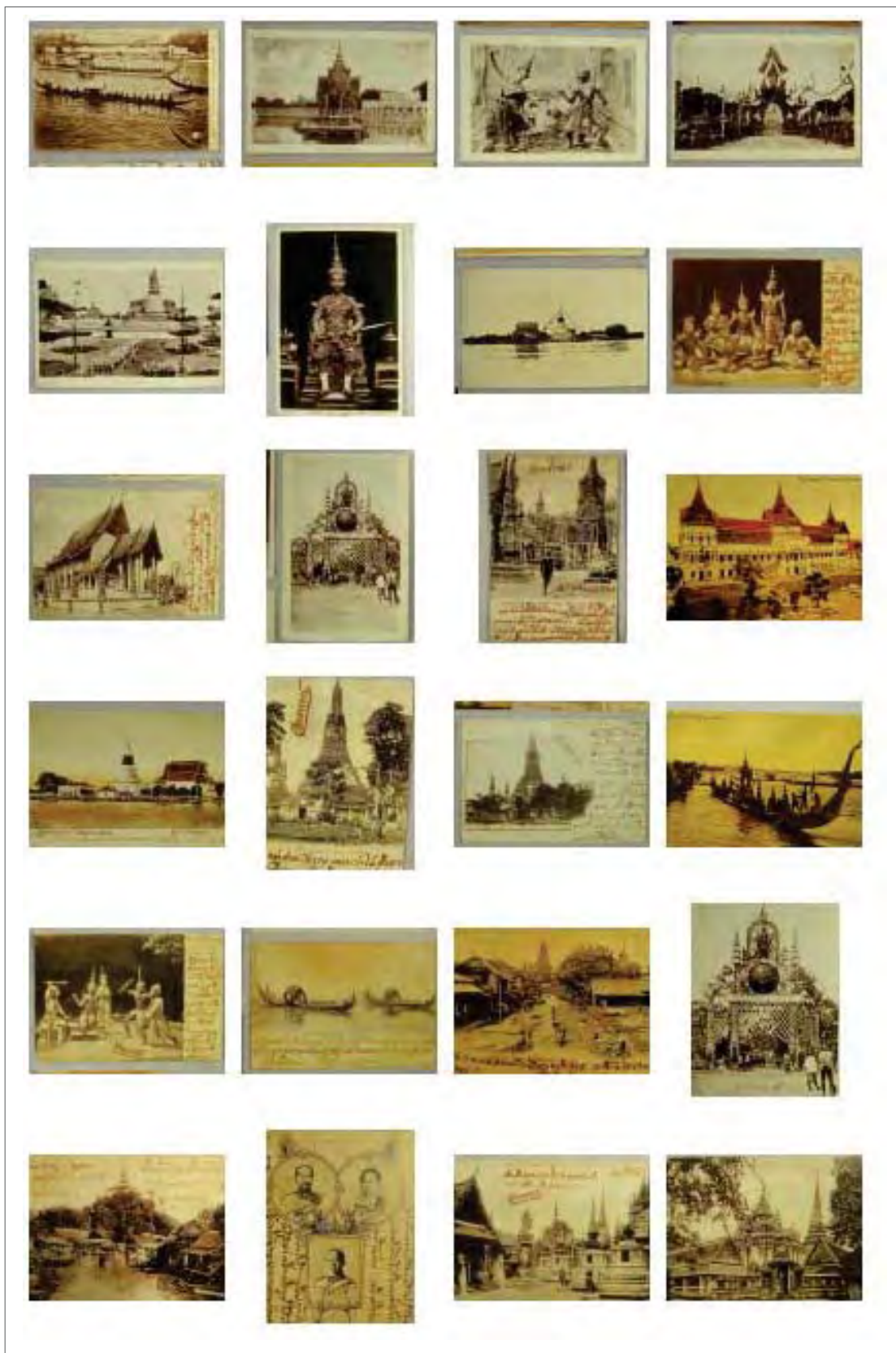
ภาพที่ 202 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 203 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 204 ภาพตัวอย่างผลงานโฆษณาศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 205 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

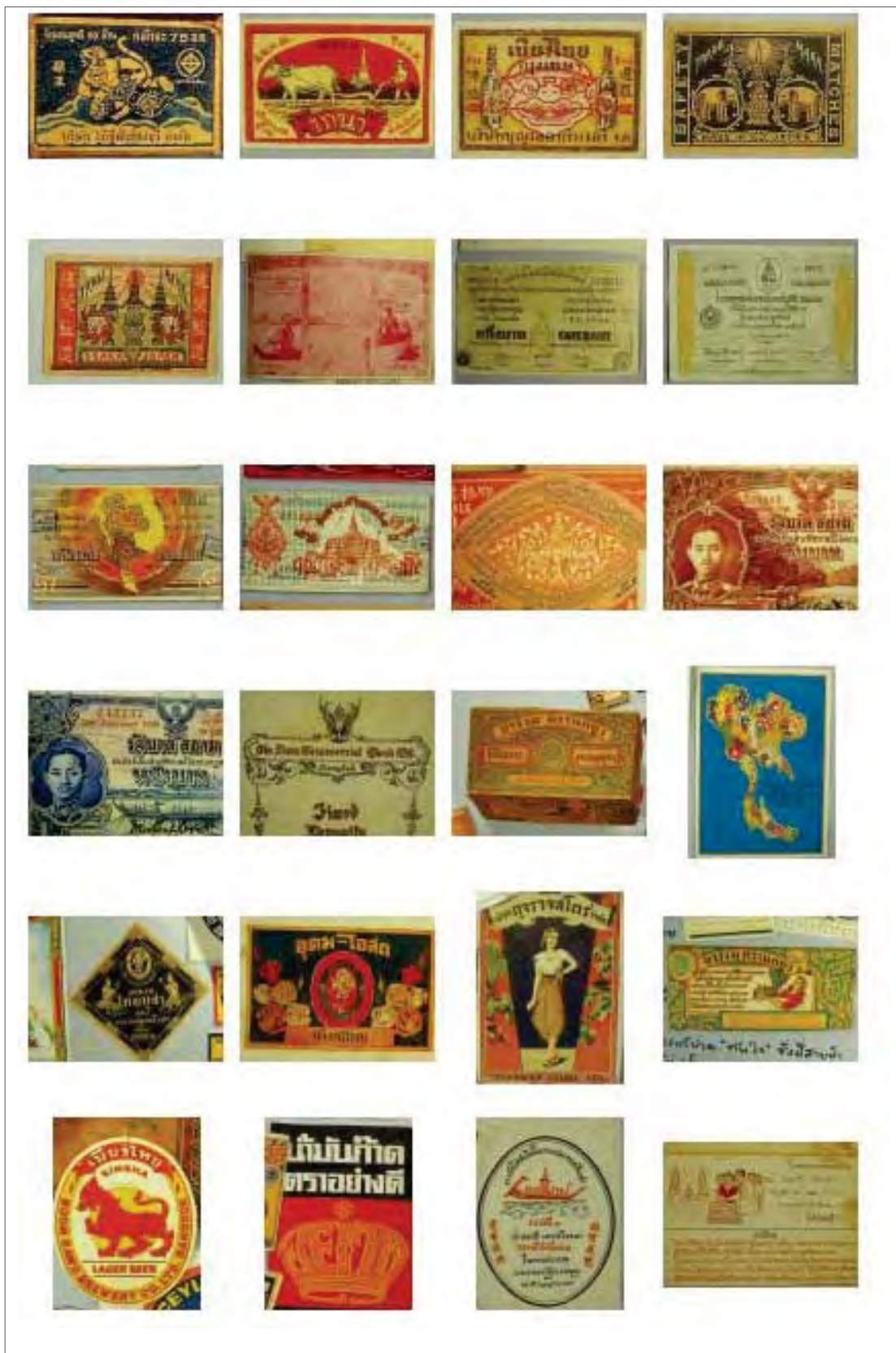
ภาพที่ 206 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 207 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 208 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 209 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 210 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 211 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 212 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 213 ภาพตัวอย่างผลงานเลขณศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

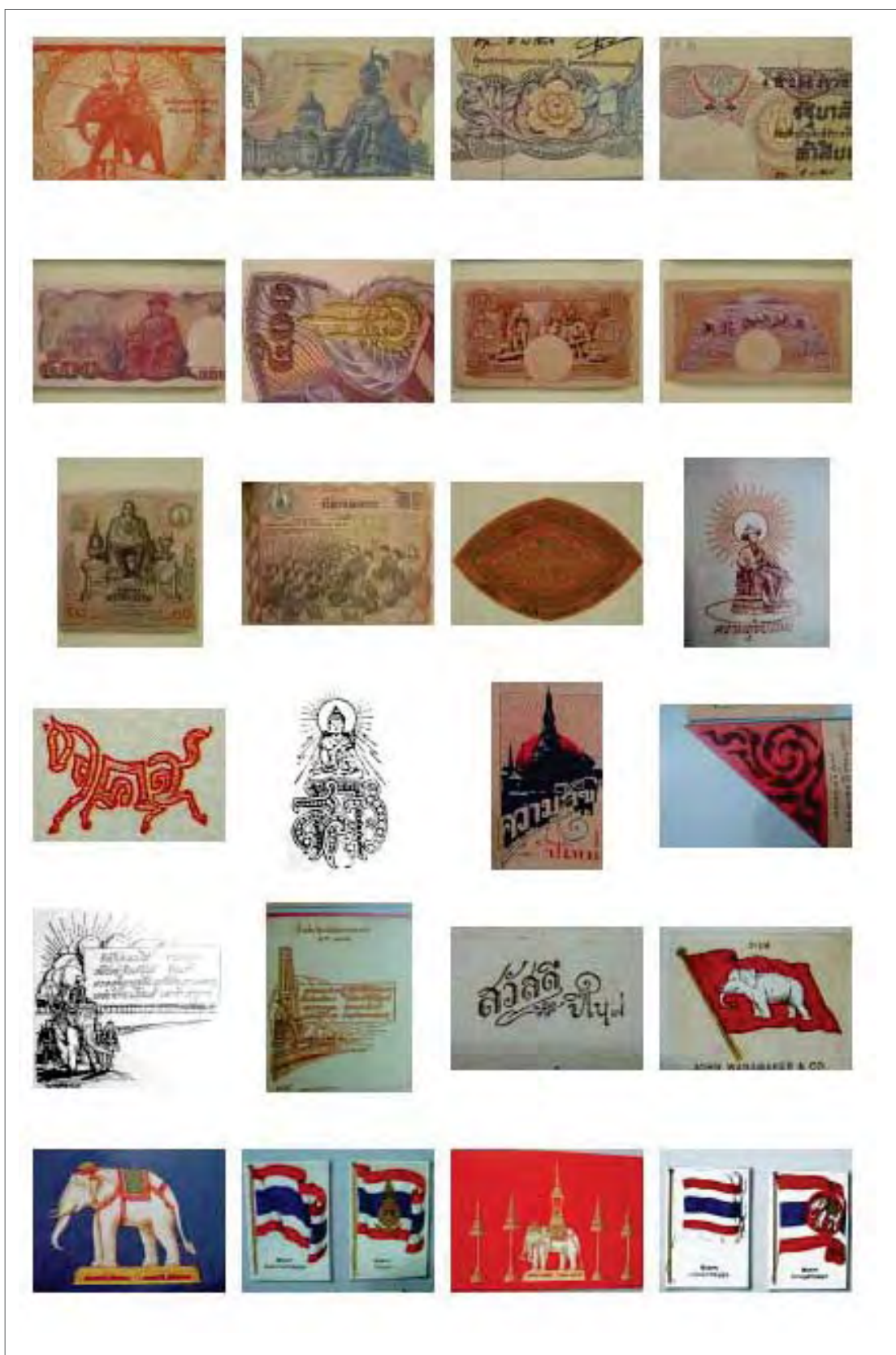
ภาพที่ 214 ภาพตัวอย่างผลงานเลขณศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

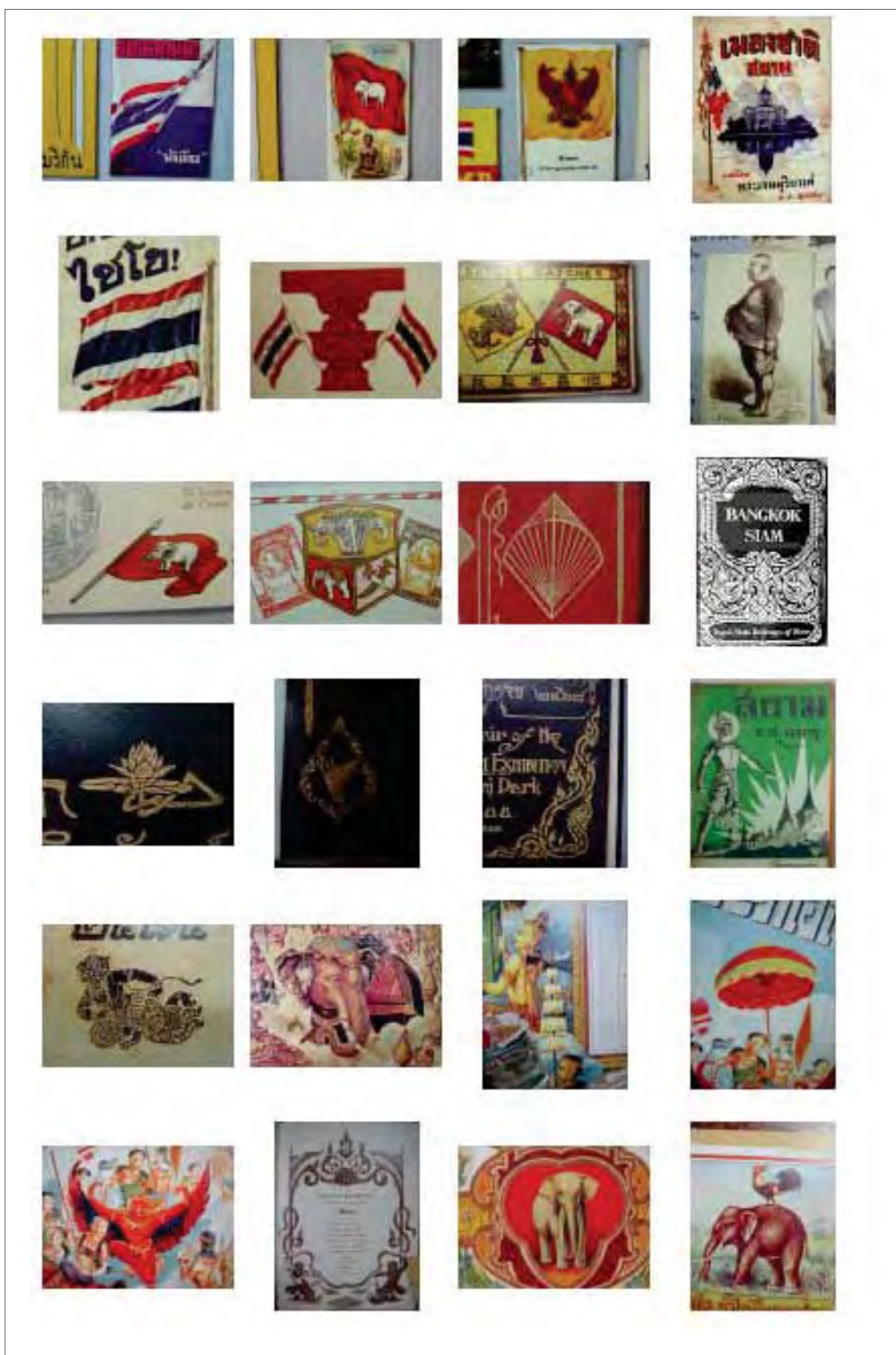
ภาพที่ 215 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 216 ภาพตัวอย่างผลงานเลขณศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 217 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 218 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

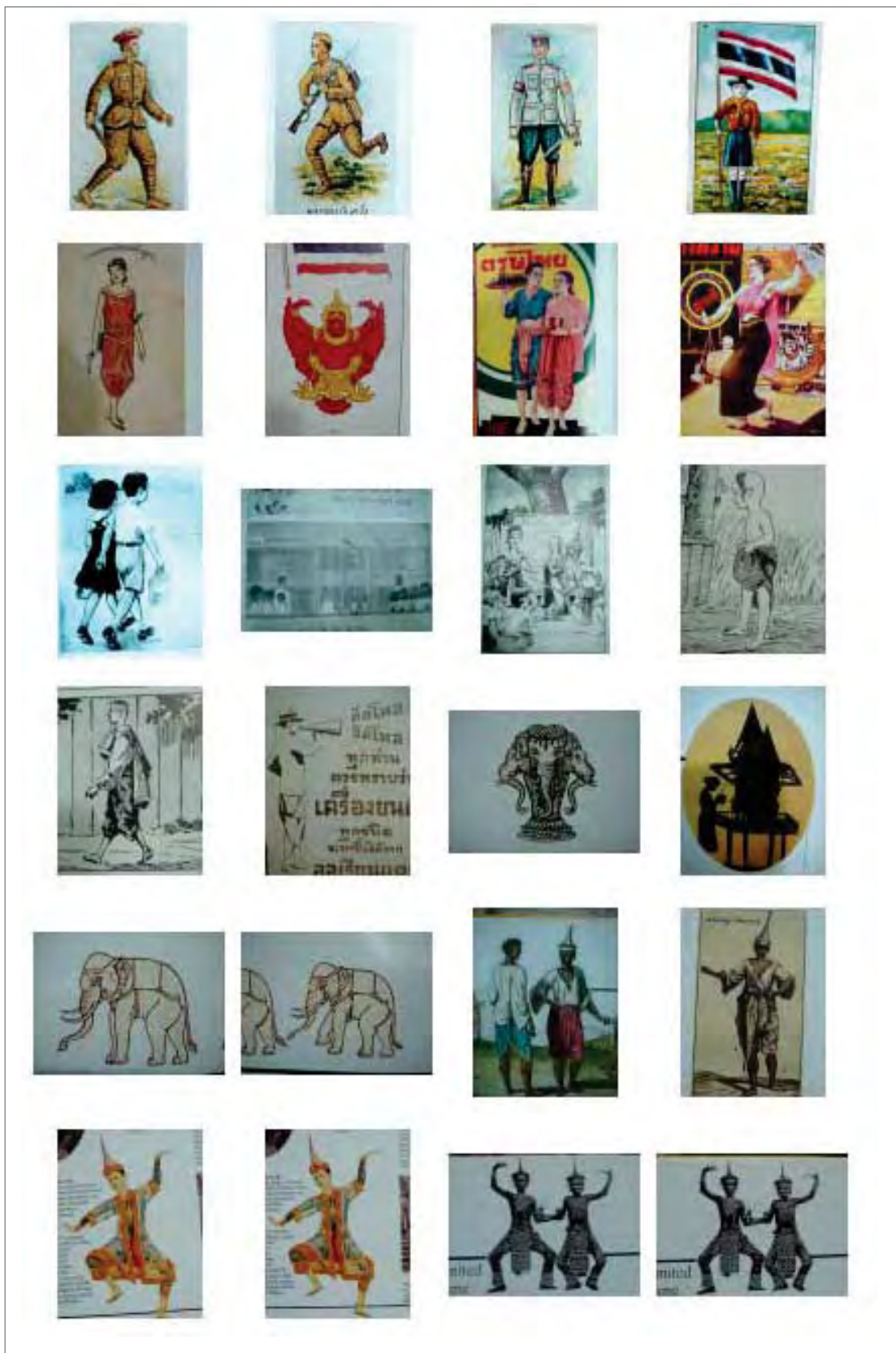
ภาพที่ 219 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 220 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

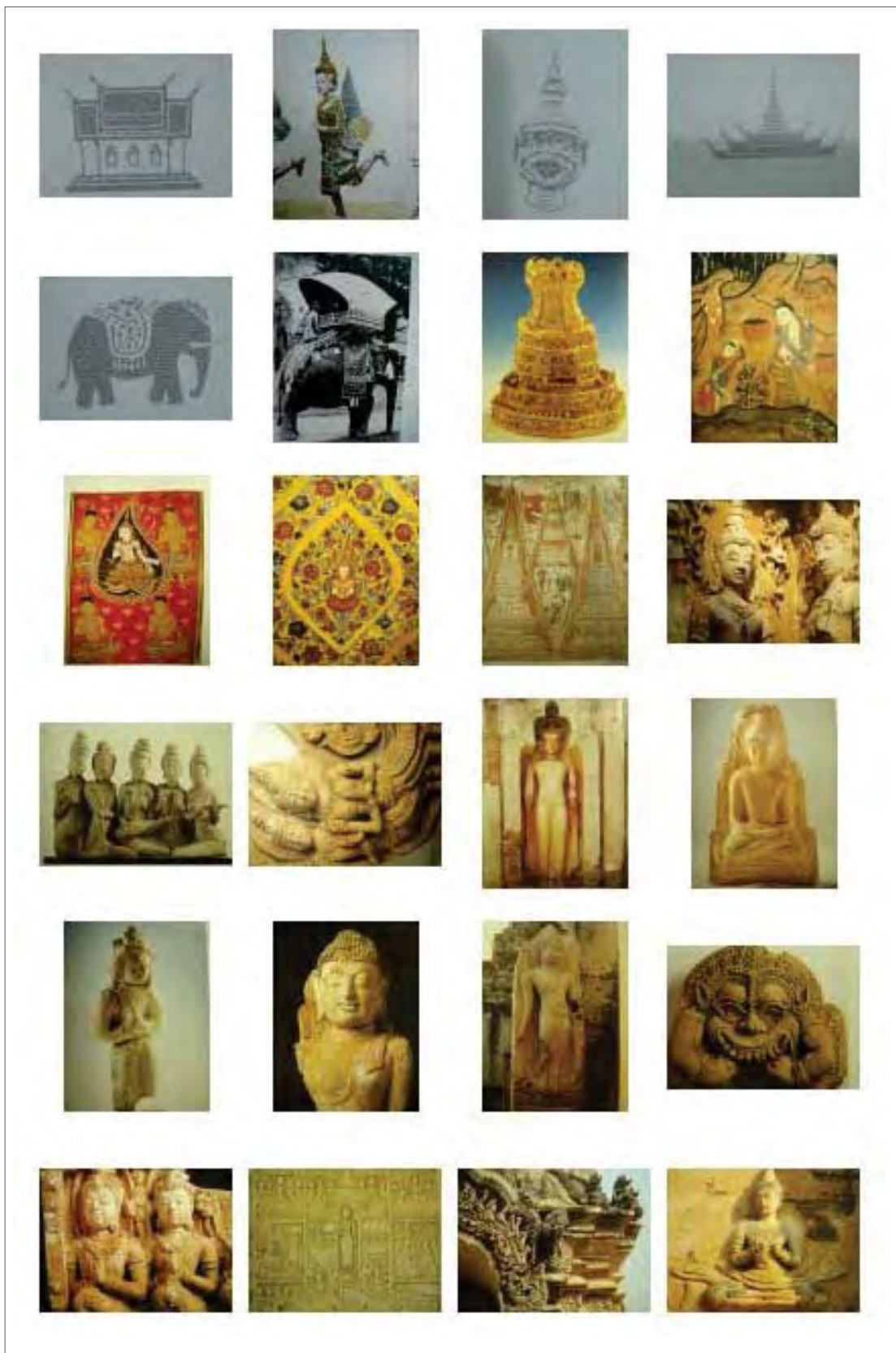
ภาพที่ 221 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

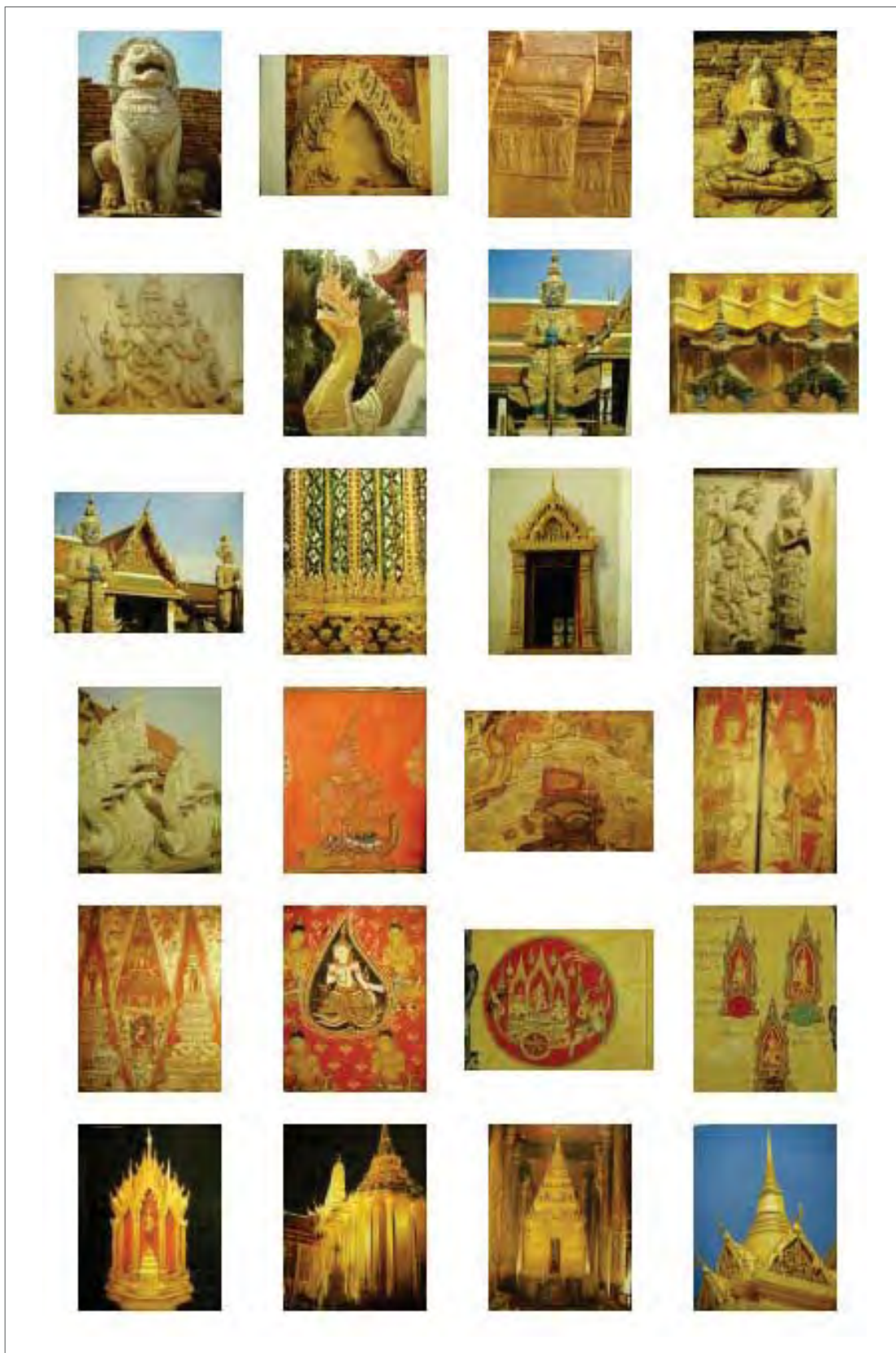
ภาพที่ 222 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

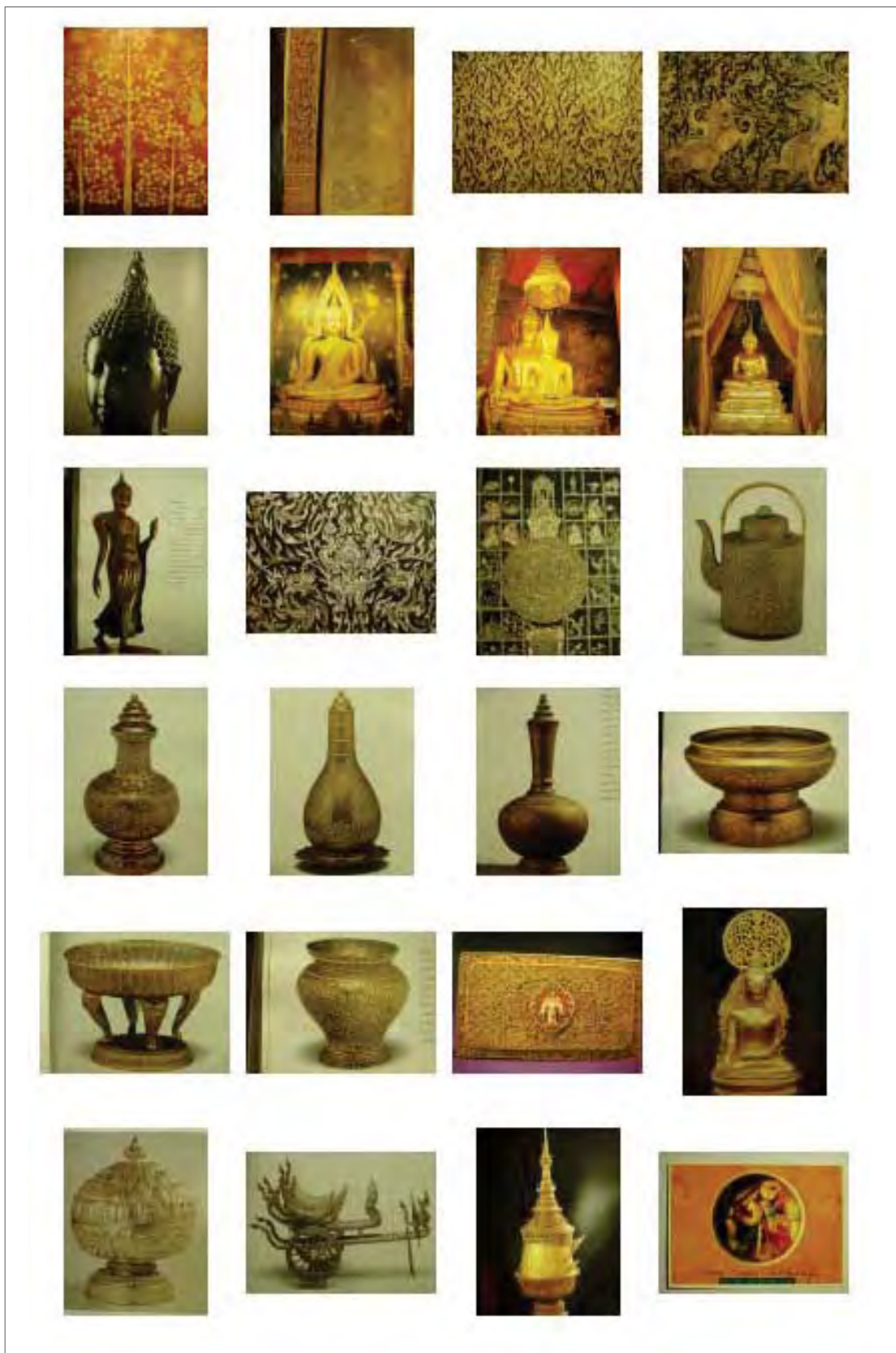
ภาพที่ 223 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 224 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

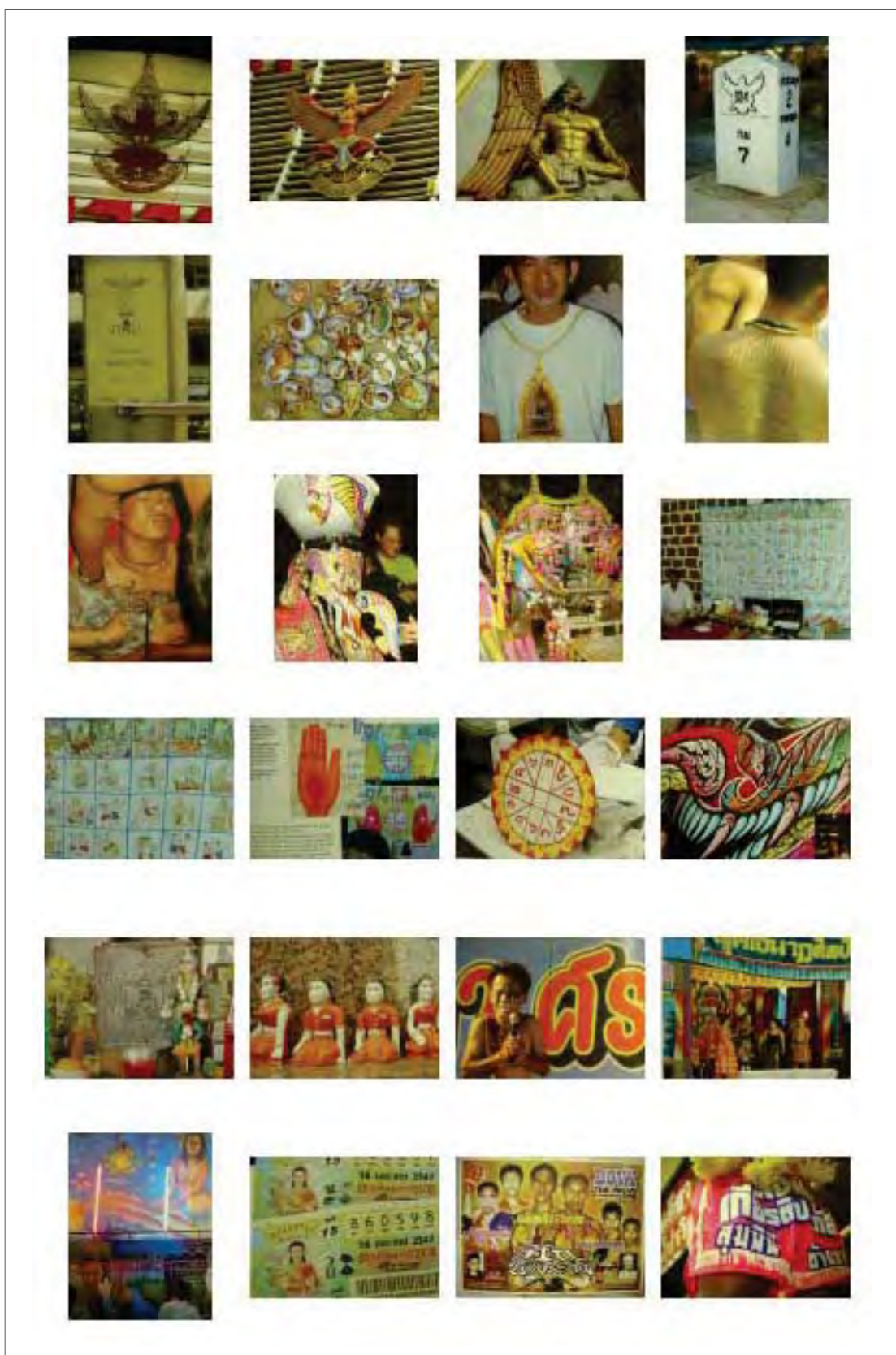
ภาพที่ 225 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 226 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 227 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 228 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

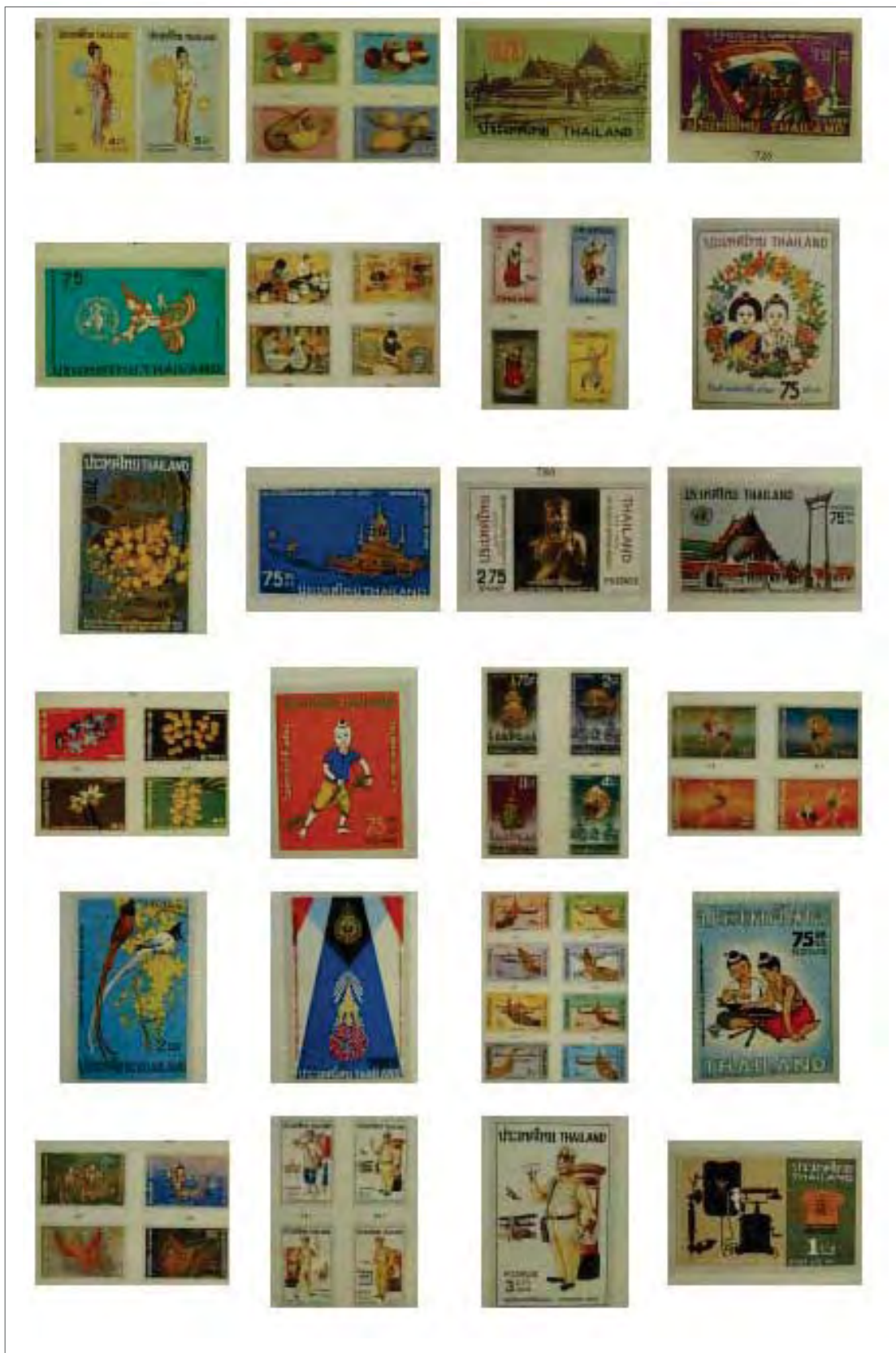
ภาพที่ 219 ภาพตัวอย่างเลขนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2378-ปัจจุบัน และภาพเอกลักษณ์ไทยที่เคย
ถูกคัดสรรจากแหล่งต่างๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ (ต่อ)

ภาพที่ 229 ภาพตัวอย่างผลงานเลขณศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 230 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 231 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 233 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 234 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 235 ภาพตัวอย่างผลงานเลนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 236 ภาพตัวอย่างผลงานเลขณศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

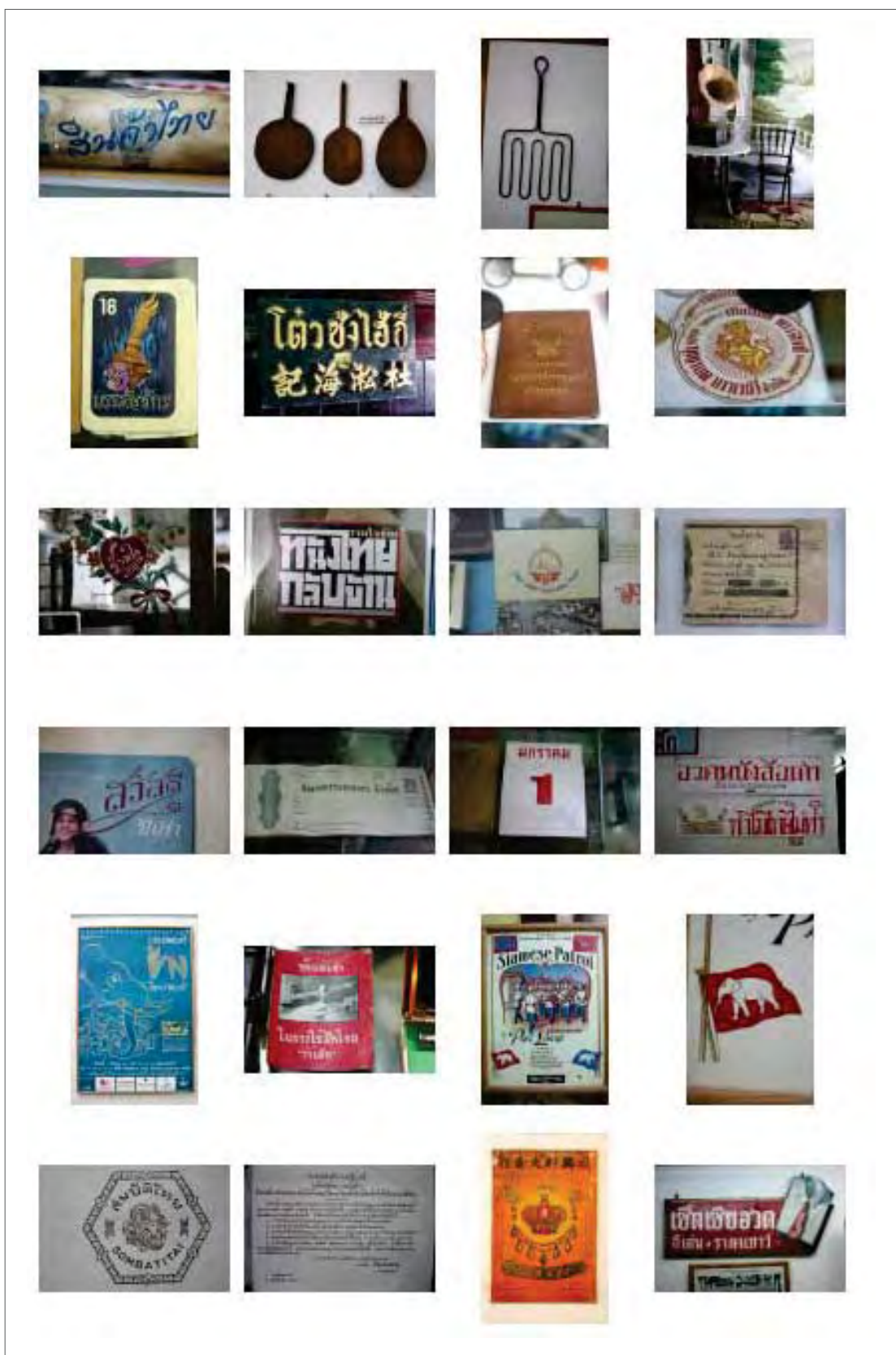
ภาพที่ 237 ภาพตัวอย่างผลงานเลนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 238 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

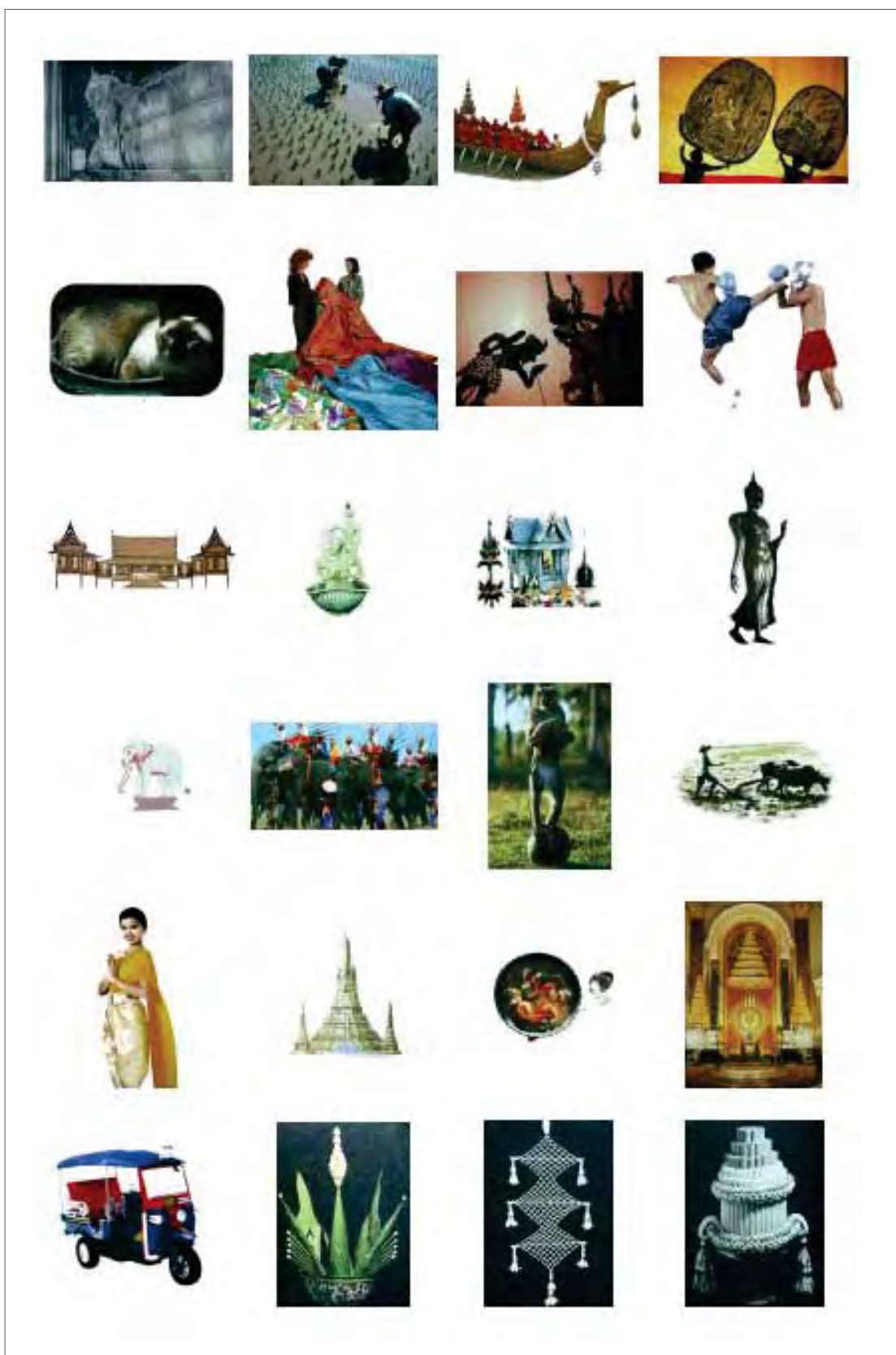
ภาพที่ 239 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 240 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

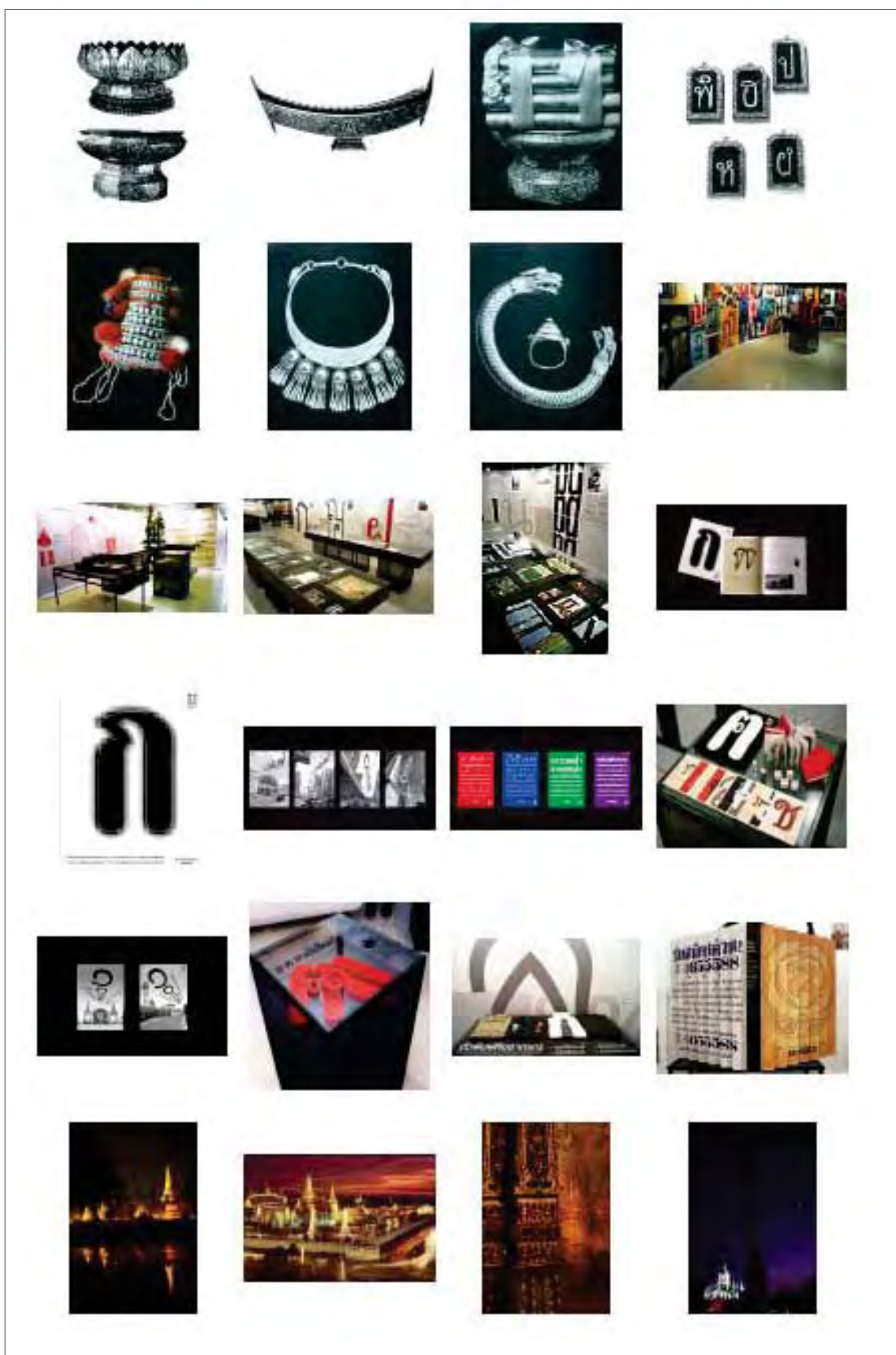
ภาพที่ 242 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

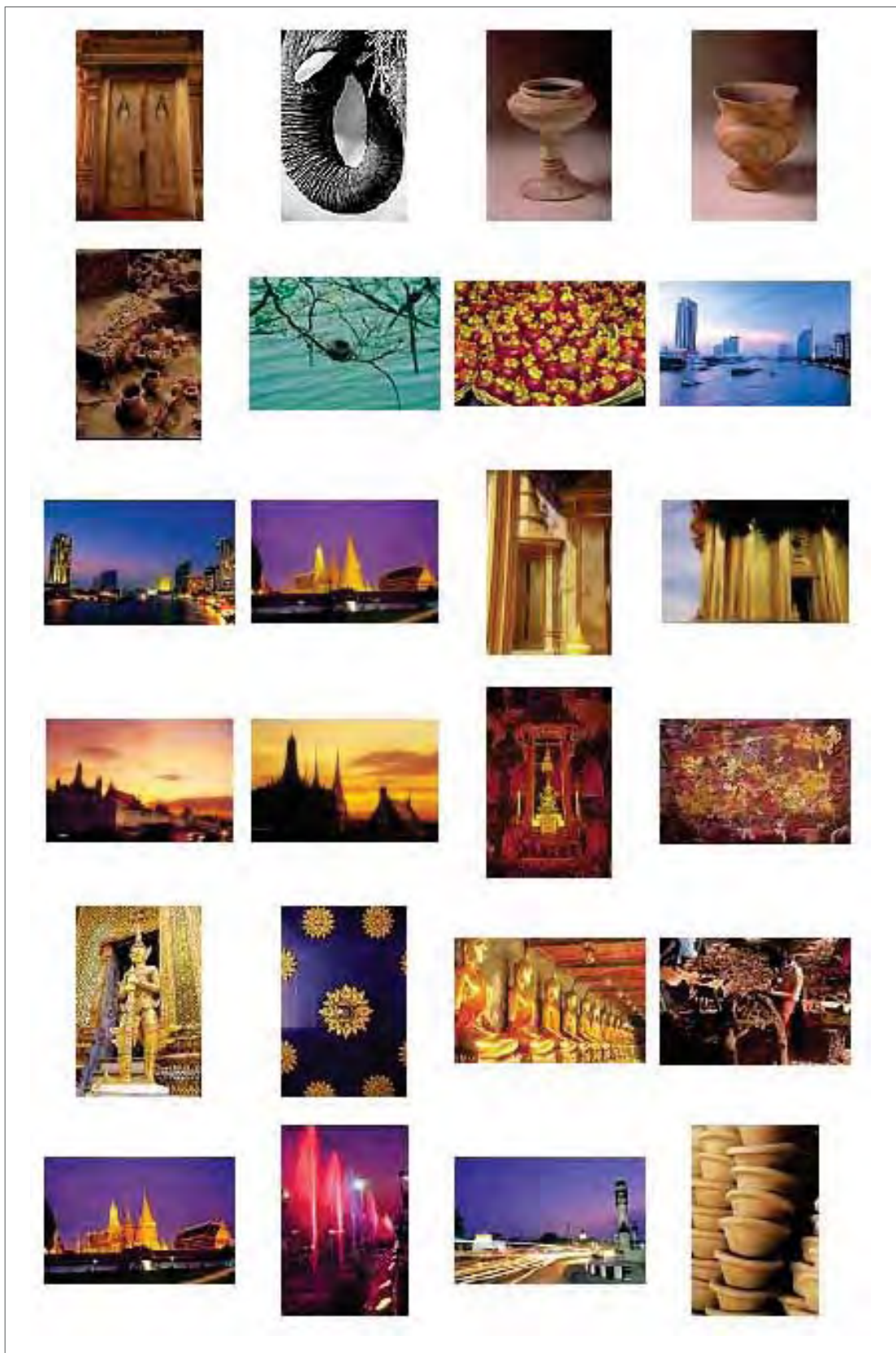
ภาพที่ 243 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

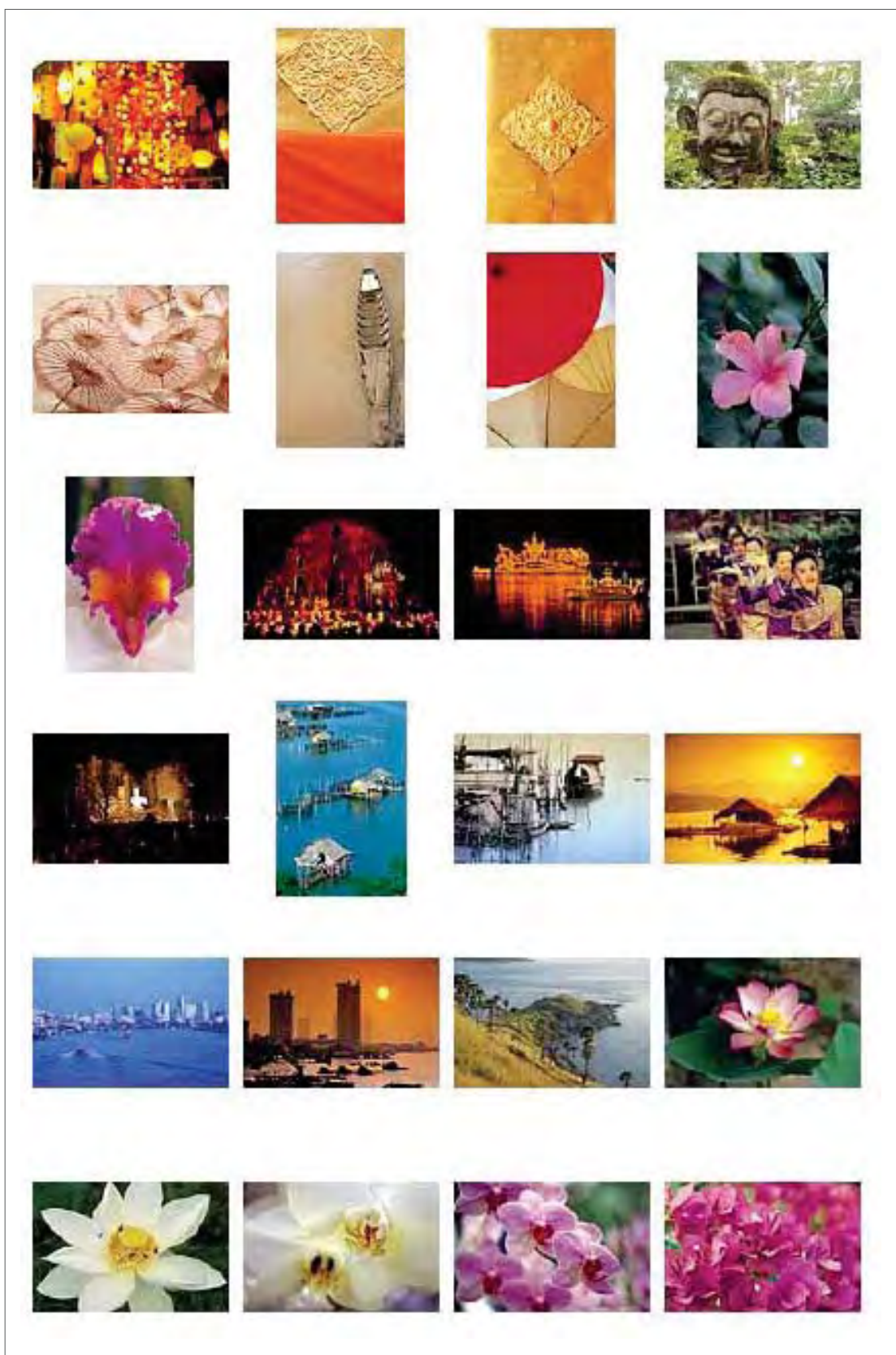
ภาพที่ 244 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 245 ภาพตัวอย่างผลงานเลนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 246 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

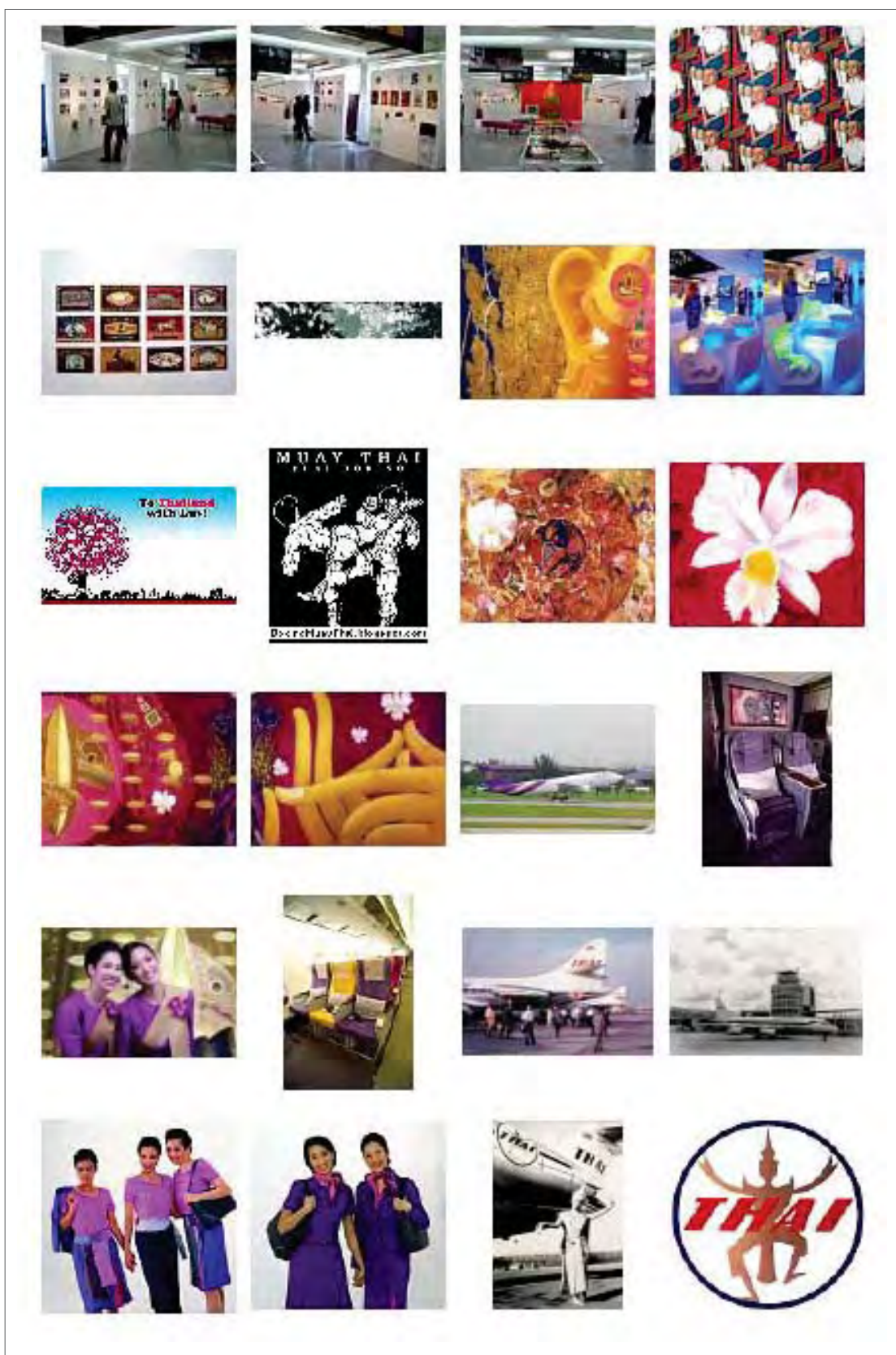
ภาพที่ 247 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 248 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 249 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 250 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 251 ภาพตัวอย่างผลงานเลนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 252 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 253 ภาพตัวอย่างผลงานเลขณศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 254 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

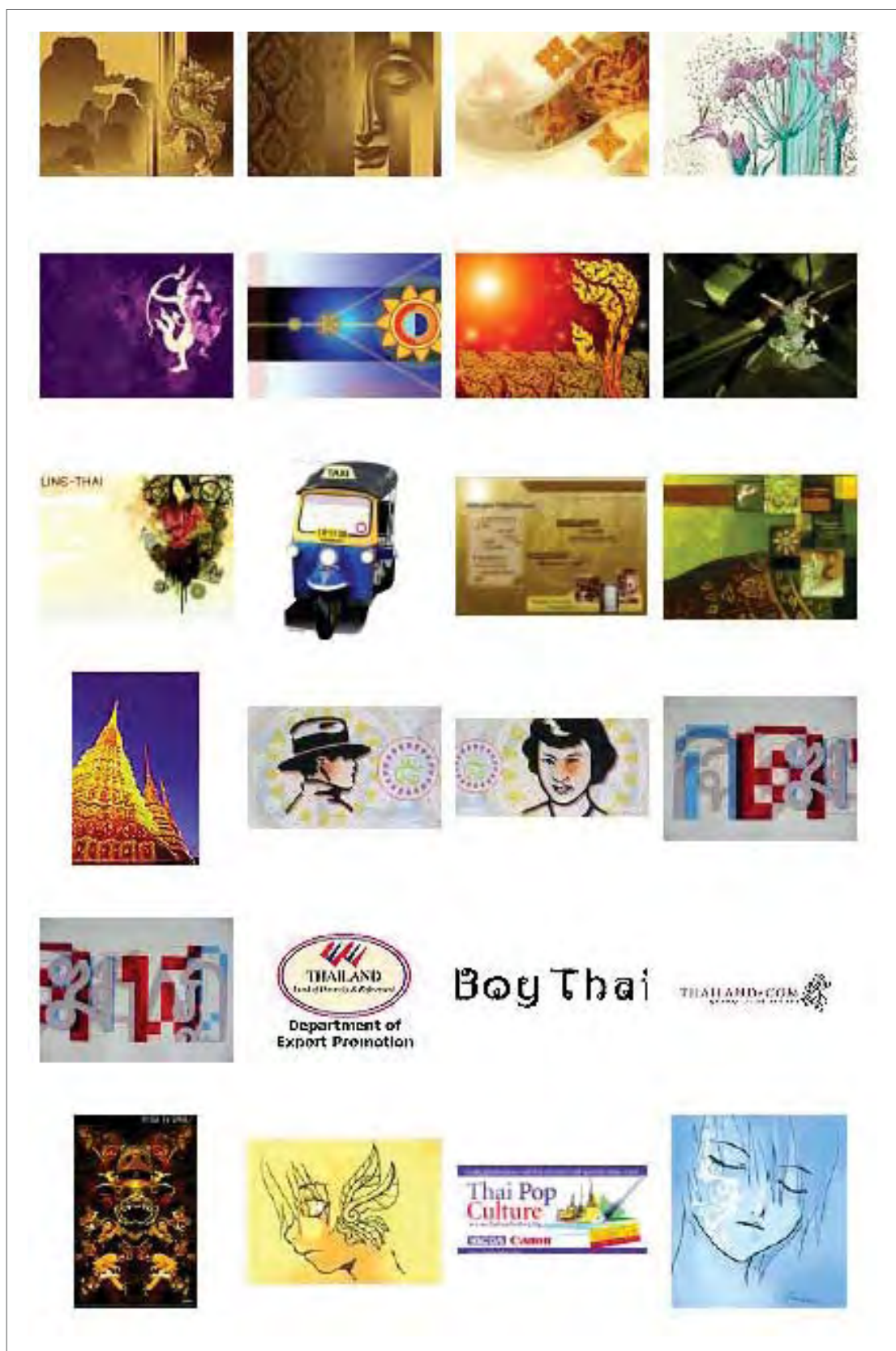
ภาพที่ 245 ภาพตัวอย่างเลขนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2378-ปัจจุบัน และภาพเอกลักษณ์ไทยที่เคย
ถูกคัดสรรจากแหล่งต่างๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ (ต่อ)

ภาพที่ 256 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

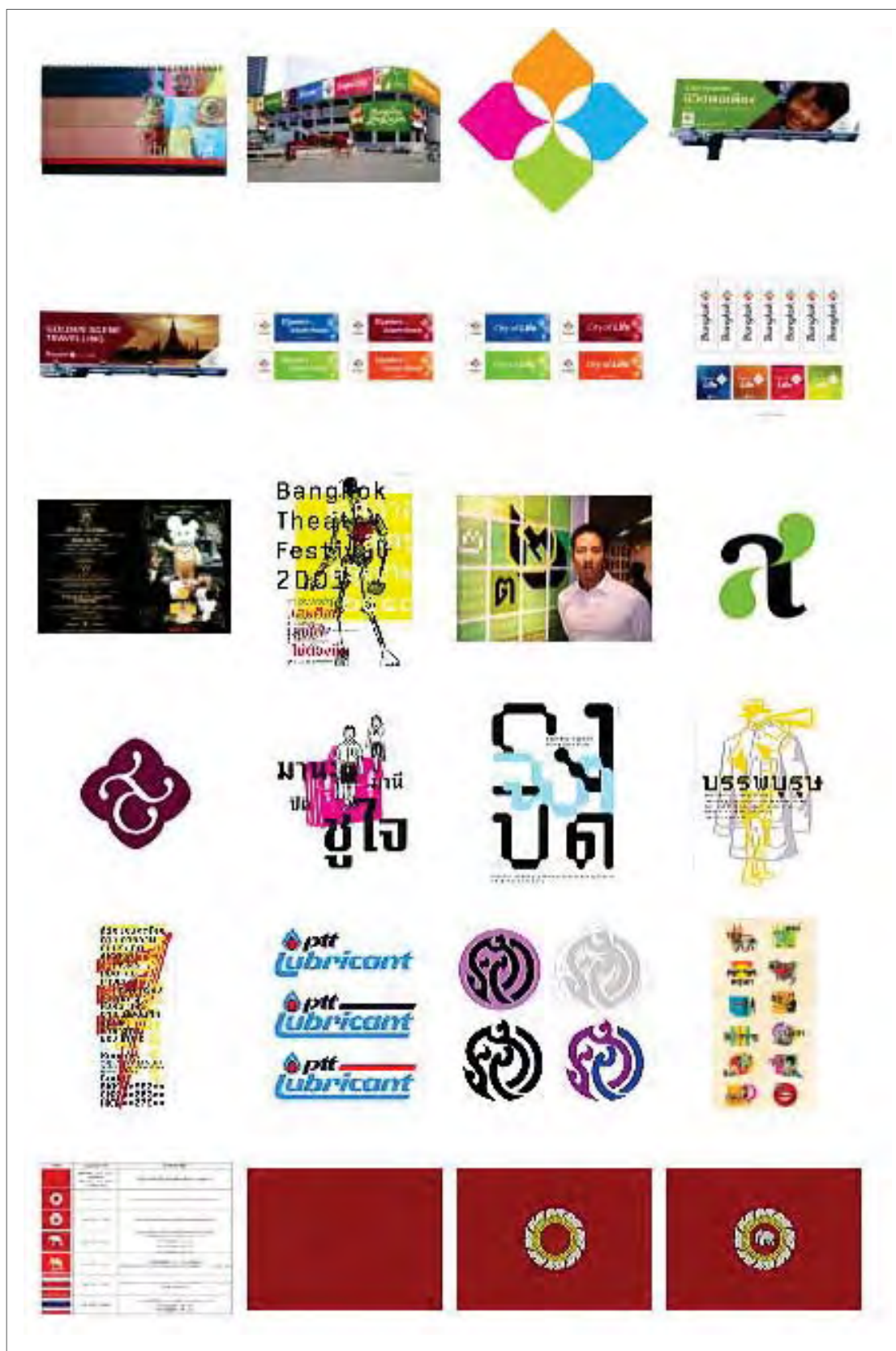
ภาพที่ 257 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 258 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

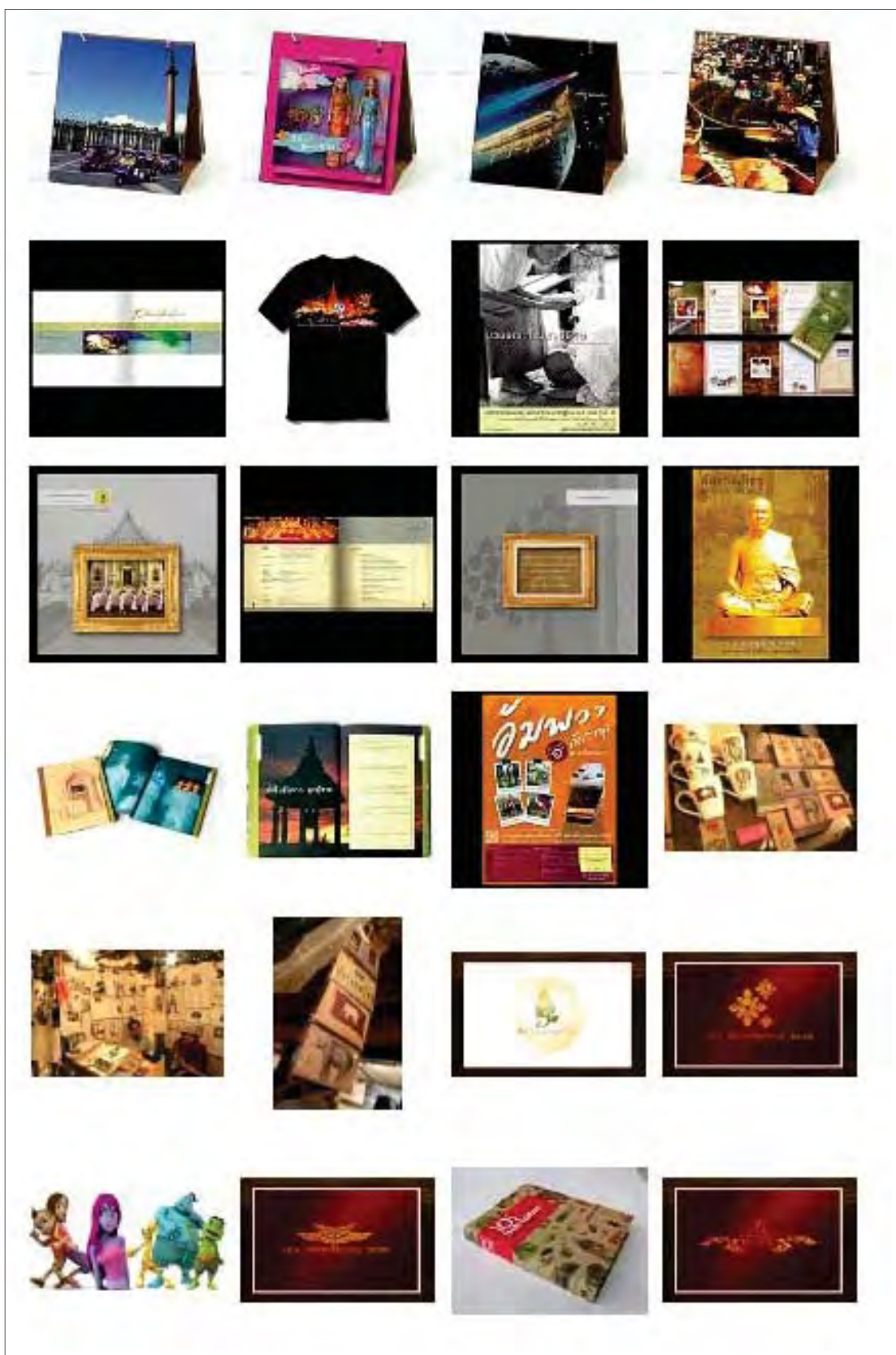
ภาพที่ 259 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

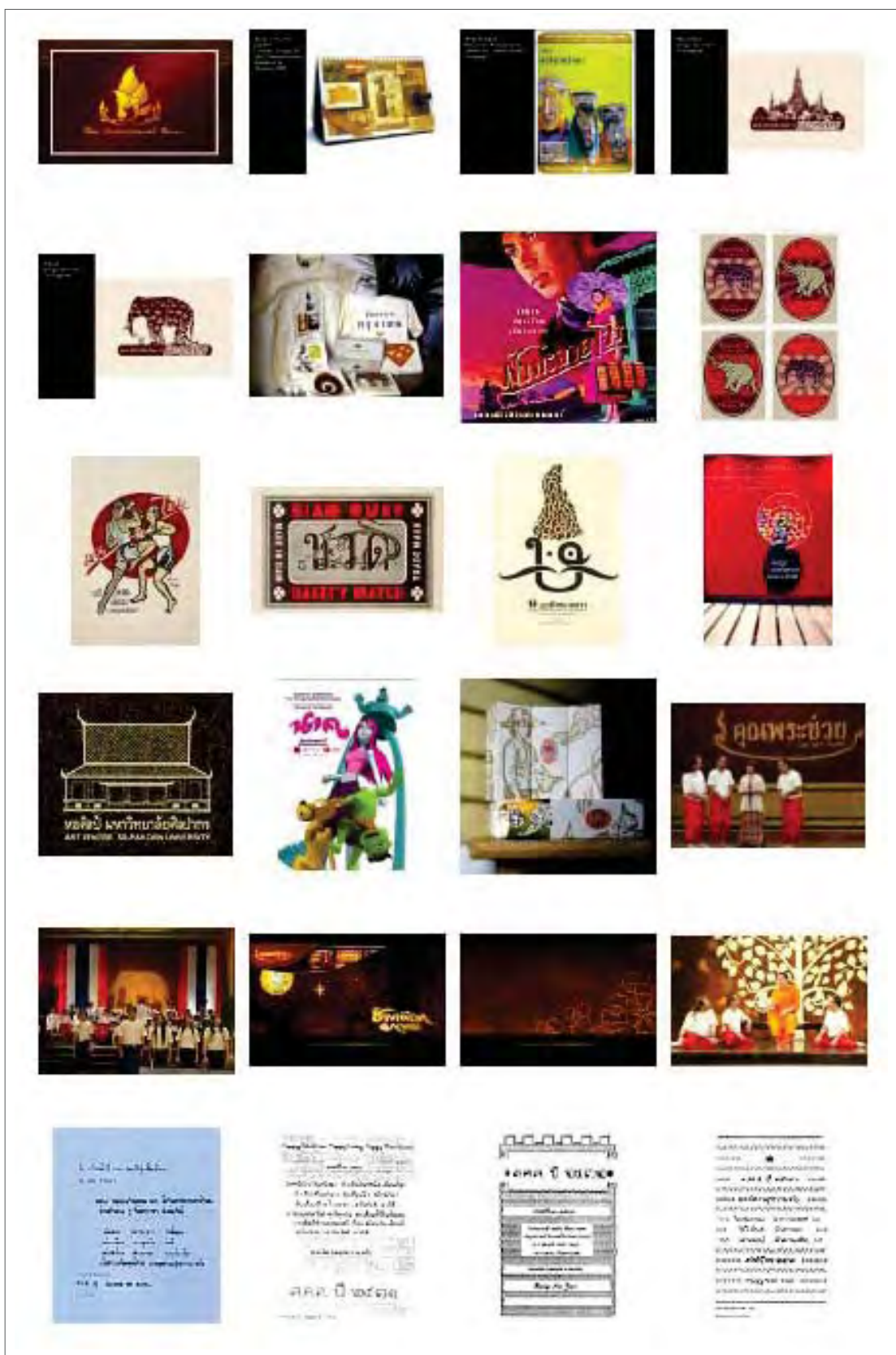
ภาพที่ 260 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 261 ภาพตัวอย่างผลงานเลนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่ง
ต่างๆ (ต่อ)

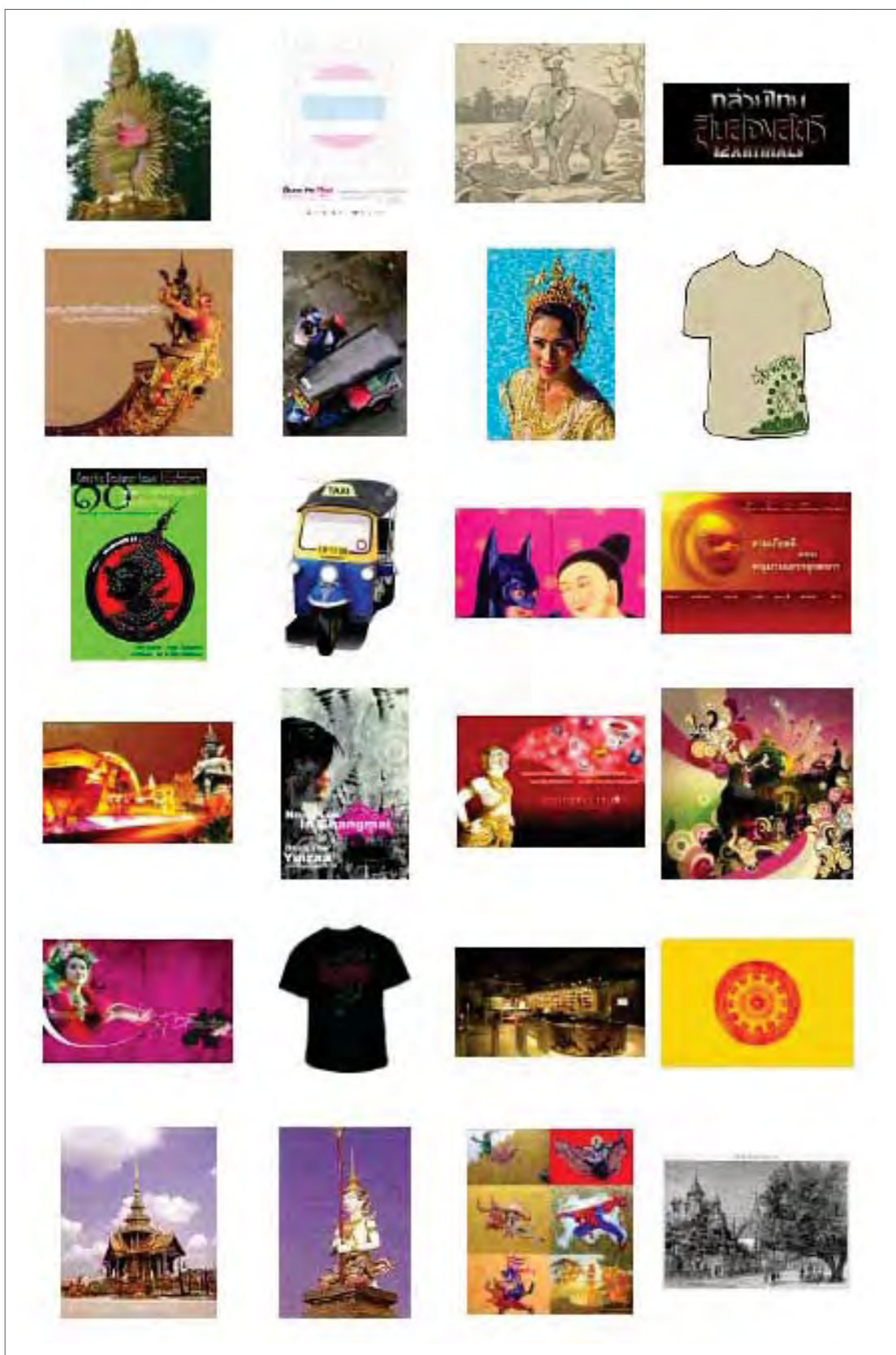
ภาพที่ 262 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 263 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 264 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 265 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

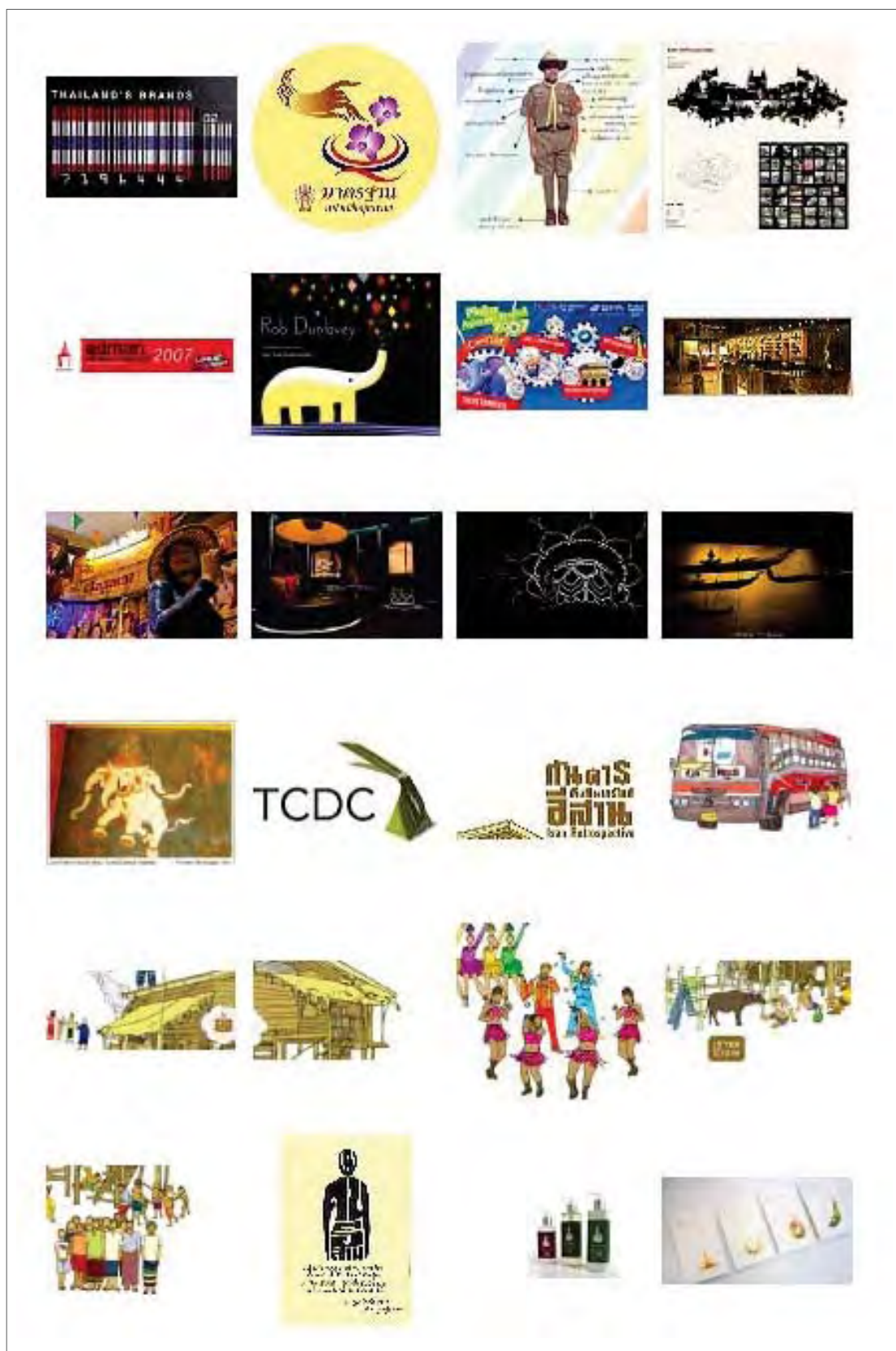
ภาพที่ 266 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 267 ภาพตัวอย่างผลงานเลขนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยที่ได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 268 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 269 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 270 ภาพตัวอย่างผลงานเลนศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 271 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

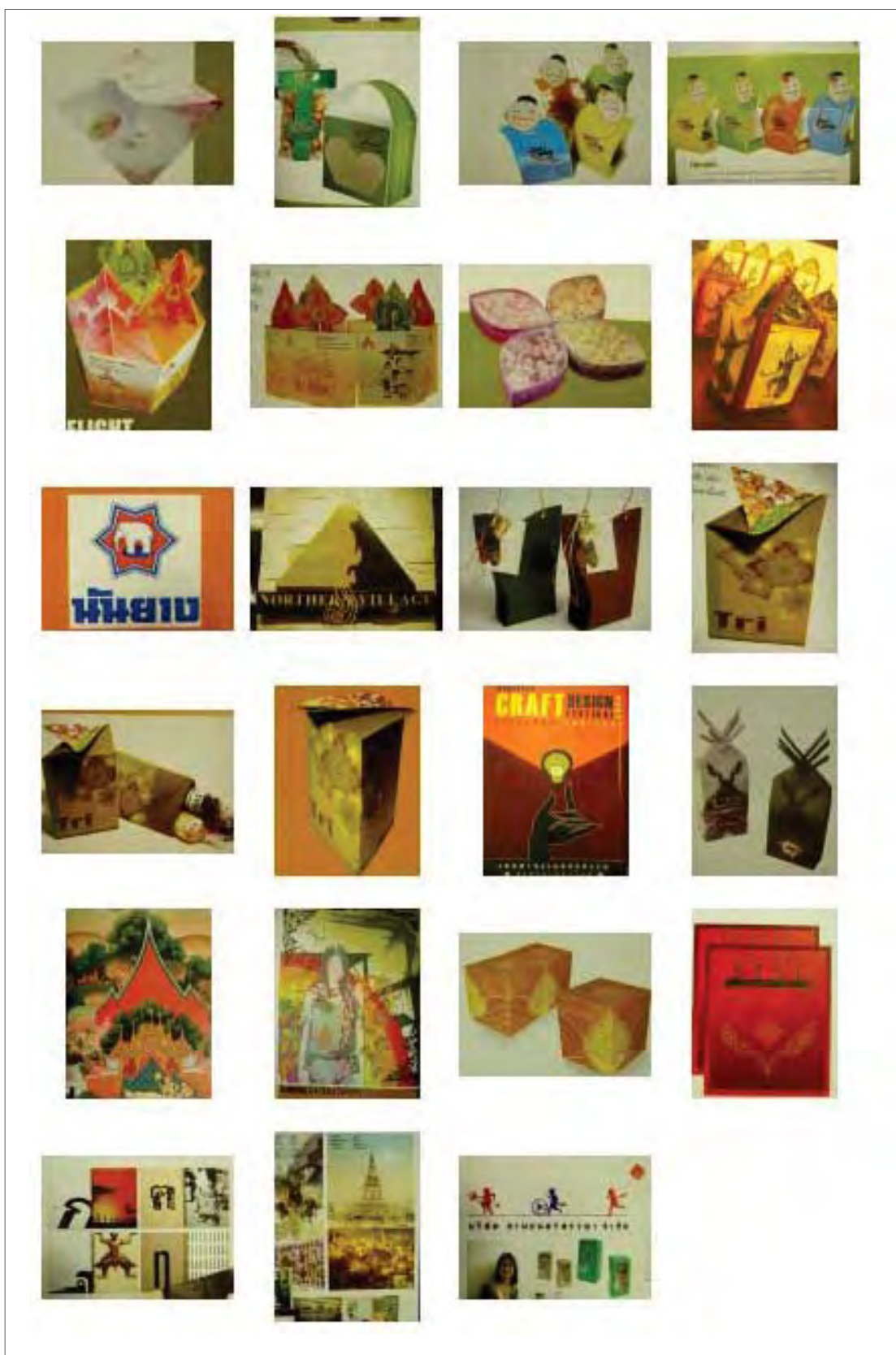
ภาพที่ 272 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 273 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 274 ภาพตัวอย่างผลงานเลขศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ภาพที่ 275 ภาพตัวอย่างผลงานเล่นศิลป์ไทย และเอกลักษณ์ไทยได้รับการคัดสรรแล้วจากแหล่งต่างๆ (ต่อ)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล ไพโรจน์ พิชยเมธี
 เกิด 5 พฤษภาคม 2512
 ที่อยู่ 182,184 ซ.จรัญสนิทวงศ์ 62 แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700
 โทร 02-883-1515-6 แฟกซ์ ต่อ 115 อีเมลล์ tc8z@hotmail.com
 เว็บไซต์ www.create-zone.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2517-2519 อนุบาลศึกษา โรงเรียนสหศึกษา ชุมพร
 พ.ศ.2519-2525 ประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนอนุบาลประจวบคีรีขันธ์
 พ.ศ.2525-2531 มัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดบวรนิเวศ กรุงเทพฯ
 พ.ศ.2535 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปบัณฑิต
 สาขาวิชาการออกแบบประยุกต์ศิลปศึกษา
 คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 พ.ศ.2551 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์
 คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

2535-2537 DM&S Advertising
 2537-ปัจจุบัน ก่อตั้งบริษัท ครีเอทีฟโซน จำกัด Advertising & Graphic Agency
 www.create-zone.com
 2538-ปัจจุบัน เป็นวิทยากรรับเชิญให้กับสถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ
 2545-2548 เป็นคณะกรรมการและเลขานุการสมาคมศิษย์เก่ามัณฑนศิลป์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 2548 ออกแบบและจัดนิทรรศการ “Design is my life”
 เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี คณะมัณฑนศิลป์
 2548 ประธานจัดงาน Gift Festival 2548
 เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี คณะมัณฑนศิลป์

2548	ประธานจัดสัมมนาและนิทรรศการ “ตื่นเถิดกราฟิกไทย”
2548	กรรมการวิภาคหลักสูตรสาขาออกแบบนิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
2550-ปัจจุบัน	อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยราชสุดา (คนพิการทางการได้ยิน) คณะออกแบบเครื่องเคลือบดินเผา มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา
ประวัติการแสดงผลงาน	
2535	ร่วมแสดงผลงานศิลปกรรมครบรอบ 36 ปี คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2536	ร่วมแสดงผลงานศิลปกรรม นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต บริษัท โตชิบา (ประเทศไทย) จำกัด
2548	ร่วมแสดงภาพถ่ายวัฒนธรรมวันกรมพระยานริศรา นุวัตวงศ์
2547	ร่วมแสดงออกแบบกราฟิก นิทรรศการ 7 Sense ของนักศึกษา ปริญญาโท นิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2548	ร่วมแสดงนิทรรศการกราฟิก “ตื่นเถิดกราฟิกไทย”
2548	รวมแสดงจิตรกรรม โครงการย้อนรอยไทยวิจิตร คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร ครั้งที่ 1
2549	รวมแสดงจิตรกรรม กลุ่มต้นน้ำ